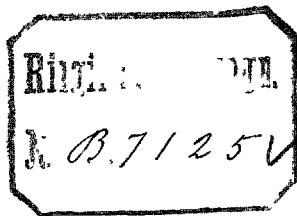

Riigikontrolöri ülevaade

Eesti Vabariigi

1928/29 a. eelarve täitmisest ja riigi-
asutiste ning -ettevõtete tegevusest

SISUKORD.

	Lhk.
Sissejuhatuseks	VII
I. Riigikontrolöri paranduste ettepanek riigi 1928/29 a. eelarve täitmise ja kassa aruandele	1
Korralised kulud:	
Teedeministeerium	2
Riigi võlad	2
Erakorralised kulud:	
Teedeministeerium	2
Korralised tulud	4
Erakorralised tulud	4
Eesti Vabariigi 1928/29 a. eelarvetäitmise bilansiline kokkuvõte	7
Kassa aruande, Riigikassa bilansi ja riigiettevõtete bilansside paranduste ettepanekud	13
Kassa aruanne	14
Riigikassa bilanss	16
Riigi trükikoda	20
Riigi sadamatehased	22
Arsenal	24
II. Ülevaade Eesti Vabariigi 1928/29 a. eelarve täitmisest	27
Kulud:	
Eelarve. Ülekulud. Krediitide ülejäägid. Kulude võrdlus eelarvega. Korraliste kulude võrdlus 1927/28 a. kuludega üksikutes kululiikides. Kulude võrdlus 1923—1928/29 a. a. eest	29—39
Tulud:	
Tulude eelarve. Ettemakstud tulud. Tuluvõlad 31. märtsiks 1929 a. Tulud vastuvõtukohta järele. Väljaspool Riigikassat ja Eesti Panka vastuvõetud tulud. Riigiasutuste kassadesse jäänud tulud. Tulud üksikute tululiikide, peatükkide ja §§ järele. Korralised tulud üldliikide järele. Korraliste tulude võrdlus eelmiste aastatega. Otsekohesed maksud. Lõivud ja tasumaksud. Kaudsed maksud. Riigimonopolid. Riigiettevõtted ja -varandused. Segatulud. Erakorralised tulud. Kogutulude võrdlus	40—51

Riigikontrolli revisjoni ulatus ja tulemused:

Kuluaruannete revisjoni ulatus ja tähtsamaid puudusi. Tuluaruannete revisjoni ulatus ja tähtsamaid puudusi. Esialgset õigeks tunnistamata jäänud kulude õiendamine ja Riigikontrolli poolt nõutud juurdemaksud tulude alal 52—55

III. Riigiasutiste ja -ettevõtete kulud-tulud ühenduses tegevusega 57

Riigiasutised :

Riigikogu	59
Riigivanem ja Riigikantselei	59
Riigikontroll	61
Rahaministeerium	62
Keskasutis	62
Riigikassa	63
Otsekoheste maksude peavalitsus	67
Kinnisvarade hindamise amet	70
Aktsiisi peavalitsus	70
Tolli peavalitsus	78
Kaubanduse-tööstusministeerium	83
Haridusministeerium	88
Kohtuministeerium	94
Harku kolonii. Vangitööd. Harku turbatööstus ja Harku mõisa	98—99
Siseministeerium	101
Piirivalve valitsus	104
Sõjaministeerium	105
Vabariigi Kaitseliit	110
Põllutööministeerium	112
Riigimõisad	119
Teedeministeerium	121
Keskasutis	121
Raudteevalitsus	125
Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus	135
Mereasjanduse peavalitsus	143
Välisministeerium	147
Töö-hoolekandeministeerium	149

	Lhk.
Riigi ettevõtted:	
Eesti Pank	156
Riigihoiukassa	165
Eesti Maapank	169
Pikalaenu Pank	183
Riigi põlevkivitööstus	192
Riigi turbatööstus	194
Riigi trükikoda	195
Riigi sadamatehased	198
Arsenal	201
Riigimetsatööstus	204

SISSEJUHATUSEKS.

Riigikogule esitatud Eesti Vabariigi 1928/29 a. eelarve täitmise aruanne vaadati läbi Riigikontrolli poolt ja selles tehti mitmesuguseid ümberpaigutusi ja parandusi, mis toodud käesolevas Riigikontrolöri ülevaates. Nende paranduste aluseks on lahkuminekul, mis tulid ilmsiks riigiasutiste poolt Riigikontrollile esitatud aruannete revideerimisel ja võrdlemisel Majanduseministri poolt kokkuseatud eelarve täitmise aruandega.

Käesoleva ülevaate materjali jaotus jäi endiseks eelmiste aastate eeskujul. Ülevaate I osas on toodud Riigikontrolöri üksikasjalik ja põhjendatud paranduste ettepanek ja ühes sellega E. V. 1928/29 a. eelarve täitmise bilansiline kokkuvõte Riigikontrolli muudatustega.

Ülevaate II osa käsitleb üksikasjaliselt Eesti Vabariigi 1928/29 a. eelarve täitmist, tuues andmeid aruandeaasta kuludest ja tuludest ja võrreldes neid eelmise aasta andmetega.

Ülevaate III osas vaadeldakse riigiasutiste ja -ettevõtete kulusid-tulusid ühenduses nende tegevusega.

Kuna 1. aprillil 1928 a. pandi maksma „Määrus kassa korra kohta riigitulude alal“, siis avanes võimalus täielikult käsitleda aruandeaasta ülevaates ühes asutiste kuludega ka nende tulusid.

Riigikontrolöri paranduste ettepanek
riigi 1928/29 a. eelarve täitmise ja kassa
aruandele

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Kulude vähenemine 443.71 krooni võrra on tingitud sellest, et tähendatud kulud on Riigikontrolöri ülevaates 1927/28 a. eelarve täitmise aruandele parandusega nr. 101 arvesse võetud, millest olenevad ka parandused nr.nr. 2—8.

Kulude vähenemine seletatav sellega, et Riigikassa poolt E. V. 1927 a. 7%-lise välislaenu arvel tegelikult tasumata jäänud kupongid 15.227.05 krooni suuruses on kuluna arvesse võetud, sellest on tingitud ka parandused nr.nr. 10—12.

Parandus nr. 13 oleneb parandustest nr.nr. 7 ja 11.

Parandus nr. 14 oleneb parandustest nr.nr. 8 ja 12.

Riigikogu poolt 28. III. 1928 a. vastuvõetud „Eesti Vabariigi 1928/29 a. kulude ja tulude eelarve“ alusel on Riigi raudteevalitsusele erakorralisteks kuludeks § 4 järgi määratud krediiti „Veereva koosseade täiendamiseks“ ja § 5 (§ 9) järgi „Raudteelastele üldkasulikkude asutiste korraldamiseks ja sisseseadmiseks“, kuna E. V. 1928/29 a. eelarve täitmise ja kassa aruandes ei ole õieti näidatud tähendatud kulu paragrahvid.

Parandus nr. 19 oleneb parandusest nr. 13.

Parandus nr. 20 oleneb parandusest nr. 14.

Parandustega nr.nr. 21 ja 22 näidatud ülejääk 1928/29 a. eelarve täitmisest ja kulude üldsumma ühes ülejäägiga 1928/29 a. eelarve täitmisest, missugust kokkuvõtet peaks sisaldama eelarve täitmise aruanne.

Ettepanud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Tulude vähenemine 27.88 krooni võrra on seletatav sellega, et tähendatud tulu sisuliselt ei kuulu § 2 alla. Sellest tingitud ka parandus nr. 24.

Tulude suurenemine 27.88 krooni suuruses on tingitud parandusettepanekust nr. 23, kuna tähendatud parandusettepanekuga on vähendatud tulusid sama summa võrra. Sellest oleneb ka parandus nr. 26.

Tulude vähenemine 3.144.15 krooni võrra on seletatav sellega, et tulu väljaveetavalt piirituselt sisuliselt kuulub sama ptk. § 2 alla, on Riigikassa poolt näidatud § 1 all, kui tulu piirituse ja denaturaadi müügit. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 28—30.

Tulude parandus oleneb sellest, et tähtjaks ümbervahetamata jäänud vahetusraha 219.565.07 krooni suuruses on arvatud Riigikassa poolt juhuslikuks tuluks. Kuna Riigikassal käesoleval juhul ei olnud mingisugust kassalist sissetulekut, ei saa tähendatud summat riigi eelarve tuluna arvesse võtta, millest on tingitud ka parandused nr.nr. 32—36.

Parandus nr. 37 oleneb parandusest nr. 34.

Parandus nr. 38 oleneb parandustest nr.nr. 35 ja 36.

Parandus nr. 39 oleneb parandusest nr. 37.

Parandus nr. 40 oleneb parandusest nr. 38.

Tulude suurenemine oleneb sellest, et 1928/29 a. jooksul on Riigikassa poolt rahamärkide tagavara fondist liikvele lastud vahetusraha 2.000 krooni, missugust summat Riigikassa ei ole tuluna arvestanud. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 42—44.

Parandus nr. 45 oleneb parandustest nr.nr. 39 ja 43.

Parandus nr. 46 oleneb parandustest nr.nr. 40 ja 44.

Parandus nr. 47 oleneb parandusest nr. 45.

Parandus nr. 48 oleneb parandusest nr. 46.

Eesti Vabariigi 1928/29 a. eelarve täitmise
bilansiline kokkuvõte

(Riigikontrolöri ettepanek)

1928/29 a. eelarve järgi tulusid ette nähtud	T u l u d e l i i g i d	1928/29 aastal tulusid saadud
	Korralised tulud.	
	Otsekohesed maksud:	
2.190.000.—	Ptk. I. Tulumaks	2.690.108.90
2.540.000.—	.. II. Äri- ja tööstusemaks	2.739.434.68
425.000.—	.. III. Maa- ja hoonetemaks	407.691.50
374.500.—	.. IV. Maks kapitali protsentidelt	515.610.58
505.500.—	.. V. Kinnistusemaks	841.062.53
480.000.—	.. VI. Parandusemaks	180.000.23
6.815.000.—	Kokku otsekohesed maksud	7.674.211.42
	Lõivud ja tasumaksud:	
1.360.300.—	Ptk. VII. Tempelmaks ja lõivud	1.680.961.21
149.550.—	.. VIII. Patendid ja proovid	173.333.62
563.844.—	.. IX. Mitmesugused tasumaksud	585.625.63
5.073.494.—	Kokku lõivud ja tasumaksud	5.439.920.46
	Kaudsed maksud:	
19.889.500.—	Ptk. X. Tollid	20.860.117.08
4.862.150.—	.. XI. Aktsiisid	4.961.017.61
24.751.650.—	Kokku kaudsed maksud	25.821.134.69
	Riigi monopolid:	
13.997.283.—	Ptk. XII. Piirituse monopol	15.368.621.56
	Riigi ettevõtted ja varandused:	
2.352.672.—	Ptk. XIII. Riigi kapitalid	356.767.01
7.859.782.—	.. XIV. Maad, hooned, metsad ja veed	8.167.393.16
16.012.600.—	.. XV. Raudteed	16.384.130.11
1.141.528.—	.. XVI. Sadamad ja laod	1.273.722.45
5.116.000.—	.. XVII. Post, telegraaf ja telefon	5.020.862.39
2.334.082.—	.. XVIII. Mitmesugused riigi ettevõtted	1.142.112.82
670.255.—	.. XIX. Mitmesugused riigi varandused	839.537.70
35.486.919.—	Kokku riigi ettevõtted ja varandused	33.484.525.64
628.532.—	Ptk. XX. Segitulud	537.913.96
86.752.878.—	Kokku	88.326.327.73
250.000.—	Tagasimaks eelmiste aastate tuludest	186.462.62
86.502.878.—	Kokku korralised tulud	88.139.865.11

täitmise bilansiline kokkuvõte.

K u l u d.

1928/29 a. eelarve alusel kavatsatud kulutada	Kulude liigid ja asutise nimetus, kelle poolt kulud tehtud	Kulutatud 1928/29 aastal
Korralised kulud.		
441.430.—	Riigikogu	128.945.85
275.610.—	Riigivanem ja riigikantselei	261.544.83
340.988.—	Riigikontroll	336.112.30
5.876.891.—	Rahaministeerium	5.773.754.90
166.563.—	Kaubanduse-tööstuseministeerium	158.031.34
8.987.863.—	Hariduseministeerium	8.950.561.91
3.262.623.—	Kohtuministeerium	3.223.246.41
4.400.609.—	Siseministeerium	4.388.299.40
18.250.138.—	Sõjaministeerium	17.444.173.48
4.531.269.—	Põllutöoministeerium	4.369.521.49
20.856.446.—	Teedeministeerium	20.070.290.07
1.062.905.—	Välisministeerium	1.018.821.72
5.156.286.—	Töö-hoolekandeministeerium	5.066.962.01
4.458.261.—	Riigi võlad	4.328.407.11
78.067.883.—	Kokku korralised kulud	75.818.672.82

T u l u d.

1928/29 a. eelarve järgi tulusid ette nähtud	T u l u d e l i i g i d	1928/29 aastal tulusid saadud
Erakorralised tulud.		
802.405.— 20.000.— 180.900.— 45.500.— 2.000.000.— 5.500.— 300.000.— 530.240.— 150.000.— —	§ 1. Operatsioonifondide ja laenude tagasimaks § 2. Trahv eksportööridelt müümata jäänud välisvaluuta eest . § 3. Vanamõisa põlevkivikaevanduse rent § 4. Rannasõidu liinide ekspluateerimine § 5. Tuletikkude valmistamise ja müügi ainuõiguse kasutamise eest ühekordne maks riigile § 6. Reevakueeritud väärtpaberite nõudjatelt asjaajamise kuludeks võetud maks § 7. Eesti Panga 1927 a. tuludest § 8. Ülekanne asundusekapitalist Maakorralduse ja metsade peavalitsuse operatsioonisummadest —. Liikvele lastud vahetusraha	772.566.7 — — 45.080.4 2.000.000.— 5.600.9 300.000.— 500.000.— 150.000.— 2.000.—
4.034.545.—	Kokku erakorralised tulud	3.775.248.1
2.000.000.—	Krediitide ülejäägist kavatsatud kulusid katta	—
3.587.185.—	Tulude eelarve summa suurenemine 1927/28 a. eelarvest ülekantud krediitide võrra (Riigi eelarve seaduse § 41 alusel) . .	—
96.124.608.—	Kokku tulud	91.915.113.28

K. Soonberg
Riigikontrolör.

K u l u d.

1928/29 a. eelarve alusel kavatsetud kulutada	Kulude liigid ja asutise nimetus, kelle poolt kulud tehtud	Kulutatud 1928/29 aastal
Erakorralised kulud.		
A. Riigi keskasutiste kulud:		
23.674.—	Riigivanem ja riigikantselei	23.118,59
672.215.—	Rahaministeerium	672.204,57
621.972.—	Hariduseministeerium	603.152,19
192.966.—	Kohtuministeerium	179.258,07
14.800.—	Siseministeerium	14.789,60
2.625.815.—	Sõjaministeerium	1.900.504,29
1.604.955.—	Põllutöoministeerium	1.311.922,99
3.525.083.—	Teedeministeerium	3.572.171,12
15.000.—	Välisministeerium	—
335.613.—	Töö-hoolekandeministeerium	287.507,64
11.632.093.—	Kokku riigi keskasutiste kulud	8.564.929,36
B. Operatsioonifondid:		
486.650.—	Rahaministeerium	486.000.—
607.677.—	Kaubanduse-tööstuseministeerium	591.676,93
61.500.—	Hariduseministeerium	60.250.—
4.917.780.—	Põllutöoministeerium	4.898.630.—
351.025.—	Teedeministeerium	351.025.—
6.424.632.—	Kokku operatsioonifondid	6.387.581,93
18.056.725.—	Kokku erakorralised kulud	14.952.511,29
96.124.608.—	Kokku kulud	90.771.184,11
—	Ülejääk 1928/29 a. eelarve täitmisest	1.143.929,17
96.124.608.—	Kokku kulud ja tulude ülejääk	91.915.113,28

A. Jürisson
Rahandusosakonna peakontrolör.

Kassa aruande, Riigikassa bilansi ja riigiettevõtete
bilansside paranduste ettepanekud.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande ja arve nimetused	E. V. 1928/29 a. aruandes näidatud	Riigikontrolõri ettepanek
Kassa aruanne.				
Sissetulek.				
Kassa saldo 1. aprillil 1928 a.				
49	8	Riigiasutiste kassades	508.680.95	508.237.21
50	..	Kassa saldo 1. aprillil 1928 a.	21.615.447.05	21.615.004.21
51	..	Eelarve täitmise tulud	92.162.678.35	91.915.113.28
Mittesugused sissetulekud.				
52	..	Asutiste ja isikutevahelised arved	1.120.677.49	—
53	..	A.-s. „Eesti Tuletikumonopoli“ poolt riigile makstud kolmest miljonist kroonist eelarve tuluna arvesse võtmata jäänud summa	—	1.000.000.—
54	..	Eesti Panga Tallinna osakonda „Riigikassa arvele“ sisse makstud selgitamata summasid	—	110.70
55	..	Riigi raudteede valitsuselt saadud raudteematerjalide eest	—	66.125.25
56	..	Mittesugused sissetulekud	5.098.826.43	5.044.384.89
57	..	Sissetulek	118.876.952.73	118.574.502.41
Väljaminek.				
58	9	Eelarve täitmise kulud	90.786.854.87	89.642.277.62
Mittesugused väljaminekud.				
59	..	Deposiitsummasid välja makstud	—	598.728.93
60	..	1927/28 a. väljamaksmata maksukäskude järgi tasutud	—	340.322.45
61	..	Antud deposiitsummade arvel ajutiselt Eesti Maapanga kasutada	—	150.000.—
62	..	Antud Nõmme linnavalitsusele avansina tulumaksu arvel	—	640.62
63	..	Liikvelt kõrvaldatud vahetusraha	247.565.07	—
64	..	Mittesugused väljaminekud	5.247.565.07	6.089.692.—
65	..	Väljaminek	118.876.952.73	118.574.502.41

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Kassa saldo vähenemine riigiasutiste kassades 443.71 krooni võrra on seletatav sellega, et Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus jättis välja osa kulusid 1927/28 a. eelarve täitmise aruandest. Näidates neid eelarve kulude asemel kassa ülejäägina. Tähenatud kulud on Riigikontrolöri ülevaates 1927/28 a. eelarve täitmise aruandele vastavalt parandusega nr. 101 arvesse võetud. Sellest parandusettepanekust on oleb ka parandus nr. 50.

Eelarve täitmise tulude vähenemine 247.565.07 krooni võrra on oleb sellest, et tulude parandusettepanekuga nr. 31 vähendati tulusid 249.565.07 krooni võrra ja parandusettepanekuga nr. 41 suurendati 2.000 krooni võrra.

Asutiste- ja isikutevaheliste arvete saldona Riigikassa näitas mitmesuguste sissetulekutena kassa aruandes 1.120.677.49 krooni, missuguse saldo asemel on parandusettepanekutega nr. nr. 53—55 näidatud mitmesugused tegelikult sisse tulnud summad. Selle tagajärjel on mitmesugused sissetulekud vähenenud 54.441.54 krooni võrra. Sellest on oleb ka parandus nr. 56.

Parandus nr. 57 on oleb parandusettepanekutest nr. nr. 50, 51 ja 56.

Eelarve täitmise kulude vähenemine 1.144.577.25 krooni võrra on oleb sellest, et 1928/29 a. tasumata maksukäsed 1.128.906.49 kr. suuruses ei ole 1928/29 a. jooksul tegelikult kassast välja makstud. kuna 15.670.76 krooni suurune vahe on oleb kulude parandusettepanekutest nr. nr. 1 ja 9.

Parandusettepanekute nr. nr. 59, 60, 61 ja 62 järgi on mitmesuguseid väljaminekuid suurendatud 1.089.692 krooni võrra, kuna Riigikassa poolt kokku seatud kassa aruandes on tähenatud summa arvesse võetud asutiste ja isikutevaheliste arvete saldod (kassa parandusettepanek nr. 52).

Parandusettepanek nr. 63 on oleb tulude parandusettepanekutest nr. nr. 31 ja 41.

Parandus nr. 64 on oleb parandusettepanekutest nr. nr. 59—63.

Parandus nr. 65 on oleb parandusettepanekutest nr. nr. 58 ja 64.

Kassa
(Riigikontrolöri)

Sissetulek.

	Kr.	Kr.
Kassa saldo 1. aprillil 1928. a.		
Eesti Pank	10.724.211.97	
Välisvaluuta	10.359.057.43	
Väärtpaberid	23.497.60	
Riigiasutiste kassades	508.237.24	21.615.004.24
Eelarve täitmise tulud		91.915.113.28
Mitmesugused sissetulekud.		
Pikalaenu Pangalt „A“ liigi laenude ja nõudmiste katteks sissetulnud summade arvel saadud Pikalaenu Panga ajutised tunnistused	3.940.000.—	
A.-s. „Eesti Tuletikumonopoli“ poolt riigile makstud kolmest miljonist kroonist eelarve tuluna arvesse võtmata jäänud summa	1.000.000.—	
Eesti Panga Tallinna osakonda „Riigikassa arvele“ sisse makstud selgitamata summad	110.70	
Saadud Riigi raudteevalitsuselt raudteematerjalide eest	66.125.25	
Kursivahed Riigikassa väärtustelt ja arvetelt	38.148.94	5.044.384.89
		118.574.502.41

Järje nr. nr.	E. V. aruande ltk.	Bilansi arvete nimetused	E. V. 1928./29. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
		RIIGIKASSA BILANSS		
		31. märtsil 1929. a.		
		AKTIVA.		
66	176	Eelarve-korras tasutavad riigilaenud (Arve nimetus Riigikontrolöri ettepaneku järgi: „Puudujääk, mis kaetud eelarve korras tasutavate riigilaenudega“)	111.470.459.99	111.474.379.99
67	.	Aktiva	224.101.812.82	224.105.732.82
		PASSIVA.		
68	177	Riigikassa tagavarafond	37.173.303.12	12.009.271.89

aruanne.
ettepanek)

Väljaminek.

	Kr.	Kr.
Eelarve täitmise kulud		89.642.277.62
Mitmesugused väljaminekud.		
Pikalaenu Pangale põhikapitaliks antud (E. V. raha- ja pangareformi 1927 a. 7%-lise välislaenu summast)	5.000.000.—	
Deposiitsummasid välja masktud	598.728.93	
1927/28 a. väljamaksmata maksukäskude järgi tasutud	340.322.45	
Antud deposiitsummade arvel ajutiselt Eesti Maapanga kasutada	150.000.—	
Antud Nõmme linnavalitsusele avansina tulumaksu arvel	640.62	6.089.692.—
Kassa saldo 31. märtsil 1929 a.		
Eesti Pank	9.427.492.21	
Välisvaluuta	5.784.217.78	
Väärtpaberid	7.189.872.60	
Riigiasutiste kassades	440.950.20	22.842.532.79
		118.574.502.41

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Vahe 3.920 krooni suuruses on oleb sellest, et tähendatud summa võrra liikvelolevaid kassaveksleid, mis iseloomult kuuluvad riigi siselaenudesse, ei ole arvatud Riigikassa poolt eelarve korras tasutavate riigilaenude hulka. Parandus nr. 67 on oleb parandusettepanekust nr. 66.

Riigikassa tagavarafondi vähenemine 25.164.031.23 krooni võrra on seletatav järgmiselt:

- 1) Riigikassa tagavarafondist eraldati Vabariigi Valitsuse poolt Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üle antud Eesti Pangalt ülevõetud laenude ja nõudmiste summa 25.415.072.59 krooni, millist summat ei saa lugeda Riigikassa tagavarafondiks, mida Riigikassa võib igal ajal kasutada, sest kapitalide ja laenude valitsemine Vabariigi Valitsuse arvel sünnib Pikalaenu Pangas eritingimuste alusel, vastavalt panga põhikirjale. Tähendatud summa tuleb näidata Riigikassa bilansis eraldi järgmise nimetuse all: „Eesti Pangalt üle võetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üle antud laenudefond“;

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Bilansi arvete nimetused	E. V. 1928/29 a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettapanek
69	177	Eesti Pangalt üle võetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üle antud laenude fond	—	25.415.072.59
70	„	Liikvelolevad vahetusrahad	—	4.414.169.71
71	„	Riigilaenu	115.888.549.70	111.474.379.99
72	„	Kustutatud, kuid väljaostmata E. V. 1927 a. 7%-lise välislaenu kupongid . .	15.227.05	—
73	„	Ülejääk riigi 1928/29 a eelarve täitmisest	1.375.823.48	1.143.929.17
74	„	Passiva	224.101.812.82	224.105.732.82

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

- 2) Riigikassa tagavarafond vähendati rahamärkide tagavarafondist liikvelelastud vahetusraha 2.000 krooni võrra, mis tulude parandusettepanekuga nr. 41 paigutati eelarve tulude osasse ja bilansi passivas näidatud 1928/29 a. eelarve täitmise ülejäägis;
- 3) Riigikassa tagavarafond vähendati 443.71 krooni võrra põhjusel, et Riigikontrolöri ülevaates 1927/28 a. eelarve täitmise aruandele parandusettepanekuga nr. 101 tehtud aruande muudatused pole vastavalt arvesse võetud E. V. 1928/29 a. eelarve täitmise ja kassa aruandes;
- 4) Riigikassa tagavarafond suurendati tähtajaks ümbervahetamata jäänud vahetusraha summa 249.565.07 krooni võrra, missugune summa Riigikassa poolt riigi eelarve tuluks arvatud, kuid Riigikontrolöri ülevaates tulude parandusettepanekuga nr. 31 riigi eelarve tuluna arvesse võtmata jäetud, kuna nimetatud summa tuleb arvata Riigikassa tagavarafondi;
- 5) Riigikassa tagavarafond suurendati parandusettepaneku nr. 66 alusel liikvelolevate kassavekslite summa 3.920 krooni võrra, sest tähendatud kassaveksleid Riigikassa ei arvestanud tuluna nende väljalaskmisel.

Parandusettepanek nr. 69 oleneb parandusettepanekust nr. 68 p. I.

Parandus 4.414.169.71 krooni suuruses on seletatav sellega, et tähendatud summa, kui liikvelolev vahetusraha, mis Riigikassa-bilansis näidatud riigilaenude 115.888.549.70 krooni suuruses summas, on viimasest eraldatud, sest vahetusraha ei kuulu puhtalt riigilaenude mõiste alla.

Parandusettepanek nr. 71 oleneb eelmisest parandusettepanekust.

Parandus 15.227.05 krooni suuruses on tingitud sellest, et Riigikassa poolt on see summa arvatud 1928/29 a. eelarve kuluks, kuid Riigikontrolöri ülevaates parandusettepanekuga nr. 9 selle summa võrra vähendati kulusid ja seepärast ei saa näidata seda summat bilansis.

Riigi 1928/29 a. eelarve täitmise ülejäägi vähenemine 231.894.31 krooni võrra on seletatav järgmiselt:

- 1) 1928/29 a. eelarve täitmise ülejääki vähendati Riigikassa poolt 1928/29 a. eelarve tuluks arvatud tähtajaks ümbervahetamata jäänud vahetusraha 249.565.07 krooni võrra, sest tulude parandusettepanekuga nr. 31 on vähendatud selle summa võrra 1928/29 a. tulusid.
- 2) Eelarve täitmise ülejääki suurendati:
 - a) rahamärkide tagavarafondist liikvelelastud vahetusraha 2.000 krooni võrra, mis tulude parandusettepanekuga nr. 41 arvati riigi erakorraliseks tuluks;
 - b) riigi võlgade alal tegelikult väljaostmata jäänud kupongide summa 15.227.05 krooni võrra, mis kulude parandusettepanekuga nr. 9 kuluna arvesse võtmata jäetud;
 - d) kulude parandusettepanekuga nr. 1 Teedeministeeriumi 1928/29 a. kuluna arvesse võtmata jäänud 443.71 krooni võrra, mis Riigikontrolöri ülevaates 1927/28 a. eelarve täitmise aruandele parandusettepanekuga nr. 101 arvatud Teedeministeeriumi 1927/28 a. kuluks.

Parandus nr. 74 oleneb parandusettepanekutest nr. nr. 68, 69, 70, 71, 72 ja 73.

Riigikassa bilanss
(Riigikontrolööri)

	Kr.
AKTIVA	
Eesti Pank	9.427.492.21
Välisvaluuta	5.784.217.78
Väärtpaberid	7.189.872.60
Mitmesugused asutised ja isikud	1.769.871.27
Väljalaskmata ja liikveltkõrvaldatud rahamärkide depoo Eesti Pangas	1.068.500.—
Operatsioonivõlad	57.239.242.69
Üleminevad summad	590.950.20
Eesti Pangalt üle võetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üle antud võlad	25.415.072.59
Puudujääk, mis kaetud eelarve korras tasutavate riigilaenudega	111.474.379.99
Deponeeritud väärtused	4.146.133.49
	224.105.732.82

Järjek. nr.	E. V. aruande lnh.	Aruande ja arve nimetused	E. V. 1928/29 a. aruandes näidatud	Riigikontrolööri ettepanek
RIIGI TRÜKIKODA.				
Arvete seis 31. dets. 1928 a.				
AKTIVA.				
75	204	Kinnisvara arve	714.606.73	717.531.13
76	„		1.734.252.81	1.737.177.21
77	„	Bilanss	1.734.252.81	1.737.177.21
PASSIVA.				
78	205	Riigikassa arve	14.468.01	37.057.95
79	„		1.644.416.27	1.667.006.21
80	„	1928 a. puhaskasu arve	89.836.54	70.171.—
81	„	Bilanss	1.734.252.81	1.737.177.21
Kulude ja tulude arve 1928 a.				
TULUD.				
82	„	Tööstuse tulud	113.206.80	116.131.20
83	„	Tulud	141.643.49	144.567.89
84	„	„	141.643.49	144.567.89

31. märtsil 1929. a.
ettepanek)

PASSIVA		Kr.
Riigikassa tagavarafond		12.009.271.89
Eesti Pangalt üle võetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üle antud laenu fond		25.415.072.59
Operatsioonifondid		57.239.242.69
Väljalaskmata ja liikveltkõrvaldatud rahamärkide tagavarafond		1.068.500.—
Liikvelolevad vahetusrahad		4.414.169.71
Riigilaenuid		111.474.379.99
Mitmesugused asutised ja isikud		938.289.—
Lunastamata maksukäsud		1.128.906.49
Üleminevad summad		1.000.115.70
Deponendid p./rahas		4.127.722.10
Deponendid välisvaluutas ja väärtpaberites		4.146.133.49
Ülejääk riigi 1928/29 a. eelarve täitmisest		1.143.929.17
		224.105.732.82

Ettepanud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Kinnisvara arve suurenemine 2.924 40 krooni suuruses on tingitud sellest, et Riigi trükikoda arvestas kinnisvara kinnistuslõivumaksu tööstuse kuludena, kuna maksvate seaduste põhjal kinnistuslõivumaks kuulub juurearvamisele kinnisvara väärtusele, mille tagajärjel tööstuse tulud suurenevad, järelikult ka 1928 a. puhaskasu sama summa võrra. Sellest olenevad ka parandused nr. nr. 76 ja 77.

Riigikassa arve suurenemine seletatav sellega, et Vab. Val. ots. 14. VI. 1929 a. kohaselt kuulub 1928 a. puhaskasust Riigikassale üleandmiseks 22.589.94 krooni kui 1927 a. puhaskasu. Selle paranduse tagajärjel väheneb 1928 a. puhaskasu 22.589.84 krooni võrra. Sellest oleneb ka parandus nr. 79.

Puhaskasu vähenemine 19.665.54 krooni võrra oleneb parandusettepanekutest nr. nr. 75 ja 78.
Parandus nr. 81 oleneb parandusettepanekust nr. 75.

Tööstuse tulude suurenemine 2.924.40 krooni võrra oleneb parandusettepanekust nr. 75. Sellest tingitud ka parandused nr. nr. 83 ja 84.

Järje nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande ja arve nimetused	E. V. 1928/29 a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
		KULUD.		
85	204	1928 a. puhaskasust Riigikassale üleandmiseks kuuluv 1927 a. puhaskasu riigiosa	—	22.589.94
86	„	1928. a. puhaskasu	89.836.54	70.171.—
87	„	Kulud	141.643.49	144.567.89
		RIIGI SADAMATEHASED.		
		Bilanss 31. dets. 1928 a.		
		AKTIVA.		
88	206	Inventari arve	775.905.63	811.913.01
89	„	1929 a. tööstuse arve. — Lõpetamata tööd	123.609.29	187.888.53
90	„	Riigikassale rohkem ära antud endiste aastate puhaskasu	—	1.427.15
91	„	Aktiva	2.845.246.07	2.946.959.84
		PASSIVA.		
92	207	Tehaste varanduste arve	1.390.795.44	1.391.795.44
93	„	Kustutuskapitali arve	147.149.80	153.724.12
94	„	Endiste aastate puhaskasude arve	98.588.46	100.015.61
95	„	Kalkulatsioonide vahe, resp. ülejääk	2.082.09	94.794.39
96	„	Passiva	2.845.246.07	2.946.959.84
		Kulude ja tulude arve 1928 a.		
		KULUD.		
97	208	Liikumata ja liikuva varanduste kustutus	32.170.—	34.139.50
98	„	Erakorralised kahjud	59.379.76	46.958.20
99	„	Eelarvete vahe, resp. ülejääk	2.082.09	94.794.39
100	„	Kulud	633.897.98	716.158.22

Ettepanud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Kulude suurenemine 1928 a. puhaskasu arvel 22.589.94 krooni suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 78.
Puhaskasu vähenemine 19.665.54 krooni ulatuses oleneb parandusettepanekutest nr. nr. 75 ja 78.
Parandus nr. 87 oleneb parandusettepanekutest nr. nr. 75 ja 78.

Inventari arve suurenemine 36.007.38 krooni suuruses on seletatav sellega, et

- 1) Merejõudude staabilt tasuta üle võetud aurupaat, mille väärtus 1.000 krooni, on tehaste varandusena arvestamata;
- 2) tööriistad 17.026.38 krooni väärtuses on olemataks (amortiseerituks) arvestatud 4.604.82 krooni suuruses kustutuskapitali arvel ja 12.421.56 krooni ulatuses jooksva aasta erakorraliste kahjude arvel, kuid puuduvad igasugused tõendusdused selle kohta, kas tööriistad tegelikult muutunud kõlbmatuks ja seepärast tulevad näidata tööriistad 17.026.38 krooni väärtuses inventari arves;
- 3) töökodades valmistatud inventari ja laevade juures tehtud ümberehituse väärtus 17.981 krooni võrra vähemana näidatud, kui tegelik valmistamise väärtus.

Lõpetamata tööde väärtuste suurenemine kogusummas 64.279.24 krooni võrra seletatav sellega, et 1928 a. lõpetamata tööde valmistamise väärtus on tööstuse arves 68.075.45 krooni võrra vähemana näidatud, kui nende tegelik väärtus. Ühtlasi tuleb vähendada lõpetamata tööde väärtust ettearvestatud tööstuse tulu 3.766.21 krooni võrra.

Parandusettepanek oleneb sellest, et 1.427.15 krooni, mis endiste aastate puhaskasu arvel Riigikassale rohkem üle antud, on bilansi passivas saldona Riigikassale üleandmata endiste aastate puhaskasude arves näidatud.

Parandus nr. 91 oleneb parandusettepanekutest nr. nr. 88, 89 ja 90.

Parandus nr. 92 oleneb parandusettepanekust nr. 88 p. 1.

Kustutuskapitali arve suurenemine kogusummas 6.574.32 (4.604.82+1.969.50) krooni suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 88 p. 2 ja 3, sest tähendatud parandusettepanekuga on inventari väärtust suurendatud ja seepärast tuleb vastava protsendi ulatuses suurendada ka kustutuskapitali summasid.

Parandus nr. 94 oleneb parandusettepanekust nr. 90.

Ülejäägi suurenemine 92.712.30 krooni võrra oleneb järgmistest põhjustest:

- 1) ülejääki suurendati parandusettepanekutega nr. nr. 88 p. 3, 89 ja
- 2) parandusettepanekuga nr. 88 p. 2, kuna osa kõlbmatuna näidatud tööriistad 12.421.56 krooni väärtuses kuludeks kantud jooksva aasta erakorraliste kahjude arvel;
- 3) ülejääki vähendatud parandusettepanekuga nr. 93 1.969.50 krooni võrra.

Parandus nr. 96 oleneb parandusettepanekutest nr. nr. 92, 93, 94 ja 95.

Parandus nr. 97 1.969.50 krooni suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 95 p. 3.

Parandus 12.421.56 krooni suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 88 p. 2.

Parandus oleneb parandusettepanekust nr. 95.

Parandus nr. 100 oleneb parandustest nr. nr. 88 p. 3 ja 89.

Järje nr.	E. V. aruande ltk.	Aruande ja arve nimetused	E. V. 1928/29 a. aruandes näidatud	Riigikontrolööri ettepanek
		TULUD.		
101	209	Tööstuse arvelt	522.520.58	604.780.82
102	„	Tulud	633.897.98	716.158.22
		ARSENAL.		
		Kulude ja tulude arve 1928/29 a.		
		KULUD.		
103	210	Tuletõrjekulud	10.290.71	567.71
104	„	Preemiad ja lisatasud eelarves ettenähtud kulude kokkuhoiu arvel	—	9.723.—

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Tööstuse tulude suurenemine 82.260.24 krooni suuruses on põhjendatud parandusettepanekutest nr. nr. 88 p. 3 ja 89. Parandus nr. 102 on põhjendatud parandusettepanekutest nr. nr. 88 p. 3 ja 89.

Tuletõrje kulude vähenemine 9.723 krooni võrra on põhjendatud sellest, et tähenatud kulu iseloomult kuulub „preemiad ja lisatasud eelarves ettenähtud kulude kokkuhoiu arvel“ alla. Sellest on põhjendatud ka parandus nr. 104.

II.

Ülevaade

Eesti Vabariigi 1928/29 a. eelarve
täitmisest.

K u l u d.

	Eelarve.
Riigi 1928/29 a. kuludeks määratud krediitide üldsummad kujunevad järgmiselt:	
1928/29 a. põhieelarve järgi määrati krediite:	
korralisteks kuludeks	74.964.926.— kr.
erakorralisteks kuludeks:	
A. riigi keskasutiste kuludeks	4.459.012.— „
B. operatsioonifondideks	<u>842.675.— „</u> 80.266.613.— kr.
Põhieelarves ettenähtud kulud suurendati 2 lisa-eelarvega:	
korralised kulud	1.614.207.— kr.
erakorralised kulud:	
A. riigi keskasutiste kulud	5.076.146.— „
B. operatsioonifondid	<u>5.580.457.— „</u> 12.270.810.— kr.
Seega 1928/29 a. eelarves ette nähtud kulusid	92.537.423.— kr.
Peale selle suurendati kulude eelarve 1927/28 a. krediitide ülejääkidega, mis juure arvatud 1928/29 a. eelarvele Riigi eelarve seaduse §§ 41 ja 42 alusel:	
korralistes kuludes	1.488.750.— kr.
erakorralistss kuludes:	
A. riigi keskasutiste kuludes	2.096.935.— „
B. operatsioonifondides	<u>1.500.— „</u> 3.587.185.— kr.
Seega lõplikult 1928/29 a. eelarve põhjal määratud krediite	96.124.608.— kr.
Sellest korralisteks kuludeks	78.067.883.— kr.
erakorralisteks kuludeks:	
A. riigi keskasutiste kuludeks	11.632.093.— „
B. operatsioonifondideks	6.424.632.— „
Eelarve kogusumma on 15.857.995 kr. ehk 19,7% võrra suurem põhieelarves ettenähtud kuludest.	
1928/29 a. kuludeks määratud krediitide üldsummade võrdlus 1927/28 a. eelarve summadega kujuneb järgmiselt:	

Kulude nimetus	Määratud kuludeks		Eelmisest aastast rohkem (+) vähem (-)	
	1928/29 a.	1927/28 a.	Kroonides	%-des
Korralised kulud	78.067.883	73.218.694	+4.849.189	+6,6
Erakorralised kulud	11.632.093	13.606.160	-1.974.067	-14,5
Operatsioonifondid	6.424.632	4.986.311	+1.438.321	+28,8
Kokku	96.124.608	91.811.165	+4.313.443	+4,7

1927/28 a. näidatud emissiooni kustutamiseks 16.438.055 kr. on välja jäetud eelpooltoodud tabelist.

Määratud krediitidest on 1928/29 a. jooksul korralisteks kuludeks (97,1% määratud krediidist) 72.818.672,82 kr.
erakorralisteks kuludeks:

A. riigi keskasutiste kuludeks (73,6% määratud krediidist) 8.564.929,36 „
B. operatsioonifondideks (99,4% määratud krediidist) 6.387.581,93 „

Seega kokku 1928/29 a. kulusid 90.771.184,11 kr.

missugune summa on suurem kui põhieelarves ettenähtud 10.504.571,11 kr. ehk 13,0% võrra (1927/28 a. 28,8% võrra) ja vähem kui kulude eelarve kogusumma 5.353.423,89 kr. ehk 5,6% võrra (1927/28 a. 45% võrra).

Ülekulud.

1928/29 a. kulud, võrreldes eelmise aasta kuludega, kujunevad järgmiselt:

Kulude nimetus	K u l u t a t u d		Eelmisest aastast rohkem (+) vähem (-)	
	1928/29 a.	1927/28 a.	Kroonides	%-des
Korralised kulud	75.818.672	70.725.992	+5.092.681	+7,2
Erakorralised kulud	8.564.920	11.219.623	-2.654.693	-23,6
Operatsioonifondid	6.387.582	4.936.313	+1.451.268	+29,4
Kokku	90.771.184	86.881.928	+3.889.256	+4,5

1928/29 a. kulud on riigi eelarve §§-dega kindlaks määratud krediitide piirides, välja arvatud Teedeministeeriumi erakorralised kulud, kus § 1/2 — laevaliinide toetamise alal kulud 171 kr. võrra suuremad, kui krediiti määratud.

Krediitide ülejäägid.

Eelarvega määratud krediitidest on mitmesugustel põhjustel tekkinud aruandeaasta lõpuks ülejäägid. Osa nendest ülejääkidest, mis tekkisid keskasutistest olenemata põhjustel Riigi eelarve seaduse §§ 41 ja 42 põhjal, arvati juurde järgneva aasta eelarvele ja need andakse riigiasutistele kasutamiseks samaks otstarbeks, milleks nad olid määratud. Nimetatud ülejäägid tekkisid peaaesjalikult järgmistel põhjustel: ei suudetud lõpule viia ehituse- ja remonditöid eelarveaastal, täita mitmesuguseid kohustusi lepingute põhjal, välja anda operatsioonifondidest laene j.n.e.

Tähendatud seaduse § 41 alusel 1929/30 a. eelarvele juurde arvatud ülejäägid kujunevad järgmiselt:	
korralisteks kuludeks	1.577.204 kr.
erakorralisteks kuludeks:	
A. riigi keskasutiste kuludeks	2.932.884 „
B. operatsioonifondideks	36.400 „
	<u>Kokku 4.546.488 kr.</u>

Üksikute keskasutiste järgi arvati juurde krediite 1929/30 a. eelarvele:

Keskasutise nimetus	Üle kantud 1928/29 a. eelarvele		
	Korralisteks kuludeks	Erakorralisteks kuludeks	
		riigi keskasutiste kuludeks	operatsioonifondideks
Riigivanem ja riigikantselei	5.136	—	—
Rahaministeerium	23.809	—	—
Kaub.-tööstusministeerium	1.595	—	16.000
Hariduseministeerium	2.115	18.205	1.250
Kohtuministeerium	1.833	5.122	—
Siseministeerium	3.810	—	—
Sõjaministeerium	794.555	712.279	—
Põllutööstusministeerium	69.670	265.640	19.150
Teedeministeerium	673.702	1.890.574	—
Töö-koolekandeministeerium	979	41.264	—
Kokku	1.577.204	2.932.884	36.400

Eelmise 1928/29 a. eelarvele arvati juurde 1927/28 a. ülejäägid järgmistes summas:	
korralisteks kuludeks	1.488.750 kr.
erakorralisteks kuludeks:	
A. riigi keskasutiste kuludeks	2.096.935 „
B. operatsioonifondideks	1.500 „
	<u>Kokku 3.587.185 kr.</u>

Teine osa ülejääke tekkis põhjusel, et asutised hoidsid kokku kulusid või oli krediiti rohkem nõutud kui oli tarvis kulutamiseks. Sarnased ülejäägid suleti Riigi eelarve seaduse § 40 põhjal.

Sulgemisele kuuluvad ülejäägid kujunesid üldiselt järgmiselt:

korraliste kulude alal	672.006,18 kr.
erakorraliste kulude alal:	
A. riigi keskasutiste kulude alal	134.279,64 „
B. operatsioonifondide alal	650,07 „
	<u>Kokku 806.935,89 kr.</u>

Andmed suletud krediitide kohta keskasutiste järgi on toodud alljärgnevates tabelites ühes eelarve täitmise võrdlusega.

Nagu eelmise 1927/28 a. ülevaates tähendatud, ei võimalda eelarve seadusega maksmapandud eelarve täitmise ja arvestamise kord kulude otsekohest võrdlust eelarvega, sest aruandeaasta kuludes on ka eelmise aasta krediitidest eelarve juurde arvatud ülejäägid. Selle tagajärjel on võimata kindlaks teha, palju tegelikult kulutati aruandeaasta eelarvega määratud krediidist.

Üldiselt kujuneb suletud krediitide ülejääkide võrdlus põhi- ja lisaelarvetega järgmiselt:

Kulude võrdlus eelarvega.

Korraliste kulude alal:

Keskasutise nimetus	1928/29 a. põhi- ja lisaelarvete järgi määratud	31. III. 1929 a. suletud krediitide ülejääk	Suletud krediidi % määratud krediidist	
			1928/29 a.	1927/28 a.
Riigikogu	441.430	12.484.15	2,8	4,5
Riigivanem ja riigikantslei	275.610	8.929.17	3,2	1,9
Riigikontroll	340.988	4.875.70	1,4	1,4
Rahaministeerium	5.876.891	79.327.10	1,3	1,9
Kaub.-tööstusministeerium	166.563	6.936.66	4,2	4,8
Haridusministeerium	8.987.863	35.186.09	0,4	1,0
Kohtuministeerium	3.262.623	37.543.59	1,2	1,7
Siseministeerium	4.400.609	8.499.60	0,2	0,5
Sõjaministeerium	18.250.138	11.409.52	0,06	0,2
Põllutööministeerium	4.531.269	92.077.51	2,0	1,3
Teedeministeerium	20.856.446	112.453.93	0,5	1,3
Välisministeerium	1.062.906	44.084.28	4,1	3,7
Töö-hoolekandeministeerium	5.156.286	88.344.99	1,7	1,9
Riigivõlad	4.458.261	129.853.89	2,9	6,4
Kokku	78.067.883	672.006.18	0,9	1,4

Nagu eeltoodud tabelist selgub, on üldiselt korraliste kulude alal 0,9% (l. a. 1,4%) võrra vähem kulutatud, kui eelarves oli ette nähtud.

Üksikute riigi keskasutiste järgi tõuseb see protsent kuni 4,2 (l. a. 6,4%) ja langeb kuni 0,2 (l. a. 0,2%).

Suuremad krediitide ülejäägid tekkisid riigivõlgade tasumisel Teede-, Põllutöö- ja Töö-hoolekandeministeeriumi aladel.

Riigivõlgade tasumisel tekkis ülejääk 129.853.89 kr. põhjustel, et võidulaenu võitusid ja kustutamisele langenud pileteid jäi välja maksmata ja tegelikud laenude realiseerimisekulud olid vähemad, kui eelarves ette nähtud.

Teedeministeeriumi alal on ülejääk 112.453.93 kr., mis tekkis peaaesjalikult vakant- ja kohustetäitjate kohtade arvel, arvete hilise esitamise tagajärjel, lõpetamata tööde arvel, kokkuhoiust j.n.e.

Põllutööministeeriumil on 92.077.51 kr. suurune ülejääk, millest: 53.865.71 kr. tekkis põhjustel, et ettevõtjad ei jõudnud eelarveaasta lõpuks täita kõiki lepingu järgi nõutavaid kohustusi, 18.700 kr. — teenistusetasu ja ametisõitjate alal, vakantkohtade ja sõitjate arvu piiramise tõttu, kuna 19.511.80 kr. ülejääk tekkis vähemate summadena teistes eelarve osades.

Töö-hoolekandeministeeriumi alal tekkis ülejääk 88.344.99 kr., mille peapõhjuseks oli asjaolu, et eelarveaasta lõpuks ei jõutud kohale saata tellitud arstimiseabinõusid ja et hoolealuste arv oli vähem kui krediidi määramisel arvati.

Erakorraliste kulude alal:

Keskasutise nimetus	1928/29 a. põhi- ja lisaelarvete järgi määratud krediite	31. III. 1929 a. suletud krediitide ülejääk	Suletud krediitide % määratud krediitidest	
			1928/29 a.	1927/28 a.
Riigivanem ja ringkantselei	23.674	255.41	1,0	2,1
Rahaministeerium	672.215	10.43	0,001	0,1
Hariduseministeerium	621.972	614.51	0,1	0,3
Kohtuministeerium	192.966	8.585.93	4,4	3,9
Siseministeerium	14.800	10.40	0,07	—
Sõjaministeerium	2.265.815	13.031.71	0,5	0,03
Põllutööministeerium	1.604.955	27.392.01	1,7	13,1
Teedeministeerium	5.525.083	62.537.88	1,1	3,8
Välisministeerium	15.000	15.000.—	—	—
Töö-hoolekandeministeerium	335.613	6.841.36	2,0	1,4
Kokku	11.632.093	134.279.64	1,2	3,1

Riigi keskasutiste erakorraliste kulude alal kulutati 1,2% (l. a. 3,1%) vähem, kui eelarves oli ette nähtud.

Suuremad krediitide ülejäägid tekkisid Teede- ja Põllutööministeeriumis. Teedeministeeriumi ülejääk tõusis 62.537,88 kroonini, millest 25.000 kr. määrati aerodroomi ehitamiseks, kuid ehitusleping jäi aruandeaastal sõlmimata; 37.537,88 kr. tuli sulgeda põhjustel, et mitmed tööd jäid lõpetamata või tehti odavamalt kui oli ette nähtud. Põllutööministeeriumi ülejääk on 27.392,01 kr., millest 11.832,08 kr. tekkis põhjusel, et Maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse alusel endistele omanikkudele tagasi-antavate varade eest ei saadud teostada inkasseeritud rentide tagasimaksmist, sest varade omanikud ei ilmunud kutsete peale vastu võtma raha.

6.306,43 kr. suurune ülejääk tekkis varade ostmise alal sellest, et osa operatsioone jäi lõplikult otsustamata, — ei suudetud saavutada kokkuleppeid; Maaseadusega võõrandatud maadel ingrosseeritud võlgade % ja muude kulude alal tekkis 3.146,58 kr. ülejääk, kuna lõpetamata tööde arvel ja mitmesugustel põhjustel suleti 6.106,92 kr. Välisministeeriumi rahvusvaheliste lepingute sõlmimise ja täitmise krediit 15.000 kr. suuruses suleti, kuna ei jõutud kokkuleppele Läti vabariigi valitsusega Eesti-Läti piiri- maade korraldamises.

Operatsioonifondide alal.

Keskasutise nimetus	1928/29 a. põhi- ja lisaelarvete põhjal määratud krediite	31. III. 1929 a. suletud krediitide ülejääk	Suletud krediitide % määratud krediitidest	
			1928/29 a.	1927/28 a.
Rahaministeerium	486.650	650.—	0,1	—
Kaub.-tööstuseministeerium	607.677	07	—	—
Hariduseministeerium	61.500	—	—	23,8
Põllutööministeerium	4.917.780	—	—	1,3
Teedeministeerium	351.025	—	—	75,9
Kokku	6.424.632	650.07	0,1	1,2

Ülejääk 650 krooni tekkis Eesti-Briti vahelise jahutuslaevade laevaliini aktsiate omandamise arvel.

Korr. kulude võrdlus
1927/28 a. kuludega
üksikutes kululiikides.

1928/29 a. korraliste kulude võrdlus 1927/28 a. kuludega üksikutes kululiikides on toodud alljärgnevas tabelis:

§§	Kulude nimetus	1928/29 a. kulud Kr.	1927/28 a. kulud Kr.	1928/29 a.		1928/29 a.	
				rohkem Kr.	vähem Kr.	rohkem %%	vähem %%
1	Teenistusetasu	29.788.202.66	26.904.801.24	2.883.401.42	—	10,7	—
2	Ametisõidud	613.397.69	577.424.90	35.972.79	—	6,2	—
3	Ametn. ja teen. toetus	2.066.358.76	1.942.732.35	123.626.41	—	6,4	—
4	Esindusekulud	71.155.48	105.728.87	—	34.573.39	—	32,7
5	Ametn. ja teen. varust.	311.356.94	462.336.34	49.020.60	—	10,6	—
7	Juriidil. abi ja kohtu- kulud	44.711.42	55.955.06	—	11.243.64	—	20,0
8	Kantseleikulud	962.859.53	921.823.72	41.035.81	—	4,4	—
9	Majapidamine	2.721.446.79	3.075.221.41	—	353.774.62	—	11,5
10	Sõidukulud	429.825.69	412.978.94	16.846.75	—	4,1	—
11	Veokulud	589.852.93	1.051.376.99	—	461.524.06	—	43,8
12	Vallasvara	483.149.95	426.031.76	57.118.19	—	13,4	—
13	Materj. proov. ja saa- duste kontrollim. . . .	27.063.46	20.664.12	6.399.34	—	30,9	—
14	Hoonete remont	1.052.539.22	997.654.79	54.884.43	—	5,5	—
15	Kultuuril. toetus	2.257.694.92	2.113.120.36	144.574.56	—	6,8	—
17	Valimine ja häälet. . .	1.316.05	—	1.316.05	—	—	—
21	Raamatukogud	19.661.07	17.321.45	2.339.62	—	13,5	—
23	Väärtmärk. valmist. . .	244.041.27	123.744.19	120.297.08	—	97,2	—
26	Piiritusemonopoli eri- kulud	3.421.163.20	3.532.283.07	—	111.119.87	—	3,1
27	Riigivõlg. ja % tasu- mine	4.301.438.79	3.152.509.13	1.148.929.66	—	36,4	—
28	Laenude realiseer. ku- lud ja kursivahed	26.968.32	62.528.16	—	35.549.84	—	56,8
29	Loodusevarade uurim. . .	32.053.54	25.893.94	6.159.60	—	23,7	—
34	Hariduslikud kulud . . .	788.442.21	259.327.42	529.114.79	—	204,0	—
35	Õppetarbed ja vahend. . .	139.758.27	147.768.08	—	8.009.81	—	5,4
37	Rahvuskult. väärt. ko- gumine ja korrald. . . .	20.295.09	84.234.51	—	63.939.42	—	76,1
39	Instituut., kabinettide ja kliinikute üleval- pidamine	109.884.15	110.306.67	—	422.52	—	0,4
40	Kodifikats. ja kirjast. . .	127.860.22	118.337.28	9.522.94	—	8,0	—
41	Kohtnl. asjaajam. ja abiandmise kulud	122.989.75	99.670.72	23.319.03	—	23,3	—
42	Vangide ülevalpid. . . .	468.433.25	435.148.67	33.284.58	—	7,6	—
43	Kuritegevuse vastu võitlemine	93.473.83	93.309.07	164.76	—	0,2	—
44	Autasud ja ergutus- rahad	43.903.98	86.143.71	—	42.239.73	—	49,0
48	Rahva tervishoid	254.855.54	243.645.95	11.209.59	—	4,6	—
49	Haigete ülevalpidam. . .	310.378.90	142.628.98	167.749.92	—	117,6	—
53	Siseseadm. ja asut. . . .	3.970.—	41.177.87	—	37.207.87	—	90,36
54	Toitusvarustus	3.981.563.43	3.620.788.73	370.774.77	—	9,9	—
55	Kraamivarustus	2.890.302.11	2.978.046.—	—	87.743.89	—	2,9
56	Relvad ja nende varust. .	1.059.180.65	502.921.95	556.258.70	—	110,6	—
57	Inseneriline ja tehniline varustus	217.791.25	245.185.21	—	27.393.96	—	11,1
59	Hobuste tervishoid	6.433.65	6.661.01	—	227.36	—	3,4
60	Sõjalaevade varust. ja korrashoid	650.503.04	517.468.72	133.034.32	—	25,7	—
61	Kindlustuse tööd	51.220.97	60.663.60	—	9.442.63	—	15,5
62	Topo- ja hüdrograaf. tööd	72.054.90	70.530.—	1.524.90	—	2,1	—
64	Põllumajand. kulud	77.436.60	63.432.92	14.003.68	—	22,1	—
65	Põllumajand. tööstus . . .	17.468.27	17.845.28	—	377.01	—	2,1
66	Metsasaajandus	644.807.81	725.474.58	—	80.666.77	—	11,1
67	Ronaidle liikum. ja vedu .	2.128.619.21	1.944.701.86	183.917.35	—	9,4	—

§§	Kulude nimetus	1928/29 a. kulud Kr.	1927/28 a. kulud Kr.	1928/29 a.		1928/29 a.	
				rohkem Kr.	vähem Kr.	rohkem %%	vähem %%
68	Veerevate abinõude korrashoid	2.192.494.53	2.309.458.90	—	116.964.37	—	5,0
69	Teede ja raudtee ehituste korrashoid . .	2.017.313.55	2.105.596.26	—	88.282.71	—	4,1
70	Varustuse talitus . .	198.896.29	171.266.—	27.630.29	—	1,6	—
71	Abiettevõtete kulud .	271.377.32	281.761.04	—	10.383.72	—	3,7
72	Telegraafi ja telefoni korrashoid	951.708.75	940.285.48	11.423.27	—	1,2	—
73	Teede, sild. ja parvede korrashoid	2.023.354.94	1.984.590.06	117.764.88	—	5,9	—
74	Rahvaparg. ja platsid	14.600.—	14.622.97	—	22.97	—	0,2
76	Sadamasild. korrashoid	74.407.51	67.946.18	4.461.33	—	9,5	—
77	Ujuvate abinõude päästejaamade, tule- tornide ja elektri- kraanade varust. . .	290.758.75	377.491.71	—	86.732.96	—	22,9
78	Mere- ja liinimärgid .	22.556.14	22.091.49	464.65	—	2,1	—
79	Ujuvate abinõude, päästejaamade, tule- tornide ja elektri- kraanade remont . .	321.272.96	465.677.21	—	144.404.25	—	31,0
80	Rahvusvahel. leping. sõlm. ja täitm. . . .	7.616.23	14.439.19	—	6.822.96	—	47,2
82	Informatsioon	51.478.26	42.899.71	8.578.55	—	2,0	—
83	Töökaitse	5.969.99	6.317.15	—	347.16	—	5,4
84	Rahvusvahel. maksud	162.373.09	164.161.39	—	1.788.30	—	1,1
85	Konverents. ja erakorr. esindused	24.523.33	33.582.51	—	9.059.18	—	26,9
86	Eesti kodan. võõrsilt kojutoomine	10.040.67	13.053.66	—	3.012.99	—	23,1
87	Pension	2.208.999.26	2.048.119.32	160.879.94	—	7,9	—
88	Hoolealuste ülevalpid.	205.494.15	188.908.42	16.585.73	—	8,8	—
89	Riiklik hoolekanne . .	472.904.12	664.995.24	—	192.091.12	—	2,9
90	Segakulud	263.648.22	211.188.27	52.459.95	—	2,5	—
Kokku		75.818.672.82	70.725.991.94	7.118.050.16	2.025.369.28		

Üldiselt 1928/29 a. korralsed kulud, võrreldes eelmise aruandeaasta kuludega, suurenesid 5.092.680.88 kr. ehk 7,2% võrra. Nagu eelpooltoodud tabelist selgub, kulud ei suurenenud kõigis kuliikides, vaid tuli ette ka kulude vähenemisi.

Tunduvalt suurenesid kulud järgmistes liikides:

- 1) teenistusetasu — 2.883,5 tuh. kr. võrra koosseisude ümberkorraldamise ja palganormide tõstmise tagajärjel,
- 2) riigivõlad — 1.148,9 tuh. kr. võrra, mis tingitud asjaolust, et välislaenude fundeerimisel antud soodustused aastast-aastasse kahanevad,
- 3) relvad ja nende varustus — 556,2 tuh. kr. võrra,
- 4) haridusekulud — 529,1 tuh. kr. võrra,
- 5) toitlusvarustus — 360,7 tuh. kr. võrra,
- 6) rongide liikumine ja kaubavedu — 183,9 tuh. kr. võrra.
- 7) haigete ülevalpidamine — 167,7 tuh. kr. võrra.
- 8) kultuuriline toetus — 144,5 tuh. kr. võrra,
- 9) sõjalaevade varustus ja korrashoid — 133,0 tuh. kr. võrra,
- 10) ametnikkude ja teenijate toetus — 123,6 tuh. kr. võrra,
- 11) teede, sildade ja parvede korrashoid — 117,7 tuh. kr. võrra.

Vähenedid kulud järgmistes liikides:

- 1) veokulud — 461,5 tuh. kr. võrra,
- 2) majapidamine — 353,7 tuh. kr. võrra,
- 3) riiklik hoolekanne — 192,0 tuh. kr. võrra,
- 4) ujuvate abinõude, päästejaamade, tuletornide ja elektrikraanade remont — 144,4 tuh. kr. võrra,
- 5) veerevate abinõude korrashoid — 116,9 tuh. kr. võrra,
- 6) piiritusemonopoli erikulud — 111,1 tuh. kr. võrra.

Korraliste kulude kogusummast kulutati üksikute keskasutiste järgi %%-des:

Riigi keskasutise nimetus	Riigi keskasutiste korraliste kulude protsent korraliste kulude kogusummast					
	1928/29	1927/28	1926/27	1925	1924	1923
Riigikogu	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,8
Riigivanem ja riigikantselei	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5
Riigikontroll	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7
Rahaministeerium	7,6	8,1	8,4	9,4	9,9	18,5
Kaub.-tööstusministeerium	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,5
Haridusministeerium	11,8	10,3	10,8	10,7	10,6	11,1
Kohtuministeerium	4,2	4,4	4,6	4,6	4,5	5,5
Siseministeerium	5,8	6,1	6,4	6,4	6,2	6,6
Sõjaministeerium	23,1	23,2	23,6	25,0	22,9	24,1
Põllutööministeerium	5,8	5,9	5,9	5,8	5,8	6,0
Teedeministeerium	26,4	27,7	27,4	27,9	29,9	28,4
Välisministeerium	1,4	1,4	1,5	1,9	2,1	2,4
Töö-hoolekandeministeerium	6,7	6,7	6,6	5,7	5,1	4,5
Riigivõlad	5,7	4,5	2,9	0,6	0,9	0,4
Kokku	100	100	100	100	100	100

Eeloleva tabeli järele ei tulnud ette aruandeaastal suuremaid muudatusi üksikute riigiasutiste kuludes, võrreldes neid kolme eelmise aasta kuludega, välja arvatud riigivõlgade tasumine, millised kulud nõudsid eelarveaastal kuni 5,7% kogu korralistest kuludest.

Korralised kulud, võrreldes kuludega 1923 a., millal stabiliseerus rahakurss, kujunevad keskasutiste viisi järgmiselt:

Keskasutise nimetus	Korralised kulud %%-des võrreldes 1923 a. kuludega (1923 = 100%)				
	1928/29	1927/28	1926/27	1925	1924
Riigikogu	108	108	105	106	101
Riigivanem ja riigikantselei	118	135	124	143	108
Riigikontroll	97	99	109	107	118
Rahaministeerium	145	143	133	133	132
Kaub.-tööstusministeerium	75	73	80	65	78
Haridusministeerium	172	140	137	120	113
Kohtuministeerium	124	121	118	105	97
Siseministeerium	143	140	138	123	112
Sõjaministeerium	154	145	138	130	112
Põllutööministeerium	157	150	139	123	114
Teedeministeerium	151	147	137	123	125
Välisministeerium	90	86	88	100	104
Töö-hoolekandeministeerium	244	226	210	161	136
Riigivõlad	2.150	1.596	987	162	251
Kokku	162	151	142	126	119

Ülaltoodud tabel näitab, et korrallised kulud üldiselt, võrreldes 1923 a. kuludega, järjekindlalt tõusid, kusjuures 1928/29 a. 62% võrra ületab 1923 a. kulud.

Keskasutiste järgi ei ole aga kulude tõus ühtlane ja mõnes asutises on märgata isegi kulude vähenemisi, näiteks Kaubanduse-tööstuseministeeriumis, Välisministeeriumis ja Riigikontrollis.

Üksikasjalisemad riigi keskasutiste kulude suurenemise ja vähenemise põhjused on ära tähendatud üksikute ministeeriumide tegevuse ülevaates.

Riigi keskasutiste erakorralised kulud, võrreldes 1923 a. kuludega, kujunevad keskasutiste järele järgmiselt:

Keskasutise nimetus	Riigi keskasutiste erakorralised kulud %%-des võrreldes 1923 a. kuludega (1923 a. = 100%)				
	1928/29	1927/28	1926/27	1925	1924
Riigikogu	—	—	—	50	3
Riigivanem ja riigikantselei	4	5	19	15	6
Rahaministeerium	29	27	50	66	66
Kaub.-tööstuseministeerium	—	382	2	802	11
Hariduseministeerium	159	39	428	53	83
Kohtuministeerium	8.460	—	6.690	2.358	100
Siseministeerium	11	12	8	17	216
Sõjaministeerium	69	84	112	135	61
Põllutööstusministeerium	510	503	290	208	128
Teedeministeerium	94	123	124	60	67
Välisministeerium	—	100	—	—	—
Töö-koostööministeerium	170	163	304	674	231
Riigivõlad	—	—	—	—	—
Kokku	81	106	115	101	71

Riigi keskasutiste 1928/29 a. erakorralised kulud langesid, võrreldes 1927/28 aastaga, 25% ja — 1923 aastaga — 19% võrra.

Üksikute kululiikide järgi jagunevad erakorralised kulud järgmiselt, võrreldes 1923 a. kuludega (1923 a. = 100%):

1) hoonete ehituseks, kapitaalremontideks ja sisseseadete soetuseks:

1928/29 a.	1.609.656.47 krooni ehk	52%
1927/28 a.	825.830.04 „ „	27%
1926/27 a.	1.459.122.68 „ „	47%
1925 a.	1.767.377.24 „ „	57%
1924 a.	1.763.619.30 „ „	57%

2) telegraafi ja telefoni ehituseks ja korrashoiuks:

1928/29 a.	39.862.06 krooni ehk	8%
1927/28 a.	—	—
1926/27 a.	392.297.55 „ „	75%
1925 a.	466.840.55 „ „	89%
1924 a.	672.293.24 „ „	128%

3) raudteede, maanteede ja sildade ehituseks ning korrashoiuks:

1928/29 a.	2.755.018.76 krooni ehk	137%
1927/28 a.	4.251.967.10 „ „	211%
1926/27 a.	4.031.092.80 „ „	200%
1925 a.	1.491.519.49 „ „	74%
1924 a.	1.359.892.88 „ „	67%

4) sadamate, tuletornide ehituseks ja korrashoiuks ning hüdrotehnilisteks ehitusteks:

1928/29 a.	612.264.59 krooni ehk	104%
1927/28 a.	441.805.74 „ „	75%
1926/27 a.	291.609.90 „ „	49%
1925 a.	176.204.51 „ „	30%
1924 a.	261.236.81 „ „	44%

5) toetuseks omavalitsustele palkade maksmiseks:

1928/29 a.	438.613.—	krooni ehk	39%
1927/28 a.	1.325.636.27	„ „	117%
1926/27 a.	1.352.200.46	„ „	119%
1925 a.	1.435.399.—	„ „	126%
1924 a.	1.220.391.—	„ „	108%

6) riigikaitse peale:

1928/29 a.	1.100.941.01	krooni ehk	63%
1927/28 a.	2.329.913.23	„ „	133%
1926/27 a.	2.202.198.26	„ „	126%
1925 a.	2.727.025.16	„ „	156%
1924 a.	814.795.12	„ „	46%

7) maaparanduseks:

1928/29 a.	578.707.41	krooni ehk	360%
1927/28 a.	618.637.98	„ „	384%
1926/27 a.	439.676.26	„ „	273%
1925 a.	302.933.35	„ „	188%
1924 a.	269.017.11	„ „	167%

8) vabadussõjalastele autasudeks ja vabaduseristi aumärkide valmistamiseks:

1928/29 a.	3.000.—	krooni ehk	0,5%
1927/28 a.	34.000.—	„ „	6%
1926/27 a.	121.340.—	„ „	21%
1925 a.	64.279.07	„ „	11%
1924 a.	3.440.—	„ „	—

9) sõjaaegsete rekvireerimiste ja kahjude tasuks:

1928/29 a.	124.989.93	krooni ehk	50%
1927/28 a.	99.907.18	„ „	40%
1926/27 a.	63.632.76	„ „	25%
1925 a.	99.890.28	„ „	40%
1924 a.	291.172.93	„ „	116%

10) riigivõlgade tasumiseks:

1925 a.	688.340.62	krooni ehk	171%
1924 a.	362.445.64	„ „	91%

11) tööpuuduse vastu võitlemiseks:

1928/29 a.	—	—	—
1927/28 a.	93.000.—	krooni ehk	37%
1926/27 a.	232.000.—	„ „	93%
1925 a.	609.889.21	„ „	246%
1924 a.	247.922.90	„ „	100%

12) Maaseadusega võõrandatud maadel ingrosseeritud võlgade protsentideks, kustutuseks ja muudeks kuludeks:

1928/29 a.	425.021.43	krooni ehk	249%
1927/28 a.	253.566.72	„ „	148%
1926/27 a.	202.451.01	„ „	118%
1925 a.	170.521.15	„ „	100%

13) mitmesugusteks kuludeks:

1928/29 a.	876.854.36	krooni ehk	850%
1927/28 a.	945.359.05	„ „	916%
1926/27 a.	1.322.052.24	„ „	1282%
1925 a.	680.401.35	„ „	659%
1924 a.	193.674.—	„ „	187%

Suurem osa p. 13 all näidatud kuludest moodustavad 1928/29 a. toetused: 520.000 kr. omavalitsustele vastutasuks Viinamüügi seaduse muutmise puhul ärajäänud toetussummale, 40.000 kr. Eesti

Punase Risti peavalitsusele, 40.000 kr. Vigastatud sõjameeste ühingule, 20.000 kr. Kindral Laidoner'i nimelise invaliidide kapitalile, 39.500 kr. Piiriäärsete maade kultuuri edendamiseks, 20.000 kr. Piirisaare tuleõnnetutele, 69.882.70 kr. Petseri- ja Narvataguste maade kinnisvarade ajutise kinnistusekomisjoni ja 20.418.59 kr. 1929/30 a. põllumajandusliku üleskirjutuse eeltööde kuludeks, 31.087.11 kr. Peipsi kalda kindlustamiseks j.n.e.

Operatsioonifondidest anti välja:

1928/29 a.	6.387.581.93	krooni ehk	96%
1927/28 a.	4.936.313.40	„ „	74%
1926/27 a.	4.650.990.72	„ „	70%
1925 a.	4.643.138.—	„ „	70%
1924 a.	6.398.001.52	„ „	96%

Eelpooltähendatud summadest anti välja:

1) ehituslaenusid elukorterite ja koolimajade ehitamiseks:

1928/29 a.	2.415.000.—	krooni ehk	70%
1927/28 a.	350.000.—	„ „	10%
1926/27 a.	2.705.558.28	„ „	79%
1925 a.	1.793.000.—	„ „	52%
1924 a.	4.282.505.—	„ „	125%

2) laenuks riigi ettevõtetele põhi- ja operatsioonikapitalide näol:

1928/29 a.	591.676.93	krooni ehk	44%
1927/28 a.	896.336.97	„ „	67%
1926/27 a.	519.992.50	„ „	39%
1925 a.	1.293.794.—	„ „	97%
1924 a.	900.000.—	„ „	67%

3) põllumajandusliikude laenudena:

1928/29 a.	2.700.000.—	krooni ehk	309%
1927/28 a.	3.547.299.—	„ „	405%
1926/27 a.	950.000.—	„ „	109%
1925 a.	1.110.000.—	„ „	127%
1924 a.	950.000.—	„ „	109%

1) tööstus-kaubandusliikude laenudena:

1928/29 a.	335.025.—	krooni ehk	35%
1927/28 a.	120.000.—	„ „	13%
1926/27 a.	304.273.29	„ „	32%
1925 a.	203.233.—	„ „	24%
1924 a.	179.656.—	„ „	19%

5) mitmesugusteks otstarveteks:

1928/29 a.	344.880.—	krooni ehk	979%
1927/28 a.	322.677.10	„ „	64%
1926/27 a.	171.166.65	„ „	486%
1925 a.	216.600.—	„ „	614%
1924 a.	85.840.52	„ „	244%

Suurema osa 1928/29 a. operatsioonifondide kuludest moodustavad laenud: 2.000.000 kr. asunikude ehituslaen, 1.250.000 kr. põllupidajatele seemnevilja laen, 950.000 kr. 1928 a. liigvee läbi kannatanud põllupidajatele, 350.000 kr. koolimajade ehitusfond, 341.677 kr. Riigi turbatööstuse ja 250.000 kr. Riigi põlevkivitööstuse põhikapitali täiendamine.

Üksikasjalikumad andmed operatsioonifondide liikumise kohta on toodud Rahaministeeriumi tegevuse ülevaate Riigikassa osas.

Tulud.

Tulude eelarve.

1928/29 a. tulused oli ette nähtud põhieelarve järgi:

korralsi	77.584.685.—	kr.
erakorralsi	681.928.—	„
krediitide ülejääke	2.000.000.—	„
		80.266.613.—

Põhieelarve järgi ettenähtud tulud suurendati 2 lisaeelarvega:

korralsid	8.918.193.—	kr.
erakorralsid	3.352.617.—	„
		12.270.810.—

Seega oli üldse tulused 1928/29 a. eelarves ette nähtud:

korralsi	86.502.878.—	kr.
erakorralsi	4.034.545.—	„
krediitide ülejääke	2.000.000.—	„
		92.537.423.—

1928/29 a. põhieelarves ettenähtud tulud tõusid lisaeelarvetega 12.270.810.— kr. ehk 15,3% võrra.

Peale selle tulude eelarve suurenes:

a) 1927/28 a. eelarvest ülekantud krediitidega (Riigi eelarve sead. § 41 alusel) 3.587.185.— kr.

Seega lõplik 1928/29 a. tulude eelarve 96.124.608.— kr.
mis võrreldes eelmise aasta eelarvega 4.298.374.62 kr. ehk 4,7% võrra suurem.

Riigikontrolli poolt revideeritud andmetel saadi tegelikult tulused 1928/29 a.:

1. korralsi:

a) rahaasutistes vastu võetud 88.389.430.18 kr.

b) tulused vähendatud tähtajaks ümbervahetamata jäänud vahetusraha summaga, mis Riigikassa poolt korralsise tuluna ptk.

XX § 3 all näidatud 249.565.07 kr.

Jääb korralsi tulused 88.139.865.11 kr.

2. erakorralisi:

a) rahaasutustes vastu võetud 3.773.248.17 kr.

b) tulusid suurendatud:

liikvelevõetud vahetusraha summaga 2.000.— kr.

Kokku erakorralisi tulusid 3.775.248.17 kr.

Kokku tulusid 1928/29 a. 91.915.113.28 kr.

Võrreldes eelmise eelarve-aastaga saadud tulude summa suurenes 2.417.098.65 kr. ehk 2,7% võrra.

1928/29 a. riigi eelarve täitmine on lõpnud ülejäägiga 1.143.929.17 kr., mis on vähem eelmise e. a. ülejäägist 1.472.096.90 kr. ehk 56,3% võrra, kuna tegelikkude tulude üldsumma on vähem eelarve tulude summast ühes lisaelarvetega 622.309.72 kr. ehk 0,6% võrra ja suurem põhieelarve summast 11.648.500.28 kr. ehk 14,5% võrra.

1928/29 a. tulude üldsumma sisaldab summasid, mis maksti ülemäära 1928./29 a. ja kuuluvad tagasimaksmisele nende omanikkudele ja summasid, mis maksti maksjate poolt järgnevate aastate arvel. Aruannete järele oli ette ja ülemäära makstud summasid:

Ettemakstud tulud.

Rahaministeeriumi	alal	36.854.78 kr.	
Siseministeeriumi	„	3.002.39 „	
Põllutöministeeriumi	„	714.16 „	
Teedeministeeriumi	„	38.31 „	40.609.64 kr.

Kuna 1. aprillist 1928 a. hakkas maksuma. Määrus kassa korra kohta riigi tulude alal siis oli Riigikontrollil võimalik aruandeaastal teha kindlaks tuluvõlad kõikide ametkondade järele:

Tuluvõlad 31. märtsiks 1929 a.

Rahaministeeriumi	alal	5.536.435.29 kr.
Kaub.-tööstusemin.	„	363.400.— „
Sõjaministeeriumi	„	286.053.71 „
Siseministeeriumi	„	6.330.23 „
Põllutöministeeriumi	„	3.599.246.38 „
Teedeministeeriumi	„	911.702.87 „
Töö-hoolekandemin.	„	4.904.45 „
		10.708.072.03 kr.

1928/29 a. tulud võeti vastu järgmistes rahaasutistes:

Tulud vastuvõtu koha järele.

Eesti Pank ja Riigikassa	25.082.263.10 kr.
„ „ Haapsalu osakond	949.702.95 „
„ „ Kuresaare	„	520.922.42 „
„ „ Narva	„	1.974.115.70 „
„ „ Paide	„	1.024.301.26 „
„ „ Petseri	„	857.935.12 „
„ „ Pärnu	„	3.288.740.97 „
„ „ Rakvere	„	2.603.959.11 „
„ „ Tallinna	„	42.760.326.45 „
„ „ Tartu	„	7.140.415.01 „
„ „ Valga	„	2.513.176.45 „
„ „ Viljandi	„	2.228.268.46 „
„ „ Võru	„	1.218.551.35 „
		92.162.678.35 kr.

Riigikontrolli poolt tulusid suurendati liikvelelastud vahetusraha summaga 2.000.—kr.

92.164.678.35 kr.

Riigikontrolli poolt tulusid vähendati tähtajaks ümbervahetamata jäänud vahe-
 tusraha summaga 249.565.07 kr.
 Jäab tulusid 1928/29 a. eest 91.915.113.28 kr.

Väljaspool Riigikassat
 ja Eesti Panka vastu
 võetud tulud.

Osa 1928/29 a. tuludest esialgselt võeti vastu riigiasutiste poolt. Riigikontrollile esitatud andmetel
 riigiasutised võtsid vastu ja andsid üle Riigikassale 1928/29 a. tulusid järgmiselt:

Keskasutise nimetus	Vastu võetud	Üle antud
Riigikogu	3.461.24	3.461.24
Riigikantselei	6.300.16	6.300.16
Riigikontroll	74.87	74.87
Rahaministeerium	646.948.35	645.536.45
Kaubanduse-tööstuseministeerium	95.127.04	95.127.04
Kohtuministeerium	227.452.92	226.973.90
Siseministeerium	304.586.17	304.414.67
Sõjaministeerium	127.380.65	127.641.65
Põllutööstusministeerium	3.014.332.24	3.005.203.50
Teedeministeerium	23.869.753.50	23.817.748.83
Välisministeerium	175.600.41	175.600.41
Töö-hoolekandeministeerium	236.074.70	235.965.18
Kokku	28.707.093.25	28.644.047.90

Põllutööstusministeeriumi aruanne jäeti Riigikontrollnõukogu poolt õigeks tunnistamata, kuna aruandes ei selgi-
 tatud lahkuminekuid Riigikassaga kassakorra määrusele vastavalt riigitulude alal.

Sõjaministeeriumi poolt anti üle rohkem tulusid, kui võeti vastu, mis on tingitud sellest, et üleantud tulude
 summa sisaldab ka eelmisel aastal üleandmatajäänud tulusid.

Rahaministeeriumi alal jäid näitamata revisjoni andmete puudumisel tolliasutiste kassade kaudu vastu võetud,
 üle antud ja üleandmata tulud.

Riigiasutiste kassadesse
 jäänud tulud.

Riigiasutiste poolt esitatud andmetel oli eelarve-aasta lõpuks Riigikassale üleandmata summasid,
 millised arvestatakse tuluna aastal, millal nad tegelikult üle antakse Riigikassale:

Rahaministeeriumis	56.734.41 kr.	
Hariduseministeeriumis	434.39 „	
Kohtuministeeriumis	2.977.80 „	
Siseministeeriumis	2.263.45 „	
Põllutööstusministeeriumis	12.835.35 „	
Teedeministeeriumis	580.998.29 „	
Töö-hoolekandeministeeriumis	36.994.68 „	693.238.37 kr.

Tulud üksikute tulu-
 liikide, peatükkide ja §§
 järele.

Korralisi tulusid tuli sisse 1.636.987.11 kr. ehk 1,8% võrra rohkem, kui oli nähtud ette põhieelarves
 ühes lisaelarvetega. Võrreldes põhieelarvega saadi aruandeaastal tulusid rohkem 10.555.180.11 kr. ehk 13,6%
 võrra..

Üksikute tululiikide järgi ei olnud eelarve täitmine ühtlane, nagu selgub alljärgnevast tabelist:

	1928/29 a. tuli sisse tulusid võrreldes							
	e e l a r v e g a				p õ h i e e l a r v e g a			
	rohkem		vähem		rohkem		vähem	
	Kr.	%%	Kr.	%%	Kr.	%%	Kr.	%%
1. Otsekohesed maksud	859.211	12,6			1.083.211	16,4		
Tulumaks	200.409	8,0			200.404	8		
Äri- ja tootusemaks	199.435	7,8			199.425	7,8		
Maa- ja hoonetemaks			17.305	4,0			17.305	4,0
Maks kapitali %%	141.110	37,6			141.110	37,6		
Kinnistusemaks	335.563	66,4			359.562	74,7		
Parandusemaks	—	—			200.000	71,4		
2. Lõivud ja tasumaksud	366.426	7,2			1.187.044	27,9		
Tempelmaks ja lõivud	320.661	7,3			1.095.661	30,5		
Patendid ja proovid	23.984	16,0			67.834	64,3		
Mitmesugused tasumaksud	21.781	3,8			23.550	4,2		
3. Kaudsed maksud	1.069.485	4,3			4.098.985	18,8		
Tollid	970.617	4,9			4.000.117	23,7		
Aktsiisid	98.868	2,0			98.868	2,0		
4. Piiritusemonopol	1.371.338	9,7			2.196.667	16,7		
5. Riigi ettevõtted ja varandused			2.002.393	5,6	1.870.821	5,9		
Riigi kapitalid			1.995.905	84,8			1.995.585	84,8
Maad, hooned, metsad ja veed	607.611	7,7			3.159.469	59,5		
Raudteed	371.530	2,3			1.553.130	10,5		
Sadamad ja laod	132.194	11,5			132.194	11,5		
Post, telegraaf ja telefon			95.138	1,9			95.138	1,9
Mitmesugused riigi ettevõtted			1.191.969	51,0			1.370.617	54,5
Mitmesugused riigi varandused	169.283	25,8			487.367	13,8		
6. Segatulud			90.618	14,4	54.914	11,4		
Kokku korralised tulud	1.573.450	1,8	—		10.305.180	13,2	—	

Märkus. Käesolevas ega ka järgnevas tabelites ei ole arvesse võetud eelmistel aastatel sissetulnud tulude arvel aruande-aastal tagasi makstud tulud.

Nagu tabelist näha, on tulusid kõikide liikide järgi rohkem sisse tulnud kui eelarves ette nähtud, välja arvatud tulud riigi kapitalidest, milliseid tuli sisse 84,8% võrra vähem, kui ette nähtud eelarves, samuti ka põhieelarves, mitmesugustest riigi ettevõtetest, milliseid vähem saadud 51% võrra kui eelarves ja 54,5% võrra, kui põhieelarves ette nähtud, maa ja hoonetemaksust — 4% võrra.

Üksikute tulupeatükkide suhteline vahekord tulude üldliikide ja korraliste tulude kogusummaga kujuneb 1928/29 a. järgmiselt:

Korralised tulud üldliikide järele.

Tulude nimetused peatükkide ja liikide järgi	Tulupeatükkide suhteline vahekord protsentides			
	1928/29 a.		1927/28 a.	
	Tulude üldliikidega	Korraliste tulude kogusummaga	Tulude üldliikidega	Korraliste tulude kogusummaga
1. Otsekoheised maksud:				
Tulumaks	35,1	3,0	36,1	3,0
Äri- ja tööstusemaks	35,7	3,1	39,2	3,2
Maa- ja hoonetemaks	5,3	0,5	6,0	0,5
Maks kapitali % %	6,7	0,6	5,2	0,4
Kinnistumaks	11,0	1,0	8,0	0,7
Pärandusmaks	6,2	0,5	5,5	0,4
Kokku	100,0	8,7	100,0	8,2
2. Lõivud ja tasumaksud:				
Tempelmaks ja lõivud	86,0	5,3	88,0	5,3
Patendid ja proovid	3,2	0,2	2,2	0,2
Mitmesugused tasumaksud	10,8	0,7	9,8	0,6
Kokku	100,0	6,2	100,0	6,1
3. Kaudsed maksud:				
Tollid	80,8	23,6	78,8	21,5
Aktsiisid	19,2	5,6	21,2	5,7
Kokku	100,0	29,2	100,0	27,2
4. Piiritusemonopol	100,0	17,4	100,0	16,0
5. Riigi ettevõtted ja varandused:				
Riigikapitalid	1,1	0,4	3,9	1,6
Maad, hooned, metsad ja veed	25,3	9,6	25,3	10,5
Raudteed	48,9	18,6	41,8	17,4
Sadamad ja laod	3,8	1,4	3,4	1,5
Post, telegraaf ja telefon	15,0	5,7	12,4	5,2
Mitmesugused riigi ettevõtted	3,4	1,3	11,5	4,8
Mitmesugused riigi varandused	2,5	0,9	1,7	0,7
Kokku	100,0	37,9	100,0	41,7
6. Segatulud	100,0	0,6	100,0	0,8
Kokku korralised kulud	—	100,0	—	100,0

1928/29 a. üksikute tululiikide vahekordades korraliste tulude kogusummaga tulid ette suuremad muudatused kui eelmisel aastal.

Kogu korralistest tuludest saadi 1928/29 a.: tulusid riigiettevõtetest ja varandustest 37,9% (eelmisel aastal 41,7%), piiritusemonopolist 17,4% (eelmisel aastal 16%), kaudsetest maksudest 29,2% (e. a. 27,2%), lõivudest ja tasumaksudest 6,2% (e. a. 6,1%), otsekohestest maksudest 8,7% (e. a. 8,2%) ja segatuludest 0,6% (e. a. 0,8%).

Kokkuvõetult 1928/29 a. tulud kõikidest liikidest suurenesid tulude arvel riigiettevõtetest ja varandustest, millistest tulu on 3,8% vähem kui eelmisel aastal.

Tulude üldliikide suhteline vaherkord eelmistel aastatel kujuneb järgmiseks:

Tulude üldliigid	Tulude üldliikide vaherkord korraliste tulude üldsummaga %%			
	1928/29 a.	1927/28 a.	1926/27 a.	1925 a.
Otsekohesed maksud	8,7	8,2	8,6	9,0
Lõivud ja tasumaksud	6,2	6,1	5,1	5,2
Kaudsed maksud	29,2	27,2	28,3	26,9
Piirituse monopol	17,4	16,0	15,8	13,9
Riigi ettevõtted ja -varandused	37,9	41,7	41,5	44,1
Segatulud	0,6	0,8	0,7	0,9
Kokku	100	100	100	100

Tulud otsekohesest maksudest, mis järjekindlalt vähenesid, näitasid aruandeaastal tõusu tendentsi.

Tulud lõivudest ja tasumaksudest, kaudsetest maksudest ja piiritusemonopolist alates 1925 a. näitavad järjekindlat suurenemise tendentsi.

Tulud riigiettevõtetest ja varandustest langevad aga aasta-aastalt.

Ühes eelarve üldise kasvuga tõusid järjekindlalt ka korralised tulud. Korralisi tulusid tuli sisse (1000 kr.) võrreldes 1923 a., missuguse aasta sissetulek on arvatud 100%.

Korraliste tulude võrdlus eelmiste aastatega.

1928/29 a.	88.326	tuh. kr. ehk	142%
1927/28 a.	88.808	„ „ „	143%
1926/27 a.	82.701	„ „ „	133%
1925 a.	76.502	„ „ „	123%
1924 a.	68.957	„ „ „	111%

Korraliste tulude kogusumma võrreldes 1923 a. tõusis 42% võrra.

Allpool on toodud tulude võrdlus üksikute tululiikide järele viimase viie aasta eest, kusjuures summad on näidatud 1000 kr. ja suhtelise võrdluse aluseks on võetud 1923 a. tulu = 100%.

Otsekoheseid makse tuli sisse:

Otsekohesed maksud.

1928/29 a.	7.674	tuh. kr. ehk	108%
1927/28 a.	7.282	„ „ „	102%
1926/27 a.	7.114	„ „ „	100%
1925 a.	6.902	„ „ „	97%
1924 a.	6.953	„ „ „	98%

Tulud otsekohesest maksudest näitavad alates 1924 a. järjekindlalt tõusu. Kuid ühetaolist tõusu ei näidanud kõik maksud, nagu alljärgnevalt selgub.

Tulumaksu tuli sisse:

1928/29 a.	2.690	tuh. kr. ehk	94%
1927/28 a.	2.632	„ „ „	92%
1926/27 a.	2.727	„ „ „	95%
1925 a.	2.742	„ „ „	96%
1924 a.	2.702	„ „ „	94%

Tulud tulumaksust suurenesid küll viimaste aastate jooksul, kuid ei suutnud tõusta 1923 a. tasapinnani.

Kuigi tulud tulumaksust ei näidanud suuri kõikumisi siiski tuleb konstateerida, et tulud tulumaksust suurenesid järjekindlalt, kuna eelmiste aastate tuluvõlgade sissetulek näitab järjekindlat vähenemist, nagu alljärgnevalt tabelist näha:

Mis aastal tasutud	Tasutud tulumaksu			
	Eelarveaasta maksu		Eelmiste aastate maksu	
	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%
1928/29 a.	2.374	187	228	16
1927/28 a.	2.143	169	393	27
1926/27 a.	2.180	172	421	29
1925 a.	1.668	132	964	67
1924 a.	1.450	115	1.126	78
1923 a.	1.265	100	1.439	100

Äri- ja tööstusemaks näitab üldiselt tendentsi vähenemisele. Nii on sisse tulnud:

1928/29 a.	2.739	tuh. kr. ehk	87%
1927/28 a.	2.856	„ „ „	91%
1926/27 a.	2.762	„ „ „	88%
1925 a.	2.913	„ „ „	92%
1924 a.	3.115	„ „ „	99%

Kuigi tulu äri- ja tööstusemaksust vähenes pidevalt, ei olene see ükski äritegevuse kahanemisest vaid on seotud ka maksu % vähendamisest 10% pealt 5—8%, milline muudatus hakkas maksma celarveaastal.

Ühtlasi maksuprotsendi vähenemisega tõsteti aga põhiärimaksu määrasid 100% võrra, mille tõttu ka viimane maks tõusis vastavalt, nagu näha alljärgnevast tabelist.

Lisaärimaks avalikult aruandvailt ettevõtetelt, mis 1926/27 a. langes, näitas kahel viimasel aastal tõusu.

Eelarve aasta	Sisse tulnud					
	põhiärimaksu		lisaärimaksu			
			mitte avalikult aruandvailt ettevõtetelt		aruandvatelt ettevõtetelt	
1000 kr.	%%	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%	
1928/29	575	191	1.215	62	887	120
1927/28	280	93	1.617	82	859	116
1926/27	277	92	1.684	87	697	94
1925	286	95	1.712	87	772	104
1924	314	104	1.867	95	773	104
1923	301	100	1.960	100	742	100

Maa- ja hoonetemaksu on saadud:

1928/29 a.	408	tuh. kr. ehk	98%
1927/28 a.	433	„ „ „	103%
1926/27 a.	423	„ „ „	101%
1925 a.	416	„ „ „	99%
1924 a.	447	„ „ „	107%

Tulud sellest maksust püüsid väikeste kõikumistega enam-vähem ühel tasapinnal.

Maks kapitali protsentidelt näitab järjekindlat tõusu:

1928/29 a.	515	tuh. kr. ehk	471%
1927/28 a.	377	„ „ „	346%
1926/27 a.	370	„ „ „	338%
1925 a.	181	„ „ „	165%
1924 a.	137	„ „ „	125%

Nende tulude suurenemine sündis peaausjalikult maksude arvel hoiusummadelt ja kontokorrentarvetelt, nagu näha alljärgnevast:

Eelarve- aasta	Saadud maksudest			
	hoiusummadelt		kontokorrentarvetelt	
	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%
1928/29	387	442	85	586
1927/28	226	260	119	882
1926/27	328	375	37	254
1925	144	164	29	203
1924	111	27	16	114

Tulud kinnistus- ja pärandusmaksust näitavad järjekindlat tõusu, mida tõendavad alljärgnevad andmed:

Eelarve- aasta	Sisse tulnud			
	kinnistusmaksu		pärandusmaksu	
	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%
1928/29	841	171	480	717
1927/28	586	119	398	595
1926/27	525	107	307	458
1925	441	90	209	312
1924	404	82	148	221

Lõivud ja tasumaksud, kui eraldada neist 20% raudteemaksu, mis vähenes kitsaroopalise raudtee ülemineku puhul riigile, näitavad järjekindlat tõusu. Neid on sisse tulnud: Lõivud ja tasumaksud.

1928/29 a.	5.433	tuh. kr. ehk	164%
1927/28 a.	3.992	„ „ „	121%
1926/27 a.	4.230	„ „ „	128%
1925 a.	3.955	„ „ „	120%
1924 a.	3.584	„ „ „	108%

Suurema osa lõivudest ja tasumaksudest moodustab tempelmaks, mida on saadud:

1928/29 a.	4.119	tuh. kr. ehk	165%
1927/28 a.	3.467	„ „ „	139%
1926/27 a.	3.076	„ „ „	123%
1925 a.	2.882	„ „ „	116%
1924 a.	2.645	„ „ „	106%

Tulud tempelmaksust suurenesid järjekindlalt, kuid mitte ühetaoliselt üksikutes osades, mida seletab alljärgnev tabel:

Eelarve- aasta	S a a d u d			
	tempel- markide mütigist	rahas	veksli- paberite mütigist	trahvidest
	1000 k r o o n i d e s			
1928/29	1.318	2.012	758	31
1927/28	980	1.773	656	56
1926/27	961	1.443	605	65
1925	895	1.417	505	64
1924	785	1.288	518	54

Kuigi tulu tempelmaksust tõuseb järjekindlalt, tuleb märkida tempelmaksu trahvi järjekindlat vähenemist.

Tulud patentidelt ja proovidelt on viimastel aastatel näidanud tõusu:
Sissetulek neist oli:

1928/29 a.	173 tuh. kr. ehk 170%
1927/28 a.	121 „ „ „ 119%
1926/27 a.	114 „ „ „ 112%
1925 a.	121 „ „ „ 119%
1924 a.	87 „ „ „ 86%

Tulud üksikutest maksudest näitavad suuremaid kõikumisi, mis selgub alljärgnevast:

Eelarve- aasta	Sisse tulnud 1000 kr.			
	Maksu leitudis- patentidelt, kaubamärki- delt ja mudelilt	Proovi- maksu metallidelt	Mõõtude ja kaalude õi- gekstunnis- tamise eest	Mitmesugus- telt proovi- delt ja ana- lüüsilt
1928/29	15	79	46	34
1927/28	13	66	13	29
1926/27	12	54	17	31
1925	23	55	13	29
1924	10	62	11	3

Tulud mitmesugustest tasumaksudest, millised 1926/27 a. langesid, tõusid jällegi üle 1925 a. tasapinna

1928/29 a.	586 tuh. kr. ehk 129%
1927/28 a.	527 „ „ „ 116%
1926/27 a.	514 „ „ „ 113%
1925 a.	550 „ „ „ 121%
1924 a.	448 „ „ „ 99%

Kaudsed maksud.

Tulud tollidest näitavad järjekindlat tõusu:

1928/29 a.	20 860 tuh. kr. ehk 145%
1927/28 a.	19.057 „ „ „ 133%
1926/27 a.	18.478 „ „ „ 129%
1925 a.	15.712 „ „ „ 109%
1924 a.	13.620 „ „ „ 95%

Kuigi sissetulekud tollidest näitavad järjekindlat tõusu, ei saa seda märkida kõikide tollimaksude kohta. Järjekindlat tõusu näitasid alates 1924 a. tulud sisseveotollidest ja kantseleimaksust:

Eelarve- aasta	Saadud 1900 kr.	
	sisseveotolli	kantselei- maksusid
1928/29	20.130	111
1927/28	18.091	57
1926/27	16.756	35
1925	13.903	23
1924	11.875	37

Järjekindlalt vähenemist näitavad tulud väljaveo- ja lisatollist:

Eelarve- aasta	Saadud 1000 kr.	
	väljaveo- tollist	lisatollist
1928/29	406	39
1927/28	716	43
1926/27	1.457	56
1925	1.120	40
1924	1.465	60

Muud tollitulud olid kas kaunis püsivad ehk ebapüsivad, mida tõendavad alljärgnevad andmed:

Eelarve- aasta	Saadud 1000 kr.	
	trahvidest	mitmesugu- seid tulusid
1928/29	29	145
1927/28	29	121
1926/27	33	131
1925	29	599
1924	4	179

Aktsiisidest saadi tulusid:

1928/29 a.	4.961	tuh. kr. ehk	145%
1927/28 a.	5.121	„ „ „	149%
1926/27 a.	4.895	„ „ „	143%
1925 a.	4.879	„ „ „	142%
1924 a.	3.982	„ „ „	116%

Tulud suurenesid järjekindlalt kuni 1927/28 eelarveaastani, kuid 1928/29 a. näitasid alanemist, kuigi ei langenud alla 4 viimase aasta keskmise tasapinna.

Tulud piiritusemonopolist tõusid järjekindlalt:

Riigiminopolid.

1928/29 a.	15.769	tuh. kr. ehk	144%
1927/28 a.	14.248	„ „ „	134%
1926/27 a.	13.115	„ „ „	123%
1925 a.	10.612	„ „ „	100%
1924 a.	10.220	„ „ „	96%

Tulud riigiettevõtetest ja -varandustest tõusid kuni 1927/28 eelarveaastani ja 1928/29 eelarveaastal langesid 1925 a. tasapinnani, nagu järgnevad andmed näitavad:

Riigiettevõtted ja -varandused.

1928/29 a. sisse tulnud . .	33.485	tuh. kr. ehk	167%
1927/28 a. „ „	37.005	„ „ „	184%
1926/27 a. „ „	34.308	„ „ „	171%
1925 a. „ „	33.718	„ „ „	168%
1924 a. „ „	27.841	„ „ „	139%

Tulud riigikapitalidest on õige kõikumad, nagu selgub alljärgnevast:

1928/29 a. sisse tulnud . .	357	tuh. kr. ehk	420%
1927/28 a. „ „	1.448	„ „ „	705%
1926/27 a. „ „	448	„ „ „	527%
1925 a. „ „	581	„ „ „	678%
1924 a. „ „	574	„ „ „	677%

Tulud maadest, hoonetest ja metsadest näitavad alates 1925 a. järjekindlat vähenemist:

1928/29 a.	8.467	tuh. kr. ehk	111%
1927/28 a.	9.345	„ „ „	123%
1926/27 a.	9.906	„ „ „	130%
1925 a.	10.824	„ „ „	142%
1924 a.	9.709	„ „ „	128%

Mõõduandvaks teguriks oli tulude vähenemine metsadest, kuna teised tulud olid viimastel aastatel kaunis ebapüsivad:

Tulud raudteedest suurenesid järjekindlalt:

1928/29 a.	16.384	tuh. kr. ehk	239%
1927/28 a.	15.491	„ „ „	225%
1926/27 a.	14.941	„ „ „	218%
1925 a.	13.275	„ „ „	193%
1924 a.	10.063	„ „ „	147%

Järjekindlalt on suurenenud tulud nii reisijate kui ka kauba veost, kuna tulud transiitveost on püsivad viimase kolme aasta jooksul enam-vähem ühel tasapinnal.

Sadamad ja laod on andnud tulusid:

1928/29. a.	1.274	tuh. kr. ehk	120%
1927/28. a.	1.277	„ „ „	121%
1926/27. a.	1.239	„ „ „	117%
1925. a.	1.216	„ „ „	115%
1924. a.	1.130	„ „ „	107%

Kuigi tulud püsisid viimasel kahe aasta jooksul enam-vähem ühel tasapinnal, on laeva- ja sadama maksud näidanud tendentsi suurenemisele, kuna maksud ladude, samuti ka kraanade tarvitamise eest - tendentsi vähenemisele.

Post, telegraaf ja telefon andsid tulusid:

1928/29. a.	5.021	tuh. kr. ehk	209%
1927/28. a.	4.575	„ „ „	190%
1926/27. a.	4.308	„ „ „	179%
1925. a.	3.891	„ „ „	161%
1924. a.	2.684	„ „ „	112%

Tulud näitavad järjekindlat tendentsi suurenemisele, välja arvatud tulud telegraafist, millised vähenesid kuni 1927/28 a. ja 1928/29 a. näitasid vähest suurenemise tendentsi.

Tulud mitmesugustest riigiettevõtetest näitavad tõusu kuni 1927/28 aastani, kuid 1928/29 a. näitavad järsku langust. Üldse on riigiettevõtted ebapüsiva kasutoovusega ja pealegi on 1927/28 a. kantud riigituludesse Eesti Panga puhaskasu kahe operatsiooni aasta eest, mille tõttu 1928/29 a. riik ei saanud tulu Eesti Panga arvel.

Tulu mitmesugustelt riigiettevõtetest on saadud:

Ettevõtte nimetus	S a a d u d 1000 kr.				
	1928/29 a.	1927/28 a.	1926/27 a.	1925 a.	1924 a.
Besti Pank	—	3.020	1.445	1.476	1.356
Riigi Põlevkivitööstus	16	104	9	111	—
„ Turbatööstus	—	—	—	—	—
„ Metsatööstus	900	952	1.069	686	607
„ Trüükikoda	—	16	9	—	23
Mitmesugused abiettevõtted	226	150	182	122	57
Kokku	1.142	4.242	2.714	2.395	2.043

Segatulud.

Sissetulekud segatuludest kahanesid järjekindlalt ja 1928/29 a. langesid 39%, võrreldes 1923 a.

Erakorralised tulud.

Erakorralisi tulusid on saadud üksikute liikide järele tuh. kroonides:

	1928/29 a.	1927/28 a.	1926/27 a.	1925 a.	1924 a.
Operatsioonifondide tagasimaks	772	761	799	69	226
Riigivaranduste müük	—	—	—	3	388
Riigi kaubaagentuurilt	—	54	353	100	380
Välislaen	—	24.795	2.370	—	—
Vanamoisa kaevanduse rent	—	—	—	132	—
Liikvelelastud vahetusraha	2	100	—	—	—
Rannasõidu liinide ekspluat.	45	—	—	—	—
Tulitikkude valmist. ainuõigus	2.000	—	—	—	—
Mitmesug. erak. tulud	956	7	12	—	26
Kokku	3.775	25.717	3.534	304	1.020

Kokkuvõetult kujunevad tulude liikide vahekorrad, võrreldes 1923 aasta tuludega, järgmiselt:

Kogutulude võrdlus.

	Tulud suhtarvudes võrreldes 1923 a. 1923 a. = 100%				
	1928/29 a.	1927/28 a.	1926/27 a.	1925 a.	1924 a.
I. Korralised tulud	142	143	133	123	111
1. Otsekohesed maksud	108	102	100	97	98
2. Lõivud ja tasumaksud	—	—	81	75	108
3. Kaudsed maksud	145	133	129	109	95
4. Piiritusemonopol	144	134	123	100	96
5. Riigiettevõtted ja -varandused	167	181	171	168	138
6. Segatulud	39	53	40	52	45
II. Erakorralised tulud	102	694	95	8	27
Kokku	140	136	131	116	106
Tagasimakstud eelmiste aastate tuludest	85	106	234	76	144
Jääb tulusid	140	136	130	117	106

Riigikontrolli revisjoni ulatus ja tulemused.

Kuluaruannete revisjoni ulatus ja tähtsamaid puudusi.

Riigikontrolli poolt revideeriti kõik riigiasutiste kulude aruanded, Kontrollnõukogu poolt tarvilikuks tunnistatud ulatuses, kas täielikult, osaliselt või katseliselt, mille tagajärjel tulid ilmsiks järgmised aast-aastalt korduvad üldise iseloomuga puudused ja väärnähtused.

Asutised on maksvate seaduste ja määruste ebaõigel tõlgitsemisel ning käsitamisel sagedasti rohkem kulutanud, kui vastavad seadused ja määrused õigustavad seda. (Rahaministeeriumi keskasutis, Otsekoheste maksude-, Aktsiisi- ja Tolli peavalitsus, Kinnisvarade hindamise amet, Kaubanduse-tööstuse-, Kohtu-, Sise- ja Sõjaministeerium, Riigi raudteevalitsus ja Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus).

Asutised maksid välja osa summasid ilma seadusliku aluseta (Riigikogu, Riigivanem ja Riigikantselei Riigikassa, Kaubanduse-tööstuse-, Hariduse-, Kohtu-, Sise- ja Põllutöoministeerium, Teedeministeeriumi keskasutis, Riigi raudteevalitsus, Välis- ja Töö-hoolekandeministeerium); puudulikkude tõendusdokumentide järgi (Rahaministeerium- riigilaenude realiseerimise kulude alal, Hariduse-, Sise-, Sõja- ja Põllutöoministeerium, Teedeministeeriumi keskasutis, Posti-telegrafi-telefoni- ja Mercasjanduse peavalitsus, Välis- ja Töö-hoolekandeministeerium) ja ilma tõendusdokumentideta (Piirivalve valitsus, Sõja- ja Põllutöoministeerium, Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus, Välis- ja Töö-hoolekandeministeerium).

Samuti asutised üksikutel juhtudel ei valvanud selle järgi, et eelarves määratud krediit selleks otstarbeks oleks kulutatud, milleks ta lubati (Hariduse- ja Põllutöoministeerium ning Teedeministeeriumi keskasutis).

Peale eelpooltoodud puuduste tulid ilmsiks mõnesugused väärnähtused, mis oma iseloomu poolest lahkuminevad üldistest puudustest. Nii on Tallinna õpetajate seminar muretsenud õppeajale lavaraame vallasvara krediidist, kuna kulu kuulus tasumisele erisummadest; tehti jooksva remondi töid, kuid puuduvad tööde lepingud ja tööde vastuvõtmise aktid; rahvuskultuuriliste väärtuste korraldamise krediidist anti Tartu ülikoolile Tartu Toomkiriku varemete säilitamiseks 1.500 krooni, kuid puudub aruanne selle summa tarvitamise kohta; erakorraliste kulude krediidist maksti ilma vastava kokkuleppeta Riigikontrolliga tasu ministeeriumi teenistuses olevatele arhitektidele ehitusprojektide, eelarvete, tööplaanide, tööjuhatamise ning aruannete kokkuseadmise eest (Hariduseministeerium); majapidamise (kütte) alal kanti ühe kuu kulu eksikombel kahel kuul kuludesse (Kohtuministeerium); kutsekoolide ja katsejaamade ehitamise ja sisseseadmise kulude kohta pole esitatud tehnilisi aruandeid; võõrandatud maade ingrosseeritud võlgade protsentideks maksti kõrgendatud määral; uute hoonete ehituskulude kohta puuduvad lepingud (Põllutöoministeerium); aktid piirivalve asutiste ruumides riigi poolt antava kütte ja valgustuse tarviduse kindlakstegemiseks ei olnud kooskõlas maksmapandud Piirivalve valitsuse kütte ja valgustusega varustamise seadusega ning sisaldasid ebaõigeid andmeid küttepuude ja kilovatt-tundide arvudes (Piirivalve valitsus); Posti peavalitsuse depostiitsummade arvele kanti üle 1928/29 a. pikendatud krediidist Posti peavalitsuse käsutusse 14.550 krooni, kuid tähendatud krediidi summa enam pikendamisele ei kuulu eelarve seaduse põhjal (Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus); asutiste ja väeosade toidu-, hobusemoona-, kütte- ja valgustusaruannetes keskasutisest saadud ained arvestati odavamalt ning arvati riigisummadest rohkem säästsummadesse (Sõjaministeerium); üksikutel kordadel tehti kulusid, milliste tegemiseks otsekohe krediiti ei olnud lubatud (Teedeministeeriumi keskasutis); ühte ja sama materjali maksust kanti krediidi kulule kahe

kordselt: suurema kapitaaltöö peale ei seatud kokku eelarvet ega nõutud selleks krediiti kindlaksmääratud korras, vaid kulud kaetud jooksva paranduse jaoks määratud krediidist; üleliigset kulu tehti sellega, et ehitustöödega alustades ei võetud ette tööde läbiviimise võimaluse kindlaksmääramiseks vajalikke uuri-
musi ja eeltöid, mille tagajärjel osa töid osutusid otstarbetuks; arvealused-aruandjad märgivad materjalide dokumentidele andmeid, et need on ära tarvitatud raudteetööde peale teataval ajajärgul, kuid kontrolli-
misel osutuvad need andmed sagedasti ebaõigeiks, kuna selgunud, et sarnaseid töid, mille juures võiks
tarvitada neid materjale, ei ole kas sugugi tehtud või on ära tarvitatud materjale vähemal arvul; laos
oleva materjali tagavarana arvestati kauemat aega materjale mida tegelikult ei olnud olemas; ettevõtjale
müüdud materjalid näidati aruannetes lao väljaminekuna ja kirjutati maha tagavara arvelt pool aastat
hiljem peale nende tegelikku väljaandmist; eraisikutele anti laenuna uut materjali raudtee tagavaradest
suuremal arvul vastava loata ja kindlustuseta (Riigi raudteevalitsus); omavalitsustele, seltsidele ning organi-
satsioonidele väljaantud summade kohta aruanded on osaliselt esitamata: ehitus- ja remonttööde aru-
anded esitati puudulikult ilma lepinguteta ning vajaduse- ja vastuvõtmise aktideta; tööde väljaandmisel
on rohkem makstud Teedeministeeriumi poolt kinnitatud töönormidest ning tööde täitmisel üle mindud
kinnitatud tehnilisest eelarvest; osa alluvaid asutisi maksis rohkem õiendushindadest toiduainete, kütte
ja varustuse ostmisel; ministeeriumi ametnikkudele eelarve summadest laenusid antud, ning need isegi
kuludeks kantud (Töö-hoolekandeministeerium).

Riigikontrolli revisjonile kuuluvad maksvate seaduste ja määruste alusel kõik riigiasutiste tulude
aruanded.

Tulude aruandeid on vastavalt Kontrollnõukogu otsustele, samuti nagu kulude aruandeid, revi-
deeritud kas täielikult, osaliselt või katseliselt.

Seni oli Riigikontrollil raske võtta seisukohta Rahaministri poolt kokkuseatud tuluaruandes üksi-
kute tululiikide all laekunud tulusummade kohta, kuna osalise revisjoniga on selgitatud, et tulud Riigi-
kassa poolt paigutati sagedasti mittevastavatele eelarvejaotustele. Ühtlasi arvestas Riigikassa laekunud
tulusid enda juures ainult eelarve nomenklatuuri jaotuste järgi tegemata vahet, missuguste asutiste korral-
dustel on tulud sisse makstud. Sarnane arvestamise kord takistas laekunud tulude võrdlust Riigikassa
ja vastavaid tulusid korraldavate riigiasutiste vahel.

Eelpooltoodud puuduste kõrvaldamiseks pandi maksma Rahaministri poolt, kokkuleppel Riigi-
kontrolöriga, „Määrus kassa korra kohta riigitulude alal“, 1. aprillil 1928 a.

Käesolev määrus kohustab muuseas Riigikassat sorteerima Eesti Pangalt saadud tuludokumentisid
vastavalt riigitulude nomenklatuurile ja aruandjatele asutistele ning tähendatud andmetel kokku seadma
vastavat aruannet.

Rahaministri poolt „Eesti Vabariigi 1928/29 aasta eelarve täitmise ja kassuaruanne“ lhk. 140-dal
kokku seatud „Määratud ja sissetulnud riigitulude ülevaates“ pole tulud gruppeeritud vastavalt aruandjatele
asutistele. Seepärast pole Riigikontrollil võimalik ka käesoleval aruandeaastal laekunud tulusid nende kuulu-
vuse tõttu mitme asutise korraldusse täies ulatuses võrrelda Riigikassa ja tulusid korraldavate riigiasutiste
vahel.

Riigiasutiste tulude aruannete revideerimisel ilmsikstulnud puudustest oleks nimetada järgmisi:
osa riigiasutistel on tulude arvestamise kord puudulik, osa riigiasutisi jättis juure lisamata aruandele
kuuluvad tõendusdokumendid või üldse puuduvad vastavad dokumendid (Otsekoheste maksude pea-
valitsus, Tolli peavalitsus, Siseministeerium ja Mereasjanduse peavalitsus ning Töö-hoolekandeministeerium),
kuna mõned asutised jätsid osa tulusid kas sisse nõudmata, arvestamata või edasi andmata (Rahaminis-
teerium, Kaub.-tööstuseministeerium, Sõjaministeerium, Riigi raudteevalitsus, Mereasjanduse peavalitsus
ja Töö-hoolekandeministeerium).

Põllutöoministeeriumi tulude aruanne osutus revideerimisel niivõrt puudlikuks, et Kontrollnõukogu
ei leidnud üldse võimalikuks kinnitada aruannet, kuna Põllutöoministeeriumi aruandes näidatud riigitulude

Tulu aruannete revis-
joni ulatus ja tähtsa-
maid puudusi.

summa tunduvalt lahku läheb Rahaministeeriumi andmetest, ehkki tulu kassa kord kohustab asutisi selgitama lahkuminekuid Riigikassaga. Seda pole ministeerium teinud ka Riigikontrolli nõudmisel.

Peale eelpooltähendatud puuduste tuli ette üksikutel juhtudel ka mõningaid teistsuguseid puudusi. Nii on politseiametnikud sagedasti viivitanud (kuni kaks kuud) vastuvõetud summade üleandmisel päraltolemise järgi (Siseministeerium); sissetulnud tulusumme asutiste laekas kauem hoitud kui see maksvate seaduste järgi lubatud (Sõjaministeerium); uppunud varanduste tasu arvel sissetulnud summade kohta ei ole esitatud varanduste hindamise ja kaalumise aktisid ega muid selgitavaid tõendusi, mille järgi võiks otsustada, et sisse makstud summa tasuti õiges suuruses ja õigel ajal; samuti on trükitööde müügist saadud summade sissemaksmise puhul esitatud puudulikud dokumendid, millest ei selgu, missuguseid trükitöid müüdid, kui palju ja missuguse hinnaga, ka puuduvad andmed trükitööde tagavarade kohta (Teedeministeeriumi keskasutis); tulusummad elektrivoolu arvete järgi on sisse nõutud tihti suure hiljaksjäämisega; laduplatse ja üksikuid kortereid renditi välja ilma lepinguteta; paljude arvete järgi tasuti vähem kui arves tähendatud (Mereasjanduse peavalitsus).

Peale selle on Mereasjanduse peavalitsuse jooksvale arvele aurulaev „Kajak'i“ ostusummast sisse makstud 73.750 krooni Riigikassale üle andmata.

Mitmesuguste kõrvalekaldumiste tagajärjel maksvatest seadustest ja määrustest on Riigikontrolli poolt osa kulusid ja tulusid esialgu õigeks tunnistamata jäetud, ka on tulude sisulise revisjoni tagajärjel esitatud riigiasutistele juuremaksu nõudmisi.

Esiialgselt õigekstunnistamata jäänud kulude õiendamine ja Riigikontrolli poolt nõutud juuremaksud tulude alal.

Riigi keskasutis	Esiialgselt õigekstunnistamata kulud	Tulude alal juuremaksusid määratud ja selgitamisele võetud
Riigikogu	180.—	—
Riigivanem ja riigikantselei	384.—	—
Rahaministeerium	9.888.12	6.703.96
Kaubanduse-tööstusministeerium	600.35	32.472.66
Haridusministeerium	39.362.65	—
Kohtuministeerium	1.468.90	—
Siseministeerium	282.001.49	1.072.74
Sõjaministeerium	1.263.560.51	18.279.20
Põllutööstusministeerium	418.087.40	—
Teedeministeerium	1.920.878.52	69.892.37
Välisministeerium	10.056.30	—
Töö-hoolekandeministeerium	785.373.69	4.904.45
Kokku	4.731.841.93	133.325.38

Tabelis nimetatud summasid on õiendatud järgmiselt:

1) Täiendavalt tõendavate dokumentide ja rahuldavate vastulausete esitamisega.

Riigi keskasutis	Kulude alal	Tulude alal
Rahaministeerium	—	374.23
Kaubanduse-tööstusministeerium	560.94	—
Kohtuministeerium	947.48	—
Siseministeerium	2.660.62	1.072.74
Sõjaministeerium	586.312.62	—
Teedeministeerium	782.358.54	770.93
Kokku	1.372.840.20	2.217.90

2) Riigikassale rahas tagasimaksmisega:

R i i g i k e s k a s u t i s	Kulude alal	Tulude alal
Rahaministeerium	39.73	3.922.30
Kaubanduse-tööstuseministeerium	2.75	—
Kohtuministeerium	491.42	—
Siseministeerium	84.89	—
Sõjaministeerium	8.094.97	—
Põllutööstusministeerium	27.25	—
Teedeministeerium	365.99	2.356.18
Kokku	9.107.—	6.278.48

3) Riigi kontrollnõukogu otsusega riigi kanda võetud:

R i i g i k e s k a s u t i s	Kulude alal	Tulude alal
Kohtuministeerium	30.—	—

Kokkuvõttes oli esialgselt õigekstunnistamata summadest õiendatud 1.381.977.20 krooni kulude alal ja 8.496.38 krooni tulude alal ning jääb õiendada 1. novembriks 1929 a.

R i i g i k e s k a s u t i s	Kulude alal	Tulude alal
Riigikogu	180.—	—
Riigivanem ja riigikantselei	384.—	—
Rahaministeerium	9.848.39	2.407.43
Kaubanduse-tööstuseministeerium (15. X. 29 a.)	36.66	32.472.66
Hariduseministeerium	39.362.65	—
Siseministeerium	279.255.98	—
Sõjaministeerium	669.152.92	18.279.20
Põllutööstusministeerium	418.060.15	—
Teedeministeerium	1.138.153.99	66.765.26
Välisministeerium	10.056.30	—
Töö-koolekandeministeerium	785.373.69	4.904.45
Kokku	3.349.864.73	124.829.—

III.

**Riigiasutuste ja -ettevõtete kulud-tulud
ühenduses tegevusega.**

Riigiasutised.

Riigikogu.

Riigikogu korralised kulud 1928/29 a. suurenesid, võrreldes 1927/28 a. kuludega, nagu alljärgnev tabel näitab:

Kulud.

	K u l u d		1928/29 a. rohkem (+) või vähem (—) kulutatud	
	1928/29 a.	1927/28 a.	Kroonides	%%-des
Riigikogu	316.230	314.539	+1.691	+0,5
Kantselei	110.984	113.970	—2.986	—2,6
Riigikogu valimise ja rahvahääletuse kulud	1.731	—	+1.731	—
Kokku	428.945	428.509	+ 436	+0,1

Riigikogu kulud suurenesid ametsoitude ja valimiskulude arvel — Riigikogu liikmete Ungarisse sõidu ja IV Riigikogu valimiste tõttu. Riigikogu kantselei kulud vähenesid kodifikatsiooni ja kirjastamise aladel Riigikogu protokollide vähemal arvul trükkimise tagajärjel.

Tulud 1928/29 eelarveaastal suurenesid, võrreldes 1927/28 a. tuludega, 722 kr. ehk 26,4% võrra korterite üüride tõstmise puhul.

Tulud.

Revisjoni tagajärjel võeti Riigikogu 1928/29 a. kuludest selgitamisele seadusliku aluseta makstud las-teabiraha 180 kr., milline summa jäi 1. nov. 1929 a. õiendamata.

Revisjoni tulemused.

Riigivanem ja Riigikantselei.

Riigivanema ja Riigikantselei kulud aruandeaastal, võrreldes 1927/28 a. kuludega, vähenesid 46.753 kr. ehk 14,1% võrra.

Kulud.

Üksikute peatükkide järgi on kulud muutunud järgmiselt:

	K u l u d		1928/29 a. rohkem (+) või vähem (—) kulutatud	
	1928/29 a.	1927/28 a.	kroonides	%%-des
Korralised kulud:				
Riigivanem	57.837	86.105	—28.268	—32,8
Riigikantselei	58.800	59.424	—624	—1,1
Riigiraamatukogu	20.889	18.659	+2.230	+11,9
Riigiarhiiv	12.126	10.389	+1.737	+16,7
Riigi statistika keskbüroo	111.892	123.138	—11.246	—9,1
Kokku	261.544	297.715	—36.171	—12,1
Erakorralised kulud:				
Riigikantselei	3.000	34.000	—31.000	—91,2
Riigi statistika keskbüroo	20.418	—	+20.418	—
Kokku	23.418	34.000	—10.582	—31,1
Kõik kokku	284.962	331.715	—46.753	—14,1

Riigivanema kulud vähenesid: 1) esinduskulude alal, kuna eelmisel aastal Eesti Vabariigi 10 a. juubeli pühitsemine nõudis suuremaid väljaminekuid ja 2) majapidamise- ja sõidukulude alal — kokkuhoiu ning sõitude vähenemise tõttu. Kulud suurenesid vallasvara ja hoonete remondi alal.

Riigikantselei korralised kulud vähenesid peaaesjalikult vallasvara soetamise ja erakorralised kulud — autasu alal, sest et suurem osa autasusaaajatest oli endistel aastatel rahuldatud.

Riigiraamatukogu kulud suurenesid üksikute osakondade vanemate raamatutega täiendamise tagajärjel.

Riigiarhiivi kulud suurenesid peaaesjalikult palkade ja ametsõitute alal — ajut. tööjõudude palkamise ja riigiarhiivi direktori välismaale komandeerimise puhul.

Riigi statistika keskbüroo korralised kulud vähenesid ametsõitute, vallasvara soetamise, kodifikatsiooni ja kirjastamise aladel — sõitute vähenemise ja kirjastamise kokkutõmbamise tagajärjel, kuna erakorralised kulud suurenesid esmakordselt korraldatavate 1929/30 a. põllumajandusliku üleskirjutuse eeltööde tõttu.

Tulud.

Riigivanema ja Riigikantselei 1928/29 a. tulud 6.300 kr., mis saadi hoonete üürist, trükitööde müügist ja juhuslikkudest sissetulekutest, võrreldes 1927/28 a. tuludega 6.978 kr., vähenesid 678 kr. ehk 9,7% võrra, trükitööde müügi ja juhuslikkude tulude arvel.

Riigivanema, Riigikantselei ja temale alluvate asutiste 1928/29 a. eelarve krediidi tarvitamist selgitab järgmine tabel:

	Määratud 1928/29 a. eelarve järgi	Kulutatud aruande järgi	1929/30 a. eelarve juurde arvatud	Suletud	Vähem kulutamise %
Korralised kulud:					
Riigivanem	59.914	57.837	—	2.077	3,46
Riigikantselei	61.121	58.800	—	2.321	3,9
Riigiraamatukogu	22.498	20.889	—	1.609	7,65
Riigiarhiiv	12.514	12.126	—	388	3,19
Riigi statistika keskbüroo	119.563	111.892	5.136	2.535	6,85
Kokku	275.610	261.544	5.136	8.930	5,37
Erakorralised kulud:					
Riigikantselei	3.000	3.000	—	—	—
Riigi statistika keskbüroo	20.674	20.418	—	256	1,24
Kokku	23.674	23.418	—	256	1,08
Kõik kokku	299.284	284.962	5.136	9.186	5,02

Revisjoni tulened.

Riigivanema ja Riigikantselei 1928/29 a. aruande ja dokumentide revideerimisel järelkontrolli korras tulid ilmsiks seadusliku aluseta lasteabiraha 384 kr., maksmine, mis võeti selgitamisele ja jäi 1. nov. 1929 a. õiendamata.

Riigikantselei ja temale alluvate asutiste eelmistel aastatel õigekstunnistamatajäänud summade õiendamise kohta annab ülevaate alljärgnev tabel:

	Jäi õigeks tunnista- mata 1. XI 1928. a.	Kuni 1. nov. 1929 a. õiendatud	Saldo 1. XI 1929. a.
Kulud.			
1922 a.	5.534	2.482	3.052
1923 a.	16.178	10.904	5.274
1924 a.	3.356	3.356	—
1925 a.	3.493	1.002	2.491
1926 a.	5.533	5.509	24
1926/27 a.	3.321	1.360	1.961
1927/28 a.	—	—	—
1928/29 a.	—	—	384
Kokku	37.415	24.613	13.186
Tulud.			
1925 a.	231	—	231
1926 a.	149	—	149
Kokku	380	—	380

Eesti kultuurkapital.

Riigikantselei, kelle korralduses oli kuni 1. IV 1929 a. Eesti Kultuurkapitali arvepidamine ja aruannete kokkuseadmine, ei ole vaatamata meeletuletustele seni saatnud Riigikontrollile kultuurkapitali 1928/29 a. aruannet ega dokumente. Samuti on Riigikantselei poolt õiendamata: 1) eelmiste aastate aruannete revideerimisel õigekstunnistamata jäänud 251.184.03 krooni ja 2) aruandeaastal 1927/28 a. aruannete järgi õigekstunnistamata jäänud 34.814.— krooni.

Riigikontroll.

Riigikontrolli 1928/29 a. kulud vähenesid, võrreldes eelmise aastaga 4.362.19 kr. ehk 1,3% võrra. Tulusid oli 1928/29 eelarveaastal 181.53 kr., sellest 161.53 kr. ametnikkudele ekslikult makstud ja tagasinõutud tasudest ning 20 kr. varanduse müügist.

Kulutati 1928/29 eelarveaastal 4.875.70 kr. võrra vähem, kui oli ette nähtud eelarves. Kõige suurem ülejääk oli palga krediidist, kuna osa ametnike teenis väljaspool koosseisu vähema palgaga, sest ametisse kinnitamine ei võinud sisemise korra järgi järgneda enne tarvilikkude eksamite sooritamist.

Riigikontrolli tegevuse kohta esitati Riigikogule eraldi aruanne.

Rahaministeerium.

Rahaministeeriumi 1928/29 eelarveaasta kulud, võrreldes eelmise aasta kuludega, olid järgmised:

	1928/29 a.	1927/28 a.	R o h k e m		V ä h e m	
	Kr.	Kr	Summa	%	Summa	%
			Kr.		Kr.	
Korralised kulud:						
Keskasutis	55.580	30.997	24.583	79,3	—	—
Riigikassa	671.786	557.624	114.162	20,5	—	—
Otsekoheste maksude peavalitsus	375.104	373.492	1.612	0,4	—	—
Aktsiisi peavalitsus	3.816.860	3.926.324	—	—	109.464	2,8
Tolli peavalitsus	579.235	523.172	56.063	10,7	—	—
Kinnisvarade hindamisamet	275.190	282.672	—	—	7.482	2,6
Kokku	5.773.755	5.694.281	79.474	1,4	—	—
Riigivõlad	4.328.407	3.215.027	1.113.380	34,6	—	—
Kokku korralised kulud	10.102.162	8.909.308	1.192.854	13,4	—	—
Erakorralised kulud:						
A. Riigi-keskasutise kulud.						
Keskasutis	672.204	628.194	44.010	7	—	—
B. Operatsioonifondid.						
Keskasutis	486.000	350.000	136.000	39	—	—
Kokku erakorralised kulud	1.158.204	978.194	180.010	18,4	—	—
Kõik kokku	11.260.366	9.887.502	1.372.864	13,9	—	—

Seega on Rahaministeeriumi kulud, võrreldes eelmise aastaga, üldiselt tõusnud 13,9%; korralised kulud ilma riigivõlgadeta tõusid 1,4%; riigivõlad 34,6%; erakorralised kulud ühes operatsioonifondidega 18,4%. Üksikasjalik kulude käsitus on toodud alamal üksikute asutiste järgi.

Keskasutis.

Kulud.

Nagu eelpooltoodud tabelist selgub, suurenesid keskasutise kulud, võrreldes eelmise aastaga, korralise eelarve osas 79,3% ja erakorralise eelarve osas 18,4%.

Rahaministeeriumi keskasutise korraliste kulude suurenemine oleneb peaaegselt sellest, et aruandeaastal Rahaministeeriumil tuli Riigikohtu otsuse põhjal tasuda üürivahe 25.000 krooni suuruses.

Üksikute kululiikide järgi korralised kulud tõusid, võrreldes eelmise aasta kuludega, ametsoõitute alal 1.724 krooni (182%) ja ametnikkude ning teenijate toetuse alal 365 krooni (30%), kuna kulud vähenesid teenistusetasu arvel 2.506 krooni (9,4%) võrra.

Erakorralised keskasutise kulud tõusid sõjaaegsete rekvireerimiste ja kahjude tasumise arvel 25.082 kr. (25,1%). Peale selle 1928/29 a. erakorralised kulud suurenesid Piirisaare tuleõnnetutele antud laenu

osalisest kustutusest 20.000 krooni, Tolli peavalitsuse uue hoone ehitamise lõppuarve tasumise tagajärjel, mis viibinud ehituses ilmsikstulnud paranduste tõttu, 7.214 krooni.

Ühtlasi keskasutise erakorralised kulud kahanesid Rahaministeeriumi hoone sisemise automaat-telefoni sisseeadmise kulude ja omavalitsustele antud toetuste võrra, kogusummas 8.286 krooni, kuna eelpooltähendatud otstarveteks vastavad krediidid puuduvad 1928/29 aasta eelarves.

Operatsioonifondide alal näitab tõusu ainult koolimajade ehitusfond 100.000 krooni (40%) suuruses.

1928/29 a. operatsioonifonde suurendati Eesti-Briti vahelise jahutuselaevade laevaliini aktsiate omandamise krediidiga 136.000 krooni suuruses, vähenesid aga operatsioonifondid elukorterite ehituslaenu 100.000 kroonilise krediidi võrra, kuna aruandeaastal pole määratud vastavat krediiti.

Keskasutise kulude revideerimisel avalikuks tulnud puuduste tõttu võttis Riigikontroll selgitamisele makstud päevarahade alal 31.08 krooni, mis õiendati riigitulude arvele tagasimaksmisega.

Asjaajamises tulid ilmsiks järgmised puudused: peale ametitööaega tehtud tööde eest, mis ei kuulu ametniku otsekoheste ülesannete hulka ja missugused tööd sisuliselt kuuluvad pikaajaliste erakorraliste tööde liiki, pole lisatasu väljamaksmisel kinni peetud Vab. Val. otsustest, mis ette näevad, et igast lisatasumaksmise korraldusest saadetakse ära kiri Riigikontrollile ja ületunnid peavad olema tarvilikult registreeritud; Valgas asuva Rahaministeeriumi maja elukorterite üürihindade normeerimist teostati aastase viivitusega.

1928/29 a. olid Rahaministeeriumi keskasutise alal saadud tulud 2.951.586 krooni ehk 92,7% määratud tulu eelarvest.

Tulude revideerimisel selgus, et aastaaruandes olid mõned summad arvestatud, missugused aga tuludena püsima ei jäänud.

Tulud.

Riigikassa.

1928/29 a. Riigikassa kulud, võrreldes 1927/28 a. kuludega, suurenesid 114.162 krooni ehk 20,5% võrra. Tähtsamaid kulude suurenemisi oli väärtmärkide valmistamise alal 105.788 kr. (93%), kultuurilise toetuse 12.536 kr. (4,2%) ja ametnikkude ning teenijate toetuse arvel 1.987 krooni (32,1%).

Kulude tõus väärtmärkide valmistamise alal on peaaegjalikult tingitud 25-e sendiliste metallvahetusrahade valmistamisest; kultuurilise toetuse kulude suurenemine on seletatav piirituse- ja viinamüügi tulude kasvamise tõttu, sest piirituse- ja viinamüügi bruttotuludest läheb kulude eelarve korras 2,5% kultuurkapitali heaks; ametnikkude ja teenijate toetuse kulude tõusu kutsus esile teataval määral gripitaud.

Peale selle on märgata kulude kahanemist teenistusetasu alal 2.205 krooni (2,3%), kantseleikuludes 2.540 krooni (20,5%), segakulude alal 675 krooni (97%) ning ametnikkude ja teenijate varustuse arvel 484 krooni (61%).

Kantseleikulude vähenemises ei saa tervet summat võtta kui tegelikkude kulude langust, kuna osa kulusid jäi tasumata arвете hilise esitamise tõttu; segakulude krediidist jäi Riigikassa poolt tarvitamata 92%.

Riigivõlgade ja protsentide tasumise osas kulud suurenesid 1.148.930 krooni ehk 36,4%, kuna vähenesid laenu realiseerimise kulud 35.550 krooni ehk 56,9% võrra.

Kokkuvõttes riigivõlad tõusid 1.113.380 krooni ehk 34,6% võrra.

Riigivõlgade ja protsentide tasumise kulude suurenemine on peaaegjalikult tingitud E. V. 1927-a. 7%-lise välislaenu ja laenu-protsentide tasumisest.

Revideerimisel ilmsiks tulnud puuduste tõttu jäi esialgu õigeks tunnistamata arstiabi, posti-telegraafi-telefoni ja välisvõlgade realiseerimise kuludest 9.247.86 krooni, millest tagasimaksmise teel riigitulude arvel õiendatud 8.65 krooni.

Sisulise revisjoni tagajärjel selgus, et Riigikassa arvestas kuluna 1928/29 eelarveaastal tegelikult väljaostmata jäänud E.V. 1927 a. 7%-lise välislaenu kuponge 15.227.05 krooni väärtuses. Tähendatud kulu jäi välja Riigikontrolöri parandusettepanekuga E. V. 1928/29 a. eelarve täitmise- ja kassaaruandest.

Kulud.

Riigikassa asjaajamises tuli ilmsiks järgmine puudus: 1928/29 a. eelarve järele Riigikassale kohtukuludeks määratud krediit 1.500 krooni suuruses makseti välja aruandeaasta viimastel päevadel Rahaministeeriumi juriskonsuldile ühekordse tasuna asjaajamise, sõidu- ja kohtukuludeks. Rahaministeeriumi ja juriskonsuldi vahel sõlmitud kokkulepe näeb aga ette, et administratiivasjus maksab Rahaministeerium juriskonsuldile tasu iga kord eraldi kokku lepitud määral.

Seni pole Riigikassa tunnistanud tarvilikuks maksma panna korda, mis võimaldaks Riigikassal Riigikontrollile revideerimiseks saata vastavaid üksikasjalikke andmeid kokkuleppes ettenähtud ulatuses. Samuti puuduvad tasuarved makstud sõidu- ja päevarahade kohta, kuna juriskonsuldile tasutakse sõidu- ja päevarahaid riigiametnikkude ja teenijate ametisõitude tasuseadustel.

Rahaministeeriumi korraldusse kuuluvate operatsioonifondide seis 1-ks aprilliks 1928 a. oli 14.111.768 kr. 1928/29 a. jooksul olid operatsioonifondide alal järgmised muudatused:

Antud asutiste käsutada:

a) Eelarve alusel:

1. Koolimajade ehitusefondiks	350.000 kr.	
2. Eesti-Briti vahelise laevade laevaliini aktsiate omandamiseks	136.000 ..	486.000 kr.

b) Väljaspool eelarvet:

1. Eesti Maapanga põhikapitali täienduseks	90.728 kr.	
2. Pikalaenu Panga põhikapitaliks	5.000.000 ..	
3. Elukorterite ehituselaenu võlasummade kroonidesse ümberarvamisel Riigikassa kasuks kujunenud kursivahe	11.185 ..	
4. Depositsummade arvel välja antud koolimajade ehituselaen	250.000 ..	
5. Koolimajade ehituselaenu fondile juurde arvatud %%%	4.039 ..	
6. „Meremeeste Kodu” laenule juurde arvatud tasumata %%%	4.780 ..	5.360.732 kr.

Kokku asutiste käsutada 5.846.732 kr.

Operatsioonifonde tasutud:

a) Tegelikud tagasimaksud, mis arvatud riigi erakorraliseks tuluks.

Tasutud:

1. Piirisaare tuleõnnetuste toetuslaen	21.156 kr.	
2. Elukorterite ehituselaenu	97.830 ..	
3. Koolimajade „	19.785 ..	
4. Emajõe silla „	15.600 ..	
5. Lääne maavalitsusele haigla ehitamiseks antud laenu	3.929 ..	
6. Maapanga pantlehtede muretsemiseks antud laenu	6.850 ..	
7. Tallinna linnavalitsusele endise hobiraudtee varanduste eest tasumaksmiseks antud laenu	14.218 ..	179.368 kr.

b) Rootsi Valitsusele 1928/29 a. jooksul tasutud põllumajandusliku laenu summa Rkr. 59.078.45 a 1.— 59.078 ..

Kokku tasutud 328.446 kr.

Üldiselt suurenes Rahaministeeriumi korraldusse kuuluvate operatsioonifondide summa 1928/29 a. jooksul 5.608.286 kr. ehk 39,7% võrra.

1-ks aprilliks 1929 a. jäi arvele operatsioonifonde Rahaministeeriumi alal 19.720.054 kr.

Riigi sisevõlad koosnevad riingkäiku lastud vahetusraha summast, E.V. 1920 a. võidulaenust ja E.V. kassavekslitest.

Riigikassa poolt väljalunastamata riigi sisevõlg oli 1-ks aprilliks 1929 a: a) vahetusraha 4.414.169 kr. ja b) E.V. 1920 a. võidulaenu ning E.V. kassaveksleid 479.349 kr., kokku 4.893.518 kr.

Riigi sisevõlgade seis 1-ks aprilliks 1929 a., võrreldes seisuga 1.IV. 28 a., vähenes 380.258 kr. ehk 7,2% võrra.

Selle summa moodustavad:

a) Tähtjaks ümbervahetamata jäänud ja riigi sisevõlgade arvelt mahakirjutatud vahetusraha summa	249.565 kr.
b) Väljaostetud kustutatud E. V. 1920 a. võidulaenu piletite summa	132.693 ..

Kokku 382.258 kr.

Sellest maha arvata tagavarafondist liikvelevõetud vahetusraha summa 2.000 ..

Jääb 380.258 kr.

Operatsiooni fondid.

Riigi sisevõlad.

Riigi välisvõlgade seis 1-ks aprilliks 1929 a., võrreldes seisuga 1.IV. 28 a., suurenes 864.967 kr. ehk 0,78% võrra, s.o. tõusis 110.099.213 kr. pealt 110.964.180 kr. peale.

Tähendatud 864.967 kr. kujuneb järgmiselt:

Riigi välisvõlad.

Välisvõlad suurenesid:

a) Ameerika Ühisriikidele võlgnevale summale juurde arvatud %%	\$ 272.991.68 a 3.74 = 1.020.988 kr.
b) Välisvõlgadele juurde arvatud kursivahesid	<u>415.959</u> „

Kokku suurenemine 1.436.947 kr.

Välisvõlad vähenesid:

a) Välisvõlgu tasuti:	
1) Briti Valitsusele toitlusvõlga	£ 2947.44 = 53.579 kr.
2) Briti Valitsusele sõjavõlga	£ 3620.17.5 = 65.826 „
3) Briti Valitsusele raudteemat. võlga	£ 13.000.— = 236.730 „
4) Rootsi Valitsusele	Rkr. 59.078.45 = 59.374 „
5) Rahvasteliidu kindlustusel tehtud raha- ja pangareformi 1927 a. 7%-list välislaenu dollarites	\$ 21.080.— = 78.572 „
6) Rahvasteliidu kindlustusel tehtud raha- ja pangareformi 1927 a. 7%-list välislaenu naelsterlingites	£ 3818.9.— = <u>69.208</u> „

563.289 kr.

b) Raha- ja pangareformi 1927 a. 7%-lise välislaenu tasumisel Riigikassa kasuks kujunenud kursivahed	<u>8.691</u> „
--	----------------

Kokku vähenemine 571.980 kr.

Seega riigi välisvõlad kogusummas suurenesid 864.967 kr.

Riigikassa käsutusse kuuluva riigi rahaliste väärtuste kogusumma moodustavad:

1. Eesti raha, mis kantud Riigikassa sissetulekusse:
 - a) Eesti Panga osakondades — Riigikassa arvele ja
 - b) Eesti Pangas — Riigikassa jooksvatele arvetele.
2. Eesti raha riigiasutiste kassades, mis Riigikassale eelarveaasta lõpuks tagasi andmata.
3. Välisvaluuta.
4. Riigikassa poolt omandatud väärtpaberid.

Riigi rahalised väärtused ja nende paigutamine.

Riigikassa riigiraha arvetele Eesti Pangas ja selle osakondades kantakse kõik riigi rahalised sissetulekud ja riigiasutiste deposiidid. Eelarveaasta lõpuks Riigikassa arvel Eesti Panga osakondades kujunevad summad koondatakse kõik Eesti Panka (peapanka) Riigikassa jooksvale arvele nr. 165-a, millise arve seis näitab eelarveaasta lõpuks kassalist vahetorda Riigikassa ja Eesti Panga, kui Riigikassa laekahoidja vahel.

Riigikassa jooksva arve nr. 165-a seis 1-ks aprilliks 1929 a., võrreldes seisuga 1.IV. 28 a., vähenes 2.296.720 kr. ehk 21,4% võrra, nimelt langes 10.724.212 kr. pealt 8.427.492 kr. peale, mis tingitud peasjalikult väärtpaberite omandamisest riigiasutiste deposiitide arvel, s. o. sularaha muutmisest väärtpaberiteks.

Peale selle jäi 1-ks aprilliks 1929 a. Riigikassa arvele Eesti Pangas veel 1.000.000 kr. Nimetatud summa on ülejääk A/S. Eesti Tulitikumonopoli poolt tulitikkude valmistamise ja müügi seaduse § 4 põhjal Riigikassale makstud ja viimase poolt Eesti Panka Riigikassa jooksvale arvele sisse makstud kolmest miljonist kroonist.

Raha riigiasutiste kassades, mis tekkinud riigiasutistele kulude tegemiseks antud arvanssides eelarveaasta lõpuks tarvitamata ja Riigikassale tagasi andmata jäänud summadest, moodustab ühe osa Riigikassa kassatagavarade seisust eelarveaasta alul ja lõpul.

1-ks aprilliks 1929 a. jäi riigiasutiste kassadesse avansside ülejääkidena 440.950 kr., missugune summa on 67.730 kr. ehk 15,3% võrra väiksem, kui avansside ülejääkide summa 1-ks aprilliks 1928 a.

Riigi välisvaluuta tagavarad vähenesid 1928/29 a. jooksul üldsummas 4.574.840 kr. ehk 44,1% võrra, mis tingitud asjaolust, et möödunud eelarveaastal anti Riigikassa tagavaradest Pikalaenu Panga põhikapitaliks välisvaluutat 5.000.000 kr. väärtuses.

1-ks aprilliks 1929 a. jäi alale välisvaluutat 5.784.217 kr. väärtuses. Sellest oli:

1. Riigikassa hoiul	2.404 kr.
2. Eesti Panga korrespondentide arvetel Londonis	4.432.373 „
3. Raha- ja pangareformi 1927 a. 7% välislaenu tasumiseks ja kuludeks Rahvasteliidu usaldusmehe käsu- tes Londonis ja New-Yorgis	1.064.080 „
4. Raudtematerjalide laenu tasumise kindlustuseks Midland Bank Ltd., Londonis	285.360 „
	<u>Kokku 5.784.217 kr.</u>

Protsente saadi välisvaluuta summade pealt 1928/29 eelarveaasta jooksul

£ 6857.8 3, mis võrdub	124.394 kr.
\$ 4328.32 „ „	16.126 „
	<u>Kokku 140.520 kr.</u>

mille võrra Riigikassa välisvaluuta tagavarad suurenesid.

Riigikassa poolt omandatud väärtpaberite tagavarad suurenesid 1928/29 eelarveaasta jooksul 7.166.375 kr. võrra, s. o. tõusid 23.497 kr. pealt 1.IV. 28 a. 7.189.872 kr. peale 1. IV. 29 a. Säärane suur tõus on tingitud väärtpaberite omandamisest riigiasutiste deposiitide arvel ja asjaolust, et Pikalaenu Pank tasus temale sissenõudmiseks ja valitsemiseks antud A liigi laenude arvel Riigikassale 3.940.000 kr. mitte rahas, vaid oma võlakirjadega, mis Riigikassas väärtpaberitena arvele võetud.

1-ks aprilliks 1929 a. arvele jäänud väärtpaberite summa 7.189.872 kr. sisaldab eneses:

1. Riigikassa poolt riigisummade arvel omandatud väärtpabereid	54.872 kr.
2. Deposiitide arvel omandatud väärtpabereid	3.195.000 „
3. Pikalaenu Pangalt A liigi laenude ja nõudmiste katteks sisse tulnud summade tasuks saadud panga võlakirjade ajutisi tunnistusi	3.940.000 „
	<u>Kokku 7.189.872 kr.</u>

Kokkuvõttes saame järgmise tildpildi Riigikassa kassaliste väärtuste kohta 1-ks aprilliks 1929 a.:

1. Riigikassa riigiraha arvetel Eesti Pangas	9.427.492 kr.
2. Raha riigiasutiste kassades	440.950 „
3. Välisvaluutas	5.784.217 „
4. Väärtpaberites	7.189.872 „
	<u>Kokku 22.842.531 kr.</u>

milline summa 1.227.085 kr. ehk 5, 6% võrra suurem Riigikassa kassaliste väärtuste kogusummast 1-ks aprilliks 1928 a.

Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üle antud laenufond.

Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üle antud laenufondi seis 1-ks aprilliks 1928 a. oli 28.052.345 kr. ja selle summa moodustasid Vabariigi Valitsuse poolt Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üle antud Eesti Pangalt üle võetud laenude ja nõudmiste summa 27.670.000 kr. ning sellele juure kasvanud %/0 382.345 kr.

1928/29 a. jooksul olid selle laenufondi alal järgmised muudatused:

Laenufondi vähenemine:

A liigi laenude ja nõudmiste katteks Pikalaenu Panka sisse tulnud summadest on pank tasunud Riigikassale oma võlakirjadega 3.940.000 kr.

Laenufondi suurenemine:

Laenude ja nõudmiste summale on 1928/29 a. jooksul juurde arvatud %/0 1.302.727 kr.
Seega laenufond vähenes 2.637.273 „
ehk 9,4% võrra.

1-ks aprilliks 1929 a. jäi Pikalaenu Panga valitsemisele 25.415.072 kr.

Riigikassas hoiul olevad väärtpaberid.

Riigikassas hoiulolevate väärtpaberite seis 1-ks aprilliks 1929 a. on toodud E.V. 1928/29 a. eelarve täitmise ja kassa aruande lhk. 185 ja 186. Neid väärtpabereid Riigikassa pole arvanud enda kassaliste väärtuste hulka ja arvestab neid väljaspool kassat.

Revideerides Riigikassas hoiul olevate väärtpaberite alal 1928/29 eelarveaasta jooksul olnud muudatusi selgus, et E.V. 1928/29 a. eelarve täitmise ja kassa aruande lhk. 185 ja 186 toodud väärtpaberite seis 31. III. 29 a. pole kokkukõlas Riigikassa olemasolevate dokumentidega.

Vahed on järgmised:

Jrk. nr. nr E. V. 1928/29 a. eelarve täitmise ja kassaaruande järgi	Väärtpaberite nimetus	Näidatud E. V. 1928/29 a. eelarve täitmise ja kassa aruandes			Peab olema		
		A r v		Nominaalväärtus	A r v		Nominaalväärtus
		Obligats.	Aktsiad		Obligats.	Aktsiad	
3	A.-s. Port-Kunda aktsiad	—	1.379	68.950 kr.	—	1.384	69.200 kr.
4	A.-s. Port-Kunda osatunnistused	24	—	200 „	28	—	233.32 „
12	Eestimaa maade krediitseltsi obligatsioonid	3892	—	1.258.500 rbl.	3955	—	1.290.400 rbl.
49	Tallinna linna krediitseltsi 5% obligatsioonid	1596	—	510.500 „	1767	—	589.700 „
50	Tallinna linna laenu 4½% obligatsioonid	87	—	19.600 „	86	—	19.900 „
	Kokku	7780	70.421	997.450 kr. 11.806.542.50 rbl.	8017	70.426	997.733.32 kr. 11.717.942.50 rbl.

Riigikassa vastutusel välja antud Vabariigi Valitsuse garantiide ülevaade on toodud E. V. 1928/29 a. eelarve täitmise ja kassa aruande lhk. 187. Revideerides Riigikassas sel alal leiduvaid andmeid selgus, et viimased on kokkukõlas E.V. 1928/29 a. eelarve täitmise ja kassa aruande lhk. 187 näidatud andmetega, välja arvatud võla seis Soome kaubakrediidi garantiide alal. Nimelt polnud Eesti Tarvitajate Ühisuste Keskühisuse võla seis 31. III. 29 a. mitte 18.358.56 Rkr., vaid 19.390.64 Rkr. ja Tallinna Eesti Majandusühisuse võla seis 31. III. 29 a. polnud mitte 20.058.47 Rkr., vaid 24.963.30 Rkr.

Vabariigi Valitsuse garantiid

Riigikassa rahamärkide tagavara fondi seis 1-ks aprilliks 1929 a., võrreldes seisuga 1-ks aprilliks 1928 a., vähenes 1.224.337 kr. ehk 53,4% võrra, langedes 2.292.837 kr. pealt 1.068.500 kr. peale.

Riigikassa rahamärkide tagavarafond.

Tagavarafondi paigutati riigi vahetusrahast see osa, mis ei olnud tegelikus ringkäigus ja kassades. Fondis hoiti kaht liiki rahamärke, nimelt: Riigi trükikojas valmistatud uusi rahamärke ja ringkäigust kõrvaldatud vanu rahamärke, mis ümber vahetatud uute vastu. Fondi vähenemine 1928/29 a. jooksul on tingitud fondi kogunenud vanade rahamärkide kustutamise suuremal määral, kui saadud Riigi trükikojast uusi.

Otsekoheste maksude peavalitsus.

Otsekoheste maksude peavalitsuse kulud suurenesid 1928/29 eelarveaastal, võrreldes 1927/28 eelarveaasta kuludega, 1.611.91 kr. ehk 0,4% võrra, mis näidatud alljärgnevas tabelis:

Kulud.

	1928/29 a.	1927/28 a.	1928/29 eelarveaastal kulutatud rohkem (+) vähem (—) kui			
	eelarveaasta tegelikud kulud		1927/28 eelarveaastal kulutatud		1928/29 eelarveaastal kuludeks määratud	
			Kroonides	Protsentuaalselt	Kroonides	Protsentuaalselt
Keskasutis	85.623.—	86.059.—	—436.—	0,5	—719.—	0,8
Riigi kinnisvarade maksuamet	25.897.—	23.879.—	+2.018.—	8,4	—429.—	1,6
Isearaline tulu- ja arimaksu komitee	10.238.—	9.760.—	+478.—	4,9	—59.—	0,6
Maksujaoskonnad	253.347.—	253.795.—	—448.—	0,2	—4.289.—	1,7

Suurenesid kulud keskasutise teenistusetasu alal 409.20 kr. (0,7%), ametnikkude ja teenijate toetuse kulud 1.834.10 kr. (44,4%), juriidilise abi ja kohtukulude alal 317.58 kr. (37,0%), kuna vähenesid kulud ametisõitute alal 781.08 kr. (39,3%), ametnikkude ja teenijate varustuse kulud 110.— kr. (59,8%), kantseleikulud 105.42 kr. (0,6%), majapidamises 1.834.69 kr. (45,7%), hoonete remondi alal 499.97 kr. (ei ole üldse tarvitatud) ja segakuludes 94.56 kr. (27,4%) võrra.

Riigi kinnisvara maksuametis kulud suurenesid teenistusetasu alal 1.515.95 kr. (8,7%), majapidamise kulude alal 665.57 kr. (29,3%) võrra, kuna vähenesid ametnikkude ja teenijate toetuse kulud 243.63 kr. (22,5%) võrra.

Iseäralise tulu- ja ärimaksu komitees vähenesid kulud teenistusetasu alal 166.65 kr. (2,2%) võrra ning suurenesid kulud ametnikkude ja teenijate toetuse alal 673.27 kr. (246,7%) võrra.

Maksujaoskondades kulud suurenesid teenistusetasu alal 956.19 kr. (0,5%), ametisõitute alal 323.53 kr. (6,5%), ametnikkude ja teenijate toetuse alal 1.038.84 kr. (7,1%), kantseleikulud 314.35 kr. (2,2%), majapidamises 3.385.52 kr. (24,9%), segakulud 147.53 kr. (56,1%), kuna vähenesid ainult hoonete remondi kulud 7.627.79 kr. (83,7%).

Otsekoheste maksude ametkonna teenijad saavad peale palga veel gratifikatsioone riigi maksuvõlgade sissenõudmisel võetava lisaraha summadest (RT 75 — 1921 a. nr. 111 all avaldatud seadus.)

Peavalitsuse ametnikud said gratifikatsioone eelarveaastal 9.506.25 kr. ehk 16,6% koosseisu palkadest. Iseäralise tulu- ja ärimaksu komitee ametnikud 928.75 kr. ehk 11,5% koosseisu palkadest, Riigi Kinnisvara maksuameti ametnikud 1.572.50 kr. ehk 8,4% koosseisu palkadest. Maksujaoskonna ametnikud 17.100 kr. ehk 8,7% koosseisu palkadest.

Protsentuaalselt ei jagatud gratifikatsiooni ühtlaselt ametnikkude vahel, kuna mitmed ametnikud said gratifikatsioone peale üldjagamise veel ületunni- või eritööde eest ehk jälle palvete põhjal majanduslikkude raskuste tõttu.

Võrreldes koosseisu palgaga said üldse gratifikatsioone:

Peavalitsuse direktorid	17,5%	—	14,6%
„ jaoskonnajuhatajad	22%	—	8,5%
„ asjaajajad ja arveametnikud	20,6%	—	7,8%
„ sekretär ja raamatupidaja	19,6%	—	16,7%
„ kantseleiametnikud	25%	—	6,3%
Maksuasutiste ametnikud	15,9%	—	4,2%

Lisarahadest anti välja gratifikatsioone veel Riigikassa tuluosakonna ametnikkudele 1.796.25 kr. ja Otsekoheste maksude ja tulumaksu peakomitee esimehele 1.300.— kr. Peale selle kasutati lisaraha raamatupidajate-ekspertide tasu väljamaksmiseks 347.25 kr.

Tegevus.

1928./29. a. eelarveaasta kohta Otsekoheste maksude peavalitsus saatis küll tulude eelarve täitmise aruande Riigikontrollile, kuid tähendatud aruanne on puudulikult kokku seatud, samuti on ka arvepidamine tulude alal maksuasutistes puudulik. Nagu aruande revideerimisel selgus, ei vasta aruande andmed tulu- ja lisaärimaksude sissetuleku ning aasta lõpuks võlgu jäänud summade osas maksuinspektorite poolt peavalitsusele esitatud andmetele. Aruande kokkuseadmisel kasutati tulude sissetuleku osas Riigikassa andmeid ja nende järgi arvati välja võlasummad aasta lõpuks (mahaarvates määratud summast Riigikassa andmete järgi sissetulnud summa), ilma et oleks selgitatud maksuinspektorite ja Riigikassa andmete lahkuminekuid. Riigikassa andmeid kasutati ka mõne liigi tulude (maks kapitali protsentidelt, kinnistusmaks j.n.e.) määramise kindlakstegemisel (juurearvates sissetulnud summale võlasummad ja vähendused). Riigikassa andmeid ei saa aga kontrollimata kasutada, nagu Otsekoheste maksude valitsus talitas aruande kokkuseadmisel, sest tulude jaotuses eelarve üksikute peatükkide, paragrahvide ja literate vahel on ka Riigikassa eksinud, nagu näitavad revideerimise andmed. Nii on Palupera vallavalitsuse poolt 31.VIII.1928 a. kv. nr. 2090 all E. P. Tartu osakonda tulumaksuna sisse makstud 59.90 kr. pkt. I § 1 asemel pkt. III § 2 (maks kinnisvaradelt maal) alla paigutatud. Sootu näitamata on aruandes tulu võlad 1/IV.1928 a. peale maksu alal kinnis-

varadelt maal (ptk. III § 2). Puuduliku aruande ja tulude arvestamise peale Riigikontrolör juhtis ka Majanduseministri tähelepanu.

Täielik tulude arvestamine ja arvepidamine on olemas ainult Iseäralises tulu- ja ärimaksu komitees, kes maksustab avalikult aruandvaid ettevõtteid. Viimase poolt määratud maksude liikumist näitab järgnev tabel:

	Tulumaks		Ä r i m a k s			KOKKU
	Maks	Trahvid	Kapitali maks	Kasuprot-sent. maks	Trahvid	
Jäi sisse tulemata 1/IV 1928 a. . .	220.406.—	265.—	126.004.—	497.132.—	1.853.—	845.660.—
Aruandeaastal määratud . . .	461.302.—	1.130.—	383.261.—	465.886.—	1.505.—	1.313.084.—
Aruandeaastal vähendatud ja kustutatud	38.187.—	241.—	12.638.—	61.587.—	404.—	113.057.—
Aruandeaastal tasutud	331.695.—	1.154.—	369.882.—	518.332.—	1.293.—	1.222.356.—
Aruandeaastal tagasi makstud . .	467.—	—	4.575.—	3.236.—	80.—	8.358.—
Jäi sisse tulemata 1/IV 1929 a. .	312.293.—	—	131.320.—	386.334.—	1.741.—	831.688.—

Tulumaksu alal on tabelis näidatud ainult riigi osa, s. o. $\frac{2}{3}$ üldisest tulumaksust, millega on ka seletatav, et võlg 1.IV 1928. a. on käesolevas tabelis näidatud 220.406.— kr., eelmise aasta ülevaates aga 330.608.78 kr.

Peavalitsuse tegevuse alal oleks märkida järgmist:

Tempelmaksu alal anti üle eelarveaastal 1380 Tempelmaksuseaduse rikkumise asja peavalitsusele otsustamiseks. Sama aja jooksul on peavalitsus teinud 109 otsust ning läbi vaadanud Tempelmaksuseaduse rikkumiste kohta tehtud kohtuotsuseid 3007. Viimaste otsuste peale peavalitsus esitas kõrgemale kohtuinstantsile 72 edasikaebust. Pärandusemaksu alal peavalitsus sai teateid 4167 päranduse kohta, vaatas läbi 2956 kohtuotsust pärandusemaksu määramise asjus, viimaste peale kõrgemale kohtuinstantsile esitas kaebusi 246 ja 93 juhul määras maksu oma otsusega. Põhiärimaksu alal peavalitsus otsustas maksuinspektori poolt kokku seatud 404 protokoll, millede järgi määranud põhiärimaksu 3.161.75 kr. ning trahvi 4.073.50 kr. Kaebuste läbivaatamisel vähendati põhiärimaksu 193.50 kr. ja trahvi 245.— kr. võrra. Kaebusi vaadati läbi 65, nendest jäi rahuldamata 40, läbi vaatamata 2, rahuldati osaliselt 10 ja täielikult — 13.

Kinnistumaksu alal notarite ja kinnistusjaoskonna sekretäride aruannete läbivaatamisel peavalitsus tegi 84 otsust ning nende järgi määras täiendavalt kinnistumaksu 8.551.47 kr., tempelmaksu 396.19 kr. ja aktiõivu 100.— kr., kuid vastulausete läbivaatamisel vähendati 11 otsuse järgi kinnistumaksu 1.369.67 kr. ja tempelmaksu 43.43 kr. võrra.

Maksujaoskonnad maksustasid aruandeaastal 15.791 ettevõtet. Maksustamise vastu anti sisse 2179 vastulauset (13,8% maksjate arvust), milledest rahuldati täielikult või osaliselt 1061 (48,7% vastulausete arvust).

Edasikaebusi lisaärimaksu asjas esitati Otsekoheste maksude peakomiteele ja peavalitsusele 385 (17,7% vastulausete arvust) ja viimaste otsuste peale Riigikohtule 87 (22,6%) edasikaebuste arvust. Äri- raamatuid esitati maksuasutistele 631 ettevõtte kohta (4,0% maksustatud ettevõtete arvust). Esitatud äri- raamatutest lükati üldse tagasi 201 (31,8%), võeti vastu läbimüügi tõenduseks 129 (20,4%) ja puhaskasu tõenduseks 301 (47,8%).

Tulumaksu määrati üld- ja lisamaksustamisel 1928. a. eest (1927. a. tulude alusel) 107.499 isikule 3.768.423 kr. ning trahviti Tulumaksuseaduse rikkumiste puhul 11.764 isikut, trahvi üldsumma 42.159 kr. Maksustamise vastu esitati 8828 vastulauset maksu asjus (8,2% maksnikkude arvust) ja 725 vastulauset trahvi asjus (6,2% trahvitute arvust). Vastulausete ja kaebuste läbivaatamisel alandati tulumaksu 389.630

kr. ja trahvi 4.537 kr. võrra, ning vabastati täielikult maksust 1804 isikut ja trahvist 495 isikut. Üldmaksustamisel määratud tulumaksust langeb linnades elavate maksjate peale 2.420.611 kr. (65,6%), alevites elavate maksjate peale 92.214 kr. (2,5%) ja maal elavate maksjate peale 1.179.741 kr. (31,9%). Maksjatest elavad 38.803 (36,2%) linnades. 2.980 (2,8%) alevites ja 65.331 (61,0%) maal.

Revisjoni tulemused.

Revideerimisel tuli ilmsiks puudusi päeva- ja sõidurahade väljamaksmisel, mille järeldukel jäi esialgu õigeks tunnistamata 39.73 kr., mis seni õiendamata.

Faktilise kontrolli korras aruandeaasta tuludokumentide revideerimisel konstateeritud puudustest oleks tähendada, et mitmel juhul määrati ekslikult vähem maksu või jäeti maksustamata maksuobjektid, mille järeldukel nõuti seni juuremaksu 1.456.23 kr., millest tasatud 220.75 kr.

Kinnisvarade hindamise amet.

Kinnisvarade hindamise ameti kulud 1928/29 eelarveaastal, võrreldes 1927/28 eelarveaasta kuludega, vähenesid 7.482.33 kr. ehk 2,6% võrra. Suurenemisid kulud ametisõitude alal 709.71 kr. ehk 2,2% võrra, ametnikkude ja teenijate toetuse alal 616.99 kr. ehk 5,1% võrra, kantsleikulud 895.72 kr. ehk 9,4% võrra ja vallasvara kulud 277.16 kr. ehk 9,6% võrra, kuna vähenesid kulud teenistusetasu alal 7.641.45 kr. ehk 3,5% võrra, majapidamise alal kr. 2.451.46 kr. ehk 30,8% võrra.

Kulude revideerimisel puudusi ilmsiks ei tulnud.

Aktiisi peavalitsus.

Kulud.

Aktiisi peavalitsuse korralised kulud 1928/29 a. vähenesid, võrreldes 1927/28 a. kuludega, 109.463.94 kr. ehk 2,8% võrra.

	1928/29 a.	1927/28 a.	Kulud suurenesid (+) vähenesid (-)
Aktiisi peavalitsus	78.717.—	69.704.—	+12,9
Aktiisiringkonnad	193.712.—	202.589.—	-4,4
Piiritusemonopol	3.544.430.—	3.654.030.—	-3,0
Kokku	3.816.859.—	3.926.323.—	-2,8

Ülaltoodud tabelist selgub, et kulud vähenesid aktiisiringkondade ja piiritusemonopoli alal, kuna Aktiisi peavalitsuse keskasutise kulud suurenesid.

Üksikutes kululiikides Aktiisi peavalitsuse kulude suurenemised ja vähenemised 1928/29 a. on tingitud järgmistest asjaoludest:

Aktiisi peavalitsuse keskasutise kulud suurenesid:

1) ametnikkude ja teenijate toetuse alal 992.68 kr. ehk 38,9% võrra — arstiabi tegeliku tarviduse suurenemise tõttu, mille peapõhjuseks oli suuremalt osalt aruandeaastal Eestis levinud gripitauud, millesse paljud ametnikud haigestusid.

2) hoonete remondi alal 2.257.91 kr. ehk 105,6% võrra tekkinud remonttööde vajaduse tõttu.

3) autasude ja ergutusrahade alal 10.000 kr. võrra, millist kulu üldse ei olnud eelmisel aruandeaastal Aktiisi peavalitsuse eelarves.

4) juriidilise abi ja kohtukulude alal 99.86 kr. ehk 302,9% võrra ja

5) materjalide proovimiste ja saaduste kontrolli ning katsete alal 75 kr. võrra tekkinud tarviduse tõttu.

Kulud vähenesid peaaasjalikult:

1) teenistusetasu alal 1.554.68 kr. ehk 3,0% võrra — vakantsete kohtade arvel, 2) majapidamise alal 1.330.93 kr. ehk 27,6%, 3) ametsõitute, 4) kantseleikulude ja 5) ametnikkude ja teenijate varustuse ning vallasvara kulude alal vähemate summadena — tegeliku tarviduse puudumisel.

Aktiisiringkondade kulud vähenesid:

1) teenistusetasu alal 5.770.49 kr. ehk 3,7% võrra vakantsete kohtade tõttu, 2) ametisõitute alal 3.022.67 kr. ehk 15,3% võrra — ametsõitute piiramise tõttu, 3) ametnikkude ja teenijate toetuse, 4) kantseleikulude ja 5) vallasvara kulude alal vähemate summadena — tegeliku tarviduse puudumisel.

Suurenesid kulud majapidamise, hoonete remondi ja veokulude arvel vähemate summadena tegeliku tarviduse tõttu.

Piiritusemonopoli kulud suurenesid peaaesjalikult: 1) ametnikkude ja teenijate toetuse alal 3.128.60 kr. ehk 41% võrra arstiabi tarviduse suurenemise tõttu, mille peapõhjuseks, nagu eelpool tähendati, oli gripi taud, 2) veokulude alal 2.939.93 kr. ehk 120,5% võrra, mis tingitud raudtee veotariifi tõstmisest 1. jaan. 1929 a. ja suurema, kui eelmisel aastal, toore piirituse tellimise kvantumist, ja 3) hoonete remondi alal 1.382.59 kr. ehk 6,1% võrra — tegeliku tarviduse järgi.

Kulud vähenesid teenistusetasu alal 1.998.71 kr. ehk 5,1% võrra — vakantsete kohtade arvel, 2) vallasvara arvel 2.607.63 kr. ehk 21,8% võrra — vallasvara vähema soetamise tagajärjel ja 3) piiritusemonopoli erikulude alal 111.119.87 kr. ehk 3,1% võrra; viimase kulude vähendamist üksikute §§ järgi näitab alljärgnev tabel:

Kulude nimetus	1928/29 a.	1927/28 a.	Rohkem (+) vähem (-)	
			Kr.	%
Piirituse ost	2.099.389.20	2.047.874.—	+51.515.20	+2,5
Piirituse puhastus	150.460.27	165.595.04	-15.134.77	-9,1
Materjalid	106.311.22	84.033.75	+22.277.47	+26,5
Pudelid ja kastid	142.633.59	173.240.52	-30.606.93	-17,6
Tööliste tasu	67.487.94	58.036.87	+9.451.07	+16,3
Müügile saatmine	829.952.38	999.189.76	-169.237.38	-16,9
Piirituse kinnitus	1.668.86	3.512.54	-1.843.68	-52,5
Eetri valmistamine	23.259.74	800.59	+22.459.15	+2.805,3
Kokku	3.421.163.20	3.532.283.07	-111.119.87	-3,1

Kulude vähenemine piirituse puhastuse-, pudelite ja kastide ostu-müügile saatmise ja piirituse kinnituse alal, — on tingitud piirituse läbimüügi kahanemisest. Kulude tõuse on märgata: 1) piirituse ostu alal — mis tingitud kõrge toorpiirituse valmistushinnast 1928/29 a. hooajal, 2) materjalide ja tööliste tasu alal, — mille peapõhjuseks on esiteks asjaolu, et alates 1. I. 28. a. piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse alusel sünnib piirituse ja viina müük viinalao pitseriga suletud pudelites, mis ühelt poolt nõudis kulu suurenemist laki valmistamise materjali alal ja teiselt poolt ka tööliste arvu suurenemisest Tallinna ja Tartu viinaladudes. Teiseks mõjuvaks põhjuseks materjalide kulu suurenemiseks tuleb võtta korgipuu hinna tõusu ilmaturul, mille tõttu viinatööstus ka korkide eest oli sunnitud maksma kõrgemat hinda kui eelmisel aastal, 3) eetri valmistamise kulu suurenemine oli tingitud sellest, et 1926/27 a. valmistatud eetri tagavarad, milledest rahuldati tarvidust ka 1927/28 a., olid lõppemisel ja nende täiendamiseks tuli valmistada rohkem eetrit aruandeaastal.

Aruandeaasta tegelikke kulusid võrreldult 1928/29 a. eelarvega pildistab alljärgnev tabel, milles on toodud aruandeaasta tegelikkude kulude võrdlus 1928/29 a. eelarvega:

	1928/29 a. eelarve	1928/29 a. kulutatud	1928/29 a. vähem kulutatud kui eel- arves ette nähtud	
			Kr.	%
Aktsiisi peavalitsus (keskasutis)	80.198.—	78.717.28	1.480.72	1,8
Aktsiisi ringkonnad	199.317.—	193.711.76	5.605.24	2,8
Piiritusemonopol	3.554.598.—	3.544.430.57	10.167.43	0,3
Kokku	3.834.113.—	3.816.859.61	17.253.39	0,4

Ülaltoodud tabelis näidatud krediitide ülejäägid Aktsiisi peavalitsuse, Aktsiisi ringkondade ja piiritusemonopoli korraliste kulude alal kõiguvad 0,3—2,8% piirides, millest tuleb järeldada, et tähendatud asutise kulude eelarve seati kokku tarviduse kohaselt.

Tegevus.

Aktsiisi valitsuse andmete järgi on aktsiisi valve alla kuuluvate asutiste arv võrreldes eelmise aruandeaastaga suurenenud piirituse-, viina-, napsi-, likööri- ja õllekaupluste alal. Piiritusevabrikute arv langes aga 136 pealt 132 peale.

Aruandeaasta aktsiisi tulud vähenesid, võrreldes 1927/28 a. tuludega, 160.226.20 krooni ehk 3,1% võrra.

Üksikute tulunomenklatuuri jaotuse järgi on aruandeaastal aktsiisi tulusid sisse tulnud vähem (—) ja rohkem (+) kui eelmisel aastal ja kui ette nähtud eelarves:

Tulude nimetus	1928/29 a. eelarves ette nähtud	Tegelikud tulud		1928/29 a. tegelikud tulud võrreldes			
		1928/29 a.	1927/28 a.	1927/28 a. tuludega		1928/29 a. eelarvega	
		k r o o n i d e s		Kr.	%	Kr.	%
Aktsiis piirituselt	3.500.—	1.238.75	4.772.62	—3.483.87	—73,7	—2.261.25	—64,6
Aktsiis veinidelt, napsidelt ja li- kööridelt	170.000.—	257.066.45	227.646.75	+29.419.70	+12,9	+87.066.45	+51,2
Aktsiis õllet	750.000.—	711.344.50	739.020.—	—27.675.50	—3,7	—38.655.50	—5,2
Patendid joogikohtadele, kaup- lustele, vabrikutele, töökoda- dele ja ladudele	110.000.—	126.950.42	109.120.55	+17.829.87	+16,3	+16.950.42	+15,4
Aktsiis pärmilt	40.000.—	56.219.66	46.085.—	+10.134.66	+21,9	+16.219.66	+40,5
Patendid pärmivabrikutele	50.—	50.—	50.—	—	—	—	—
Aktsiis tubakalt	3.650.000.—	3.595.902.61	3.869.205.85	—273.303.24	—7,1	—54.097.39	—1,5
Aktsiis paberossikestadelt ja pa- berilt	42.500.—	45.338.56	41.260.65	+4.077.91	+9,9	+2.338.56	+6,7
Tubakapatendid kauplustele . . .	32.000.—	34.693.75	33.294.50	+1.399.25	+4,2	+2.693.75	+8,4
Patendid tubaka- ja paberossi- kestadevabrikutele	6.000.—	6.944.—	7.263.65	—319.65	—4,4	+944.—	+15,7
Aktsiis tuletikudelt	35.000.—	105.890.67	34.976.13	+70.914.54	+202,7	+70.890.67	+202,5
Trahvid	22.500.—	18.570.90	7.983.87	+10.587.03	+132,6	—3.929.10	—17,5
Mitmesugused tulud	600.—	807.34	614.24	+193.10	+31,4	+207.34	+34,6
Kokku	4.862.150.—	4.961.017.61	5.121.243.81	—160.226.20	—3,1	+98.867.61	+2,0

Nagu võrdlustabelist selgub, vähenesid piirituse, õlle, tubakaaktsiisi, tubaka- ja paberossikestadevabrikute patendi maksu aktsiisitulud.

Piirituse aktsiisitulu vähenemine 73,7% võrra on seletav sellega, et 1927/28 a. hooajal valmistati piiritust 18.011.431 kraadi võrra vähem kui 1926/27 a. hooajal ning piirituse vabrikutel tuli tasuda piirituse puudujäägi eest ka vastavalt vähem aktsiisi.

Õlle aktsiisitulu vähenemist (3,7%) tuleb seletada produktsiooni langemisega, näiteks tarvitati õlle valmistamiseks 1927/28 a. odra linnaseid — 1.627.484 kg ning 1928/29 a. — 1.556.252 kg.

Mis puutub tubakaaktsiisi vähenemisse (7,1%), siis tuleb konstateerida, et tulude vähenemine ei ole tingitud tubakasaaduste produktsiooni langemisest, vaid tulude vähenemine seletub seega, et tubakavabrikutel, peale aruandeaasta produktsioonilt võetava aktsiisi, tuli 1928/29 a. tasuda vana võlga 207.316.32 kr., kuna 1927/28 a. vana võlga vabrikute poolt tasuti 563.509.06 krooni.

Tubakatööstuse tegevust valgustab alljärgnev tabel:

	P a n d e r o l l i t u d		
	tubakat kg	paberossetk.	sigareid tk.
1928/29 a.	243.306	1.078.663.790	225.221
1927/28 a.	252.545	1.021.819.790	—

Tulude suurenemist näeme kõige pealt tuletikuaktsiisi alal; tulude suurenemine 202,7% võrra on tingitud asjaolust, et 1928 aastal Riigikogu poolt 27. aprillil vastuvõetud seaduse alusel sõlmiti Rootsi tikutrustiga leping eramonopoli asutamise asjus, mille tõttu tuletikkudelt vastav aktsiisimaks kõrgendati 35.000 krooni pealt 120.000 krooni peale aastas, arvates I.VIII.28. a.

Aktsiisi valitsuse andmete järgi valmistati ja lasti välja tuletikke (toosides kuni 75 tk.).

	Teotse- vate vab- rikute arv	Tuletikke valmista- tud	Saadetud tuletikke	
			sisemaale	välismaale
1928/29 a.	3	129.586.062	23.787.304	77.499.360
1927/28 a.	4	160.004.500	55 042.500	108.414.320

Ülaltoodud andmete järgi tuletikutoodang, võrreldes 1927./28. a. toodanguga langes tunduvalt, mille peapõhjuseks on rahva seas rohkel arvul mehaaniliste tuldandvate abinõude tarvitamine, mis märksa odavam tuletikkudest.

Aktsiisitrahvide tunduvalle suurenemisele (132,6%) tuleb vaadata kui juhuslikule nähtusele. Tulu suurenemine on seletatav peaaesjalikult seega, et Aktsiisi peavalitsus kandis aruandeaastal riigitulude arvele eelmisel aastal deposiidi arvele sisse makstud trahvisummad.

Süütegude asjade arv aktsiisiseaduste rikkumises vähenes aruandeaasta jooksul umbes 6% võrra.

Likööri, napsi, veini ja pärmil pealt aktsiisitulude suurenemine on tingitud ühelt poolt produktsiooni tõusust, mille kohta alljärgnevad andmed toodud, ja teiselt poolt pärmil aktsiisimaksu määrade tõstmisest 1. jaanuarist 1929. a.

	Likööri ja napsi		Marjaveini		Pärmi valmistatud ja pande- rollitud kg
	Valmista- tud	Panderolli- tult välja läinud	Valmista- tud	Panderol- litud	
	l i i t r i t e s				
1928/29 a. . .	254.998	244.615	170.840	223.909	194.646
1927/28 a. . .	215.880	213.728	165.166	191.629	185.846

Käsitledes 1922 a. rahvalugemisel saadud elanikkude arvu (1.107.059) ja 1928/29, 1927/28, 1926/27, 1925/24 ja 1923 aastal saadud aktsiisitulusid õllet, veinidelt, likööridelt, tubakalt ja pärmilt saame järgmised andmed iga elaniku peale langeva aktsiisimaksu kohta:

Aktsiisimaks
iga elaniku kohta.

	Õlle	Veinide ja likööride	Tubaka
	aktsiisid kroonides		
1928/29 a. . .	0,64	0,23	3,25
1927/28 a. . .	0,67	0,21	3,50
1926/27 a. . .	0,66	0,16	3,33
1925 a.	0,76	0,14	3,23
1924 a.	0,70	0,12	2,51
1923 a.	0,65	0,17	2,08

Üldse langeb aktsiisi iga elaniku peale 1928/29 a. — 4,48 kr., 1927/28 a. — 4,63 kr. ja 1926/27 a. — 4,82 kr. 1928/29 a. tegelikke aktsiisituluseid tuli sisse üldiselt 98.867.61 krooni ehk 2,0% võrra rohkem kui eelarves ette nähtud.

Aktiisimaksude suhteline vahekord 1928/29 a. kaudsete tuludega on 19,2% ja sama aasta korraliste tuludega 5,6%.

Piiritusemonopol.

Riigi piiritusemonopoli teostati aruandeaastal Aktsiisi valitsuse järelevalvel 4 riigi ja 8 eralao ning 162 piirituse- ja viinamüügi koha kaudu.

Riigi piiritusemonopoli teostamiseks tarvisminev toores piiritus valmistati Vabariigi Valitsuse poolt kindlaks määratud hulgal ja hinnaga Eestis teotsevates piiritusevabrikutes.

Piirituse põletamist vabrikutes, välja arvatud üksikud juhud, toimetati põllumajanduslikul alusel, jaotades üldise piirituse hulga teotsevate vabrikute vahel.

Piiritusevabrikute arvu, valmistatud toore piirituse, tarvitatud materjalide ja normipiirituse eest vabrikutele makstud piirituse hindade kohta annab ülevaate alljärgnev tabel:

Hooaeg	Vabrikute arv	Materjale tarvitatud (kg — s.)			Piiritust saadud (kraadides)	Normipiirituse hind 1° eest
		kartuleid	linnaseid	muud		
1928/29 a.	132	18.202.784	2.317.889	7.126.959	37.598.335	9,75 snt.
1927/28 a.	136	22.422.450	1.506.752	631.411	21.614.610	7,8 „
1926/27 a.	153	38.315.061	2.056.866	754.568	39.626.041	7,4 „

Peab märkima, et piiritusevabrikutele normipiirituse eest maksetav hind tõusis aasta-aastalt. Peafaktoriks 1928/29 a. hinna kõrgendamisel tuleb lugeda piirituse põletamiseks tarvismineva materjali, kartuli ja odra kõrgeid hindu ning kehva saaki, mille tagajärjel 1928/29 a. hooajal mitmed vabrikud olid sunnitud kartuli puudusel põletama piiritust välismailt sisseveetud maisit. 1928/29 a. hooajal tarvitati piirituse põletamiseks 6.906.020 kg maisi, 1927/28 a. hooajal — 33.777 kg.

Valmistatud toores piiritus, välja arvatud väike osa, mis toore piiritusena müügil lastud, on kahe piirituse produtseeriorganisatsiooni („Kartuli ühisuste liit“ ja „Piiritusevabrikute ühisus Rosen ja Ko“) poolt sõlmitud lepingute alusel puhastatud — 6 piirituse puhastamise vabrikus.

Riigi piirituse ümbertöötamist viinaks ja piirituse ning viina täitmist pudelitesse toimetati kahes riigi viinalaos (tehastes) Tallinnas ja Tartus. Puhastatud piirituse läbikäiku pildistab järgnev tabel:

	Järelejääk 1. IV. 28. a.	1928/29 a. sissetulek	Kokku	Väljaminek		Järelejääk 1. IV. 29. a.
				piiritusena	viinana	
Tallinna lade	2.691.056	19.311.203	22.002.259	3.359.195	16.185.237	2.457.827
Tartu lade	1.088.371	7.914.151	9.002.522	1.656.638	6.396.251	949.633

Piirituse ja viina pudelitesse täitmise kohta annab ülevaate järgmine tabel:

	P i i r i t u s t		V i i n a			Kokku kraadisid
	0,75 lt.	0,25 lt.	3 lt.	0,75 lt.	0,25 lt.	
	p u d e l i t e s					
Tallinna lade 1928/29 a.	201.620	575.080	1.080	6.539.500	19.480	18.254.531
Tartu lade „	55.587	292.325	—	2.621.020	49.035	7.318.971
Kokku	257.207	867.405	1.080	9.160.520	68.515	25.573.502
Tallinna lade 1927/28 a.	263.860	—	5.844	9.439.060	21.240	24.624.592
Tartu lade „	51.088	—	—	1.122.834	—	3.034.526
Kokku	314.948	—	5.844	10.561.894	21.240	27.659.118

Alljärgnev tabel annab ülevaate kuivõrra aruandeaastal piiritusemonopoli tulusid tuli sisse tulunomenklatuuri üksikute jaotuste järgi rohkem (+) või vähem (—), võrreldes 1928/29 a. eelarvega ja 1927/28 a. tegelikude tuludega.

Tulude nimetus	1928/29 a. eelarve	1928/29 a. tegelikud tulud	1927/28 a. tegelikud tulud	1928/29 a. tegelikud tulud võrreldes			
				1927/28 a. tulu- dega		1928/29 a. eel- arvega	
				Kr.	%	Kr.	%
	k r o o n i d e s						
Piirituse- ja denaturaadimüük .	13.876.783.—	15.220.243.52	14.108.327.42	+1.111.916.10	+7,9	+1.343.460.52	+9,7
Tulu väljaveetavalt piirituselt .	—	3.144.15	10.589.55	—7.445.40	—70,3	+3.144.15	+100
Eetri müük	32.000.—	47.152.34	37.490.24	+9.662.10	+25,8	+15.152.34	+47,4
Puskariõli müük	8.500.—	16.827.—	8.516.79	+8.310.21	+97,6	+8.327.—	+98,0
Mitmesugused tulud	80.000.—	81.254.55	82.612.20	—1.357.65	—1,6	+1.254.55	+1,6
Kokku	13.997.283.—	15.368.621.56	14.247.536.20	+1.121.085.36	+7,9	+1.371.338.56	+9,8

Ülaltoodud võrdlustabelist on näha, et piiritusemonopoli üldtulud, võrreldes 1927/28 aasta tuludega, suurenesid 1.121.085.36 krooni ehk 7,9% võrra.

Tulude nomenklatuuri üksikute jaotuste järgi suurenesid tulud piirituse, denaturaadi, eetri ning puskariõli müügilt. Tulude suurenemine piirituse ja denaturaadi müügilt aruandeaastal on tingitud piirituse ja viina müügi hindade tõstmisest 7.III.1928 a.

Tulud väljaveetavalt piirituselt vähenesid aasta-aastalt järjekindlalt. Vähenemine on tingitud madalatest ilmaturu hindadest, mis omamaa piirituse kõrge valmistuskulu tõttu ei võimalda välismaa piiritusega võistelda.

Aruandeaastal müüdi piiritust laevade varustamiseks 20.961°, 1927/28 a. — 70.577° ja 1926/27 a. — 134.719°.

Eetri müügist saadud tulu 1928/29 aastal, võrreldes 1927/28 1926/27 ja 1925 a. tuludega, näitab kasvamise tendentsi, mis seletatav eetri lähimüügi kasvamisega, nii müüdi 1928./29. aruandeaastal — 22.054 kg. 1927/28 a. — 17.657 kg, 1926/27 a. — 16.348 kg. ja 1925 a. — 14.087 kg eetrit.

Puskariõlist saadud tulu suurenes tunduvalt aruandeaastal, võrreldes 1927/28 a. tegelikkude tulu-
dega, (97,6% võrra), mis seletatav puskariõli tarvitamise kasvamisega.

Kuivõrra piiritusemonopoli tulu on ühenduses piirituse ladude ja müügikohtade kaudu läbimüüdud
piirituse hulgaga, seda näitab järgmine tabel:

	Üldarvitamiseks		Eri ots- tarveteks	Välja- veetud	Puskari- õli	Denaturee- ritud pii- ritust
	kraadides	40° liitrit.				
1928/29 a.	25.700.613	7.903.018	2.614.055	20.961	134.535	416.219
1927/28 a.	27.765.368	8.537.936	2.654.417	70.577	77.049	395.263
1926/27 a.	25.229.767	7.758.231	2.437.618	134.719	99.284	341.372

Nagu eeltoodud tabelist näha, kahanes piirituse ja viina müük aruandeaastal umbes 2 miljoni kraadi
võrra, mis arvatavasti tingitud ikaldusaastast, rahva väikesest ostujõust, koduse veini valmistamise arene-
misest ja vast ka salapiirituse sisseveost. Selle vastu aga suurenesid tulud piiritusemonopolist 1.121.085,36
krooni võrra, milleks aitas kaasa piirituse ja viina hindade tõstmine 7.III.28 a.

Käsitelles rahvalugemisel 1922 a. saadud elanikkude arvu (1.107.059) langeb iga elaniku peale üld-
tarvitamiseks müüdud piiritust ehk viina:

1928/29 a.	23,22 kraadi	ehk	7,139 liitr.	40° viina
1927/28 a.	25,08	„	7,712	„ 40° „
1926/27 a.	22,78	„	7,004	„ 40° „
1925 a.	20,32	„	6,248	„ 40° „
1924 a.	22,14	„	6,808	„ 40° „
1923 a.	28,29	„	8,699	„ 40° „

Üldse tuleb piiritusemonopoli tulusid iga elaniku kohta 1928/29 a. — 13,88 kr., 1927/28 a. — 12,87 kr.
1926/27 a. — 11,85 kr., 1925 a. — 9,59 kr., 1924 a. — 9,23 kr. ja 1923 a. — 9,61 krooni.

Ülevaate riigi piirituse ladudes alalhoidava piirituse, viina j.n.e. tagavarade läbikäigu üle annab järg-
mine tabel (kraadides).

	Järelejääk 1. IV. 28 a.	Aruande- aastal sisse tulnud	K o k k u	Aruande- aastal välja läinud	Järelejääk 31. III. 29 a.
Toores piiritus	2.769.219	31.975.415	34.744.634	30.748.225	3.996.409
I sorti puhastatud piiritus	4.278.303	28.159.637	32.437.940	28.570.631	3.867.309
Alamad sordid	19.412	505.563	524.975	481.956	43.019
Konfiskeeritud piiritus	15.939	103.081	119.020	104.702	14.318
Puskariõli	91.953	98.190	190.143	137.257	52.886
Piirituse eeljooks	11.708	28.407	40.115	28.642	11.473

1928/29 a. tegelikke piiritusemonopoli tulusid tuli sisse üldiselt 1.371.338,56 kr. ehk 9,8% võrra roh-
kem kui eelarves ette nähtud.

Piiritusemonopoli 1928/29 a. tulu suhteline vahekord sama aruandeaasta korraliste tuludega on 17,4%.

Aruandeaastal piiritusemonopoli alal saadud tulude võrdlemisel monopoli kuludega selgub, et tulude
ülejääk on peale kulude mahaarvamist 11.824.190,99 kr. ehk 233,5%, kuna eelmisel aastal tulude ülejääk
oli maha arvatud kulud 10.593.505,66 kr. ehk 189,9%. Puhastulu suurenemine on tingitud ühelt poolt pii-
rituse ja viina müügi hindade tõstmisest 7.III.28 a. ja teiselt poolt piiritusemonopoli teostamiseks tarvis-
minevate kulude kahanemisest.

Piiritusemonopoli
tululikkus.

Arvesse võttes, et Aktsiisi peavalitsuse ja aktsiisi ringkondade ülesannete hulka kuulub ka järelevalve teostamine piiritusemonopoli alal, siis võiks juurde arvata piiritusemonopoli kuludele umbes 65% Aktsiisi peavalitsuse ja ringkondade kuludest, mis välja teeks 177.078.87 kr. ja mille tagajärjel piiritusemonopoli tulu väheneks 11.824.190.99 kr. pealt — 11.647.112.12 kr. peale ehk 233,5% pealt 212,9% peale.

Aktiisipeavalitsuse valve all olevate asutiste ja ettevõtete faktilist kontrolli teostati aruandeaastal Riigikontrolli poolt 21. korral: esemete ja tööde vastuvõtmisi — 4 korda, varade ülelugemisi — 2 korda, esemete ja tööde hindamisi — 3 korda ja osa võetud mitmesugustest nõukogudest ja komisjonidest 12 korda.

Kassa, arve- ja majapidamise faktilist revideerimist kohtadel teostati aruandeaastal 45 korral, 45 asutises, kusjuures leiti asjaajamine korras 31 juhul ja konstateeriti puudusi 14 juhul.

Järelkontrolli korras revideeriti kulude ja Aktsiisi peavalitsuse poolt esitatud 1928./29. a. tuluaruanded, arveraamatud ja dokumendid ning Rahaministeeriumi poolt vastuvõetud riigi eelarve täitmise ja kassa aruanne. Samuti nagu eelmistel aastatel, tuli ilmsiks ka 1928/29 a. tuludokumentide sisulisel revideerimisel, et oli arvatud välja vähem maksusid üksikutel juhtudel, kui oleks pidanud arvama maksvate määruste ja seaduste kohaselt. Üldiselt aga kahanesid puudused.

Kõikide revideerimistel leitud asjaajamise puudustele ja väärnähtustele Riigikontroll juhtis Aktsiisi peavalitsuse tähelepanu ja nõudis nende kõrvaldamist.

Riigikontrolli poolt tehti avalikuks vähemvõtmisi 38.15 kr., mis kuni I.XI.29. a. tasuti.

Kuludokumentide revideerimisel ilmsikstulnud puuduste tagajärjel Riigikontrolli poolt jäeti esialgu õigekstunnistamata korraliste kulude alal 564.45 kr., mis kõik veel õiendamata. Puudused tekkisid sellest, et ametnikkudele ja teenijatele maksti eksikombel summasid rohkem kui see lubatud seaduste ja määrustega. Ülekulusid eelarve paragrahvide piiridest Aktsiisi peavalitsuse alal ei olnud.

Alkoholiliste jookide müügikohtade arv.
31. III. 1928 a.

	Linna- des	Alevi- tes	Maal	Kokku
1. Riigi viina- ja piirituselaod	4	—	—	4
2. Viina ja piirituse tagavaraalad	8	—	—	8
3. Õllealad	30	8	26	64
4. Napsi-, likööri- ja veinilaod	4	—	—	4
5. Veinilaod	1	—	—	1
6. Kõikide alkoholiste jookidega restoranid ja einelauad I järgu	105	7	1	113
7. Kõikide alkoholiste jookidega restoranid ja einelauad II järgu	54	12	9	75
8. Kõikide alkoholiste jookidega restoranid ja einelauad III järgu	7	—	2	9
9. Ohvitseride ja üleajateenijate kogude kasiinod, kõigi alkoh. jookidega	37	—	—	37
10. Ohvitseride ja üleajateenijate kogude kasiinod õllega	2	—	—	2
11. Restoranid ja einelauad õllega	12	1	5	18
12. Restoranid ja einelauad veiniga	1	—	—	1
13. Laevade einelauad, kõigi alkoh. jookidega	2	—	—	2
14. Laevade einelauad, õlle ja veiniga	11	—	—	11
15. Raudteejaamade einelauad õlle ja veini müügiga	19	6	15	40
16. Rahvusvahelised magadsvagunid õlle müügiga	4	—	—	4
17. Viina- ja piiritusekauplused muude alkoholiliste jookidega või ilma nendeta	35	16	111	162
18. Napsi- ja liköörikauplused veini ja õllega või ilma viimasteta	56	6	23	85
19. Kauplused õlle ja veini väljaviimise müügiõigusega	13	1	7	21
20. Õllekauplused — väljaviimiseks	34	6	91	131
21. Õllekauplused kohaltarvitamiseks ja väljaviimiseks	19	5	39	63
22. Veinikauplused väljaviimiseks	8	2	9	19
23. Veinikauplused kohaltarvitamiseks ja väljaviimiseks	1	—	1	2
Kokku	467	70	339	876

Käsitelles 1922 a. rahvalugemisel saadud elanikkude arvu (1.107.095) ja arvates käesolevas tabelis näidatud üldarvudest maha: piirituse-, viina-, õlle- ja veinilaod, langeb iga alkoholi müügi koha peale 1.405 elanikku ehk

1) iga müügikoha peale linnades	627,2 elanikku
2) „ „ „ alevites	571,7 „
3) „ „ „ maal	2530,1 „

Tollipeavalitsus.

Kulud.

Tolliasutised kulutasid 1928/29 a. 579.235.47 kr. Seega 3% võrra vähem kui eelarves ette nähtud, kuid 10,7% võrra rohkem, kui eelmisel eelarveaastal. Tollipeavalitsuse keskasutise kulud suurenesid, võrreldes eelmise aastaga, 106,2% võrra, kuna asutiste kulud kohtadel — 3,5% võrra. Kulude suuremine on osalt tingitud vanusetasu väljamaksmisest. Keskasutise kulud tõusid peaaesjalikult ametnikkude ja teenijate varustuse arvel (122% võrra) ja segakulude arvel 35.-- kr. pealt 1927/28 a. 28.870.29 kr. peale 1928/29 a. Viimased kulud on tingitud kohtupalati otsusega väljamõistetud kahjutasust 1922 a. tolli laost kõrvaldatud nahkade eest, millised küll üles leiti, kuid salakaubaks tunnistati, müüdi ära ja saadud raha jagati salakauba tabajate vahel.

Peale töötasu palkade näol maksti tolliametnikele lisatasusid:

a) lisatollil arvel	35,6 tuh. kr.
b) ületunnitöö näol	42,3 „ „
c) salakauba tabamise eest	12,0 „ „

Kokku 89,9 tuh. kr.

milline summa teeb välja eelarve korras kulutatud teenistustasu summast 24%.

Siinjuures tuleb tähendada, et peale eelnimetatud summade on lisatollide arvel välja makstud Majanduseministri abile 350.— kr. Sama ministeeriumi ühele nõunikule 1.040.— kr. ja peasekretärile 260.— kr.

Tulud.

Tulusid tollimaksudest saadi 1928./29. a. järgmiselt:

Tulude nimetus	Sisse tulnud 1928/29 a. Kr.	Tulusid 1928/29 a. saadud vähem või rohkem %% võr- reldes	
		eelarvega	1927/28 a. tuludega
Sisseveotoll	20.130.190	+5,4	+11,3
Väljaveotoll	406.060	—32,3	—43,4
Lisatoll	39.116	—2,2	+8,0
Kantseleimaksud	110.916	+177,3	+93,0
Trahvid	29.030	+45,2	+1,2
Mitmesugused tulud	144.804	+44,8	+19,3
Kokku	20.860.117	+4,9	+8,4

Aruandeaasta tulud suurenesid võrreldes eelarvega 4,9% võrra ja võrreldes eelmise aasta tuludega 8,4%. Niisugune tulude tõus on tingitud peaaesjalikult tulude suurenemisest sisseveotollidest.

Üksikute tolliametite järgi tuli sisse tollimakse:

Tolliameti nimetus	S i s s e t u l n u d			
	Sisseveotolli		Väljaveotolli	
	1000 kr.	%%	1000 kr.	%%
Tallinn	18.541,4	92,10	248,4	61,2
Valga	976,6	4,85	104,3	25,7
Pärnu	375,5	1,87	43,1	10,6
Narva	191,0	0,95	9,0	2,2
Kunda	26,7	0,13	—	—
Kuresaare	14,0	0,07	0,7	0,2
Loksa	2,5	0,01	—	—
Haapsalu	1,5	0,01	0,5	0,1
Paldiski	1,0	0,01	—	—
Kokku	20.130,2	100	406,0	100

Väliskaubanduse üldläbikäik (sissevedu+väljavedu) 1928/29 a. oli kaalu järgi 1.057.805 tonni ja väärtuse järgi 250.429 tuhat krooni.

Tegevus sisse- ja väljaveo alal.

Üksikute tolliametite järgi jaguneb väliskaubanduse läbikäik järgmiselt:

Tolliametid	Kaupade läbikäik 1928/29 a.		%%	
	Tonnides	1000 kr.	Kaalus	Väärtuses
Tallinn	664.721	216.113	62,84	86,30
Pärnu	170.950	11.682	16,16	4,66
Valga	67.921	12.720	6,42	5,08
Narva	55.378	4.858	5,23	1,94
Loksa	31.291	489	2,95	0,20
Kunda	29.586	1.576	2,80	0,63
Kuresaare	19.293	1.215	1,83	0,48
Paldiski	14.747	1.239	1,40	0,50
Haapsalu	3.918	537	0,37	0,21
Kokku	1.057.805	250.429	100	100

Nagu tabelist näha, seisab Tallinna tolliamet läbikäigult esimesel kohal, s. o. Tallinna tolliameti kaudu on sisse ja välja veetud kaupasad 664.721 tonni ehk 62,8% üldisest sisse- ja väljaveetavate kaupade hulgast. Tallinna tolliameti kaudu sisse- ja väljaveetud kaupade üldine väärtus on 216.113 tuhat krooni ehk 86,3% kogu läbikäinud kaupade väärtusest.

Teisele kohale tuleb Pärnu tolliamet, mille kaudu veeti sisse- ja välja 16,2% üldisest kaupade kvantumist; Pärnu järele omab Valga tolliamet järgmist kohta (6,4%). Kaupade väärtuse järgi langeb aga Pärnu tolliamet kolmandale kohale (4,6%), kuna teisele kohale tuleb Valga tolliamet (5,1%). See asjaolu on tingitud sellest, et Pärnu tolliameti läbikäiku moodustavad suuremalt jaolt väljaveetavad kaubad, nagu metsamaterjal ja puutööstuse saadused, mis võrreldult sisseveetavate kaupadega on vähema väärtusega, kuna Valga tolliameti kaudu sisseveetavate kaupade hulk on väljaveetavate kaupade hulgast suurem ja kaubad väärtuslisemad. Nagu tabelist näha, seisab Loksa tolliamet kaupade hulga läbikäigult viiendal kohal 2,9%, kuid kaupade väärtuse osatähtsuse poolest langeb ta viimasele kohale 0,2%. See on seletatav sellega, et Loksa tolliameti kaudu veetakse välja peamiselt kiva ja mullasaadusi ning veetakse sisse kivist ja koksi, missugused kaubad võrreldes teiste kaupadega on õige väikese väärtusega. Kõige väikesema tähtsusega on Haapsalu tolliamet, mille kaudu veeti kaupasad ainult 0,4% kaalu ja 0,2% väärtuse järgi.

Võrreldes 1928/29 a. väliskaubanduse üldläbikäiku eelmise eelarveaastaga, näeme läbikäigu märksat suurenemist.

Väliskaubanduse läbikäigu andmed ühes tolli sissetulekutega:

I. Üldläbikäik.

Eelarve aasta	Kaupade kaal		Kaupade väärtus		Tollisumma	
	tonnides	võrreldes eelmise aastaga %%	1000 kroonides	võrreldes eelmise aastaga %%	kroonides	võrreldes eelmise aastaga %%
1928/29 a. .	1.057.805	+17	250.429	+15,7	20.536.251	+9,2
1927/28 a. .	903.904	+9,5	216.486	+14,7	18.806.926	+3,2
II. Sissevedu.						
1928/29 a. .	470.833	+23,2	128.582	+22,8	20.130.191	+11,3
1927/28 a. .	382.103	+2,5	104.739	+10,4	18.091.149	+7,9
III. Väljavedu.						
1928/29 a. .	586.972	+12,5	121.847	+9	406.060	-43,3
1927/28 a. .	521.801	+15,4	111.747	+19,1	715.777	-50,9

Läbikäigu suurenemine on kaalult 153.901 tonni ehk 17% ning väärtuselt 33.943 tuhat krooni ehk 15,7%. Suurenesid nii sissevedu kui ka väljavedu, kusjuures sissevedu tõusis hoogsamini. Sissevedu suurenes kaalult 88.730 tonni ehk 23,2% võrra, kuna väljavedu — 65.171 tonni ehk 12,5% võrra, s. o. sisseveo protsentuaalne tõus oli ligi pool suurem väljaveo tõusust.

Väärtuse järgi ületas 1928/29 a. sissevedu eelmise aasta sisseveo 23.843 tuhande krooni ehk 22,8% võrra ning väljavedu — 10.100 tuhande krooni ehk 9% võrra.

1928/29 a. väljavedu on sama aasta sisseveo väärtusest 6.735 tuhat krooni vähem, seega on puudujääk eelmise aasta ülejäägi vastu.

Kuna väliskaubanduse läbikäik, võrreldes eelmise aastaga, suurenes kaupade kaalult 17% ja kaupade väärtuselt 15,7 % võrra, siis tuli sisse- ja väljaveotollid rohkem 1.729.325 krooni ehk 9,2% eelmise aasta 3,2% vastu. Sisseveo tollisumma tõusis 2.049.042 krooni ehk 11,3% võrra, kuna väljaveo tollisumma vähenes 309.717 krooni ehk 43,3% võrra, selle peale vaatamata, et veeti välja kaupu kaalult 12,5% ja väärtuselt 9% rohkem. Selle väljaveo tollisumma vähenemine on tingitud sellest, et 1927 a. ja 1928 a. halva linasaagi tõttu kahanes väga tunduvalt lina, kui tollialuse kauba, väljavedu 1928/29 aastal. Et aga väljaveo suurenemine nii kaalult kui väärtuselt sündis karjasaaduste, tekstiilsaaduste ja metsamaterjali arvel, siis ei avaldanud nende artiklite väljavedu väljaveo tollisumma peale mingit mõju, kuna need kaubad on tollivabad.

Tolliseadustiku § 245 põhjal on Majanduseministril õigus alaliselt tolliasutiste juures kauplejatele isikutele ja ettevõtetele lubada kergendust tolli tasumise mõttes, kuna tagatiste või pangagarantiide kindlustusel antakse välja kaup edasi lükates tollimaksude maksmist.

1928/29 a. tollimaksude arvel niisugused isikud tasusid eelarveaasta jooksul 8.307 tuh. kr. ja jäid võlgu 1.IV.1929 a. 2.811 tuh. kr., kokku pidid nemad tasuma eelarveaasta jooksul 11.118 tuh. kr. tollimakse.

Seega tasuvad isikud, kellele tollisummade tasumisel anti soodustused umbes 50% tollisummadest, kuna ülejäänud 50% tasumise suhtes ei tehtud soodustusi.

Tollimaksude, millede tasumise tähtajad pikendati, võlgade saldod olid:

1.IV.1928 a.	2.701.882.78 kr.
1.IV.1929 a.	2.810.896.58 kr.

Need summad jaotati ekspediitorite, kaupmeeste ja töösturite vahel järgmiselt:

Kauplejate liik	Võlasumma protsendiline vahekorrald alaliselt tolliasutiste juures kauplejate isikute liikide vahel	
	1. IV. 1929 a.	1. IV. 1928 a.
Ekspediitorid . . .	54,8	55,4
Kaupmehed	24,7	26,2
Töösturid	20,5	18,4
Kokku	100	100

Salakauba toimetusi 1928./29. a. iseloomustavad järgmised andmed:

Kus tabatud	Asjatoimetuste arv			Asjatoimetuste käik		
	Piiritus	Muu kaup	Kokku	Konfis- keeritud	Õigeks mõis- telud või asi lõpetatud	lõpeta- mata
Merepiiril	35	—	35	27	2	6
Sisemaal	361	203	564	308	125	131
Kokku	396	203	599	335	127	137

Salakaubitsejaile on määratud trahvi:

Tegevus salakauba
asjades

	Määratud	Tegelikult tasutud	Asekaristused kantud	Lahenda- mata
	k r o o n i d e s			
Piirituse vedajaile	568.943.—	1.657.—	2.715.—	564.571.—
Teistele salakaubitsejaile	46.851.—	10.137.—	116.—	36.598.—
Kokku	615.794.—	11.794.—	2.831.—	601.169.—

Revisjoni tulemused

Salakaubitsejailt konfiskeeriti: piiritust 4.132.58 kr. väärtuses, teisi kaupu 23.269.27 kr. suuruses, kokku 27.401.85 kr. eest.

Tollipeavalitsuse 1928/29 a. tulude eelarve täitmise ning tolliametite kaudu sissetulnud sadama- ja laomaksude aruande revideerimisel selgus, et:

1) Tollipeavalitsuses ei arvestata määratud, vähendatud ja kustutatud tolli ning muid tolliametite poolt määratud makse, nagu seda nõuab määruse § 52 kassakorra kohta riigitulude alal.

2) Kõiki tolliametite kassade kaudu vastuvõetud riigimaksusid ei näidata vastavates aruannetes. Nimelt kantakse osa kassa kaudu vastuvõetud riigitulusid jooksva arve kaudu riigitulude arvele ja ei näidata sarnaseid summasid kassaaruandes.

3) Osa tolliseadustikus ettenähtud operatsioone, nagu tolli tagasimaksmine valmisaduste väljaveol mõningatelt tooresainetelt, on võimata näidata maksvas kassakorra määruuses ettenähtud aruannete vormides.

Nende puuduste kõrvaldamiseks on tarvis kassakorra määrust tolli tulude arvestamisel vastavalt täiendada ja ümberkorraldada tollivalitsuse arvepidamine selle määruusele vastavalt.

Tuludokumentide revideerimisel ei tulnud ilmsiks iseäralikke puudusi, peale vähemal määral sissenõutud tolli, mille tõttu rahandusosakonna poolt kuni 1.XI.29 a. osaliselt revideeritud dokumentide järgi nõuti juuremaksusid järelkontrolli alal 2.238.16 kr., millest tasutud rahas 691.98 kr. ning lahendatud seletuste ja dokumentidega 374.23 kr. Õiendamata veel 1.171.95 kr.

Faktilise kontrolli alal on kontroll-revideerimiste tagajärjel nõutud juurde tollimaksusid 2.809.35 kr. suuruses, milline summa tasuti.

Kaubanduse-tööstuseministeerium.

Kaubanduse-tööstuseministeeriumi 1928/29 a. korralised kulud, võrreldes 1927/28 a. kuludega, on suurenenud 5.552 kr. ehk 3,6% võrra.

Kulud.

Üksikute peatükkide järgi kujunes kulude muutumine järgmiselt:

	1928/29 a. Kr.	1927/28 a. Kr.	Kulude muutumine 1928/1929 a., võrrel- des 1927/1928 % %
Korralised kulud:			
Ministeeriumi keskasutis	46.588	50.152	—7,1
Kaubanduseosakond	61.424	50.551	+17,6
Tööstuseosakond	26.724	27.652	—3,5
Mäeosakond	23.295	24.124	—3,4
Kokku	158.031	152.479	+3,6
Erakorralised kulud:			
Ministeeriumi keskasutis	—	196.064	—
Kaubanduseosakond	—	11.186	—
Kokku	—	207.250	—
Operatsiooni fondid:			
Kaubanduseosakond	—	120.000	—
Tööstuseosakond	341.676	—	—
Mäeosakond	250.000	753.047	—
Kokku	591.676	873.047	—

Nagu eeltoodud tabelist selgub, on aruandeaasta korralised kulud vähenenud keskasutise, tööstuse- ja mäeosakonna aladel ja suurenenud kaubanduseosakonna alal. Vastavatest alajaotustest (paragrahvidest) tuleks märkida järgmised tähtsamad:

1) keskasutises vähenesid kulud: a) teenistustasu alal 1.673 kr., kuna ministeeriumi ühendamise tõttu Rahaministeeriumiga jäid tarvitamata aruandeaasta viimastel kuudel ministri ja peasekretäri palgad; b) juriidilise abi ja kohtukulude alal (4.872 kr.) — suuremate kohtuasjade lõpule viimise puhul ja c) hoonete jooksva remondi alal (1.415 kr.); kulud on suurenenud: a) ametsõitude alal (1.536 kr.) — välisriikidesse tehtud sõitude tõttu ja b) majapidamise alal (1.998 kr.) kinnisvaradelt maksude suurenemise tõttu;

2) kaubanduseosakonna kulud suurenesid: a) materjalide proovimiste ja saaduste kontrolli ja katsete aladel (8.018 kr.), sest lina ja linaseemnete väljaveo kontrolli teostamisel tekkinud kulud, mis endistel aastatel kaeti vastavatest tuludest, on aruandeaastal kaetud eelarve krediitidest; b) kultuurilise toetuse alal (1.435 kr.) välismaa messidest ja näitustest osavõtmise tõttu; c) teenistustasu alal (1.402 kr.) proovikoja ametnikkude ületunnitöötasu kaalude ja mõõtude tembeldamise puhul meetrisüsteemi maksmapanemisel.

Erakorralisi kulusid ei olnud aruandeaastal.

Operatsioonifondidest tarvitati 1928/29 aastal:

- 1) Riigi turbatööstuse põhikapitali täiendamiseks. 341.676 kr.
- 2) Riigi põlevkivitööstuse põhikapitali täiendamiseks 250.000 „

Kokku 591.676 kr.

Kaubanduse-tööstuseministeeriumi 1928/29 a. eelarves määratud summade tegelik kulutamine oli järgmine:

	1928/29 a. eelarve järele Kr.	Kulutatud aruande järele Kr.	Suletud Kr.	1929/30 a. eelarvele juure arva- tud Kr.	Kulude vähenemise %
Korralised kulud	166.563	158.031	6.937	1.595	5,1
Operatsioonifondid	607.677	591.677	—	16.000	—
Kokku	774.240	749.708	6.937	17.595	—

Tegelikult kulude vähenemine oli ainult korraliste kulude alal. Vähenemise põhjuseks oli mõne kulu ülekandmine järgmisele aastale ja kokkuhoid.

Tulud.

Kaubanduse-tööstuseministeeriumi 1928/29 a. korralised tulud, võrreldes 1927/28 a. tuludega, vähenesid 21.801 kr. ehk 7,1% võrra.

Üksikute peatükkide ja paragrahvide järgi olid need tulud 1928/29 a., võrreldes eelmise aastaga, järgmised:

	1928/29 a. eelarve järele Kr.	1928/29 a. aruande järele Kr.	1927/28 a. aruande järele Kr.	Eelmisest aastast — vähem + rohkem
Korralised tulud:				
Maks leiutispatentide, kaubamärkide ja mudelite eest	12.500	14.603	13.132	+1.471
Proovimaks metallidelt	70.000	78.507	66.038	+12.469
Mõõtude ja kaalude õigekstunnistamise eest	30.000	46.040	12.861	+33.179
Mitmesugused proovid ja analüüsid	36.850	32.537	28.464	+4.073
Maksud lubadelt, tunnistustelt j.n.e.	1.768	2.325	2.430	—105
%% fondidelt, laenudelt ja arvetelt	320	2.586	439	+2.147
Rent maadest, metsadest ja vetest	764	960	622	+338
Rent hoonetest	12.000	12.000	18.053	—6.053
Riigi põlevkivitööstusest	15.977	15.977	103.556	—87.579
Trükitööde müügist	—	17	539	—522
Mitmesug. varade müügist	15.652	15.652	10.571	+5.081
Kontsessioonimaksud	28.951	35.098	49.876	—14.778
Juhuslikud tulud	28.363	29.000	522	+28.478
	253.145	285.302	307.103	—109.037 +87.236
Erakorralised tulud:				
Operatsioonifondide ja laenude tagasimaks	351.677	331.677	316.179	+15.498
R. kaubaagentuuri arvel maksetavad summad	—	—	54.229	—54.229
Vanamõisa põlevkivikaevanduse rent	180.900	—	—	—
Kokku	785.722	616.979	677.511	—163.266 +102.734

Ministeeriumi korralised tulud vähenesid peaausjalikult Riigi põlevkivitööstuse ja loodusvaradelt kontsessioonimaksude aladel, sest eelmisel aastal tasus Riigi põlevkivitööstus kõik endiste aastate eest võlgnevad riigisummad, mille tõttu eelmise aasta tulud nimetatud aladel olid ebaharilikult suured, kuna aruande-

aasta sissetulek on enam-vähem normaalne. Tulud vähenesid ka hoonete rendist, sest eelmisel aastal tasus E. Pank ruumide üüri 1½ aasta eest, kuna käesoleval aastal on üüri raha tasutud ühe aasta eest.

Korralised tulud suurenesid mõõtude ja kaalude õigekstunnistamise (ülemineku puhul meetristüsteemile), leiutispatentide, proovi- ja analüüsimaksude, fondide ja laenude %% ja juhuslikkude tulude aladel. Viimane tululiik on suurenenud põhjusel, et Riigi kaubaagentuuri arvel sissetulnud 26.654 kr. on aruandeaastal arvestatud juhuslikkude tulude all, kuna eelmisel aastal sissetulekud Riigi kaubaagentuuri arvel olid paigutatud erakorraliste tulude jaotuses.

Erakorralised tulud suurenesid operatsioonifondi tagasimaksmise tagajärjel Kütteainete keskkomitee arvel.

Kaubanduse-tööstuseministeeriumile on ministeeriumide asutamise seaduses ette nähtud:

a) **tööstuse alal:** kodumaa tööstuse arendamine; tööstus-ettevõtete sisseseadmise ja nende ülevalpidamise korraldus; tollitariifid.

b) **kaubanduse alal:** sisekaubanduslikkude asjade valitsemine, kaubandusühisuste ja aktsiaseltside asjad, väliskaubanduse asjad.

Loetletud ülesannete täitmiseks ministeerium võib peale oma ametkonna veel seadustega määratud piirides kasutada maksu- ja tööinspeksiooni, kui ka konsulite koosseisu välismaal. Nimetatud organite ülesannetest, mis seotud Kaubanduse-tööstuseministeeriumiga, tuleks märkida järgmisi:

Maksuinspektorid on muuseas kohustatud koguma andmeid kaubanduse ja tööstuse seisukorra ja nende jaoks elanikkude majandusliku seisukorra kohta; tööinspektorid on kohustatud koguma arvulisi andmeid nende järelevalvele kuuluvate ettevõtete kohta, läbi töötama nimetatud andmeid ja tegema kokkuvõtteid. Peale eeltähendatud andmete esitavad Kaubanduse-tööstuseministeeriumile kõik aktsiaseltsid vastavate põhikirjade alusel oma aruanded kaubanduse ja tööstuse alal.

Kõik eelpool loetletud allikatest saadavad andmed annavad ministeeriumile võimaluse tõeliku ülevaate saamiseks meie kaubanduse ja tööstuse seisukorra kohta sisemaal ja nende alusel teha vastavaid korraldusi.

Ülevaadet välisturgude kohta Kaubanduse-tööstuseministeerium võib saada konsulite ettekanne- test. Selles asjas paneb konsulaarseadus konsulite peale kohustused:

1) hoolitseda kodumaa kaubanduse ja mereasjanduse eest ja arendada selle suhteid riikidega, kus asuvad vastavad konsulid;

2) valvata kõikide õiguste puutumata alalhoidmise järele, mis lepingute järgi kuuluvad riigi lipule ja kaubandusele;

3) kaitsta Eesti kodanikkude isikut ja varandust;

4) koguda andmeid konsuli tegevuspiirkonda kuuluvate sadamatesse sissetulnud ja väljaläinud kodumaa laevade ja kaupade kohta, saates nende kohta iga 4 kuu järele Kaubanduse-tööstuseministeeriumile nimekirjad kindlaksmääratud vormis:

5) esitada iga aasta lõpul määratud vormi järgi üldine ülevaade kaubandusliku liikumise kohta oma terves tegevuspiirkonnas;

6) saata Kaubanduse-tööstuseministeeriumile informatsiooni ja andmeid nende riikide ja piirkondade kohta, kus konsulid asuvad: a) kõigi uute maksude, maksude kõrgenduste ja teiste korralduste kohta, mis on seotud kaubanduse ja tööstusega, b) iga nädal — kohalikud kauba- ja toiduainete hinnad ja veksliskursid, tarvilisel korral teatades ka põhjused nende tõusu ja langemise kohta; c) tariifide kohta, mis astunud seaduslikku jõusse, juure lisades erilise nimekirja tollide ja maksude kohta, mis võetakse kodumaa saadustelt; tariifide muutmise kohta; d) lepingute ja seaduste kohta meresõidu ja kaubanduse alal; e) üldised andmed kõigi kohta, mis huvitab kodumaa kaubandust ja meresõitu, ära kasutades selle juures kõiki oma tähelepanekuid ja kogemusi sel alal; f) kaubandusalade kohta, mis iseäranis heas seisukorras; andmed kaupade tagavarade ja kodumaa saaduste kohta, mis sisseveoks kõige tähtsamad ja nende kohta, mis võistle- vad teiste maade saadustega; kaubaliigid, mis konsulite arvamisel võiksid leida turgu ja abinõud selleks: üldise

Tegevus.

kaubandusliku ja laevanduse edu kohta konsuli ringkonnas olevates sadamates; g) põllumajandusliikudes kohtades iga aasta andmed lõikuse kohta, põllutöö edu, põllusaaduste hindade tõusu ja alanemise kohta j.n.e.

Revisjoni teostamisel puutudes kokku Kaubanduse-tööstuseministeeriumi tegevusega paistis Riigikontrollile, nagu ei oleks ministeerium oma tegevuses kasutanud maksu- ja tööinspeksiooni kaastööd, samuti ka pidanud küllaldaselt sidet konsulaarvõrguga. Selle tõttu ministeeriumil ei olnud käsitada igakülgselt andmeid meie kaubanduse ja tööstuse kohta ning ta oli vähe informeeritud neist välisriikidest, kuhu võis vedada välja kodumaa saadusi. Informatsiooni puuduse tõttu ministeerium ei võinud avaldada küllaldast initsiatiivi kaubanduse ja tööstuse arendamiseks, mis andis ennast tunda eriti tollitariifide muutmise ja ekspordikaubanduse arendamise asjus.

Revisjoni tulemused.

Kaubanduse-tööstuseministeeriumi 1928/29 a. aruannete ja dokumentide revideerimisel ilmsikultunud puuduste tõttu võttis Riigikontroll selgitamisele järgmised summad:

- 1) kulude alal 600 kr.;
- 2) tulude alal 32.472 kr., mis koosneb peaaesjalikult sissenõudmata ja arvestamata kontsessiooni-mak-sudest;
- 3) varanduste alal 597.728 kr., mille tõenduseks pole esitatud üldarveseaduses ettenähtud inventuuri-akte.

Järgmine tabel annab ülevaate selgitamiselevõetud summade lahendamise käigust:

	Saldo 1.XI.1928 a. Kr.	1928/29 a. selgitami- sele võetud Kr.	Kuni 1. XI. 1929 a. lahendatud Kr.	Saldo 1. XI. 1929 a. Kr.
Kulud:				
1921 a.	44.978	—	—	44.978
1922 a.	13.818	—	—	13.818
1923 a.	6.061	—	6.061	—
1924 a.	3.185	—	—	3.185
1925 a.	1.999	—	—	1.999
1927/28 a.	748	—	—	748
1928/29 a.	—	600	564	36
Tulud:				
1927/28 a.	94.253	—	—	94.253
1928/29 a.	—	32.472	—	32.472
Aktivad:				
1927/28 a.	675.545	—	—	675.545
1928/29 a.	—	597.723	—	597.723

Peale eeltoodud sisuliste puuduste tuleb nagu eelmiselgi aastal märkida, et ministeerium pole esitanud üksikasjalisi aruandeid likvideeritud asutuste (riigi kaubaagentuur, riigivaranduste osakond, kütteainete keskkomitee ja toitlusministeerium) operatsioonide kohta.

Kaubanduse-tööstuseministeeriumi järelevalvele kuuluvatest asutustest Riigikontroll revideeris möödunud aruandeaastal a.-s. „Põhja-Lääne metallurgia, mehaanika ja laevaehituse tehaste“ sekvestri valitsuse asjaajamist, arve- ja majapidamist 1928 a. eest. Revideerimise tulemusena konstateeris Riigikontroll muu seas, et tehaste varanduste valitsemine kahe paralleelinstantsi (hooldajad ja sekvestri valitsus) kaudu ei ole otstarbekohane, sest tehase hooldajate ja sekvestri valitsuse liikmete tasud ulatuvad aastas ümarguselt 25.000 kroonini. Kuna kõik tehaste varanduste valitsemisega seotud tööd tehakse koha peal palgaliste amet-

nikkudega ja hooldajad ning sekvestri valitsuse liikmed saavad tähendatud suure tasu ainult peremehe hoole eest, siis osutub see ebaproduktiivseks kuluks. Riigikontroll juhtis Rahaministri tähelepanu sellele asjaolule ja soovitas korraldada otstarbekohasemalt nimetatud aktsiaseltsi varanduste valitsemist, millise soovi Majanduseministeerium on juba teostanud.

Hariduseministeerium.

Hariduseministeeriumi 1928/29 a. kulud, võrreldes 1927/28 a., on suurenenud 753.045 krooni ehk 8,5% võrra.

Üksikute peatükkide järgi olid kulud järgmised:

	1928/29 a.	1927/28 a.	1928/29 a. kulused	
			rohkem (+) või vähem (—)	absoluutselt
Korralised kulud:				
Juhatus ja üldsekretariaat	154.451.—	259.780.—	—105.329.—	—40%
Riigi koolivalitsus	7.154.566.—	5.347.027.—	+1.807.539.—	+33,8%
Teaduse- ja kunstipeavalitsus	1.641.545.—	1.677.029.—	—35.484.—	—2%
Kokku	8.950.562.—	7.283.836.—	+1.666.726.—	+22,8%
Erakorralised kulud:				
Juhatus ja üldsekretariaat	87.745.—	220.104.—	—132.359.—	—60%
Riigi koolivalitsus	438.613.—	1.330.636.—	—892.023.—	—67%
Teaduse- ja kunstipeavalitsus	76.794.—	5.000.—	+71.794.—	—
Kokku	603.152.—	1.555.740.—	—952.588.—	—61%
Operatsioonifondid:				
Riigi koolivalitsus	20.250.—	18.500.—	+1.750.—	+9,4%
Teaduse- ja kunstipeavalitsus	40.000.—	2.843.—	+37.157.—	—
Kokku	60.250.—	21.343.—	+38.907.—	+182%
Kõik kokku	9.613.964.—	8.860.919.—	+753.045.—	+8,5%

Korralised kulud.

Eelolev tabel näitab, et Hariduseministeeriumi 1928/29 a. kuludes olid, võrreldes 1927/28 a., suuremaid kõikumisi, mis tingitud mitmesugustest krediitide ümberpaigutamistest eelarvetes js osalt õpetajate palkade kõrgendamisest 1. aprillist 1928 a. maksma pandud õppejõudude tasuseaduse alusel.

Ministeeriumi juhatuse ja üldsekretariaadi korralised kulud (ptk. I) vähenesid peaausjalikult § 15 (kultuuriline toetus) krediidi ümberpaigutamisest ptk. II-sse Riigi koolivalitsuse krediidi alla.

Riigi koolivalitsuse kulud suurenesid peale ümberpaigutatud krediidi veel omavalitsuseasutistele antud toetussummade arvel, millised kulud näidati eelmisel aastal erakorralistes kuludes, ja õpetajate palkade tõstmisest, 1. aprillist 1928 a. Teaduse- ja kunstipeavalitsuse kulud vähenesid üldiselt 2% võrra selle tõttu, et eelarves määrati märksa vähem krediiti rahvuskultuuriliste väärtuste kogumiseks ja korraldamiseks. 1927/28 a. eelarvesse oli võetud erakordselt 75.000 krooni suurema kunstiteoste kogu omandamiseks Rahaministeeriumilt, milline kulu jäi tegemata aruandeaastal.

Erakorralised kulud.

Erakorralised kulud vähenesid ministeeriumi juhatuse ja üldsekretariaadi ning Riigi koolivalitsuse ja suurenesid tunduvalt teaduse- ja kunstipeavalitsuse aladel.

Juhatuse ja üldsekretariaadi kulud vähenesid selle tõttu, et uute ehituste peale kulutati vähem, kuna Riigi koolivalitsuse kulude vähenemine oli tingitud, nagu eelpool tähendatud, omavalitsustele antavate toetussummade ärajäämisega, sest avalikkude õppeasutiste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasuseaduse §§ 24 ja 32 alusel võttis riik oma peale suurema kohustise palkade ja lasteabiraha maksmise näol algkoolide õpetajaile. Uue õpetajate tasuseaduse maksamahakkamisega pidi üldse jääma ära toetussummade maksmine maaomavalitsustele ja 1928/29 a. põhieelarvega ei nõutudki selleks otstarbeks krediiti, kuna aga maaomavalitsused raha puudusel ei suutnud maksta õpetajaile maa algkoolides nende kanda olevat palga osa 10% õpetajate tasuseaduse § 24 alusel, siis oli Hariduseministeerium sunnitud nõudma täiendavad summad lisaelarvetega.

Teaduse- ja kunstipeavalitsuse erakorralistes kuludes on suurenemine kõige järsum, mis seletatav Tartu ülikooli võimla ehituse- ja sisseseadmiskuludega. Tähendatud otstarbeks oli ette nähtud 45.000 kr. juba 1927/28 a. eelarves, kuid kuna ei suudetud lõpetada neid töid nimetatud aastal, siis kanti üle kredii 1928/29 a. peale eelarveseaduse § 41 alusel.

Operatsioonifondid suurenesid nii Riigi koolivalitsuse kui ka Teaduse- ja kunstipeavalitsuse aladel, iseäranis tunduvalt viimasel alal, mis oli ühenduses Lauljate liidule laulupeo korraldamiseks antud laenuga lisaelarve korras.

Ministeeriumi tulud 1928/29 a. suurenesid, võrreldes 1927/28 a., 6.822 krooni ehk 13,1%.

Tulude jaotust ja võrdlust näitab alljärgnev tabel.

Operatsioonifondid.

Tulud.

Tulude nimetus	1928/29 a.	1927/28 a.	Võrreldes eelmise aastaga saadud		
			Rohkem	Vähem	%
Korralised tulud:					
Maksud lubadelt, tunnistustelt j.n.e.	73.—	—	73.—	—	+10,0%
% fondidelt laenudelt, arvetelt ja viivitusrahad . . .	5.298.—	8.034.—	—	2.736.—	-34%
Hoonete rent, tulud jahist ja kalapüügist	19.858.—	14.373.—	5.485.—	—	+38%
Mitmesuguste varanduste ja trükitööde müük	3.022.—	6.403.—	—	3.381.—	-52%
Kuludeks lantud summade tagasimaksud ja juhuslikud tulud	17.371.—	15.170.—	2.201.—	—	+14%
Erakorralised tulud:					
Operatsioonifondide ja laenude tagasimaksud . . .	13.040.—	7.860.—	5.180.—	—	+65,9%
Kokku	58.662.—	51.840.—	6.822.—	—	+13,1%

Kuna Hariduseministeeriumi 1927/28 a. ja 1928/29 a. tulude kohta puuduvad kindlad eelarved, siis ei ole võimalik võrrelda viimaseid tegelikkude tuludega.

Võrreldes Hariduseministeeriumi 1928/29 a. tulude kogusummat 58.662 kr. — kulude kogusummaga 9.613.964 kr. — selgub, et tulud moodustavad kuludest kõigest 0,6%. Hariduseministeeriumi tuluallikad on korteri üür, laenuintressid ja muud vähemad juhuslikud tulud.

Kui võrrelda Hariduseministeeriumi 1928/29 a. kulusid sama aasta eelarvega, siis selgub, et kulutati vähem kui eelarves ette nähtud, 57.371 krooni ehk 0,6%. Üksikasjalik kulude ja eelarve vahekord kujuneb järgmiselt:

Eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused	1928/29 a. eelarve Kr.	1928/29 a. kulud Kr.	Vähem kulutatud	
			Absoluutselt Kr.	Protsentuaalselt
Korralised kulud:				
Ptk. I. Juhatus ja üldsekretariaat	155.743.—	154.451.—	1.292.—	0,8%
„ II. Riigi koolivalitsus	7.175.761.—	7.154.566.—	21.195.—	0,3%
„ III. Teaduse- ja kunstipeavalitsus	1.656.359.—	1.641.545.—	14.814.— *)	0,9%
Kokku	8.987.863.—	8.950.562.—	37.301.— *)	0,4%
Erakorralised kulud:				
Ptk. I. Juhatus ja üldsekretariaat	88.300.—	87.745.—	555.—	0,6%
„ II. Riigi koolivalitsus	438.672.—	438.613.—	59.—	0,01%
„ III. Teaduse- ja kunstipeavalitsus	95.000.—	76.794.—	18.206.— **)	23,7%
Kokku	621.972.—	603.152.—	18.820.— **)	3%
Operatsioonifondid:				
Ptk. II. Riigi koolivalitsus	21.500.—	20.250.—	1.250.— ***)	6%
„ III. Teaduse- ja kunstipeavalitsus	40.000.—	40.000.—	—	—
Kokku	61.500.—	60.250.—	1.250.— ***)	2%
Kõik kokku	9.671.335.—	9.613.964.—	57.371.—	0,6%

*) Selles summas ülekantud 1929/30 a. eelarve juure kr. 2115.

**) Selles summas ülekantud 1929/30 a. eelarve juure kr. 18.205.

***) 1929/1930 a. eelarve juure arvatud.

Ülejäägid korralistes kuludes tekkisid: ministeeriumi juhatuse ja üldsekretariaadi krediitides — peajasjalikult juriidilise abi ja kohtukulude aladel, Riigi koolivalitsuse krediidis — kultuurilises toetuses 2.686 kr. ja hariduslikkudes kuludes 2.506 kr., vähenenud õppemaksude tõttu õppursõduritele ja ostmatajäänud sisseseade pärast Pärnu kalaasjanduse koolile, kuna tähendatud kool jäi avamata.

Riigikoolide krediidi ülejäägid on enam-vähem juhuslikud, ainult teenistusetasu ülejääk 3.404 kr. on tekkinud kooliklasside koondamise tõttu. Avalikkude ja erakoolide krediidi ülejäägi 4.279 kr. põhjuseks oli asjaolu, et ei suudetud täpsalt arvestada kõigi muudatustega õpetajate koosseisus.

Mis puutub Teaduse- ja kunstipeavalitsuse krediitide ülejääkidesse, siis on need tekkinud peajasjalikult Tartu ülikoolis (11.292 kr.,) kus jäi välja andmata palku 5.465 kr. vakantsete kohtade arvel ja majapidamises — 5.109 kr. kokkuhoiu tagajärjel.

Kuna Riigikontrollile ei ole saadetud Hariduseministeeriumi tegevuse aruannet, võib Riigikontroll konstateerida ainult järgmisi nähtusi: Riigi arvel peetavates koolides langes kulu ühe õpilase kohta järgmiselt:

Koolide nimetus	Kulu kogusumma Kr.	Õpilaste üldarv	Kulu ühe õpil. kohta 1928/29 a. Kr.	Kulu ühe õpil. kohta 1927/28 a. Kr.
Tartu ülikool	1.239.514	4048	306	274
Tallinna tehnikum	159.505	558	286	275
Tallinna pedagoogium, sem. ja harjutuskool	72.384	129/145	264	253
Tartu seminar ja harjutuskool	69.128	209/126	206	244
Võru „ „ „	65.345	205/112	206	208
Läänemaa „ „ „	70.074	194/35	306	325
Rakvere „ „ „	74.606	192/150	218	198
Riigi ühistehnika gümnaasium	53.206	294	181	181
Petseri ühisgümnaasium	53.124	310	171	204
Läänemaa ühisgümnaasium	54.036	294	184	—
Tallinna merikool	26.181	49	534	658
Käsmu merikool ja kalaasjanduse kool	19.189	30/13	446	492
Riigi kunsttööstusekool	86.158	198	435	396
„ tööstuskool	43.992	122	147	146
„ tööstuseõpilaste kool	—	177	—	—
„ hoolekandekool	39.677	64	620	688
„ kurtummadekool	49.223	108	456	486

Tegevus.

Märkus. Murrulugeja näitab seminarides keskkooli õpil. arvu, nimetaja — algkooli õpilaste arvu. Käsmu merikoolis näitab nimetaja kalaasjandusekooli õpilaste arvu.

Tabelist selgub, et kulud ühe õpilase kohta suurenesid Tartu ülikoolis, Tallinna tehnikumis, Tallinna pedagoogiumis, Rakvere seminaris ja Riigi kunsttööstuskoolis ning vähenesid kõigis teistes riigikoolides, välja arvatud Võru õpet. sem., Riigi ühistehnikagümnaasium ja Riigi tööstusekool, kus kulu ühe õpilase kohta jäi peaaegu muutmata.

Kulude suurenemine ühe õpilase kohta on tingitud õppeasutiste kulude tõusust ja õpilaste arvu langusest, kuna, ümberpöörduvalt, kulude vähenemist põhjustas — kuues riigikoolis peaaesjalikult õppeasutiste üldkulude vähenemine ja merikoolides peale selle õpilaste arvu suurenemine. Üldine kulude tõus riigikoolides oli tingitud õpetajate palkade reguleerimisest ja langus mõnes koolis — kapitaalremondi kulude ärajäämisest.

Eelmisel aastal oli kõige suurem kulu ühe õpilase kohta Kuressaare merikoolis, nimelt 818 kr. Aruandeaastal ministeerium kustutas selle kooli riigikoolide nimekirjast, arvates 1. aug. 1928 a., millest peale Kuressaare merikool töötab erakoolina, kellele anti toetust 8 kuu kohta 5.600 kr. Kui arvesse võtta, et selles koolis oli aruandeaastal 26 õpilast, siis maksis riik omalt poolt 351 kr. igale õpilasele toetust $[(4026 + 5600) : 26]$ ehk kuue kuu jooksul, mil kool töötab merikoolide seaduse alusel, läbisegamini 58,5 krooni kuus.

Hariduseministeeriumil puuduvad koolide kohta tarvilikud andmed, millede kogumise ministeerium oma seletuse järgi on omal ajal usaldanud Statistika keskbüroole. Koolivõrgu kohta ülevaate saamiseks Riigikontroll palus ministeeriumi saata täielik nimestik kõikide kesk-, kutse-, täiendus- ja algkoolide kohta ühes tähendamisega kuipalju oli neis klassikomplekte, õpetajaid ja õpilasi. Kuid Riigikontroll sai aga soovitud andmed mitte ministeeriumilt, kus neid ei olnud, vaid otsekohe omavalitsustelt.

Viimaste andmete järgi oli koolivõrgu koosseis 1. jaanuaril 1929 a. järgmine:

Koolide liigid	Koolide arv	Klassi-kompl. arv	Koolides oli	
			õpetajaid	õpilasi
Avalikke keskkooli	45	366	827	10.710
Erakeskkooli	30	170	471	4.408
Erakeskkooli kursusi	2	8	27	203
Avalikke kutsekoole	35	155	507	3.611
Erakutsekoole	5	17	42	275
Avalikke täienduskoole	26	39	151	783
Avalikke algkoole	1274	3482*)	3876	89.552
Eraalgkoole	34	113	241	2.745
Erakursusi	1	4	4	89
Erialgkoole	1	2	2	61
Avalikke käsitöökursusi	1	1	1	14
Era käsitöökursusi	2	2	2	31
Muusikakoole	1	10	7	89
Kunstikoole	1	8	14	114
Rahvatülikoole	1	1	10	18
Kokku	1459	4363	6182**)	112.703

*) Selles summas 42 täiendusklassi komplekti.

**) Nende hulgas 378 tunnintajad.

Märkus. Eelolevast tabelist on välja jäänud andmed juudi kulturomavalitsuse koolide kohta, kes pole esitanud sellekohast teadet. Samuti on tabelis näitamata andmed Tartu ülikooli ja Tallinna tehnikumi kohta, millised andmed on toodud osalt eelpool riigikoolide tabelis.

Koolide arv jagunes riigi ja omavalitsuste vahel ja õpilaste arvu järgi järgmiselt:

Koolivalitsused	Õ p i l a s t e a r v									
	Üle 1000	500— 1000	400— 500	300— 400	200— 300	100— 200	50— 100	20— 50	10— 20	alla 10
Riigikoolivalitsus	—	—	—	1	3	11	3	3	1	—
Saksa kultuurvalitsus	—	—	—	1	3	7	9	12	4	2
Tallinna linna koolivalitsus	1	4	2	9	14	20	5	7	1	—
Harjumaa koolivalitsus	—	—	—	—	6	16	54	46	11	—
Tartu linna koolivalitsus	—	2	1	4	10	12	3	2	1	—
Tartumaa koolivalitsus	—	—	—	—	3	27	52	70	26	—
Narva linna koolivalitsus	—	—	2	1	4	3	7	—	3	—
Virumaa koolivalitsus	—	—	—	1	3	27	49	100	28	2
Läänemaa koolivalitsus	—	—	—	—	1	6	46	43	11	—
Järvamaa koolivalitsus	—	—	—	1	3	19	26	29	5	—
Viljandi linna koolivalitsus	—	—	—	2	2	1	—	1	—	—
Viljandimaa koolivalitsus	—	—	—	—	2	12	24	45	9	1
Pärnu linna koolivalitsus	—	—	—	1	3	6	1	3	—	—
Pärnumaa koolivalitsus	—	—	—	—	1	16	36	46	12	2
Saaremaa koolivalitsus	—	—	—	—	2	9	33	35	10	—
Valga linna koolivalitsus	—	—	—	—	4	3	2	2	1	—
Valgamaa koolivalitsus	—	—	—	—	—	8	17	7	2	—
Võrumaa koolivalitsus	—	—	—	—	1	18	45	43	11	1
Petserimaa koolivalitsus	—	—	—	—	1	11	41	32	4	—
Kokku	1	6	5	21	66	232	453	527	140	8

Tabelist selgub, et ligemale pooltes koolides kõigub õpilaste arv 10 ja 50 vahel ja 8 koolis on õpilaste arv isegi alla kümne. Kuivõrt otstarbekohaselt on korraldatud koolivõrk ja kas siin ei saaks ühendada väiksema arvu õpilastega koole, selle kohta Riigikontroll ei saa avaldada oma arvamist vastavate andmete puudumisel.

Kesk- ja kutsekoolide juhatajatele 1-a haridusejärgu ja 12 praktikaaasta juures on tasuseaduse § 4 (RT 22—1928 a.) määratud palgaks 260 krooni ja peale selle § 29 järgi prii korter, küte ja valgustus. Revideerimisel selgus, et koolijuhatajad 1928/29 a. on tegelikult saanud palju rohkem tasu tasuseaduse § 21 alusel antud lisatundide arvel.

Alljärgnev tabel näitab vahetõrka normaal tasu ja tegelikult 1928/29 a. riigikoolide juhatajatele makstud tasude kohta.

Koolide nimetused	Haridus- järg	Praktika- aastad	Normaal- tasu aastas	Tegelikult saanud	Saadud üle normaal- tasu %%
Tallinna pedag. juh.	1-a	üle 12 a.	3120	5480	75%
Tartu õpetajate sem. juh.	1-a	„	3120	4480	43%
Rakvere õpetajate sem. juh.	1-a	„	3120	4185	34%
Läänemaa õpetajate sem. juh.	1-a	„	3120	4478	43%
Võrumaa õpetajate sem. juh.	1-a	„	3120	4272	34%
Riigi kunsttööstuskooli juhataja	1-c	„	3120	4760	53%
Tallinna merikooli juhataja	1-b	„	3120	4740	52%
Käsmu merikooli juhataja	1-c	„	2880	4088	42%
Riigi ühistehnikagümnaasiumi juhataja	1-a	10 a.	2880	3502	21%
Läänemaa ühisgümnaasiumi juhataja	1-a	„	2880	3681	27%

Eelolevad andmed näitavad, et koolijuhatajad pühendavad oma tööjõu peaaesjalikult tunniamisemisele. Kui palju see asjaolu mõjub koolitöö üldisele edenemisele, selle küsimuse juures ei saa Riigikontroll siinkohal pikemalt peatuda.

Mis puutub koolijuhatajatele tasuseaduse § 29 järgi antavasse korterisse ühes kütte ja valgustusega, siis maksavad nad selle eest tasu 10% palgast normaaltundide juures. Koolides, kus puudub korter, tasutakse juhatajale tegelikud kulud korteri, kütte ja valgustuse eest. Kuna seaduses on jäänud „vastava“ korteri mõiste defineerimata, siis on neil koolijuhatajail, kel puudub korter kooli juures, võimalus üürida omale kallid korterid, mille eest riigil tuleb kanda suuremaid lisakulusid. Näiteks, Tallinna seminari juhataja korteri kütte ja valgustuse eest maksetakse keskmiselt 100 krooni kuus, kuna koolijuhataja maksab tagasi selle eest ainult 26 kr., seega saab koolijuhataja korteri eest riigilt veel lisatasu 888 krooni aastas ja tema aastapalk V palgaastme juures võrdub $5480 + 888 = 6368$ kroonile ja ületab isegi ministri palga.

Järelkontrolli korras on revideeritud kõik Hariduseministeeriumi 1928/29 a. kohta esitatud riigi eelarve kulude ja tulude aruanded ja Tartu ülikooli erisummade kulude aruanded sama aja eest.

Revisjonil tulid ilmsiks mitmesugused puudused, mille tagajärjel Riigikontroll jättis esialgu õigeks tunnistamata 39.363 krooni. Summade õigekstunnistamata jätmise põhjused olid peasjalikult samad, mis märgitud eelmise aasta ülevaates.

Revisjoni tulemused.

Kohtuministeerium.

Kulud.

Kohtuministeeriumi korrallised 1928/29 a. kulud, võrreldes 1927/28 a. kuludega, suurenesid 78.032 kr. ehk 2,5% võrra. Samuti on suurenenud erakorralised kulud 149.490 kr. pealt 179.258 kroonile ehk 19,9%. See suurenemine on üksikute peatükkide ulatuses leidnud aset järgmiselt:

	1928/29 a. Kr.	1927/28 a. Kr.	Rohkem		Vähem	
			Summa	%	Summa	%
			Kr.		Kr.	
Korrallised kulud:						
Keskasutis	119.483	100.502	18.981	18,9	—	—
Riigikohus	110.442	110.427	15	—	—	—
Kohtupalat	120.346	110.508	9.838	8,9	—	—
Rahukogud	1.287.052	1.255.357	31.695	2,5	—	—
Prokuratuur	177.774	177.175	599	0,3	—	—
Vangimajad	1.318.181	1.294.461	23.720	1,8	—	—
Harku alaealiste kurjategijate kolonii .	89.968	96.784	—	—	6.816	7,0
Kokku	3.223.246	3.145.214	78.032	2,5	—	—
Erakorralised kulud:						
Keskasutis	73.087	36.938	36.149	98,0	—	—
Rahukogud	—	51.796	—	—	51.796	100,0
Vangimajad	106.171	60.756	45.415	74,7	—	—
Kokku	179.258	149.490	29.768	19,9	—	—
Kogusumma	3.402.504	3.294.704	107.800	3,3	—	—

Ülaltoodud tabeli järgi on 1928/29 a. korrallised kulud suurenenud keskasutises ja temale alluvates asutistes, välja arvatud Harku alaealiste kurjategijate kolonii, kus kulud on vähenenud. Keskasutise kulud on suurenenud peamiselt seaduste kodifitseerimise ja kirjastamise alal; Kohtupalati kulud — määraliste palkade, teenistusvanuse tasu, arstiabi ja toetuse ning kohtuliku asjaajamise ja abiandmise kulude arvel; rahukogude kulud teenistusvanuse tasu, arstiabi ja toetuse ning kohtuliku asjaajamise ja abiandmise kulude suurenemise tõttu; prokuratuuri kulud — teenistusvanuse tasu tõttu ja vanglate kulud — arstiabi ja toetuse, ametnikkude ja teenijate varustuse, majapidamise ja vangide ülevõlpidamise aladel.

Kulud Harku alaealiste kurjategijate koloniis vähenesid peamiselt kütte, hoonete remondi ja kasvandikude ülevõlpidamise arvel.

Keskasutise erakorralised kulud suurenesid Petseri ja Narvataguste maade kinnistuskomisjoni ülevõlpidamise kulude arvel ja Kuresaare kinnistusejaoskonnas — 1917 a. hävitatud kinnistuseraamatute ja registreeritud jaluleseadmise erikomisjoni ülevõlpidamise tagajärjel. Tähendatud erikomisjon algas tegevust Riigikogu poolt 24. mail 1928 a. vastuvõetud seaduse põhjal.

Vanglate alal on jätkatud Tallinna Karistusvangimajas juurdeehitust, milleks kulutatud 63.995 kr.; Viljandi vangla juurdeehituseks on kulutatud 29.998 kr. ja Tallinna Keskvangimaja auru söögi- ja pesuköögi sisseseadmiseks — 12.178 kr.

1928/29 a. kulusid summaliselt ja suhteliselt sama aasta eelarvega võrreldes kujuneb järgmine vahe-
kord:

	1928/29 a.	Kulutatud		Krediitide ülejääk	
	eelarve	Kr.	%	Kr.	%
Korralised kulud:					
Keskasutis	125.524	119.483	95,2	6.041	4,8
Riigikohus	111.752	110.442	98,7	1.310	1,3
Kohtupalat	121.027	120.346	99,4	681	0,6
Rahukogud	1.301.227	1.287.052	98,9	14.175	1,1
Prokuratuur	181.774	177.774	97,8	4.000	2,2
Vangimajad	1.328.522	1.318.181	99,2	10.341	0,8
Harku alaealiste kurjategijate kolonii .	92.797	89.968	97,0	2.829	3,0
Kokku	3.262.623	3.223.246	98,7	39.377	1,3
Erakorralised kulud:					
Keskasutis	81.666	73.087	89,5	8.579	10,5
Vangimajad	111.300	106.171	95,4	5.129	4,6
Kokku	192.966	179.258	92,9	13.708	7,1
Kogusumma	3.455.589	3.402.504	98,5	53.085	1,5

Krediitide ülejäägid olenevad suuremalt osalt kokkuhoiust; vakantsete kohtade tõttu — keskasutises, Kohtupalatis ja prokuratuuris; vanglates — korteriraha arvel uute korterite juureehituse tagajärjel ning lisaelarve viibimise tõttu jäid välja maksmata mõned toiduainete arved.

Suurema ülejäägi (10,5%) eelarvest andsid erakorralised kulud keskasutises. See ülejääk tekkis Petseri- ja Narvataguste maade kinnisvarade ajutises kinnistuskomisjonis — tunnistajate tasu arvel ja selle tõttu, et Kuresaare kinnistusraamatute jaluleseadmise erikomisjon algas tegevust viivitusega. Vanglate alal on ülejäägist arvatud 5.122 kr. 1929/30 aasta eelarve juure Eelarve seaduse alusel

Kohtuministeeriumi 1928/29 a. jooksul sissemakstud tulusid ei olnud võimalik võrrelda eelmise aruandeaasta tuludega, kuna 1927/28 aruandeaastal puudus ülevaade Kohtuministeeriumi alal laekunud tulude kohta. Ka ei olnud võimalik võrrelda aruandeaasta tulusid riigitulude eelarves ettenähtud tuludega, sest et tulude liigid kuuluvad mitme asutise korraldusse.

Tulud.

Keskasutise kodifikatsiooni osakonna juures töötasid aruandeaastal 7 erikomisjoni: uue kohtukorralduse-, tsiviilseadustiku korraldamise-, meriseaduse-, kriminaalkohtupidamise seaduse eelnõu-, tsiviilkohtupidamise seaduse eelnõu, vangistusseaduse eelnõu väljatöötamise ja Vab. Val. ning Ministeeriumide korralduseaduse ümbertöötamise komisjonid.

Keskasutise kodifikatsiooni osakonna tegevus.

Aruandest selgub, et osakond on valmistanud Ministeeriumide korraldusseaduse alal töökava, mis Vabariigi Valitsuse poolt 5.X 1928. a. kinnitati.

Kodifikatsiooni osakonna ülalpidamiseks kulutati aruandeaastal 36.641 kr.

Kohtud.

Kohtuministeeriumi aruande järgi oli 1928 aastal Riigikohtus, Kohtupalatis, rahukogudes, rahu-kohtunikkude ja kohtu-uurijate juures toimetamisel 174.650 asja (1927 a. — 174.749 asja). Kohtuastmete järgi need jagunesid järgmiselt:

Kohtuasutiste nimetus	1928 a.			1927 a.		
	otsustatud asjad	otsustamata asjad	asjade üldarv	otsustatud asjad	otsustamata asjad	asjade üldarv
Riigikohus	3.385	1.566	4.951	3.788	990	4.778
Kohtupalat	1.585	877	2.462	1.645	1.006	2.651
Rahukogu I aste	10.451	4.558	15.009	11.427	4.346	15.773
Rahukogu II aste	11.831	3.087	14.918	10.273	3.992	14.265
Rahukohtunikud	119.824	11.040	130.864	119.721	11.426	131.147
Kohtu-uurijad	5.245	1.201	6.446	5.199	936	6.135
Kokku	152.321	22.329	174.650	152.053	22.696	174.749

Kui arvesse võtta, et 1926. aastal oli kohtutes toimetamisel 166.444 asja, siis selgub, et kohtuasutiste tegevus on viimastel aastatel suurenenud asjade arvu poolest.

Kohtuministeeriumi juures töötasid erakorralise ülesandega: 1) Petseri ja Narvataguste maade kinnistuskomisjon ja 2) Kuresaare kinnistusejaoskonnas 1917. a. hävitatud kinnistuseraamatute ja -registreite jaluleseadmise komisjon. Esimese komisjoni töö jaotati 4 osakonna vahel, milledest 1 teotseb Narvas ja 3 — Petseris. Aruandeaastal on teostatud kinnistusakte: kolmes Petseri osakonnas — 12.007 (eelmisel a. — 10.822), Narva osakonnas — 2.181 (eelmisel aastal — 1.843), kokku — 14.188 kinnistuseakti. Kui arvesse võtta, et 1927./28. a. oli teostamisel 12.665 kinnistustoimetust, siis selgub, et Petseri ja Narvataguste maade kinnistusekomisjoni tegevus on asjade arvu poolest suurenenud.

Vanglad.

Vangimajade peavalitsuse aruande järgi oli aruandeaasta alul vahialuseid kõigis vanglates: mehi — 2.475 ja naisi — 443, kokku — 2.918 inimest; aasta lõpuks jäi mehi 2.463, naisi — 392, kokku — 2.855 inim. seega on vahialuste arv aasta jooksul vähenenud 12 meesvahialuse ja 51 naisvahialuse võrra.

Aruandeaasta jooksul viibisid vahialused vanglates 1.004.512 päeva, seega oli keskmine vahialuste arv ühe päeva kohta 2.752 inimest.

Liikide järgi jagunesid vahialused järgmiselt:

Vahialuste liigid	Oli aasta alul		Jäi aasta lõpuks	
	M.	N.	M.	N.
I. Kohtu ja eeluurimise all	552	84	639	76
II. Tähtajalised kohtuotsuste järgi:				
a) sunnitöölisi	439	74	387	65
b) vangiroodulisi	632	—	653	—
d) parandusmajalisi	9	—	8	—
e) türmialuseid	551	187	617	204
g) kindlusesse mõisteti	2	—	1	—
h) arestialuseid	263	96	121	45
III. Edasisaadetavaid	11	2	25	1
IV. Administratiivses korras karistati	2	—	8	1
V. Maksujõuetuid võlgnikke	14	—	4	—
Kokku	2.475	443	2.463	392

Toodud tabel näitab, et vahialuste arv on vähenenud peaaesjalikult aresti all olevate arvel.

Vahialuste koosseisu muutmine süütegude järgi kujunes aruandeaastal alljärgnevalt:

Süütegude liigid	1. apr. 1929. a.		1. apr. 1928. a.	
	M.	N.	M.	N.
1. Politilised süüteod	150	30	180	45
2. Sõjaväelised süüteod	36	—	50	—
3. Kriminaalsüüteod	1.955	298	1.684	290
4. Ametialased süüteod	63	—	74	—
5. Tulli ja aktsiisi sead. rikkumised	114	41	207	40
6. Korrarikkumised ja üleastumised	108	21	240	66
7. Administratiivses korras karistused	8	1	15	—
8. Maksujõuetud võlgnikud	4	—	14	—
9. Edasisaadetavad	25	1	11	2
Kokku	2.463	392	2.475	443

Aruandeaastal on vahialuste arv vähenenud kõigis süütegudes, peale kriminaalsüütegude, kus tunduvalt suurenes kinnipeetavate arv.

Vahialuste toitmine teostati majanduslikul teel Vabariigi Valitsuse 3. märtsi 1926 a. otsuse alusel. Alates 1. oktoobrist 1928 a. ostetakse loomaliha ja seapekk vanglatele võistluspakkumistel. Üldiselt oli ter- vete vangide toitluspäevi 975.140 ja toitmiseks kulutati 282.458 kr., mis teeb välja ühe toitluspäeva kohta 29 senti (eelmisel aastal 25,6 senti). Toitluskulu päevaindeks on suurenenud toiduainete (kartul ja leivajahu) hindade kallinemise tõttu. Peale selle tasuti Vangimajade peavalitsuse poolt politsei- ja vallavalitsustele nende asutiste arestikambrites kinnipeetavate vahialuste toitluskulusid 6.686 kr. — 26.740 toitluspäeva eest Natur. koh. sead. §§ 11¹—11⁵ alusel.

Riiete, pesu, jalanõude ja magamisasjade muretsemiseks kulutati 1928./29. a. 107.575 kr., seega kesk- miselt iga vangi kohta 39.09 kr. (eelmisel aastal 31.65 kr.) (1926./27. a. — 39.23 kr.). Aruandeaasta kulu on suurenenud selle tõttu, et eelmisel aastal oli kulu vähenenud 1926./27 aastal muretsetud rietusmaterjalide ülejääkide arvel.

Vanglate ja vahialuste ülalpidamise kogukulud aruandeaasta jooksul olid 1.318.181 kr., mis välja teeb iga vahialuse kohta 440.34 kr. (eelmisel aastal 432.64 kr.).

Kohtuministeeriumi tegevust kontrolliti faktiliselt 10 korral esemete ja tööde vastuvõtmisel, 5 korral varustusmaterjalide ja toiduainete (liha) ostmise väljapakkumisel ning 1 korral varade kõlbmatukstunnis- tamisel. Kassa, arve- ja majapidamise faktilist revideerimist teostati 40 korral 13 asutises, kusjuures leiti asjaajamine korras 29 juhul ja puudusi tuli ilmsiks 11 juhul. Selgitamisele võeti summe 920.90 kr. ulatuses.

Revisjoni ulatus ja tu-
lemused.

Riigikontroll jättis esialgu õigeks tunnistamata 1.469 kr. kulused ministeeriumi 1928./29. a. eelarve kulude- ja kassaaruande läbivaatamisel järelkontrolli korras. Sellest summast on ministeerium kuni 1929. a. novembrini õiendanud: 1) riigitulude arvele maksimisega 56 kr., 2) krediidi uuendamise arvele tagasimaksmi- sega 396 kr. ja 3) seletuste ja tõenduste esitamisega 821 kr. Kontrollnõukogu otsusega on riigi kanda võe- tud 30 kr.

Kulude alal alljärgnev tabel annab üldise ülevaate õigekstunnistamata summade kohta 1. novembrist 1928. a. kuni 1. novembrini 1929. a.

	1921 a.	1922 a.	1924 a.	1926/27 a.	1927/28 a.	1928/29 a.	Kokku
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. nov. 1928 a. oli õiendamata kulude alal	491	813	117	214	59	—	1.694
1. nov. 1928 a. kuni 1. nov. 1929 a. õigeaks tunnistamata jäetud	—	—	—	—	—	1.469	1.469
Kokku	491	813	117	214	59	1.469	3.163
1. nov. 1928 a. kuni 1. nov. 1929 a. õien- datud:							
riigitul. arvele makstud	—	—	117	24	29	56	226
krediidi uuenduse arvele makstud	—	—	—	—	—	396	396
täiend. dokumente esitatud	—	—	—	—	30	821	851
kontrollnõukogu otsusega võetud riigi kanda	—	—	—	—	—	30	30
Kokku	—	—	117	24	59	1.303	1.503
Jaab 1. nov. 1929 a. õiendamata	491	813	—	190	—	166	1.660

Harku kolonii.

Peale eelpooltähendatud vangiasutiste teotseb Vangimajade peavalitsuse juhtimisel ja järelevalvel Harku kolonii kasvatus-parandusasutis alaealistele poeglastele, keda paigutatakse sinna kohtuvõimude korraldusel.

Kasvandikke oli kolonias aasta alul 129. Aasta kestel tuli juurde 90 kasvandikku, neist kohtuotsuste põhjal 82, jooksikuid toodi tagasi 8; lahkus 78 kasvandikku (kohtuvõimude korraldusel vabastati 4, valv komisjoni otsusel — 27, seaduses ettenähtud vanuseks saamisel — 21, vanglasse paigutati — 8, haiglasse — 3 ja põgenenud — 15). 1. aprilliks 1929 a. jäi 141 kasvandikku.

Kasvandikud on viibinud aasta kestel kolonias kokku 46.939 päeva, seega on kasvandikkude keskmine arv päeva kohta 129, mis peaaegu võrdne eelmise aasta arvuga. Kasvandikkude toitlustamine sündis majanduslikul teel. Suurem osa toiduaineid saadi kolonii põllu- ja karjapidamisest. Kasvandikkude toitluspäevade arv oli 46.939, kulutati toitlustamiseks 20.983 kr., seega iga toitluspäeva kohta 44,7 senti (eelmisel aastal 42 senti). Kasvandikkude eneste poolt valmistati riidevarustus töökodades, peavalitsuse poolt muretsetud materjalidest. Riidevarustus läks maksma 1928/29 a. 8.800 kr., mis teeb välja iga kasvandiku kohta 68.21 kr., seega 4.56 kr. vähem eelmise aasta kulust.

Ühe kasvandiku ülevõlpidamine maksis aastas keskmiselt 697.43 kr.

Vangitööd.

Vangitööd on korraldatud kõikides vangimajades. Suuremad töökojad on sisse seatud Tallinna kesk- ja karistusvangimajades. Vanglate töökojad teotsevad erifondide abil, mis olid aruandeaasta lõpul 89.903 kr.

Aruandeaastal revideeriti faktilise kontrolli korras Narva, Võru, Valga ja Tartu vanglate tööstused, kusjuures tulid ilmsiks mitmesugused puudused ja väärnähtused, peaaesjalikult Narva vanglas, kus selgus töökodade materjalides (saelauad) puudujääk 347 kr. väärtuses, mis õiendati aruandeaastal, ning Võru vanglas oli ebatäpse arvestamise tõttu mõnda materjali 294 kr. väärtuses rohkem, mis võeti arvele täiendavalt materjalide raamatust revideerimise momendil.

Riigikontroll soovitas suuremates vanglates tööstuste ümberkorraldamist, mille tagajärjel Kohtuministeerium pani maksma 1. aprillist 1929. a. kokkuleppel Riigikontrolõriga kahekordse raamatupidamise süsteemi Tallinna keskvangimajas ja materjalide väljaandmise orderitega — Tallinna karistusvangimajas 1. oktoobrist 1929. a.

Vangitööde aruannete läbivaatamisel järelkontrolli korras selgus, et Vangistusseaduse § 363 põhjal on Kohtuministri resolutsiooniga määratud väljaandmiseks (vangitööde 1927/28 a. puhaskasust) vangistus- asutiste ametnikkudele ja teenijatele vangitööde arendamise eest 27.826.67 kr., millest Vangimajade peavalitsus on maksnud gratifikatsioone Kohtuministeeriumi keskastutise ametnikkudele ja vabateenijatele 4.470 kr., kuna Vangistusseaduse § 359 põhjal läheb vangide töötasust 50% vangidele, 25% Riigikassale ja 25% vanglale.

Vangitööde 1928/29 a. lõpubilanss on tasakaalus 659.762 krooniga. Kasude ja kahjude arve näitab 183.350 kr. kasu, millest riigiosa 88.641 kr. ja vangla osa 94.709 kr.

1928/29 a. eelarve järgi oli riigi osaks ette nähtud 85.800 kr., seega saadi tegelikult 2.841 kr. rohkem kui loodeti.

Vahialused töötasid aruandeaastal vanglate töökodades, välistöödel ja sisemises majapidamises. Tasuliste tööde edustamiseks ja arendamiseks kasutati kõik võimalused, kuivõrt lubasid seda vanglate ruumid. Välistööd olid organiseeritud suuremalt osalt riiklikes ettevõtetes, nagu Vangimajade peavalitsuse Harku turbatööstuses, Riigi põlevkivikaevanduses, Riigi metsatööstuses, vanglate hoonete ja kohtumajade ehituste ja remontide alal. Tallinna vanglad täitsid sisetöid peamiselt Kohtuministeeriumi, kaitseväe, Postipeavalitsuse ja Töö-koolekandeministeeriumi tellimustel.

Üldiselt on vahialused viibinud töödel: sisetöödel — 185.590 päeva, välistöödel 160.060 päeva ja majapidamistöodel 48.700 päeva, kokku 394.350 päeva (eelmisel aastal 395.360 päeva).

Vangitööde varanduste ja materjalide väärtus 31.III.29. a. võrreldes eelmise aastaga, oli järgmine:

	1928/29 a.	1927/28 a.
Materjalid	79.533	83.589
Vallasvarad	194.772	186.768
Harku vangla ehitus	101.462	41.643
	<u>Kokku 375.767</u>	<u>312.000</u>

Seega on materjalide ja varanduste väärtus aruandeaastal kasvanud 63.767 kr. võrra.

Vanglate abiettevõtetes, nagu seakasvatuse, põllu- ja aiapidamine, kui ka Harku kolonii karjakasvatuse, on arvestatud vangitööde tulemused. Need abiettevõtted andsid aruandeaastal kasu 11.944 kr., mis summa on eelmise aasta kasust 6.491 kr.—5.453 kr. võrra suurem.

Harku turbatööstus töötab kapitaliga, mis saadud Riigikassalt 1920 a. 67.000 kr. suuruses ja vangitööde erifondist saadud summaga (viimane osa oli aruandeaasta lõpul 29.822 kr.).

Harku turbatööstus.

Harku turbatööstuse 1928/29 a. lõpubilanss on tasakaalustatud 149.636 kr. ja ettevõtte sai 2.474 kr. kahju. Eelarve järgi loodeti saada riigiosas kasu 5.000 kr., seega on vähem saadud 7.474 kr.

Kahju oli tingitud halvast ilmastikust, mille tõttu turbatoodang oli 975 tonni võrra väiksem ja 100 kg omahind 6 senti võrra kallim kui eelmisel aastal. Omahinna kallinemine on tingitud varanduste amortisatsiooni kuludest, sest et toodang oli märksa väiksem, kuna amortisatsiooni kulud olid sama suured kui eelmisel aastalgi. Nii langes 100 kg peale amortisatsiooni kulud eelmisel aastal 21,5 senti, aruandeaastal aga 27 senti. Ka oli aruandeaasta eriti sademeterikas, mille tõttu osa turvast 1.432 kr. väärtuses muutus kõlbmatuks.

Turbatööstuse sisseseade ja hoonete väärtus oli 31.III.1929 a. 97.145 kr. (31.III.1928 a. — 97.662 kr.). Seega varandused vähenenud 517 kr., mille võrra maha kustutatud kõlbmatuks muutunud tööriistu ja inventari.

Turbatööstuse varandused on igal aastal amortiseeritud 10%-ga nende väärtusest. Amortisatsiooni kapitali seis 31.III.1929 a. oli 52.417 kr.

Harku mõis on antud Kohtuministeeriumi kasutamisele Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal 31.III.1922 a. Mõisal on 105,5 hekt. põllumaad, 129 hekt. heinamaad, 92 hekt. karjamaad, 62 hekt. metsa ja 5 hekt. aiamaad. Mõisa põllu- ja karjapidamine katavad vaevalt mõisa ülalpidamisega seotud kulud.

Harku mõis.

Harku mõis andis viimastel aastatel põllu- ja karjapidamise alal kahju, nimelt 1926./27. a. — 2.312 kr. ja 1927/28 a. 3.196 kr., kuna ministeeriumilt esitatud aruannetes näidatud puhaskasu on saadud mõisa kasutamisele antud metsa arvel.

Silmas pidades, et Harku mõis asub tööjõu ja turu suhtes võrdlemisi soodsates tingimustes — pealinna lähedal — ei saa tunnistada järjekindlalt kahjuga töötamist normaalseks nähtuseks ning see tuleb kirjutada majapidamise ebaratsionaalse organiseerimise arvele.

Mõisa valdamisel oleva metsa kohta peab märkima, et selle eest ei ole tarviliselt hoolitsetud: puudub isegi järelevalve, rääkimata abinõudest metsamajanduse tõstmiseks.

Siseministeerium.

Kulud.

Siseministeeriumi korrallised kulud 1928./29. a., võrreldes 1927./28. a. kuludega, suurenesid 81.628 kr. ehk 1,9% võrra, kuna erakorrallised kulud on vähenenud 16.000 kroonilt 14.790 kroonile. Üksikute alade järgi kujunevad kulud järgmiselt:

	1928/29 a.	1927/28 a.	Rohkem		Vähem	
	Kr.	Kr.	Kr.	%	Kr.	%
Korrallised kulud:						
Administratiivosakond	146.348	131.142	15.206	11,6	—	—
Politseipeavalitsus	3.118.973	3.110.576	8.397	0,3	—	—
Piirivalve valitsus	1.122.978	1.064.953	58.025	5,4	—	—
Kokku	4.388.299	4.306.671	81.628	1,9	—	—
Erakorrallised kulud:						
Administratiivosakond	—	12.000	—	—	12.000	—
Politseipeavalitsus	4.800	4.000	800	—	—	—
Piirivalve valitsus	9.990	—	9.990	—	—	—
Kokku	14.790	16.000	—	—	1.210	—

Administratiiv-osakonna korrallised kulud suurenesid peaausjalikult remondi kulude alal ministeeriumi hoonetes teostatud suuremate remonttööde tõttu. Politsei peavalitsuse korrallised kulud suurenesid tegeliku vajaduse tagajärjel peaausjalikult teenistustasu, arstiabi, kantslei ja sõidukulude arvel, kuna politsei erakorrallised kulud suurenesid maja ostu tõttu Lihulas.

Siseministeeriumi 1928./29. a. kulused summaliselt ja suhteliselt sama aasta eelarvega võrreldes kujuneb järgmine vahekord:

	1928/29 a. eelarve	Kulutatud		Krediidi ülejääk	
	Kr.	Kr.	%	Kr.	%
Korrallised kulud:					
Administratiivosakond	146.528	146.348	99,9	180	0,1
Politseipeavalitsus	3.125.730	3.118.973	99,8	6.757	0,2
Piirivalve valitsus	1.128.351	1.122.978	99,5	5.373	0,5
Kokku	4.400.609	4.388.299	99,7	12.310	0,3
Erakorrallised kulud:					
Politseipeavalitsus	4.800	4.800	—	—	—
Piirivalve valitsus	10.000	9.990	—	10	—
Kokku	14.800	14.790	—	10	—

Administratiiv-osakonnas oli 1928/29 a. korralisi kulusid vähem kui ette nähtud eelarves, peaaasjalikult ametsoitute alal. Politseipeavalitsusel oli 1928/29 a. korralisi kulusid vähem, peaaasjalikult teenistuse-tasu, ametnikkude ja teenijate toetuse, varustuse ja päevasõidurahade arvel — vakantkohtade tõttu; maja-pidamises — osalt politseiasutiste koondamise tõttu riigimajasse Viljandis; vahialuste ülevalpidamise alal — nende arvu vähenemise tõttu.

Tulud.

Siseministeeriumi alal 1928/29 a. määratud ja riigitulude arvele makstud tulusid oli 338.621 kr. ja neid ei ole võimalik võrrelda eelmise aruandeaasta tuludega põhjusel, et 1927/28 a. puudus täielik ülevaade kõigi makstud tulude kohta Siseministeeriumi alal.

Tegevus.

Administratiiv-osakond uuendas aruandeaastal osakonna valitsemisele kuuluvate riigi maa-alade kohta 13 kruntrendi lepingut, mille tõttu suurenes nimetatud lepingute põhjal seni saadud kruntrendi kogusumma 4 kr. pealt 550 kroonini. Aruandeaastal saadi varanduste valitsemise alal üldse tulu 32.945 kr., kuna kulu oli 20.875 kr. Eelmise aruandeaasta kulud ületasid tulud 5.616 kr. võrra.

Politseipeavalitsuse andmete järgi oli politseiasutiste tegevus aruandeaastal, võrreldes 1927/28 aruandeaastaga, politsei ülesannete hulka kuuluvate üksikute toimingute alal järgmine:

Toimingu nimetus	1928/29 a.	1927/28 a.	Rohkem	Vähem
	arv	arv	arv	arv
Politseiasutiste poolt on antud välja:				
Loteriide lube	161	196	—	35
Välispassse	5.708	5.735	—	27
Tagasisõidu viisumeid	845	833	12	—
Tsertifikaate (Nanseni passe)	724	480	244	—
Laskeriistade lube	23.775	23.721	54	—
Isikutunnistusi	24.409	29.980	—	5.571
Välismaalasi registreeritud	9.637	8.170	1.467	—
Peatuslube	39.268	43.451	—	4.183
Väljasõiduviiisumeid registreeritud	5.825	5.684	141	—
Mitmesug. lube ja tunnistusi registr.	26.186	27.844	—	1.658
Politseiasutiste poolt on viidud täide:				
Politseilisi karistusi	6.552	7.806	—	1.254
Kohtuotsuseid	49.118	50.892	—	1.774
Kohtupristavi ülesandeid	932	—	932	—
Ülesandeid adm. määruste järgi	5.544	6.409	—	865
Maksudenõudmisi	307.103	318.698	—	11.595
Varandusemütmisi	719	994	—	275
Karitegude registr. ja juurdlemisi	75.699	73.479	2.220	—
Kokku	582.205	604.372	5.070	27.237

Ettetoodud tabelist selgub, et politseiasutiste tegevusaruandeaastal on üldiselt vähenenud (välja arva-tud juurdetulnud kohtupriistavite funktsioonide teostamine ja karitegude juurdlemine, millist suurenemist Politseipeavalitsus ei loe nimetamisvääriliseks) ja et politsei silmapaistvalt suurim tegevus aruandeaastal oli maksude sissenõudmine.

Politseiasutiste poolt sissenõutud maksusummade revideerimisel selgus, et politseil tuleb suurel määral riigi- ja omavalitsuseasutiste ülesandel toimetada sissenõudmisi tühistate summade alal, ka alla 1 krooni. Nii on politseiametnikud aruandeaastal teostanud väikesummalisi sissenõudmisi järgmiselt: 1—20 sendilisi nõud-misi — 1.464 korral, 21—30 snt. — 1.018 korral, 31—50 snt. — 1.960 korral ja 51—99 snt. — 3.144 korral. On arusaadav, et mõnesendiliste maksude sissenõudmine ennast alati ei tasu ja asjata koormab politsei tööd. Sellepärast jääb soovitada vastavatele asutistele, et nad vastavas korras loobuksid mõnesendilise maksu sisse-nõudmise algatamisest.

Edasi leidis aset Politseipeavalitsuse tegevuses nähtus, mis vähendab riigitulusid. Nimelt kuni 1927 a. võeti aadressbüroode poolt iga väljaantud aadressõienduse eest 5 senti maksu ja kanti riigituludesse kantseleilõivuna. Politseipeavalitsuse sellekohasel korraldusel asendati see summa tempelmaksuga 10 senti igalt õienduselt jättes aadressbüroo õiendused tempelmaksuvabaks ja selle tõttu Politseipeavalitsus tunnistas maksvusetuks oma endise korralduse õienduste tempelmaksustamise kohta ning loobus ka endisest rahasmaksetavast tasust õienduste eest. Selle korralduse tõttu kaotas riik seni saadud tulu, kuna samal ajal aadressbüroode töö ja ülevalpidamise kulud suurenesid tunduvalt tasutanõutavate õienduste arvu rohuse tõttu. Et aadressõienduste andmisel puudub hädatöö iseloom, mida riik peaks toimima üldistes huvides maksuta ja et aadressbüroode ülevalpidamine nõuab riigilt suuri kulusid, juhtis Riigikontrolör sellele vastava ametivõimu tähelepanu korralduse tegemiseks õienduste andmise uuesti maksustamiseks.

Riigikontroll revideeris Siseministeeriumi tegevust aruandeaastal järgmises ulatuses:

Eelkontrolli korras vaadati läbi 20 mitmesuguste tehingute kava, kogusummas 140.032 kr.

Revisjoni ulatus ja tulemused.

Faktilist kontrolli teostati varade ostudel — 5, vastuvõttudel — 9 ja muil juhtudel — 4 korral ning ametkohtade kassa-, arve- ja majapidamise faktilist revideerimist kohtadel 43 korral 16 asutises, kusjuures leiti asjaajamine korras 39 juhul ja puudusi tuli ilmsiks 4 juhul.

Järelokrolli korras revideeriti kõik ministeeriumi 1928/29 a. kulude aruanded, mis alluvad Riigikontrolli revisjonile maksvate seaduste ja määruste järgi, samuti ka temale alluvate asutiste kaudu vastu võetud riigitulude aruanded.

Ministeeriumi 1928/29 a. eelarve kuldearuande revideerimisel jäi, leitud mitmesuguste puuduste tõttu, esialgu õigeks tunnistamata kulusid 279.365 kr., millest ministeerium on kuni 1. novembrini 1929 a. õiendanud: riigituludesse maksimisega 9 kr. krediidi uuendamise arvele vastava eelarve jaotusele — tagasimaksmisega 62 kr., rahuldavate dokumentide ja seletuste esitamisega 55 kr.

Alljärgnev tabel annab ülevaate õigekstunnistamatajäänud summade kohta pkt. I ja II kulude alal 1. novembrist 1928 a. — 1. novembrini 1929 a.

	1921 a.	1922 a.	1923 a.	1924 a.	1925 a.	1926 a. 3 kuud	1926/27 a.	1927/28 a.	1928/29 a.	Kokku
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. XI 1928 a. oli õiendamata	159.532	33.496	19.978	32.488	1.124	132	4.719	277.724	—	529.193
1. XI 1928 kuni 1. XI 1929 a. õigeks tunnistatavate jäetud	—	—	—	—	—	—	—	—	279.365	279.365
Kokku	159.532	33.496	19.978	32.488	1.124	132	4.719	277.724	279.365	808.558
1. XI 1928 a. kuni 1. XI 1929 a. õiendatud										
1. Riigituludesse maksimisega	484	—	—	55	134	100	103	—	9	885
2. Krediidi uuendamiseks maksimisega	—	—	—	—	—	—	—	—	62	62
3. Rahuldavate dokumentide ja seletuste esitamisega	153.770	—	144	157	290	32	932	277.624	55	433.004
4. Kontrollnõukogu otsustega võetud riigikanda	497	—	—	41	95	—	—	—	—	633
Kokku	154.751	—	144	253	519	132	1.035	277.624	126	434.584
Jääb õiendamata 1. nov. 1929 a.	4.781	33.496	19.834	32.235	605	—	3.684	100	279.239	373.974

Piirivalve valitsus.

Piirivalve valitsuse 1928./29. a. korralised kulud, võrreldes 1927./28. a. kuludega, on suurenenud kogusummas 58.024.88 kr. võrra. Peale selle oli 1928./29. a. erakorralisi kulusid 9.989.60 kr., milliseid kulusid ei olnud 1927./28. aastal.

Kolme viimase eelarveaasta jooksul oli Piirivalve valitsusel kulud:

1926./27. a. korralisest krediidist	1.062.354.94 kr.	ehk	100%
1927./28. a. „ „	1.064.953.43 kr.	„	100,2%
1928./29. a. „ „	1.122.978.31 kr.	„	105,7%
1928./29. a. erakorral. krediidist	<u>9.989.60 kr.</u>	1.132.967.91 kr.	„ 106,6%

1928./29. a. korralised kulud suurenesid, võrreldes eelmise aasta kuludega, peaaesjalikult teenistustasu (üleajateenijate 3 kuu tasu), arstiabi ja toetuse, sõidukulude, hoonete remondi ja kraamivarustuse arvel, mis tingitud tegelikust tarvidusest ja eelarveaastal uute seaduste maksmahakkamisest.

Erakorralised kulud olid vajalikud piirivalve kordonite uute hoonete voorderdamiseks ja värvimiseks. milliseks otstarbeks lubati krediit lisaeelarvega.

Eel- ja faktilise kontrolli teostamisel piirivalves ei leitud tähelepanu väärivaid puudusi.

Järelokrolli korras revideeriti kõik kulude ja tulude aruanded. Sealjuures jäeti esialgu õigeks tunnistamata korralisi kulusid 2.636.67 kr. suuruses. Sellest summast Piirivalve valitsus õiendas kuni 1. novembrini 1929. a. Riigikontrolli nõudmisel: a) seletuste ja tõendavate dokumentide esitamisega 2.605.22 kr. ja b) riigitulude arvele tagasimaksmisega 14.30 kr. 1. novembriks 1929. a. jäi selgitamata kulusid 17.15 kr. Tagasimakstud summa koosnes ekslikult 6 juhul väljamakstud päevarahadest ja sõidukuludest. Ülekulusid 1928./29. a. kulude eelarvest ei ole tehtud.

Materjaalsete aruannete (hobusemoon, küte ja valgustus) revideerimisel avalikuks ei tulnud ülenormi tarvitamisi. Küll olid aga ebaõigelt kokku seatud aktid kütte ja valgustuse tarviduse kindlakstegemiseks, missugused Riigikontrolli poolt tagasi saadeti paranduste tegemiseks enne aruannete kokkuseadmist.

1928./29. a. on Piirivalve valitsuse alal üle antud riigitulusid Riigikassale 9.014.52 kr., sellest piirivalve asutiste kassade kaudu 4.996.52 kr. ja teiste asutiste (politseiasutised) kaudu 4.018 kr.

Piirivalve valitsuse 1928./29. a. tuluaruannete revideerimisel jäeti esialgu õigeks tunnistamata määratud ja Riigikassale üleantud tulusid 1.072.74 kr. suuruses. Tähendatud summa on õiendatud täiendavate seletuste ja dokumentide esitamisega.

Üldiselt on arvepidamine ja aruandmine piirivalves märksa paranenud, võrreldes eelmiste aastatega.

Sõjamineisterium.

1928./29. a. Sõjamineisteriumi korrallised kulud, võrreldes 1927./28. a. kuludega suurenesid 1.036.904.94 kr. ehk 6,3% võrra. Tähtsamad suurenemised: teenistustasude alal (610,8 tuhat kr.), mis tingitud peaaasjalikult sellest, et kaitseväelaste korterirahad on paigutatud teenistustasude alla, sellega suurenemine näilik; toitlusvarustuses (359,9 tuhat kr.), mis tingitud puutumata tagavarade muretsemisest ning osalt toiduainete hindade tõusust, relvad ning nende varustus (556,4 tuhat kr.), peaaasjalikult laskemoona uuendamise tagajärjel (samal ajal vähenesid erakorralised kulud sel alal — v. allpool) ja sõjalaevade varustuse ja korrashoiu kulud (116,5 tuhat kr.), laevade remondi tõttu. Tähtsaim vähenemine: majapidamise kulud (462,3 tuhat kr.), mis tingitud sellest, et kaitseväelaste korterirahad paigutati teenistustasude alla.

Kuna korrallised kulud on üldiselt suurenenud, näeme erakorraliste juures vastupidist nähtust, nimelt vähenesid erakorralised kulud, võrreldes 1927./28. a. kuludega, 429.408.94 kr. ehk 18,43% võrra. Vähenemisi oli kululiikides, milledest tähtsamad: keemiasõja kaitseabinõudes (301,1 tuhat kr.), relvade ja nende varustuse alal (285,9 tuhat kr.) ja uued ehitused (125 tuhat kr.). Erakorralistes kuludes oli ka suurenemisi: kinnisvarade muretsemise (254,6 tuhat kr.) ja insenerilise ning tehnilise varustuse muretsemise alal (191,5 tuhat kr.).

Viie viimase eelarveaasta jooksul olid Sõjamineisteriumi kogu kulud (korrallised ja erakorralised) järgmised:

I. 1928./29. a. —	19.344.677.77 kr. —	134,6%
II. 1927./28. a. —	18.737.181.77 „ —	130,4%
III. 1927./27. a. —	18.707.212.36 „ —	130,2%
IV. 1925. a. —	18.383.649.12 „ —	127,9%
V. 1924. a. —	14.368.029.06 „ —	100%

Arvestades 1922. a. rahvalugemise andmetega tuleb Sõjamineisteriumi 1928./29. a. kuludest iga elaniku peale 17 kr. 47 senti.

Sõjamineisteriumi majanduslikust tegevusest väärivad tähelepanu eeskätt valmistusoperatsioonid — valmistamise ja materjalide muretsemine ning nende ümbertöötamine. Varustusmuretsemise kavad vaadati läbi Riigikontrollis ja kinnitati Sõjanõukogu poolt. Intendantlikel alal (toitlus, kraami- ja voori-varustus) sõlmiti vähempakkumiste tagajärjel 70 lepingut mitmesuguse varustuse peale ja anti vähemaid eeltellimisi (ilma lepinguteta). Teravilja ostmine, vastavalt Riigikogu sooviavaldusele, sündis eelmiste aastate eeskujul otsekohestelt produtsentidelt — põllupidajatelt kindlaksmääratud hindade järgi (rukis — 21,35 senti kg., oder 19,52 senti kg., kaer — 18,30 senti kg.) Üksikutes viljaostu punktides üldse ei saadud osta vilja — pakkujaid ei ilmunud. Üheks põhjuseks tuleb siin lugeda puudulikku informatsiooni viljaostu üle põllupidajate keskel (mõnelele vallavalitsustele ei saadetud välja intendantuuri poolt viljaostu kuulutusi). Teraviljast ei tulnud kaeru tarvilisel määral kokku, mispärast osa osteti välismaalt. Intendantuuri osakond esines siin ettepanekuga, osta kaeru börsimaakleri kaudu hinnaga 2.85 kr. pd. Riigikontroll, arvesse võttes

Kulud:
a) korrallised.

b) erakorralised.

Kulude liikumine
1924—1928./29 a.

Sõjamineisteriumi ma-
janduslik tegevus ja selle
revisjoni tulemused.
Valmistusoperatsioonid.

turuhindasid, ei olnud ettepanekuga nõus ja kaerad (30.000 pd.) osteti lepingu põhjal Eesti tarvitajate kesktühisuselt hinnaga 2.79 kr. pd., millega hoiti kokku 1.800 kr. Ühenduses viljaostuoperatsiooniga revideeris Riigikontroll faktilises korras viljaostjate-ametnikkude käes olevaid riigisummasid, kusjuures selgus, et üks intendantuuri ametnikkudest oli 8.000 kr. riigiraha pannud tühte Tallinna panka oma isiklikule jooksvale arvele. Saadud % 221.30 kr. kanti Riigikontrolli nõudmisel riigitulude arvele. Kuna selgus, et raha nõutakse välja suuremal määral kui tegelikult tarvis, siis nõuti varustusvalitsuse ülemalt avansside väljaandmise korraldamist vastavalt tegelikule tarvidusele. Teravilja ümbertöötamine jahuks sündis lepingute alusel eraettevõtjatega, kuna leivaküpsetamist toimetasid väeosad osalt ise, osalt aga eraettevõtjad lepingute põhjal. Otradest tangude valmistamine sündis viimati intendantuuri osakonnas vahetuse teel: ettevõtja andis nõuetavas headuses tangud, saades intendantuurilt vastu otri keskmiselt proportsioonis 2:3. Viimastel vähempakkumistel kujunes tegelik tangude hind vahetuse teel (100 kg tangu 147 kg otrade vastu) intendantuurile 28,70 senti kg. Samal ajal müüsid suurveskid nõuetavas headuses tangu hinnaga 24,72 senti kg. Sellepärast ei antud Riigikontrolli poolt nõusolekut lepingu sõlmimiseks ja nõuti pakkumiste asetamist seaduslikule, s. o. tööraha alusele. Uuesti korraldatud vähempakkumiste tagajärjel sõlmiti leping, mille järgi tangu kilogramm läks intendantuuril maksuma 26,53 senti. Sellega jäi tähendatud operatsiooni pealt riigi kasuks 1.736 kr. (80.000 kg tangu valmistamine). Et tangude muretsemine otsekohe suurveskitelt riigile veel kasulik, tehti varustusvalitsusele ettepanek võtta kaalumisele küsimus, kas ei oleks riigile kasulik tulevikus ära jätta otrade ostmine intendantuuri poolt ja muretseda valmis tangusid suurveskitelt. Välismaa saadused — suhkur, tee, pipar, heeringad, nisupüül ja sool muretseti vähempakkumiste kaudu intendantuuri osakonna poolt, samuti suurem osa herneid, kuna viimaseid ei olnud saada tarvilisel määral ja nõuetavas headuses kodumaalt. Viljakohvi ja kilud muretseti kodumaalt. Oma algatusel muretsesid väeosad sea- ja loomaliha, juurvilja ja hobusemoona normeeritud hindade piirides. Keskmised rahannormid olid päevas: toiduraha 51,54 senti, hobusemoona raha 120,70—151,30 sendini (hobuste liikide järgi). Ka väeosade ja asutiste poolt toimetatavate valmistusoperatsioonide juures tuli kontrollil jälgida, et täidetakse seaduse nõudmisi ja tehingud sünniks riigi huvide kohaselt. Nii avaldas kontroll protesti kaitseväge keskhagemajas loomaliha muretsemiseks toimetatud vähempakkumiste kohta, kuna pakkumiste väljakuulutamine ei olnud. Sv. seadl. k. XVIII r. § 27 nõudmise kohaselt, varakult tehtud ja väljapakumise toiming ise sündis pühade laupäeval, missugune aeg pole soodus pakkumistest osavõtmiseks, mille tagajärjel hind osutus kalliks (76 senti loomaliha kg.). Protesti tagajärjel korraldati uued pakkumised, kus liha hind alanes 52 sendini kilogrammi eest, millega kogu lepingu pealt saadi kokkuhoidu 1.440 kr. Ihukatte ja rakmete alal tarvilihud materjalid ja valmisasjad muretseti kodumaalt, välja arvatud kummisaapad (osteti Lätist). Üldiselt kujunesid riide ja naha hinnad kallimaks, võrreldes eelmise aasta hindadega (riided 7—8%, nahad 20—30%), mis tingitud osalt tooresmaterjalide hindade tõusust, osalt aga võistluse puudumisega kodumaa vabrikute vahel. Riided ja pesu valmistati kaitseväge rätsepatöökogas, rakmed — kaitseväge sadulsepatöökogas. Viimases võeti ette revideerimine tööde täitmise kohta kontrolli poolt, kusjuures selgus, et töökoja meister, kes tööde väljaandja ja valmistööde vastuvõtja, samuti ka tegelik hindade kalkuleerija, esines ise ettevõtjana töökoja tööde täitmisel oma avatud töökojas. Meister vallandati ametist. Ühtlasi selgus ka puudulik raamatupidamine töökodades, mille paremale järjele tõstmiseks kontrolli lähemal kaastööl pandi maksuma uued juhtnõõrid arvepidamise alal. Samuti töötati ümber kontrolli nõudmisel materjalide normid varustusasjade peale, kuna selgusid materjalide suuremad ülejäägid tööde täitmisel. Vastuvõtmise-komisjonide töö korraldamiseks nõuti kontrolli poolt, et valmisasjade ja materjalide headuse määramiseks ja vastuvõtmiseks pandaks maksuma kindlad, teaduslikul alusel põhjenevad, juhtnõõrid, mida ka teostati kontrolli lähemal kaastööl villase, puuvillase ja linase riide, nahkade ja saabaste kohta.

Eelarveaasta jooksul toimetati kaitseväge kraamilao osalist revideerimist, kus selgus 65 voodilina puudujääk 182 kr. väärtuses, missugune summa nõuti sisse aidamehelt. Ühtlasi selgus vastavate kirjalikkude seletuste kaudu, et laost oli kõrvaldatud pikema aja jooksul vaskkatlaid ja hobuseraua haakisid (kastides)

lao administratsiooni kuuluvate isikute poolt. Tekkinud olukorda arvesse võttes teatas Riigikontroll oma arvamuse ametkonna juhile, et riigivarandused, mis hoiul kaitseväe kraamilaos, ei ole mitte ustavates kätes ja nõudis lao administratsiooni uuendamist. Kraamilaos ülem viidi üle teisele kohale ja aidamees vabastati ametist. Lao revideerimisel leiti arvestamata varustust (1386,80 kg hobuseraua-haakisid, 72 palitut), mis arvele võeti.

Tehniliste väeosade juures asuvates mõnedes töökodades tehti kontrolli poolt avalikuks eratööde tegemine, milleks kasutati riigi arvel tööjõudu ja osalt ka materjale. Selgus ka, et töökodades puuduvad sisemise korra jaoks tööde läbiviimise alal ülemuse poolt kinnitatud instruksioonid, missugused kontrolli nõudmisel on väljatöötamisel.

Relvade ja tehnilise varustuse muretsemine sündis Varustusvalitsuse vastavate osakondade lähemal korraldusel. Siin leidis aset nähtus, kus üht suuremat ostu (324.000 kr.) taheti teostada ühe inglise firma kohaliku agendi kaudu. Riigikontroll oli kategooriliselt selle vastu ja nõudis vahetult firmaga läbirääkimise astumist, mille tagajärjel leping sõlmiti sama hinna eest, kuid kõrgema väärtusega varustuse peale (hinnavahe riigi kasuks 63.000 kr.). Edasi asus kontroll täiesti eitavaise seisukohale ohvitseride varustuse vastuvõtjate-komandeerimise asjus välismaale mitmesuguse tehnilise varustuse vastuvõtmiseks ettevõtjate (kaubamüüjate) kulul, kuna see loob ebaterve õhkonna tellimiste läbiviimisel. Eelarveaasta jooksul oli ettevõtjate poolt maksetud komandeerimise- ja päevarahasid 6 ohvitserile ja 1 meistrile 6992,77 kr.

Kaitseväe komplekteerimist hobustega teostati remont-hobuste ostuga Sõjanõukogu poolt kindlaksmääratud hindade piirides. Et kaitseväes hobuste koosseisu tunduvalt vähendati, kuna aga remont viidi läbi peaaegu täielikult, siis praagiti välja suuremalt osalt kõik vanad hobused (üle 17 a.). Aruandeaasta jooksul müüdi 479 väljapraagitud hobust kogusummas 30.633.40 kr. eest, peaaesjalikult eesõigustatud ostjatele — kaitseväelastele ja aktiiviteenistuses olevatele ohvitseridele. Aruandeaastal lõppes väeosades ja asutistes õnnetuste ja haiguste tagajärjel 1,7% hobuste koosseisust (eelmisel aastal 1,2%). Kõige rohkem lõppes hobuseid seedimishaiguste tagajärjel, milleks põhjusi tuleb otsida hobuste toitmise oludest. Muuseas peab tähendama, et hobuste eest hoolitsemine ei ole kaitseväes veel tarvilisel kõrgusel. Hobuste kuramine oli silmapaistev laagrite ehitustöödel. Õnnetute juhtude tagajärjel olid hobustel selgroo ja jalaluude murdumisi. Ka tarvitatakse hobuseid eratöödeks ja sõitudeks.

Ehitustööde alal püstitati uusi ehitusi ja teostati kapitaalremonte koguväärtuses 741.884.88 kr. eest. Peab konstateerima, et ehituste alal tuleb ette nähtusi, mida riigihuvide seisukohalt ei saa pidada lubatavaks ja mida tuleb panna puuduliku kaalutluse arvele. Nimelt korduvad juhud, et võetakse ette suuremaid ehitusi ja mõne aasta pärast loobutakse nende tarvitamisest ning jäetakse kasutamata seisma. Näiteks, Loodi ja Heimtali mõisades tehti 1926—1927 a. suuremaid ümberehitusi. Möödunud aastal loobus Sõjaministeerium neist hoonetest. Olustveresse ehitati ladu (läks maksma 12000 kr.). Mõne aja pärast otsustati ladu üle viia Viljandisse, kuhu ehitati sel puhul uued hooned. Ka ei peeta ehituste alal igakord kinni seadluste nõuetest ega arvestata piiratud ressursidega. Näiteks, Verska laagris püstitati palju hooned ilma tarviliku loata, projektideta, eelarvedeta ja ka aruanneteta. Ka teised kaalumata toimetamised on seotud kahjudega. Näiteks, mereväe ekipaaži baraki mitmekordne remonteerimine. Juba esimese remondi algusel juhtis Riigikontroll tähelepanu sellele, et ennast ära ei tasu niisuguse baraki remont. Kuid remonteeriti siiski. Kui remontideks tarvitati ära 15.000 kr., siis leiti, et hoone on mädanenud ja tuleb maha lõhkuda. Tartu raudbetoonist angaari ehitusel lubati ettevõtjale teha katuse plekktahvlite ülekate kitsam, kui ette oli nähtud, mille tagajärjel katus laseb läbi vihma. Ka nõrk tehniline järelevalve annab ennast tunda. Viljandi ladude ehitamisel ei olnud savialuspõhjast vett õigel ajal ära juhitud, mille tagajärjel tekkisid müürides praod. Rakvere puuangaar, mis mõne aasta eest ehitati, ähvardab laiali vajuda. Petseris hakkas äsja ehitatud kuur laiali vajuma ja teda tuli lisapalkide abil kinnitada. Samuti tuli Petseris,

Ehitustööd.

nagu seal juba varemalt juhtunud, uue kasarmu seinu näpitsate abil kinnitada, et ära hoida väljavajumist. Välist veetorstikku, mida mitte küllalt sügavasse ei paigutatud, tuli külmal ajal katta ja siis lahti kaevata ja sügavamasse lasta. Mõned viimasel ajal ehitatud betoonkivi seintega laod lasevad niiskust läbi. Et teised sarnased ehitused veekindlad, tuleb põhjust otsida halvas töös nõrga järelevalve tagajärjel. Kalevi pataljoni hoonete remonttööde järelevaatusel selgus, et töö oli halvasti tehtud. Riigikontrolli esindaja ettepanekul peeti 5% ettevõtja töötasust kinni töö parandamiseks.

Revisjonil leitud puudused.

Faktilises korras revideeriti eelarveaasta jooksul 42 väeosa ja asutist 45 korral. Puudusi leiti 34 korral. Saadud andmete järgi kaitseväe ülemusele saadetud asjadest kohtuvõimude korraldusse anti 4 asja 10 ametniku (ohvitseri) ja 1 eraisiku süüdistuse asjus. Distiplinaarkorras karistati 3 isikut ja ametist tagandati 2 isikut. Üks ametnik karistati kohtu poolt 2½ a. vangirooduga. Revideerimiste tagajärjel võeti selgitamisele asju 32030 kr. suuruses, sellest tasuti seni saadud andmete järgi 2628 kr. Varasid võeti arvele 6860 kr. väärtuses.

Revideerimisel ministeeriumi keskasutises selgus, et suured summad raha hoiti võladokumendi peal ametniku käes üle kindlaksmääratud tähtaja, mille peale Riigikontrolli poolt järgnes üldarveseaduse alusel ametniku trahvimise ettepanek 1786 kr. suuruses. Ametisõitute tasu väljaarvamisel oli eksitud 48 korral 204,31 kr. suuruses. Leidus arvestamata varandusi.

Ühe mereväe üksuse revideerimisel tuli avalikuks puudujääk 2220 kr. suuruses, mis, nagu selgus, oli raisatud majandusülemal poolt. Riigi kahju tasuti ja majandusülem karistati kohtu poolt.

Ühe väeosa majanduseosakonna revideerimisel selgus, et söögirasva osteti seebivabrikult.

Ühe rügemendi kahekordsel revideerimisel tulid ette mitmesugused kriminaalse ilmega väärnähtused, millesse segatud ka ülemus. Asi on kohtuvõimude käes lahendamisel. Ka kõrvaldati rügemendis laekahoidja poolt suurem summa riigi raha, mis mõne päeva pärast maa seest (palgivirna alt) üles leiti, välja arvatud vähem osa, mis puudus. Laekahoidja mõisteti vangiroodu. Rügemendi majandus lonkab aastate jooksul, majandusülemad vahelduvad peaaegu iga aasta. Viimase toimetatud revideerimise tagajärjel (märtsikuul 1929 a.) paigutati uus majandusülem madalamale kohale. Peapõhjuseks, miks väärnähtused korduvad, tuleb lugeda mitte küllalt kindlat talitamist süüdlastega ja nõrka järelevalvet ülemuse poolt. Üldiselt eelmise aastaga võrreldes tuli ilmsiks aruandeaastal rohkem kriminaaltundemärkidega väärnähtusi. Hulgaline arvete võltsimine tuli avalikuks ühe jalaväepataljoni eelarveaasta aruannetes. Nimelt oli arveohvitseri poolt võltsitud 22 arvet kogusummas 2369.59 kr. Asjale anti seaduslik käik. Väeosade sisemise majapidamise kohta oli kuni 1927 a. maksev end. Vene kaitseväe seadluste kogu XX r. Nimetatud aastast pandi Vabariigi Valitsuse otsusega mõnedes väeosades katseliselt maksma „üksiku väeosa majapidamise seadlus“, missugune aga lähemal ajal ümbertöötamisele võetakse. Eriti olid keeruliseks tehtud mõnd liiki aruanded (toitlustamise alal). Väeosa majapidamise seadluse alusel jäävad summad, mis väeosa saavutanud ülejäägina kokkuhoidliku majapidamise juures (peaasjalikult hindade vahed normeeritud ja tegelikkudes hindades ja vähemkulutamised) väeosa korraldusse (n.n. ökonomia ehk säästsummad), mida ta võib tarvitada seadluses ettenähtud korras. Eelarveaasta jooksul tekkisid laekarvamused kontrolli ja Sõjaministeeriumi vahel üldsäästsummade tarvitamise kohta. Nimelt asus selleaegne Sõjaminister koos Varustusvalitsuse ülemaga seisukohale, et üldsäästsummasid võib tarvitada ka ohvitseride ja allohvitseride kogudele toetuse määramiseks, motiivina tuues väidet, et väeosa säästvara tekkimine on ainult juhtiva koosseisu, s.o. ohvitseride ja allohvitseride teene. Riigikontroll asus küsimuses täiesti eitavale seisukohale, arvesse võttes, et väeosa säästvara seadluse § 5 järgi võib tarvitada üldsäästsummasid otstarveteks, mis väeosa olukorra parandamiseks tarvilikud, kuna toetuste andmine kogudele, kui juriidilise isiku õigustega eripõhikirja alusel teotsevatele asutistele, ei ole kokkukõlas seadluses väljen-

datud otstarbega milleks võib kasutada summe. Oma seisukohast teatas Riigikontrolör Sõjaministrile nõudes ühtlasi üksiku väeosa majapidamise seadluse täiendamist juhtnõõridega, milleks võib ülesse võtta eelarvesse üldsäästsummasid ja tarvitada neid, välja minnes põhimõttest, et üldsäästsummad on määratud väeosa majandusliku olukorra parandamiseks ja sõdurite elujärje tõstmiseks, mitte aga mingisugusteks teisteks kõrvalisteks otstarveteks. Summade õige ja otstarbekohane kasutamine on seda enam tähtis, et mõnes väeosas ulatuvad aasta üldsäästsummad 30.000 kroonini. Küsimus on seni lahendamata.

Raha assigneerimised eelarve täitmiseks vaadati läbi eelkontrolli korras, kusjuures tulid ilmsiks kulu väljakirjutamised eelarve ebaõigete paragrahvide järgi, kontrahentidele ilma aluseta suuremate tasusummade väljakirjutamised, aritmeetilised vead, viivitustrahvide sissenõudmata jätmised, tehnilistele tingimustele mittevastava varustuse ostmise, tempelmaksust puudulik kinnipidamine.

Tähtsamatest kõrvalekaldumistest seadlustes oleks nimetada:

Kaitsevõe kütte ja valgustusega varustamise seadluse § 18 järgi kuulub kütte ökonomia keskkütete ja tehnilise kütte alal riigi kasuks. Mitmed väeosad on aga neil aladel saavutatud ökonomia seadusevastaselt kannud väeosa kasuks (säästsummade arvele). Samuti on väeosad, kellel oma jõujaam ja kes selle kaudu said tegelikult normimata valgustust, paralleelselt veel valgustusraha kuluks kannud vastavate normide alusel.

Revideerimisel järelkontrolli korras tulid avalikukskorduvad eksimused kulude tegemisel. Eksimusi oli:

rahaliste tasude	alal 142 korral	771.74 kr. suuruses,
toitusvarustuse	„ 22 „	950.19 „ „
hobusemoona	„ 7 „	2.214.52 „ „
kuttega varustuse	„ 13 „	2.906.34 „ „
valgustusega varustamise	„ 11 „	831.38 „ „
kraamiga varustuse	„ 2 „	18.80 „ „
aritmeetilisi eksimusi	„ 18 „	402.— „ „

Kokku 215 eksimust 8094.97 kr. suuruses, missugune summa Riigikontrolli nõudmistel maksti väeosade ja asutiste poolt riigitulude arvele ja kviitungid saadeti kontrolli sissemaksu tõenduseks. Peale selle on osa summasid veel riigituludesse tasumata. Arvuliselt oli kõige rohkem eksimusi päeva- ja sõidurahade aruannetes, summaliselt aga materjalsetes normi aruannetes. Ühes väeosas olid toiduaruanded niivõrra ebaõigelt kokku seatud, võrreldes väeosa käsukirjadega, toidurvarustusele võetud ja maha arvatud inimeste kohta, et revideerimine osutus võimatuks (ühe revideeritud kuu kohta oli ainult ühel päeval toidulolijate päevaleht õige). Et väeosa ise puudulikkude käsukirjade tõttu oli kaotanud võimaluse seaduslikul alusel kokku seada toiduaruandeid, võeti aruande kokkuseadmise aluseks allüksuste andmed; et aga viimaseid kokkukõllasse viia seadusliku dokumendiga (väeosa päevalehega), mahutati viimasesse lausa vale andmed.

Kaitseministeeriumi tulude summa eelarveaasta jooksul on 259.192.75 kr. Puudustest tulude alal tuleks märkida, et sissetulnud tulusummasid on asutiste laekas kanemhoitud, kui see lubatud maksva seaduse ja korralduse järgi (Üldarvepid. sead. ja Sõjaministri käsukiri). Üle lubatud aja riigitulu edasiandmise aega arvesse võttes tõsteti üles viivitustrahvi tasumise küsimus revideerimise tagajärjel.

Arvepidamise ja aruandmise alal väeosades ja asutistes Varustusvalitsuse raha-arve osakond tegi korraldavaid töid, mille tõttu vähenesid eksimused väeosade aruannetes. Näiteks, väeosade poolt kanti eksikombel krediidi uuendamise arvele 3994.66 kr., missugune summa raha-arve osakonna korraldusel kanti üle riigituludesse. Samuti on raha-arve osakonna poolt välja töötatud juhtnõõre arvepidamise ja aruandmise korraldamiseks väeosades.

Tabel Sõjaministeeriumi kuludest õigeks tunnistamata jäänud summade õiendamise kohta.

Eelarve aasta	Õigeks tunnistamata jäetud	Õiendatud kuni 20. detsembrini 1929 a.				Jääb õigeks tunnistamata	Märkused
		Dokumentidega ja seletustega	Riigi tuludesse maksmisega	Kontrollnõukogu poolt riigi kanda võetud	Kokku		
1	2	3	4	5	6	7	8
1918/1919 a.	2.393.22	2.393.22	—	—	2.393.22	—	Lahter 7. näidatud summad on seotud: 1) kohtuvõimudele saadetud aruannetega, millede järgi kohtutoimetused seisma pandud süüdlaste tabamiseni. 2) välistellimistega, millede kohta tõendusdokumendid saatkondade poolt osalt esitamata. 3) seadusevastaste kuludega, mis seni tasumata ja 4) seni esitamata aruannetega.
1920 a. . .	41.331.42	23.306.36	—	—	23.306.36	18.025.06	
1921 a. . .	16.488.57	—	—	—	—	16.488.57	
1922 a. . .	1.616.72	1.317.33	—	39.—	1.356.33	260.39	
1923 a. . .	10.392.77	5.931.06	—	—	5.931.06	4.461.71	
1924 a. . .	5.627.45	673.79	875.68	—	1.549.47	4.077.98	
1925 a. . .	77.285.04	55.866.92	—	—	55.866.92	21.418.12	
1926 a. I veerand	59.221.43	54.165.75	—	—	54.165.75	5.055.68	
1926/27 a.	168.481.58	159.654.13	100.—	—	159.754.13	8.727.45	
1927/28 a.	957.082.19	725.399.43	217.99	—	725.617.42	231.464.77	

Vabariigi Kaitseliit.

Kaitseliidu põhikirja järgi valmistatakse Kaitseliidu eelarve ja selle täitmise aruanne Kaitseliidu organite poolt, kusjuures riigilt saadud summade eelarve kinnitab Vabariigi Valitsus. Eelarve täitmise aruande riigilt saadud summade kohta kinnitas Kaitseliit aga ise. Sellega puudus nende summade tarvitamise üle Valitsuse kontroll, mille peale Riigikontrolör juhtis tähelepanu oma ülevaates 1927/28 a. eelarve täitmise kohta. Riigikogu poolt 19. märtsil 1929 a. vastuvõetud Kaitseliidule toetuse andmise seaduse järgi kinnitab edaspidi ka toetusraha kasutamise aruande Vabariigi Valitsus. Sama seaduse alusel annab riik Kaitseliidule iga aasta rahalist toetust, mille suurus määratakse ette viieks aastaks (arvates 1. aprillist 1929 a. määratakse iga-aastaseks toetuseks 650.000 kr.).

1928/29 eelarveaastal esinesid tuludena Kaitseliidu eelarves veel kaitseliidumaksu summade ülejäägid, missugused vastavate korralduste alusel üle kanti Kaitseliidu keskjuhatuse jooksvale arvele tarvitamiseks eelarve täitmisel.

Kuna Kaitseliidu eelarved ja eelarvete täitmise aruanded seotud aastast-aastasse ülekantavate kaitseliidumaksu summadega, siis on allpool ülevaatenähtud kaitseliidumaksu summade läbikäigud, alates 1925 a. kuni 1. aprillini 1929 a.

Kaitseliidu maksusid sisse tulnud:

1925 a.	—	1.432.852.96	kr.
1926 a.	—	1.013.560.98	„
1927/28 a.	—	61.338.15	„
1928/29 a.	—	9.194.48	„

Kokku 2.516.946.57 kr.

Sellele summale tuleb juure arvata Kaitseliidu keskjuhatuse jooksva arve (2.500.000 kr.) protsendid 77.174.52 kr. seega kogu sissetulek 2.594.121.09 kr.

Kaitseliidu sissetulekutest ära tarvitatud eelarve korras:

1925 a.	—	487.596.43	kr.	
1926 a.	—	676.367.78	„	
1927/28 a.	—	621.063.83	„	
1928/29 a.	—	656.469.43	„	
		<u>Kokku</u>	2.441.497.47	kr.

Jääb 1. aprilliks 1929 a. 152.623.62 kr., millest a) Riigikassas 16.946.57 kr., b) jooksva arvel 90.593.11 kr., d) propagandafondi arvel 20.917 kr. ja c) staabi kassas 24.166.94 kr.

Kaitseliidu kuludeks 1928/29 eelarveaastal oli ette nähtud krediite eelarve järgi 785.986 kr. Määratud krediitidest tarvitab Kaitseliit 692.664.04 kr., jäi tarvitamata 93.321.96 kr. Suuremad ülejäägid tekkisid palkade ja varustuse alal (instruktorite kohtadele määrati tegevteenistuses olevate ohvitseride asemel eraisikuid, kellede palk ja varustusraha väiksem), kinnisvarade soetamise alal (ehitustööde eest jäi välja maksmata osa kulusid eelarveaastal) ja õppealal (osa kursusi, lendkoole ja suvilaagreid jäid pidamata).

Kaitseliidu eelarve kulude revideerimist järelkontrolli korras teostati täielikult 695.694.28 kr. ulatuses. Revisjonil leitud puuduste tõttu jäi õigeks tunnistamata 8.722.46 kr., millest 10. detsembriks 1929 a. õiendatud täiendavalt dokumentide esitamisega ja rahas tagasimaksmisega 2942.03 kr. Jääb õiendamata kulusid 5.780.43 kr. suuruses.

Aruannete sisulisel revisjonil tuli eksimusi avalikuks kõige rohkem komandeerimise päevarahade ja sõidukulude alal (67 juhtu). Faktilises korras revideeriti Kaitseliidu asutisi 7. korral. Puudusi leitud 5. korral, milledest teatatud Kaitseliidu ülemale. Takistustest, mis tekkisid alguses Kaitseliidu revideerimisel eelkontrolli korras (Kaitseliidu juhatus ei tunnistanud kontrolli teostamist sarnases ulatuses, nagu see sünnib riigiasutistes) saadi vahepeal üle ja revisjon sündis enam-vähem normaalselt.

Viimasel ajal on Kaitseliidu juhatus arvamusel, et Kaitseliit kui seltskondlik organisatsioon, on erilistes tingimustes võrreldes riiklikkude asutistega mille pärast tema eelkontrolli teostamise määrust, samuti ka hankeseaduse nõudmisi tööde läbiviimises, täiel määral ei täitnud.

Põllutööministeerium.

Kulud.

1928/29 a. ministeeriumi kulud olid võrreldes eelmise aastaga:

	Kulutatud kroonides		1928/29 a. kulutatud vähem(—) või rohkem(+)	
	1928/29 a.	1927/28 a.	kroonides	%
Korralised kulud.				
Keskasutis	42.440	47.542	—5.102	—10,7
Maakorrald. ja metsade peavalitsus. .	3.348.613	3.327.035	+21.578	+0,7
Põllumajanduse peavalitsus	891.809	740.834	+150.975	+20,4
Loomatervishoiu „	86.659	75.555	+11.104	+14,7
Kokku	4.369.521	4.190.966	+178.555	+4,3
Erakorralised kulud.				
Keskasutis	9.679	—	+9.679	—
Maakorrald. ja metsade peavalitsus. .	1.107.313	912.094	+195.219	+21,4
Põllumajanduse peavalitsus	194.931	382.748	—187.817	—49,1
Kokku	1.311.923	1.294.842	+17.081	+1,3
Operatsioonifondid.				
Maakorrald. ja metsade peavalitsus. .	2.150.000	2.798.290	—648.290	—23,2
Põllumajanduse peavalitsus	2.748.630	892.299	+1.856.331	+208
Kokku	4.898.630	3.690.589	+1.208.041	+32,7
Kulud kokku	10.580.074	9.176.897	+1.403.677	+15,3

Põllutööministeeriumi keskasutise korralised kulud vähenesid peaausjalikult selle tõttu, et küttekulud, mis 1927/28. aastal olid erakordselt suured, langesid harilikku normini.

Maakorralduse ja metsade peavalitsuse korralised kulud kuigi vähenesid teede, sildade ja parvede korrashoiu alal 62.703 kr. ning metsaasjanduse alal 81.157 kr., üldiselt aga suurenesid lõplikult 21.578 kr. võrra peaausjalikult teenistusetasu arvel.

Põllumajanduse peavalitsuse korralised kulud suurenesid 150.975 kr. võrra enamikult kultuurilise toetuse ja teenistusetasu alal. Nimelt suurenesid kulud:

kultuurtoetuse alal	14,7%
riigi põllumajanduslikkude koolide õppejõudude teenistusetasu alal	54%
erapõllumajanduslikkude koolide õppejõudude teenistusetasu alal	12,5%

Loomatervishoiu peavalitsuse korralised kulud suurenesid peaausjalikult teenistusetasu alal.

Erakorralised kulud.

Põllutööministeeriumi keskasutise erakorraline kulu oli tingitud maja ostmisest Kuresaare ministeeriumi kohapealsete asutiste paigutamiseks.

Maakorralduse ja metsade peavalitsuse erakorralised kulud suurenesid uute hoonete ehitamise (178,8%) ja varade ostmise (145,2%) alal ning vähenesid riiklikkude maaparandustööde (6,5%), võõrandatud maal del ingrosseeritud võlgade % tasumise (39,5%) ja võõrandatud mõisade end. omanikku-

dele tagasiantavate varade eest inkasseeritud rentide tagasimaksmise (7%) alal. Lõpptulemus suurenesid Maak. ja metsade peav. erakorralised kulud, võrreldes eelmise aastaga, 21,4% võrra, milline suurenemine langeb peaaesjalikult võõrandatud mõisade eest makstud tasu (300.000 kr.) arvele.

Põllumajanduse peavalitsuse erakorralised kulud vähenesid aruandeaastal üldiselt 187.817 kr. võrra, kuna ära jäid eelmisel aastal esinenud summad riigile maade ja inventari ostmiseks. Üksikud kulud suurenesid aruandeaastal koolide ja katsejaamade chitamise ja sisseseadmise alal 46.882. — kr.

Kulud operatsioonifondide alal Maakorralduse ja metsade peavalitsuse juures vähenesid 23,2% võrra, kuna välja jäid krediidid riigi metsatööstusele ja laenudeks seemnevilja muretsemiseks.

Põllumajanduse peavalitsuse operatsioonifondide üldsumma suurenes 208% võrra järgmistele krediitide arvel: 1) laenuid põllupidajatele seemnevilja muretsemiseks, 2) laenudeks Peipsi kallastelt ümberpaigutatud kalameestele, 3) laenuid liigvee all kannatanud põllupidajatele ja 4) põllumajandusliku toetuslaenu fondi asutamiseks.

Siin peab märkima, et Põllutöoministeeriumi korralduses on üldse 18 mitmesugust erifondi, millistest antakse laene põllumajanduse ja kalaasjanduse toetamiseks.

Põllutöoministeerium esitas oma tulude aastaaruande kogusummas 10.527.857 kr. alles 2. septembril 1929 a., kuna RT nr. 26 — 1929 a. väljakuulutatud määruse alusel pidi esitatama aastaaruande 1. juuniks. Seega hilines aastaaruande esitamine tervelt kolm kuud. Tulude aruande võrdlemisel Riigikassa andmetega selgus, et Põllutöoministeerium ei ole kokkukõlastanud oma aruannet Rahaministeeriumi aruandega, mille tõttu Kontrollnõukogu jättis õigeks tunnistamata Põllutöoministeeriumi tuludearuande ja otsustas selle tagasi saata ministeeriumile lahkumineku teel selgitamiseks. Tähendatud asjaolusid arvesse võttes Riigikontroll ei saa võtta seisukohta Põllutöoministeeriumi tulude kohta.

Võrreldes 1928/29 a. eelarvega kulutati:

	Lubatud eelarvega	Kulutatud aruande järgi	Ülejääk	Kulutatud eelarvest %
Korralised kulud.				
Keskasutis	43.006	42.440	566	98,7
Maakorrald. ja metsade peavalitsus. . .	3.492.991	3.348.613	144.378	95,9
Põllumajanduse peavalitsus	908.424	891.809	16.615	98,2
Loomatervishoiu „	86.848	86.659	189	99,8
Kokku	4.531.269	4.369.521	161.748	96,4
Erakorralised kulud.				
Keskasutis	45.000	9.679	35.321	21,5
Maakorrald. ja metsade peavalitsus. . .	1.294.518	1.107.313	187.205	85,5
Põllumajanduse peavalitsus	265.437	194.931	70.506	73,4
Kokku	1.604.955	1.311.923	293.032	81,7
Operatsioonifondid.				
Maakorrald. ja metsade peavalitsus. . .	2.150.000	2.150.000	—	100
Põllumajanduse peavalitsus	2.767.780	2.748.630	19.150	99,3
Kokku	4.917.780	4.898.630	19.150	99,6
Kulud kokku	11.054.004	10.580.074	473 930	95,7

Maakorralduse ja metsade peavalitsuse alal 1928/29 a. vältel kulutati korralise eelarve krediidist:

A. keskasutis	829.375.35 kr.
B. asutised kohtadel	2.507.546.04 „
C. metsakool	11.691.68 „

Operatsioonifondid.

Tulud.

Eelarve täitmine.

Tegevus

Riigimaid, rendiobjekte ja nende päraldise (juure arvatud ka seni müüdnud kohad), mis asuvad väljaspool linnu ja aleveid, oli peavalitsuse valitsemisel 1929 a. augustikuu kokkuvõtte järgi:

- a) põllumajanduslikke üksusi 67.600 kohta } väärtus 3.243.717 puhtakasu-
 tööstuse-, äri- ja viljapuuaiakrunte 1.504 „ } rbl.
 ehituskrunte 5.341 „ }
 b) maade päraldise:
 hooneid müüdnud 6.171.105 kr., mütmata 7.739.571 kr. väärtuses
 viljapuid ja viljapõõsaid müüdnud 72.054 „ „ 345.200 „ „
 c) kruntidel kasvavat metsa:
 hinnatud 15.063 kohal 7.376.224 kr. väärtuses;
 hindamata 32.180 „

Maakorraldamise alal avaldus aruandeaastal peavalitsuse tegevus paralleelselt riigi maatagavarast uute kruntide loomisega ka endiste, juba kasutamiseks välja antud riigimaade üksuste korraldamises. Üldse 1928 a. korraldati 4875 mitmesugust üksust, kokku 75.774.44 ha suuruses. Korraldamist jäid ootama 13.286 kohta 250.167 ha pindalaga.

Eramaid (hinge-, lapi- ja rendimaad) korraldati aruandeaasta kestel.

Narvataga-maadel	142 kohta	2372 ha	pindalal.
Petserimaal	82 „	1164 „	„
Saaremaal	75 „	1552 „	„
Lääne- ja Tartumaal	12 „	125 „	„
Kokku	311 kohta	5213 ha	pindalal.

Seni korraldamiseks üles antud hingemaadest on korraldatud Narvataga üle 50% ja Petserimaal üle 75%. Saaremaa lapimaade ja muu eramaade korraldamine on veel algjärgus.

Riigimaade ja metsade valitsuselt väljaantud maadest väärivad tähelepanu postijaamade krundid. Postijaamade seaduse (RT 50 — 22 a.) alusel on Põllutöoministeriumi andmetel tasuta nende jaamade kasutada antud üle 7650 ha maad ühes hoonetega, riigirent milledelt tõuseb ümber 27.400 kroonini.

Postijaamad asutati omal ajal posti ja reisijate veoks, kuid viimasel ajal, autoliinide võrgu tihendamisel ja postiveo võistlustelt väljaandmisel, väheneb nende tähendus. Näit. on jaamu, kus aasta jooksul üldse pole olnud ei posti ega reisijate vedu. (1928 a. andmed). Üldpildi jaamade tegevusest ja neile kasutamiseks antud maa kohta annab järgmine tabel:

Hobuseposti jaamad	1928 a. sõitude arv ning andmed kasutada oleva maa hulga kohta														Üldse 1928 a. reisijaid veetud				
	Sõituseid ei ole olnud		1—15 sõitu		16—30 s.		31—50 s.		51—75 s.		76—100 s.		101—150 s.			151—200 s.		üle 200 s.	
	jaamade arv	nende kasutata maa ha	jaamade arv	nende kasutata maa ha	arv	ha	arv	ha	arv	ha	arv	ha	arv	ha		arv	ha	arv	ha
Harjumaal	3	64,79	2	62,11	2	125,90	4	218,58	2	84,50	—	—	3	149,04	—	—	3	169,66	2153
Järvemaal	2	56,43	4	173,21	3	171,80	2	79,13	1	42,47	6	258,42	2	90,18	2	72,36	2	353,70	1881
Virumaal	1	54,20	2	132,98	3	112,87	1	51,41	—	—	5	205,09	3	133,85	2	96,18	3	158,29	1515
Tartumaal	1	46,00	7	240,39	1	41,80	—	—	—	—	3	43,93	—	—	1	58,32	3	80,55	1313
Läänemaal	2	83,69	8	437,89	1	70,56	8	503,73	2	73,95	1	53,79	4	280,67	—	—	1	83,22	1288
Võrumaal	—	—	3	97,17	1	36,53	3	62,17	5	161,75	—	—	2	89,83	1	80,79	2	125,76	2139
Valgemaal	—	—	—	—	—	—	2	69,63	—	—	1	34,60	1	27,52	—	—	1	67,79	582
Viljandimaal	—	—	3	64,44	1	27,21	2	94,39	1	40,29	—	—	1	27,21	1	54,39	1	17,47	843
Pärnumaal	—	—	4	205,54	—	—	2	154,06	1	53,13	2	45,87	2	72,03	—	—	1	52,20	1255
Saaremaal	3	85,32	2	77,22	2	68,45	—	—	—	—	—	—	1	99,64	—	—	3	201,09	2282
Kokku	12	390,43	35	1490,95	14	655,10	24	1233,10	12	456,09	18	641,70	19	969,97	7	362,04	20	1.309,73	15251
Jaamad, millele kohta puuduvad andmed kasutatava maa hulga üle	5	—	2	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Riigimetsade valitsuse valdamisel oli aruandeaastal 1.127.228 ha, millest metsamaad 736.456 ha, tarbemaad 49.413 ha ja kõlbmata maad 341.349 ha. See maaala oli administratiivselt jaotatud 106 metskonda ja viimased koondatud 9 revidendi ringkonda. Metsa järelevalve teostamiseks oli ametis 1540 metsavahti, 239 metsnikku, 82 abimetsaül., 106 metsaülemat ja 9 revidenti.

Peale metsa järelevalve ametkonna teotseb Riigimetsade valitsuse juures Metsakorralduse osakond 21 ametnikuga.

1928/29 eelarveaastal raiuti metsa: peakasutusena lageraide lankidelt ja likvideeritud harvikutelt 1.671.771 tihum., turbe- ja muud raideid 8562 tihumeetrit, vahekasutusena — hooldusraideid ja surnud metsa 416.322 tihum. ning peale selle mitte metsana majandatavatelt maadelt 261.252 tihum. Seega kokku 2.357.907 tihum.

Võrreldes eelarves ettenähtud lageraide normi (7447,3 ha) tegelikult teostatud raietega tähendatud lankidel, mis võrdub 7943,5 hektaarile, selgub, et lageraidena on 496,2 hektaari rohkem raiutud, kui oli eelarves ette nähtud.

Metsauuenduse alal kulutati aruandeaastal 174.726,27 kr., sellest uute kultuuride tegemiseks 109.986,95 kr. Aasta jooksul tehti uusi kultuure 3402,8 ha., kuna 1928/29 a. lageraideid okasmetsa alal oli 4756,22 ha. Seega tehti uusi kultuure 1353,42 ha võrra vähem, kui aasta jooksul paljaks raiutud. Kui veel arvesse võtta vanu raiestikke, mida okasmetsa alal kokku 34.001,2 ha ja peale selle lagendikke a harvikuid 14,580 ha, siis ei saa metsa uuendamist lugeda küllaldaseks. Olgugi, et Riigimetsade valitsuse arvestamise järgi 48,8%, s. o. 16.620,7 ha okaspuuraiestikke metsastub loomulikult, jääb ikkagi 17.380,5 ha raiestikke, mis nõuab kunstlikku uuendamist. Seni Riigimetsade valitsus teostas metsauuendust umbes aastase paljasraide normi piirides ja vanu raiestikke ainult väikese protsendi ulatuses, mille tõttu aast-aastase umbes 10.000 hektaari suuruses raiestikke seisavad metsastamata. Arvates ühelt hektaarilt keskmiselt tulu 5—6 krooni, kaotab riik metsastamata raiestikkude alal umbes 50.000—60.000 kr. aastas.

Riigimetsade valitsusel tuleks pöörata tõsisemat tähelepanu metsauuendamisele.

Metsade täiskorraldus viidi läbi 1923—1927 a. 468.386 hektaarilisel maa-alal ja 1928 a. 62.273 hektaaril, seega kokku 530.659 ha. Kuna metsaameti valdamisel on 1.127.228 ha, siis on korraldamata 596.569 ha ehk 52,9%. Metsaameti arvamus järgi nõuab 596.569 ha korraldamine umbes 9 aastat ning jõuaks lõpule alles 1938 a., mille tõttu I metsakorralduse revisjon hilineb 5 aasta võrra.

Nagu ülaltoodust selgub, ei teostu metsakorralduse tööd seni küllalt intensiivselt ja ratsionaalse metsamajapidamise nõuete kohaselt.

Maakorralduse ja metsade peavalitsuse operatsioonisummadest anti laene aruandeaastal järgmiselt:

1. Maasaajatele inventari muretsemiseks 100.000.— kr. Laenusajaid oli 383. Seega keskmine laenu norm 261 kr. Fondi asutamise (1920. a.) kuni 31.III.29 a. jagatud üldse 1.434.990.— kr.
2. Asunikkuudele ehituselaenuks 2.000.000.— kr. 1922—1928. a. antud kokku 31371 asunikule:

18411 elumaja ehitamiseks	9.201.413 kr.
14405 lauda „	4.829.125 kr.
Kogusummas . . . 14.030.528 kr.	

Keskmine laenu norm oli siin 444. kr.

3. Elukorterite ehitamiseks maal 50.000.— kr. Kuni 31. dets. 1928. a. antud laene 106 isikule, kokku 91.950 kr. Seega keskmiselt 867,5 kr. ühele isikule.

Põllumajanduse peavalitsuses kultuurasid aruandeaastal korralise eelarve järgi:

keskasutis	597.427.46 kr.
asutised kohtadel	124.084.14 „
avalikud ja erapõllumajanduslikud koolid	170.297.00 „

Keskasutise suurim kulu 528.707.93 kr. oli eelarve § 15 järgi määratud kultuuriline toetus.

Vähemal määral toetust andis Põllumajanduse peavalitsus veel erisummadest, nii et aruandeaastal selleks otstarbeks üldse saidid kroonides:

	Riigi eelarve summast	Piimasaaduste väljaveo erimaksu summadest	Kanamunade erimaksust	Kartulite väljaveo erimaksu summadest	Tall. hippodr. totalis. %/% maksudest	Tapamajade %/% maksudest
1. Eesti põllumeeste keskselts . . .	49.236.25					
2. Asumikkude, riigirentn. ja talup. p.-m. liit	44.016.60	2.285.95		720.—		
3. Põllumajanduslik rmtpid. talitus ja ühingud	21.250.—					
4. Masinatarvit. ühing. liit	16.403.—	1.000.—				
5. Eestimaa soopar. selts	28.100.—					
6. Eesti sordiparand. selts	35.300.—			2.000.—		
7. Kontrollühisuste liit ja ühingud	63.047.18	14.153.92				3.184.20
8. Eesti maakarja kasvat. selts.	13.670.—	2.060.—				1.100.—
9. Eesti punasekarja tõuselts	18.221.—	2.710.—				1.400.—
10. „ holl.-friisi kasvatajate selts	18.350.—	4.080.—				1.400.—
11. „ ühistegelise liit		6.205.—				
12. „ maahobuste kasvat. selts	1.644.52					
13. Tori hobuste tõuselts	7.345.14					
14. Eesti ardeni hobuste kasvatam. selts	3.625.91					
15. Agronoomiline büroo	67.665.03					
16. Kalameeste ühingute liit	15.817.—					
17. Aianduse-mesinduse keskselts	8.734.67					
18. Eesti seakasvatajate selts	14.372.—					3.152.02
19. „ linnukasvat. „	11.055.—		3.363.—			250.—
20. „ kalaasjand. „	750.—					
21. Raadi katsejaamad	21.100.—					
22. Mitmesugused asutised ja isikud:						
a) p.-m. kutsehariduse peale	18.385.80	2.390.—				
b) kutsekirjandusele	6.333.—					
c) näitustel auhindadeks	5.915.50	750.—	220.—		157.—	
d) põllum. reisibüroole ja õppe-reisideks	39.75			1.606.52		
e) lambakasvat. seltsile	600.—					
g) Saaremaa maaval. suguhob. paarit. kuludeks	93.40					
h) p.-k. „Estonia” õppemeierei sisseseadmiseks		5.000.—				
j) või kestva-proovide võistluseks		1.600.—				
i) riiginõisadele sugupullide ostmiseks		4.010.43				
k) kartulikasvatuse edend. toimkonnale						
i) turbaühingute liidule		660.—			165.80	
m) p.-m. kutsekoolidele õppevahendite ostmiseks		2.000.—				
23. Põllum. peaval. otsukohe kulu- tanud:						
a) p.-m. kutsehariduse levitamisel ja näitustel	2.610.24					
b) kirjastamise, kirjanduse ja trükitööde peale	8.300.50	700.—				645.50
e) suguhobuste peale	3.957.63				10.085.57	8.000.—
d) Rootsi võla katteks	22.558.81		7.700.—			1.498.01
e) piimasaaduste v.-veoga ühendatud kulud		10.936.40				
g) kontrollkanala ehitamiseks			338.20			
h) kalaasjanduse alal	209.—					
Kokku	528.707.93	60.541.70	11.621.20	4.492.32	10.242.57	20.629.73

Kogusummas

636.235.45

Põllumajanduse Peavalitsuse asutistena kohtadel teotsesid peaaajalikult põllumajanduslikud koolid, milliseid aruandeaastal oli peavalitsuse otsekoheses korralduses 12, millises 1928/29 õppeaastal oli 269 õpilast 42 õpetajaga. Õpilaste arv kõikus 12 (Petseri pltk. ja Tooma sooparanduse kool) kuni 82 (Kehtna tütarlaste põllutöö ja majap. kool).

Kulusid nõudsid need koolid:

Põllutööministeeriumi eelarve ptk. III-B järgi	97.759 kr.
„ „ ptk. III-A § 15 järgi	1.240 „
Erikapitalidest	1.000 „
Riigimõisadelt	22.318 „
<u>Kokku</u>	122.317 kr.

Samul ajal teotsesid Põllumajanduse peavalitsuse korralduses 19 avalikku ja erakutsekooli 733 õpilase ja 77 õpetajaga. Üksikus koolis õpilaste arv 8—82. Need koolid nõudsid riigilt kulu:

Eelarve ptk. III-C järgi	170.297 kr.
„ ptk. III-A § 15 järgi	750 „
Erikapitalide summadest	1.000 „
Ära jäetud rent maade ja hoonete eest	10.031 „
<u>Kokku</u>	182.078 kr.

Põllumajanduslikkude koolide riigi üldkulude saamiseks tuleb ülaltähendatud summale arvata juure koolidele tasuta antud metsamaterjali väärtus.

Peavalitsuse operatsioonifondidest anti laenu aruandeaastal:

1) Ühispiimatalituste riiklikust laenufondist 20-le piimaühingule	147.700 kr.
2) Põllumajand. kutsekoolide ja katsejaamade riiklikust laenufondist 5-le naavalitsusele	54.900 „
3) Kalameeste riiklikust laenust	138.680 „
4) Laenust põllumajand. õpperaamatute kirjastamiseks k.-u. „Agronoomile”	27.679 „
5) Laenust ühistegelisele linatööstusele	1.270.04 „
6) Viljasorteerimispunktide riikl. laenust	4.633.20 „
7) Maaparanduse riikl. laenust	277.224.61 „
8) Põllumajanduslikust toetuslaenu fondist (ei jõutud välja anda)	—
9) Laenu andmiseks Peipsi kallastelt Paldiski ümber paigutatud 12-le kalurite perekonnale	2.780.— „
10) Laenust põllupidajatele seemnevilja muretsemiseks (osa laenu anti pärast 1. apr. 1929 a.)	456.338.85 „
11) Laenust 1928 a. liigvee läbi kannatanud põllupidajatele	893.275.— „

Põllutööministeeriumi laenufondidest Riigikontroll võttis lähemale vaatlemisele maaparanduse laenufondi, milline sai alguse 1923 a. Riigikogus „Põllutööministeeriumile riikliste maaparanduse tööde tege-
miseks ja põllumeestele maaparanduse laenu andmiseks eelkrediidi määramise seaduse” vastuvõtmisega
milline hiljem Riigikogu poolt täiendati 2.XII.25. a. maaparandusefondi seadusega. Riigi eelarve korras kanti
fondi arvele:

Maaparanduselaenu-
fond.

1923. a.	200.000.— kr.	
1924. a.	600.000.— „	
1925. a.	425.000.— „	
1926/27. a.	500.000.— „	
1927/28. a.	200.000.— „	
1928/29. a.	—	Kokku 1.925.000.— kr.

1-ks aprilliks 1929 a. tuli fondi arvele väljaspool eelarvet:

%% ja viivitustrahve	226.950.07 kr.
tagasimaksetud laene	354.639.15 „
<u>kokku sissetulekuid</u>	2.506.589.22 kr.

Eesti Maapanga andmetel oli välja antud kuni 1. IV. 1929 a. maaparanduse laene	2.167.330.99 kr.
fondi arvelt maha kustutatud autasu maasaajate laene	1.380.32 „
liidetud laene asunduskapitali kantud	70.070.88 „
maha kirjutatud kursivahe	28.517.10 „
<u>2.267.299.29</u>	kr.

Järelikult kujunes fondi seis 1. aprilliks 1929 a.:

väljaantud laenud	1.812.691,84 kr
maapanga korralduses	239.289,93 „
	<u>Kokku 2.051.981,77 kr.</u>

Kuni 1. I. 1929 a. väljaantud laenud jagunevad maakondade ja majapidamiste tüüpide järgi järgmiselt:

Harjumaal	273 omanikule	—	297.311 kr.	ja	248 asunikule	229.776 kr.
Virumaal	135 „	—	153.619 „	„	121 „	100.310 „
Läänemaal	125 „	—	137.344 „	„	66 „	70.794 „
Saaremaal	59 „	—	40.394 „	„	20 „	13.090 „
Järvemaal	88 „	—	104.088 „	„	46 „	36.130 „
Pärnumaal	112 „	—	139.297 „	„	39 „	41.939 „
Viljandimaal	149 „	—	172.684 „	„	45 „	50.024 „
Tartumaal	176 „	—	230.098 „	„	129 „	120.403 „
Valgemaal	46 „	—	53.704 „	„	40 „	32.308 „
Võrumaal	54 „	—	58.593 „	„	26 „	20.295 „
Petserimaal	— „	—	— „	„	1 „	696 „
Kokku	1217 omanikule	—	1.387.132 kr.	ja	781 asunikule	717.053 kr.

Üksikud laenusummad kõiguvad 150 ja 18.000 krooni vahel (viimane Tallinna linnale). 1-ks aprilliks 1929 a. on üldse laene määratud 2403 isikule, neist kätte saanud 2043, ülejäänud 360 isikut pole välja võtnud, laene ning need annuleeriti.

1929 a. suvel vaatas Riigikontrolli esindaja maaparanduse töid 48 laenusaanud majapidamises Järva-Lääne-, Harju- ja Tartumaal, kusjuures selgus, et

	Tööd olid korralikult tehtud	Tööd olid rahuloldavalt täidetud	Tööd olid halvasti täidetud	Kava täidetud, kuid töö ei annud tagajärgi	Maaparandustööd hooletusse jäetud	Tööd tegemata
Järvemaal	—	1	4	—	1	—
Läänemaal	1	8	3	—	2	1
Harjumaal	3	4	4	3	—	2
Tartumaal	—	6	3	1	—	1
Umbes	4 8,4%	19 39,5%	14 29%	4 8,4%	3 6,3%	4=48 8,4%

Sellele peab juure lisama, et määrustes ettenähtud aja jooksul (2 aastat) oli töö lõpetanud ainult üks laenusaja.

Kuna ülevaatus toimus ilma valikuta juhuslikult võetud raioonide kõikides kuni 1926 a. laenusaanud majapidamistes, siis võib arvestada saadud andmetega kui keskmistega, olgugi et ülevaadatud üksused moodustavad väikese % üldisest laenusajate arvust.

Töökava täitmine pakub järgmist pilti:

56,3% ülevaadatud majapidamise üksustest täidavad vähemalt rahuloldavalt laenu tingimusi.

29% — halvasti,

8,4% — töö tegemata,

6,3% — tehtud töö jäetud hiljem hooletusse.

Rahuloldavalt täidetud töödest ei saavutatud 8,4% juures (ülevaadatud majapidamiste arvust) tagajärgi puuduliku maaparanduskava projekteerimise tõttu. Nimelt kava valmistaja ei võtnud arvesse liigvee äravoolu võimalusi ning hiljem selgus, et liigvee ärajuhtimiseks tulevad veel korda seada suuremad peamagistraalid.

Tööde halvasti täitmise põhjusteks tuleb arvata kapitali puudust, laenu teiseks otstarbeks kasutamist, hoolimatust, kui ka oskamatus tõe täitmisel. Viimane asjaolu tuleb eriti nähtavale salakraavituste juures.

Tehtud tööde hooletusse jätmise põhjuseks oli maaparanduse tööde tähtsuse alahindamine, maaku-
taja elukoha muutmine ja rasked kohapealsed maaparanduse tingimused liigvee äravoolu suhtes.

Juhtudel, kus maaparanduse tööd hoopis tegemata, on saadud laen ära kulutatud nähtavasti teiseks otstarbeks.

Põllumajanduse peavalitsuse erikapitalide tulud-kulud olid, võrreldes möödunud aasta tulude-
kuludega, kroonides järgmised:

	Tulud:		Kulud:	
	1928/29 a.	1927/28 a.	1928/29 a.	1927/28 a.
Piimasaaduste väljaveo erimaks	174.705	164.909	175.115	157.075
Kanamunade väljaveo erimaks	24.245	16.251	17.578	14.972
Puuvilja väljaveo erimaks	8	1.657	58	799
Kartulite väljaveo erimaks	21.747	15.486	8.047	9.886
Tallinna hipodroomi totalisaatorilt %%%	8.602	14.326	10.243	24.842

Põllumajanduse peavalitsusele alluvalt majandati 1928/29 a. 20 riigi majapidamist, kokku 8527 ha
pindalaga, millest 4249 ha põllu-, 2816 ha heina-, 38,43 ha aia-, 683 ha karja-, 272 ha mets- ja 468 ha muud
maad. Puhast tulu aruandeaastal näitavad 7 mõisat, nendest esireas Vana-Antsla — 34.200 krooniga.

Riigimõisad.

Kolme viimase aasta kestel andsid järjekindlalt ülejääke Kastre (likvideeritud), Kehtna, Sõmerpalu,
Torma, Vaeküla ja V. Antsla mõisad. Kogu riigimajandmisel oleku ajal töötavad kahjuga Kurema ja Tori
mõisad.

Riigimõisade tähtsamate majandusharude tulukus viimase 5 aasta jooksul on kokkuvõttes järgmine
(kroonides):

	1924/25 a.		1925/26 a.		1926/27 a.		1927/28 a.		1928/29 a.		Lõpptulemus kasu (+) kahju (-)
	kasu	kahju	kasu	kahju	kasu	kahju	kasu	kahju	kasu	kahju	
Põld	24.876		134.263		9.381		124.430		11.050		+314.000
Kari		15.491		17.438		36.474		5.351		8.748	+35.024
Sead		1.558				865	6.497			6.767	-29.641
Sugutäkid .		1.908		8.043			4.198			1.577	-18.218
Viljapuuaiad		1.496		622		817				2.243	-2.075
Piiritusevab.	25.929			11.548		28.630		16.069		10.046	+69.126
Telliskiviv.	3.768			2.388		1.566		3.593		1.553	+12.868
Veskid . . .		1.120		1.036		2.749		1.425		2.570	+4.588

Samuti näitavad järjekindlalt igaaastast kahju kalade ning sugulammaste kasvatus ja Tori hobuste-
kasvandus.

Riigimõisade aruanne, mille kohta hilise saamise tõttu Riigikontrollis revisjoni andmed veel lõplikud
pole, näitab 1928/29 a. 18.254 kr. ülejääki. Peale selle kulutasid mõisad nendes asuvate põllumajanduse
kutsekoolide toetamiseks 22.318 kr. ja andsid Tori hobusekasvandusele 16.000 kr., seega tõuseb kasu mõi-
sadest 56.571.76 kr.

Näidatud kasu on riigimõisade kasutada oleva

1 ha tulundusmaa kohta	7.01 kr.
1 „ põllumaa	„ 13.31 „
aktiivkapitali	„ 2,1 %

Võrdlemiseks vastavad (1 a. võrra vanemad arvud) Põllum. raamatupid. talituse suurtalundite (keskm. 85 ha) rühmast on: 11,77*), 35,07 ja 3,71**). Sellejuures peab tähendama, et riigimõisade aktivas puudub maa ja kasvavate metsapuude väärtus, mis Põlum. raamatupid. talituse suurtalundites esimene 22,30 ja teine 10,51% aktiivkapitalist.

Aktiivkapitali tuleb 1 ha tulundusmaa kohta

Põllum. raamat. suurtalundites	316,88 kr.***)
riigi	334,27 kr.

Loomatervishoiu peavalitsuse kasutada, peale varem näidatud korralise eelarve, oli tapamajade riigi protsendimaksu erikapital järgmiselt:

	1928/29 a.	1927/28 a.	Võrreldes eelmise aastaga suurennes (+) või vähenes (—)	
			kroonides	%
Tulud	205.350.42	235.526.04	—30.175.62	—12,8
Kulud	229.401.94	237.914.49	—8.512.55	—3,6

Revisjoni ulatus ja tulemused.

Riigi protsendi maksu erikapitali kuludest on, võrreldes eelmise aastaga, suurenenud üldised kulud (40,3%), kahjutasud (18,9%) ja varanduste soetuskulud (23,2%) ning vähenenud toetussummad (58,2%) ja riigi sissetulekute arvele maksetav ülejääk (55%).

Aruandeaastal revideeriti Põllutööministeeriumile alluvaid asutisi Riigikontrolli poolt 79 juhul. nendest 4 kutsekooli, 2 riigimaadetilemat, 14 ringkonnavalitsejat, 45 metskonda, 1 lauatehas ja 13 riigimõisat. 18 juhul pole puudusi leitud (kassa-revisjonil), aga 61 korral on konstateeritud mitmesuguseid puudusi, mille kõrvaldamist ministeeriumilt nõutud. Revisjonil avalikukstehtud süütegude puhul on süüdlaste ülemuse poolt karistust määratud distsiplinaarkorras 5, teenistusest vabastatud 16, prokuröri korraldusse antud 24 ametnikku ja 4 eraisikut. Üldisemalt esinesid puudused asutuste arvepidamises ja põllumajanduses (Alatskivi, Helme, Polli j.t.r/mõisad), kuritarvitused metskondades (Antsla, Karksi, Orajõe j.t.).

Järelokrolli korras Põllutööministeeriumi 1928/29 a. eelarve täitmise aruande osalisel revideerimisel Riigikontrollis jäi esialgselt õigeks tunnustamata kulusid korral, krediidi alal 301.770 kr (sellest suurim osa — 247.495 kr. langeb, nagu eelmiselgi aastal, kutsekoolide õpetajate palkade arvele, sest seni pole esitatud dokumente, mis võimaldaksid õpetajate palganormi kontrollimist) ja erakorral. krediidi alal 116.317 kr. millest 68.331 kr. on kulud kutsekoolide ja katsejaamade ehitamise ja sisseseadmise peale (kuna pole esitatud tehnilisi aruandeid) ning 43.874 kr. mis makstud võõrandatud maade ingrossseeritud võlgade protsentideks kuna selguseta protsentide normi seaduslikkus.

Peale selle oli Põllutööministeeriumi alal 1. novembril 1929 a. selgitamisel veel eelmiste aruandeaastate eest lahtiseks jäänud summaid 1.424.733 kr.

*) Uuematel Statistika büroo andmetel 1928/29 a. 8,57.
 **) " " " " " " 2,37.
 ***) " " " " " " 324,83.

Teedeministeerium.

Teedeministeerium koosnes 1928/29 a. neljast osast: 1) ministeeriumi keskasutis; 2) Riigi raudteevalitsus; 3) Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus ja 4) Mereasjanduse peavalitsus. Peale selle teotsid Teedeministeeriumi alal iseseisvate operatsiooni asutistena Sadamatehased ja Laevasõidu amet likvidatsioonis (kuni 1. X. 1928. a.) alludes administratiivselt Mereasjanduse peavalitsusele.

Teedeministeeriumi kulud aruandeaastal, võrreldes eelmise aasta kuludega, olid järgmised:

	Kulutatud		1928/29 a. kulutatud rohkem (+) vähem (—)	
	1928/29 a. Kr.	1927/28 a. Kr.	Absoluutselt Kr.	%%
Korralised kulud:				
Keskasutis	2.251.709	2.052.211	+199.498	+9,7
Riigi raudteevalitsus	12.322.400	12.088.714	+233.686	+1,9
Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus	4.093.596	3.839.364	+254.232	+3,6
Mereasjanduse peavalitsus	1.402.585	1.597.010	—194.425	—12,2
Korralised kokku	20.070.290	19.577.299	+492.991	+2,5
Erakorralised kulud:				
Keskasutis	519.870	1.976.138	—1.456.268	—73,7
Riigi raudteevalitsus	2.386.677	2.275.828	+110.849	+4,9
Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus	46.562	—	+46.562	—
Mereasjanduse peavalitsus	619.062	441.806	+177.256	+40,3
Erakorralised kokku	3.572.171	4.693.772	—1.121.601	—24,0
Korralised ja erakorralised kokku	23.642.461	24.271.071	—628.610	—2,6

Seega on Teedeministeeriumi kulud üldiselt vähenenud 2,6%, võrreldes eelmise aastaga, ja seda ministeeriumi keskasutise erakorraliste kulude vähenemise tagajärjel, kuna korralised kulud tõusid 2,5%. Võrdlev kulude käsitus on toodud alamal ministeeriumi üksikute asutiste viisi.

Keskasutis.

Teedeministeeriumi keskasutise korralised kulud 1928/29 eelarveaastal üldse suurenesid 199.498 kr. võrra ehk 9,7%, kuigi mõnes üksikus paragrahvis saavutati kokkuhoidu.

1928/29 a. korraliste kulude võrdlused eelmise aasta kuludega — liigitatult pealade järgi — on toodud alljärgnevas tabelis:

Korralised kulud.

	Kulutatud 1928/29 a.	Kulutatud 1927/28 a.	1928/29 a. kulutatud rohkem (+) vähem (—)	
			Absoluutselt	%%
§ 1. Teenistusetasu	72.248	69.342	+2.906	+4,2
§§ 2 ja 10. Ametisõidud ja sõidukulud	14.292	4.033	+10.257	+256,0
§ 29. Loodusvarade uurimine	20.300	15.196	+5.104	+34,0
§ 73. Teede ja sildade ehitus ja korrashoid	2.102.355	1.921.887	+180.468	+9,5
§§ 3, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 40, 69, 82 ja 90	42.514	41.751	+763	+1,8
Kokku	2.251.709	2.052.211	+199.498	+9,7

Eriti suur kulude suurenemine § 73 järgi on otsekohe tingitud Maanteede seaduse § 21 ettenähtud summade iga-aastasest kasvamisest teede ja sildade ehituse ja korrashoiu alal. Ka kaudselt mõjutab Maanteede seaduse elluviimine ministeeriumi keskasutise kulusid tema peale pandud ülesannete täitmisel. Seaduse järgi tuleb ministeeriumil läbi vaadata ja kinnitada eelarveid, projektisid, aruandeid ning revideerida omavalitsuste poolt teostatavate tööde tegelikku läbiviimist, milleks on vaja palgata lisatööjõudusid ning ette võtta suuremal määral ametsõituisid. Maanteede inspekteerimise otstarbel on aruandeaastal ostetud sõiduauto, mille korrashoidmise ja ülevalpidamise kulud on suurenenud

Kulude suurenemine § 29 järgi — loodusvarade uurimine — on tingitud peamiselt II Läänemeremaade hüdroloogide konverentsi korraldamisest ja sisevete uurimistööde kirjastamise laienemisest.

Kulud teiste §§ järgi, ühedes suurenedes, teistes vähenedes, näitavad lõpu kokkuvõttes väikest kasvu, mis samuti tekkinud uute ülesannete juuretulekust, nagu maanteede seaduse elluviimiseks vajalikkude määruste ja juhtnööride väljatöötamine, nende kirjastamine jne.

Nagu eelpooltoodud tabeli andmetest näha, moodustavad sildade ja teede ehituseks ja korrashoiuks tehtud kulud 93,4% ministeeriumi keskasutise korralise eelarve kulude kogusummast, teenistustasu — 3,2% ja kõik teised korralised kulud — 3,4%.

Eelarve järgi määratud korralisest krediidist 2.729.616 kr. on ära kulutatud 2.251.709 kr. s. o. 82,5%, kuna kulutamata jäänud summast § 73 järgi arvati järgneva aasta eelarve juure 472.722 kr. s. o. 17,3%, ülejääk 5.185 kr. s. o. 0,2% suleti.

Erakorralised kulud.

Erakorralised kulud 1.976.138,57 kr. asemel eelmisel aastal olid jooksva aastal 519.869,75 kr. seega vähem 1.456.268,82 kr. võrra ehk 73,7%; vähenemine on Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee välajaotamise kulude ärajäämisest, millised eelmisel aastal oli 1.812,581 kr.

§§ 1 ja 3 all näidatud erakorralised kulud — korraliste laevaliini toetamine ja mitmesuguste tööde korraldamine on muutumas igaaastasteks reguläärseteks kuludeks. Esimene liik nendest kuludest põhjeneb maksvatele seadustele ja määrustele. Jooksva aastal olid need kulud 10.171 kr. — eelmise aasta 15.000 kr. asemel. Vähenemine tuleb sellest, et Emajõe ja Peipsil tegutsev „Ühendatud sisevete auru-laevandus“ ei vajanud toetust. Teise liigi kulud — hädaabitööde korraldamine töötatöölisele — 70% kogu erakorralisest eelarvest näitavad kasvamise tendentsi, kuna tööpuudus aasta-aastalt suureneb. Eelmisel aastal kulutati nende tööde korraldamiseks 129.155,66 kr., jooksva aastal 363.341,67 kr. seega rohkem 234.186,01 kr. võrra ehk 181,5%. Eelarve järgi määratud 535.339 kr. kulutati 67,9%, kuna kulutamata osa 171.997 kr. s. o. 32,1% järgmise aasta eelarve juure arvati.

Teised aruandeaasta erakorralise eelarvega lubatud kulud puudusid eelmisel eelarveaastal.

Aerodroomi ehitamiseks antud krediit 25.000 kr. jäi tarvitamata, sest kava teostamise algamiseks oli vaja suuremat krediiti. Riigikogu kõrvalhoone ehitamiseks ja A.-s. „Aeronaudilt“ kinnisvarade ostmiseks lubatud summad kulutati ka määratud suuruses (32.461 kr. ja 60.959 kr.). Peipsi veepinna alandamiseks, Peipsi kalda kindlustamiseks ja jõesüvendajate muretsemiseks lubatud krediidist 355.000 kr. kulutati vähem osa (15%), kuna suurem osa (85%) järgmise aasta eelarve juure arvati.

Tulud.

Ministeeriumi keskasutise alal 1928./29. a. määratud ja sissetulnud riigitulud kogusummas 72.065 kr. moodustavad vaevalt tuntuva osa riigi sissetulekute üldisest summast ning suuremas enamuses on juhuslikku laadi, nagu A.-s. „Aeronaudi“ operatsiooni fondi tagasimaks 50.000 kr. A.-s. „Küttevole“ avansina laevaliini toetuseks antud summa 5.000 kr. tagasimaks j.t.; alaliselt saadavad tulud, trükitööde müük ja ministeeriumi hoones väljarenditavate korterite üür, kujutavad enesest koguni väikesi summasid; võrdlemisi suurema summa moodustavad uppunud varanduste realiseerimise arvel A.-s. „Vikingilt“ saadud sissetulud.

Tegevus.

Teedeministeeriumi keskasutise peale pandud ülesandeid teostavad ministeeriumi juures asuvad Sisevete uurimise büroo ja peaaasjalikult Ehitus-tehnika osakond.

Sisevete uurimise büroo harilik tegevus väljendus peamiselt vooluhulkade mõõtmises ja vaatlemise andmete ümbertöötamises ning sisemiste veeteede kirjeldamises. 1928. a. suvel korraldas sisevete uurimise büroo II Läänemeremaade konverentsi ja Eesti vesimajanduse näituse.

Ehitus-tehnika osakonna ülesandeks oli lennu- ja jõuvankri asjanduse ning ehitustegevuse edendamine ja järelevalve, peale kaitsevæele alluvate; see tegevus ei nõudnud suuremaid otsekoheleid kulusid Teedeministeeriumi aruande järgi.

Peategevuseks oli aga maanteede ja sildade ehitamine ja nende korrashoiu ning avalikkude tööde korraldamine, milleks tuli teha võrdlemisi suuri kulusid.

Neid ülesandeid Ehitus-tehnika osakond teostas omavalitsuste kaudu, andes üle oma eelarves ja väljaspool eelarvet ettenähtud järgmised summad:

a) korralises eelarves § 73 p. a all lubatud toetussummad	1.504.820,84
b) samas eelarves § 73 p. b all lubatud summad riigimetsade teetegemise kohustuse täitmiseks	162.159.—
c) erakorralises eelarves § 3 all ettenähtud summad mitmesuguste tööde korraldamiseks, millistest suurem osa samuti teede tegemise peale kulutati	309.486.—
d) väljaspool ministeeriumi eelarvet sissetulnud jõuvankri maksu summad	8.570.20

Summade jaotus üksikute omavalitsuste ning teiste asutiste vahel on näidatud alljärgnevas tabelis:

Kellele antud	Korraline kredit § 73 p. a. Toetus omavalitsustele	Korraline kredit § 73 p. b. Riigimetsade teekohustuste täitmiseks	Erakorraline kredit § 3. Mitmesuguste tööde korraldamine	Väljaspool eelarvet antud summad. Jõuvankri maks.
Tartu maavalitsus	241.609	15.000	—	1.428
Viru „	209.200	15.000	—	521
Võru „	145.900	11.000	3.000	386
Harju „	139.825	20.000	—	2.849
Viljandi „	105.176	30.000	—	502
Lääne „	96.450	20.000	—	902
Tartu linnavalitsus	91.000	—	64.870	—
Pärnu maavalitsus	88.842	15.000	377	1.226
Petseri „	76.100	2.000	3.000	61
Järva „	72.000	15.000	—	143
Tallinna linnavalitsus	67.700	—	75.500	—
Valga maavalitsus	42.000	10.000	—	196
Saare „	26.012	5.000	—	356
Viljandi linnavalitsus	25.000	—	3.500	—
Valga „	18.130	1.692	5.033	—
Nõmme „	13.000	—	1.550	—
Haapsalu „	10.000	—	—	—
Tõrva „	9.000	—	—	—
Võru „	6.589	—	9.000	—
Pärnu „	5.000	—	7.200	—
Kaitseministeerium (Värska laagri tee)	3.990	—	—	—
Narva linnavalitsus	3.400	—	21.746	—
Petseri „	3.000	2.467	—	—
Rakvere „	3.000	—	—	—
Raudteevalitsus	2.897	—	25.060	—
Mereasjanduse peavalitsus	—	—	89.650	—
Kokku	1.504.820	162.159	309.486	8.570

Peale eelnimetatud summade on ministeerium aruandeaastal korralisest krediidist § 73 p. c. all kulutanud 428.308,53 kr. mitmesuguste teetegemise masinate muretsemiseks ja 7.066,57 kr. maanteede tehnikutele kursuste korraldamiseks. Ostetud masinad jäävad ministeeriumi omanduseks, antakse aga omavalitsustele tasuta kasutamiseks.

Korralise eelarve järgi § 73 p.p. a ja b all omavalitsustele teede ja sildade ehituseks ja korras- hoiuks antud summade kulutamise kohta Riigikontroll ei saa aruandeid ja seepärast ei revideeri ka neid. Nende summade kulutamise rahalised ja tehnilised aruanded esitatakse omavalitsuste poolt Teede- ministeeriumile, milliste revideerimiseks ministeeriumil eriline aparaat korraldatud.

Teede ja sildade ehitus ja korrashoiu krediidist mitmesuguste tee ehituse masinate ostmiseks tehtud kulused tõestavate dokumentide juure ei ole lisatud vajalikke materjalisid, nagu algpakkumised, andmed hanke täitmise kindlustamise üle, hankijate kohta nõuetavad arvestamise lehed j.n.e.

Ametisõitude puhul „Hiiumaale tuletornide ülevaatusel“, „Peipsi järvele“, „Kohtla vabrikusse“, „Jämejalale“ ja „Tarvastusse“ j.m. päevaraha tasuti I liigi normide järgi, nagu sõitudel linnadesse, kuna oleks tulnud tasuda II liigi normide kohaselt, nagu sõitudel maale.

Läänemeremaade hüdroloogide konverentsi puhul 34 inimesele korraldatud koosviibimise kulud Seltskondlikus majas 275 kr. 70 s. kanti §29 alla, loodusvarade uurimis kuludesse; samuti ka 40 inimesele „Suur Tõlli“ peal korraldatud õhtusöögi kulud 151 kr. 10 s. Eelarves ja selle juure esitatud seletuskirjas pole sarnaseid kuluseid § 29 all ette nähtud. Sisuliselt kuuluvad need kulud § 4 alla kui esituskulud.

Riigikontrolli poolt revideeritud keskasutise aruande osas leitud puuduste tõttu jäi esialgu õigeks tunnistamata 476.901,55 kr. mis võrdub 17% kogu kulust. Sellest summast on kuni 1. jaan. 1930 lahen- datud rahuldavate seletustega ja täiendavate dokumentide esitamisega 113.586,86 kr. ja rahas tagasimaksmisega 192,86 kr. Suurema osa õigekstunnistamata jäänud summadest — ligikaudu 75% — moodustavad kulud hädaabitööde alal (erak. § 3), kuna nende kohta kuni revideerimise lõpuni ei olnud esitatud aruandeid.

Eelmise aasta ülevaates toodud Inglismaalt tellitud roobaste asja selgitamiseks moo- dustati Vabariigi Valitsuse otsusel komisjon, kes 1929 a. juunikuul lõpetas töö. Komisjon on üldiselt konstateerinud ülevaates toodud asjaolu. Lõpptulemusena märgib komisjoni protokoll:

„Raudtee roobaste tellimine Inglismaalt 1925. a. sündis soovi mõjul saada Inglismaalt laenu. Selle tellimise juures toimetati suurema kiirusega ja vähema ettevaatusega, kui see soovitav. Eriti oleks pidanud roobaste tehnilisi tingimusi veel põhjalikumalt läbi kaaluma meie olude seisukohalt, kui see tegelikult sün- dis, samuti oleks pidanud enne roobaste mahapanemist teed uuesti ballasteerima. Roobaste otsade mul- jumine on suurem, kui heade tingimuste juures lubatav, kuid mitte nii suur, kui esialgsete (raudtee) andmete alusel näis olevat. Käesolev materjal ei võimalda järeldada, et Inglise agendid ei oleks lepingu kohaselt toi- minud ja selleks neid vastutusele võtmiseks puuduvad alused. Lõpuks peab komisjon tunnistama, et kogu küsimuse selgitamise juures kuritahtlust kusagil leidnud ei ole“.

Peale selle komisjon konstateerib, et roobaste eest on makstud kallimat hinda, kui tollaegse turu- olude juures oleks võinud maksta.

Komisjoni arvamise kohta, et eriprofiiliga roobaste tellimine on nii majandusliselt, kui tehniliselt põhjendatud, esitas Riigikontrolli esindaja eriarvamise, milles, põhjendades komisjoni töödest osavõtma kutsutud tehnilise eksperdi arvamisele, näitas, et raudteele roobaste tellimise ajal ülesseatud tingimustele oleks vastanud ka kergemad roopad inglise profiili nr. 35 järele, missuguse profiili järele tellitud roopad oleks aga märksa (ligikaudu 166.000 kr.) odavamad tulnud, kui eriprofiili järele tellitud roopad.

Komisjoni töödest on Teedeminister informeerinud Vabariigi Valitsust. Peale selle on Teedeminis- teerium kõik roobaste ostusse puutuvad materjalid saatnud kohtuvõimude korraldusse.

Inglismaalt puudulikkude tehniliste tingimuste järele roobaste tellimise asja Riigikontrolli poolt ülesvõtmise üheks tagajärjeks oli asjaolu, et Teedeministeeriumi poolt töötati välja uued tehnilised tingi- mused raudtee materjalide peale ja võeti neisse sisse valjemad nõudmised. Raudteevalitsusel ongi korda äinud tellida laiatee roopaid neil uutel tingimustel ning hinna poolest soodsamalt kui Inglismaalt roopad osteti.

Raudteevalitsus.

1928/29 a. suurenes ekspuateritavate raudteede võrk Papiiniidu-Lelle kitsarööpalise raudtee 1 septembrist 1928 a. üldekspluatatsiooni võtmisega. Raudteede ekspuaterimise kulud on ette nähtud eelarve nomenklatuuris ühiste jaotuste all, välja arvatud Sonda-Mustvee kitsarööpaline teeharu, mille kulud eelarves ette nähtud raudtee abiettevõtete kulude all (§ 71).

Korraliste kulude krediidi üldsummast 12.444.748 kr. tarvitati ära 12.322.399.51 krooni ehk 99% ja jäi tarvitamata 122.348.49 krooni ehk 1%. Ülejäägist on eelarve seaduse § 41 alusel 1929/30 a. eelarve juure arvatud 58.483 krooni ning sama seaduse § 40 põhjal suletud 63.865.49 kr.

Raudteede korralised kulud suurenesid eelmise eelarveaasta vastu 233.685,78 krooni ehk 1,9% võrra, kusjuures laiarööpalise raudtee kulu vähenes 105.071.53 krooni ehk 1,2% võrra, kuna kitsarööpalise raudtee kulud suurenesid 338.757.31 krooni ehk 9,9% võrra. Kulude vähenemine laiarööpalisel raudteel on tingitud peaausjalikult veerevate abinõude ja tee ningehituste korrashoiu kulude langemisest. kulude suurenemine kitsarööpalise raudtee alal — Papiiniidu-Lelle raudtee ekspuateritavate raudteede võrku võtmisest kui ka raudtee koormatuse suurenemisest.

Käsitelles korralisi kulusid eelarve jaotuste ja kulude iseloomu järgi ning neid võrreldes eelmise aasta samade kuludega, selguvad järgmised asjaolud:

Teenistustasu tõusis 184.703 kr. ehk 4,3% võrra (laiarööp. raudteel 2,3%, kitsarööp. raudteel 9,9%), mis tingitud peaausjalikult raudtee võrgu suurenemisest kui ka eelarves vagunipuhastajate palga ülekandmisest § 67 alt § 1 alla.

Ametsõitude alal suurenes kulu 1.322 kr. ehk 4,1% võrra komandeerimiste arvel välismaale, millised arviliselt kui ka kestvuse suhtes tõusid eelmise aruandeaasta komandeerimiste vastu.

Ametnikkude ja teenijate toetuse kulud on tõusnud 9.161 krooni ehk 1,9% võrra arstiabi ja toetuse alal laialt aset leidnud gripitaudi tõttu 1928/29 a. talvel, samuti ka raudteede võrgu suurenemise tagajärjel.

Ametnikkude ja teenijate varustuse kulud tõusid 34.907 kr. ehk 27,4% võrra peaausjalikult Papiiniidu-Lelle raudtee ekspuateritavate raudteede võrku võtmise tõttu riidevarustust saavate teenijate arvu suuremise tagajärjel kui ka sellest, et teenijaile eelmistel aastatel väljaantud riidevarustusest kanti aruandeaastal kuluks suuremal arvul poolkasukaid (588 tk.)

Kantsleikulud tõusid 4.346 krooni ehk 7% võrra juhuslikult aruandeaasta peale langenud mobilisatsiooniaegse maksimum graafiku ja kaubaveo tariifi tabelite trükkimisest, mis nõudis lisakulusid 4.604 kr.

Majapidamise kulud suurenesid 23.158 krooni ehk 13,4% võrra raudteede võrgu suurenemise tagajärjel kui ka raudteevalitsuse ehitus- ja ekspuateritavate üleviimise tõttu raudteemajadest üürimajja (Volta tehastesse).

Veokulud tõusid 203 krooni ehk 223,7% võrra, mis tingitud peaausjalikult sellest, et ehitus- ja ekspuateritavate üleviimise tõttu Volta tehastesse tuli vedada dokumente jaamast ametite asukohta tasuliste veoabinõudega.

Vallasvara alal kulud suurenesid 22.435 krooni ehk 65,1% võrra, tingitud ambulantside varustamisest arstiriistade ja sisseseadetega (7.660 kr.), tuletõrje abinõude juuremuretsemisest (7.452 kr.) ning Papiiniidu-Lelle liini konduktorite varustamisest signaalide ja taskukelladega (14.852 kr.)

Autasude ja ergutusrahade alal on kulud 54.217 kr. pealt langenud 357 kr. peale, seega vähenenud 53.599 kr. ehk 99,3% võrra selle tagajärjel, et Vab. Val. otsuse alusel 14. VII 1926. a. Teedeministri poolt pandi seisma preemiamaksmine ja vastavad määrused revideerimisele võeti, mille põhjuseks olid muu seas asjaolud, et raudtee administratsioon, olles ise ka preemiatest osasaajaks, ei suutnud küllalt erapooletult suhtuda tööde normeerimisele ning preemiate jaotamisele. Et preemiate maksmine sarnasel kujul nagu ta seni oli korraldatud otstarbekohane ei olnud, tõendavad ka asjaolud, et tööd läksid mitte kallimaks,

Korralised kulud.

vaid odavamaks pärast preemiamaksmise seismapanemist. Aruandeaastal maksti preemiat ainult neile, kes eelmistel aastatel ei võtnud välja oma osa.

Rongide liikumise ja kaubaveo kulud on üldiselt suurenenud 183.917 kr. ehk 9,5% võrra, mis tingitud kõikumistest järgmistes kuludes:

1. Vedurite kütteinete kulu on laiarööpalisel raudteel tõusnud 140.445 krooni ehk 21,2% võrra. Sellest tõusust langeb liikumise suurenemise arvele 53.037 kr., kuna ülejäänud 87.408 kr. võrra suurenemine on tingitud põlevkivi ekvivalendi langusest (1927/28 a. põlevkivi sisaldas põlevaineid 45.03%, 1928/29 a. — 42,75%), võrdlemisi pikast ja külmast talvest, mis nõudis jaanuari-märtsi kuudel iga 100 vedur-kilomeetri kohta keskmiselt umbes 0,47 tonni põlevkivi rohkem kui eelmise aruandeaasta vastavatel kuudel, ning vedurijuhtidele põlevkivi väljaandmisest täpsama kaaluga (kuivamise protsendita) selleks, et ära hoida ladudes puudujääkide tekkimise võimalusi põlevkivi kuivamisest, nagu see ilmestus eelmistel aastatel, kus põlevkivi anti välja kuivamise protsendi juurearvamisega. Olenevalt neist põhjustist tõusis vedurite kütte kulu 1.000 tonnkilomeetri kohta eelmise aruandeaasta vastu 0,24 kr. ehk 11,8% võrra.

Kitsarööpalisel raudteel nimetatud kulud tõusid eelmise aasta vastu 5.927 kr. ehk 1,8% võrra läbijooksu suurenemise tagajärjel, tööüksuse kohta võetult aga alanesid. Nii langeb iga 1000 tonnkilomeetrile kuludid 0,23 kr. ehk 6,9% võrra vähem, mis tingitud puude asemel põlevkivi tarvitamisest suuremal arvul kui eelmisel aruandeaastal (puude tarvitamine langes üle 50%), tee profiili tasandamisest kahel suuremal tõusangul 0,015 pealt 0,010 peale ja õgvendamisest kahel kohal ning vedurite paremast seisukorrast kui eelmisel aruandeaastal.

2. Elektrirongide veoks tarvitatud elektrivoolu kulu langes aruande järgi 3.221 kr. ehk 3,4% võrra. Kui aga arvesse võtta 1929 a. märtsikuus tarvitatud, kuid aruandeaastal kulule kandmata energia kulu 13.342 krooni suuruses, ületaks elektrivoolu kulu eelmise aruandeaasta kuludid ning suhteliselt langeks iga 1000 reisija-kilomeetrile kuludid 7% võrra rohkem kui 1927/28 a.

3. Vagunite küttekulud (ühes tööjõuga) vähenesid laiarööpalisel raudteel eelmise aasta vastu 7.787 kr. ehk 8,7% võrra ja iga 1000 reisija-kilomeetri kohta 0,06 kr. ehk 13,6%, tingitult sellest, et vagunite kütjate kohuseid täitsid osaliselt ka õlitajad. Kitsarööpalisel raudteel see kulu tõusis eelmise aasta vastu 4.711 krooni ehk 13,6% võrra raudteede võrgu suurenemise tagajärjel, mis annab suhtelise tõusu 1000 reisija-kilomeetrile 0,04 kr. ehk 6,1% tühjade vagunite läbijooksu suurenemise tagajärjel, sest aruandeaastal langes ühe telg-kilomeetrile 2,3 reisija-kilomeetrit, kuna eelmisel aastal see arv oli 2,7.

4. Vedurite määrde kulu (määrdeaine) on laiarööpalisel raudteel tõusnud 11.614 kr. ehk 32,5%, suhteliselt aga igalt tonnkilomeetrilt 0,02 kr. ehk 18,2%. Kulu suurenemine on tingitud peaaesjalikult sellest, et aruandeaastal oli mootorvaguneid, mille õlitamiseks tarvitatakse kallimahinalisi õlisid kui vedurite õlitamiseks, suuremal arvul liikumisel kui eelmisel aastal, mille tagajärjel tõusis ühe kilogrammi määrdeaine keskmine hind 0,16 kr. pealt 0,18 kr. peale. Kitsarööpalisel raudteel see kulu tõusis eelmise aasta vastu 2.207 kr. ehk 14,4% võrra, mis tingitud peaaesjalikult liikumise suurenemisest.

5. Vagunite puhastuskulude langemine 48.868 kr. ehk 65% võrra on seletatav puhastajate teenistuse-tasu ülekandmisega palkade arvele.

6. Tasu kahjude eest on tõusnud 17.958 krooni ehk 241,4% võrra selle tõttu, et aruandeaastal tuli tasuda suuremad summad raudteeõnnetustel saadud kahjude eest (Tallinnas Endla tänava kohal rongiõnnetusel purustatud kauba eest 5.827,50 kr., Kaarepera rongiõnnetusel kannatajail 7.950 kr. ja teistel juhtudel 5.600 kr.)

7. Kauba vastuvõtte, katte ja veoabinõude kulude tõus 8.529 kr. ehk 26,9% võrra on tingitud ühe uue vagunikaalu ülesseadmisest kitsarööpalisel raudteel ja suurema arvu isotermitiliste vagunite liikumapanemisest.

8. Tasu võõrastele teedele jaamade, peateede ja abinõude tarvitamise eest (esineb ainult kitsarööp. raudtee alal) tõusis 38.519 kr. ehk 191,6% võrra selle tõttu, et aruandeaastal õiendati ka tasusid eelmise aasta eest.

Veerevate abinõude korrashoiu kulud vähenesid eelmise aasta kulude vastu üldiselt 116.964 krooni ehk 5,1% võrra.

Vaadeldes neid kulusid raudtee nomenklatuuri jaotuste ja veereva koosseadu üksuste parandusliikide järgi selgub, et töökodade üldistest kuludest on tõusnud maks töölistele haigusepäevade eest ning perekonna abiraha, esimene 22.812 krooni ehk 28,3% võrra — aruandeaastal aset leidnud gripitaudi tõttu, ning viimane — perekonna abiraha paigutamise täiel määral üldistele kuludele. Kütte ja valgustuse kulud vähenesid 3.685 krooni ehk 2,7% võrra töökodade koondamise tõttu.

Sõiduvepurite põhjaliku, keskmise ja jooksva paranduse kulud tõusid eelmise aasta vastu, esimesed —19.025 kr. ehk 21,5% võrra selle tõttu, et aruandeaastal kanti krediidi kulule osa eelmisel aastal tellimuste arvel tehtud lõpetamata töid (parandatud üksuse kohta on sõiduvepurite põhjaliku paranduse kulud keskmiselt vähenenud 7,8%, mis seletatav materjali otstarbekohasema kasutamisega), — teised — 989 kr. ehk 2,3% võrra läbijooksu suurenemise tõttu, ning viimased — 25.893 kr. ehk 38,3% võrra mootorvagunite paranduskulude (14.114 kr.) juuretuleku kui ka vedurite üldise läbijooksu suurenemise tõttu (kulu iga 100 ved/kilomeetrile on võrdne eelmise aasta kuluga).

Kaubavedurite põhjaliku ja keskmise paranduse kulud vähenesid eelmise aasta vastu, esimesed 87.831 kr. ehk 28,1% võrra, mis seletatav peaaesjalikult peatehaste kogenumisega kitsarööpalise vedurite paranduse alal, mis võimaldas tööde hinna alanemist, kuna need eelmisel aastal olid eriti kõrged, kui ka parandustööde lihtsustamise tõttu, teised — 22.693 kr. ehk 15,8% võrra materjalide ja tööjõu otstarbekohasema kasutamise tõttu. Jooksva paranduse kulud tõusid 539 kr. ehk 0,3% võrra läbijooksu suurenemise tõttu, kuid kulu iga 100 ved/kilomeetrile vähenes eelmise aasta vastu 0,30 krooni võrra.

Sõidu- ja kaubavagunite põhjaliku paranduse kulud vähenesid eelmise aasta vastu, esimeste 42.731 kr. ehk 24,5% võrra ehk keskmiselt iga selle liigis parandatud üksuse kohta 8—12%, mis on seletatav töö ratsionaalsemaks muurumisega, viimaste — 15.084 kr. ehk 15,4% võrra tööde vähemal määral täitmisest, kusjuures keskmiste hindade võrdlus näitab täidetud töödelt umbes 4,5% vähem kulu.

Keskmise paranduse kulud sõiduvagunite alal tõusid eelmise aastaga võrreldult 12.432 kr. ehk 15,2% võrra, mis seletatav sellega, et aruandeaastal parandati rohkemal arvul suurematüübilisi 4-teljeliisi vaguneid, milliste parandus nõudis rohkem kulusid. Kaubavagunite alal aga keskmise paranduse kulud langesid 31.149 kr. ehk 17,1% võrra tööde vähemal määral täitmisest kui ka põhjusel, et paranduskulud parandatud üksuse peale alanesid umbes 9% võrra, peaaesjalikult materjalide otstarbekohasema kasutamise tõttu.

Sõiduvagunite tähtajalise järelevaatuse kulu tõusis eelmise aastaga võrreldult 7.072 kr. ehk 6,2% võrra, kusjuures keskmiselt laiarööpalise raudtee vaguni paranduskulu sel alal jäi võrdseks eelmise aasta kuluga, kitsarööpalise raudtee vagunitelt aga tõusis 11—25% põhjusel, et tähtajalisel parandusel olnud klassvagunite parandus nõudis suuremaid töid.

Sõidu- ja kaubavagunite jooksva paranduse kulud suurenesid võrreldes eelmise aastaga, esimesed — 7.034 kr. ehk 9,7% ja viimased — 4.762 kr. ehk 4% võrra läbijooksu suurenemise tagajärjel, kuna kulumõõtja jäi võrdseks eelmise aastaga.

Teede ja raudtee ehituste korrashoiu kulud, võrreldes 1927/28 a. kuludega, vähenesid üldiselt 85.653 kr. ehk 4,1% võrra.

Kulusid raudtee nomenklatuuri järgi käsitledes selgub, et nendest kuludest suurenes maks töölistele haigusepäevade eest 6.370 kr. ehk 42,3% võrra, mis tingitud 1928/29 a. levinenud gripitaudist; rööbaste ja nende ühendusosade kulu 49.783 kr. ehk 25,3% võrra. Tallinna-Ülemiste vahel rööbaste järskvahetusest, muhkude parandusekulu 7.029 kr. 36,0% võrra, tingitult pikast ja külmast talvest; raudtee olukorra tõstmise kulud 62.520 kr. ehk 32,3% võrra põhjusel, et selle krediidi arvel on läbi viidud suuremal määral hoo-

nete, platvormide, tagavarateede j.n.e. ehitamisi, samuti ka hoonete juure- ja pealeehitusi, kõdunenud pui- sildade asemele raudbetoon kattega sildade ehitamisi, asfalteeritud platvorme ja tehtud muud olukorra tõst- misega seotud töid. Vähenenud on kunstlikkude ehituste korrashoiu kulud 12.072 kr. ehk 35% võrra põh- jusel, et suuremate raudsildade fermad värviti eelmisel aastal ja sildade ümberehitustöid teostati olukorra tõstmise kulude krediidi arvel suuremal määral kui eelmisel aastal, liiprite kulu 131.976 krooni ehk 22,8% võrra, mis tingitud peasjalikult sellest, et liiprite üldvahetuse kava läbiviimine laiarööpalisel raudteel lõpe- tati eelmisel aastal; lumest puhastamise kulud 40.099 kr. ehk 22,7% võrra, mis tingitud ilmastikust (eelmisel aastal oli eriti sademete ja lumetuiskude rikas tali, mille tõttu kulud erakordselt suured olid) ning hoonete, õuede, aedade ja plankide korrashoiu kulud 38.770 kr. ehk 9,5% võrra selle tõttu, et osa töid viidi läbi olu- korra tõstmise kulude all, milline kulu näitab suurenemist eelmise aasta kuluga võrreldult.

Varustuse talitusekulud tõusid eelmise aasta vastu 27.630 kr. ehk 16,1% võrra, kuna mõned laadimis- tööde hinnad kõrgendati ja töö suurenes kütteinete ja tarbepuude läbikäigule vastavalt, kuid osalt ka sel- lest, et eelmistel aastatel mõnesugused talitusekulud arvati juure materjali hinnale, mida aruandeaastal ei tehtud.

Abiettevõtte kulud, võrreldes eelmise aastaga, vähenesid 10.383 kr. ehk 3,68% võrra Sonda-Mustvee kitsarööpalise raudtee koormatuse vähenemise tõttu ja ka sel põhjusel, et aastate jooksul viidi läbi palju töid erakorralise krediidi arvel.

Segakulud tõusid 9.747 krooni ehk 63,6% võrra, mis tingitud ehituse- ja eksploatatsiooni-ametite Volta tehastesse ülekolimisest, laulupeo puhul ajutiste ehituste püstitamisest ning kahjutasu maksmisest eraisikuile raudtee süü läbi vigastatud liikumisabinõude eest.

Erakorralised kulud.

Erakorralise krediidi üldsummast 3.505.656 krooni tarvitati 2.386.677.09 krooni ehk 68,1% ja jäi tarvitamata 1.118.978.91 kr. ehk 31,9%. Ülejäägist on Eelarve seaduse alusel 1929/30 a. eelarve juure arvatud 1.109.697 krooni ja suletud 9.281.91 krooni. Võrdlemisi suur ülejääk kujunes peamiselt raudteede võrgu arendamiseks määratud krediidist (2.000.000 kroonist järel 835.087 kr.) selle tagajärjel, et Tartu- Petseri ja Rapla-Virtsu raudteede ehituse alal ei suudetud ehitustöid läbi viia kavatsatud määral, kuna Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamise tööde alal, milliste tööde kava läbiviimine raudteede võrgu aren- damise seadusega kindlaks määratud 1928—1932 a. jooksul, krediit on määratud 1928/29 a. lisaeelarvega.

Muud suuremad ülejäägid, nagu kitsarööpalise raudtee vedurite juuremuretsemise krediidi ülejääk 189.847 kr. ja veereva koosseadu täiendamise krediidi ülejääk 35.000 kr., on tingitud sellest, et nende kredii- tide arvel antud tellimuste täitmise tähtaeg langes 1929/30 eelarveaastale.

Suurema summana raudteevalitsuse erakorraliste kulude all esineb raudteede võrgu arendamise all toodud kulu, mis koosneb järgmistest summadest:

I. Uute raudteede ehitus:			
a) uute raudteede ehitusdireksioon:			
direksiooni üldkulud	42.514.13 kr.		
Riigikontrolli kulud	1.080.— „		43.594.13 kr.
b) Tartu-Petseri raudtee ehitus:			
üldkulud	19.205.89 kr.		
ehituskulud	547.184.29 „		
tegevuskapital	14.633.24 „		581.023.42 kr.
c) Rapla-Virtsu raudtee ehitus:			
üldkulud	20.991.88 kr.		
ehituskulud	111.389.29 „		
tegevuskapital	10.438.55 „		142.819.72 kr.
		Kokku uute teede ehitus	767.437.17 kr.
II. Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamise kulud			397.473.32 kr.
		Kokku	1.164.910.49 kr.

Raudteevalitsuse alal Riigikassa sai tulusid 1928/29 a. 16.384.130.11 kr. ehk rohkem kui 1927/28 a. 892.688.68 kr., s. o. 5,8% võrra.

Üksikute tululiikide järgi aruandeaastal tuli sisse raudtee tulusid rohkem kui eelmisel aastal ja kui ette nähtud eelarves:

Tulude nimetus	1928/29 a. eelarves ettenähtud Kr.	Tegelikud tulud		1928/29 a. tegelikud tulud võrreldes			
		1928/29 a. Kr.	1927/28 a. Kr.	1927/28 a. tuludega		1928/29 a. eelarvega	
				Kr.	%	Kr.	%
Sõidupiletid	5.216.000.—	5.365.762.35	5.015.688.93	+350.073.42	+7,0	+149.762.35	+2,9
Pagasi vedu	485.000.—	562.672.14	478.842.67	+83.829.47	+17,5	+77.672.14	+16,0
Kauba vedu	8.545.000.—	8.437.283.49	7.798.284.09	+638.999.40	+8,2	-107.716.51	-1,3
Transiid . .	200.000.—	296.857.59	292.065.11	+4.792.48	+1,6	+96.857.59	+48,4
Mitmesugus. tulud . .	1.230.000.—	1.375.971.76	1.223.903.83	+152.067.93	+12,4	+145.971.76	+11,9
Maksud eelm. aast. eest .	321.600.—	322.941.53	662.707.23	-339.765.70	-51,3	+1.341.53	+0,4
Trahvid . .	15.000.—	22.641.25	19.949.57	+2.691.68	+13,5	+7.641.25	+50,9
Kokku	16.012.600.—	16.384.130.11	15.491.441.43	+892.688.68	5,8	+371.530.11	+2,4

Nagu võrdlustabelist selgub, raudtee eksploatatsiooni tulud suurenesid üksikute liikide järgi, võrreldes 1927/28 a. tuludega, 1,6% — 17,5%, välja arvatud maksud eelmiste aastate eest, missugused näitavad vähenemist 51,3% võrra.

Peale raudtee eksploatatsiooni tulude on raudteevalitsuse poolt 1928/29 a. sisse nõutud ja Riigikassale riigi sissetulekute arvele üle antud mitmesuguseid riigitulusid, missugused tulud jagunevad üksikute tululiikide järgi järgmiselt:

Tulude nimetus	1928/29 a. tulud	1927/28 a. tulud	1928/29 a. rohkem (+) vähem (-)	
			Kr.	%
Kuludekskantud summade tagasimaks	29.775.82	9.815.78	+19.960.04	+203,3
Trahvid ja viivitusrahad	4.—	—	+4.—	+100,0
Juhuslikud tulud	9.242.39	56.820.—	-47.577.61	-83,7
Tempelmaks	9.78	1.062.48	-1.052.70	-99,1
Kohtumaks	—	30.—	-30.—	100,0
Mitmesugused tulud	—	139.64	-139.64	-100,
Nõutud tagasimaksud Riigikontrolli poolt	—	7.829.29	-7.829.29	-100,
Kokku	39.031.99	75.697.19	-36.665.20	-48,4

Raudtee tulud reisijateveost suurenesid 7%, mis on tingitud reisijakilomeetrite arvu tõusust. Reisijakilomeetrite arvu tõusu võib seletada sellega, et 1928 a. määrati liikvele 1/r raudteel mootorvaguneid, kuna k./r.raudteel 1928 a. suvel Tallinna-Pärnu vahel Eidapere kaudu pandi käima otserongid reisijate liikumiseks.

Tulud pagasiveost tõusid 17,5%, kuna pagasivedu tonnkilomeetrites jäi kogusummas endiseks. Kit-saröopalisel raudteel suurenes küll tonnkilom. arv, kuid selle vastu langes 1/r. pagasi tonnkilom. arv.

Pagasi tulude tõusmine on tingitud sellest, et aruandeaastal veeti pagasi saadetisi rohkem lühema kauguse peal, kuna pikema kaugusega saadetiste arv langes. Ka suurenes märksa postivedu aruandeaastal, mis pagasi tulude hulka arvatakse.

Tulud kaubaveost tõusid aruandeaastal 8,2%, mis on tingitud kaubaveo suurenemisest nii tonnides kui ka tonnkilomeetrites. Peaasjalikult suurenes metsamaterjalide vedu, mida soodustas osalt soodus talv ja osalt uue raudteeharu juurehitamine Papiniidu-Lelle jaamade vahel. Samuti on suurenenud loomade jõutoidu vedu, mida põllusaaduste ikalduse tagajärjel veeti sisse välismailt suuremal määral.

Transiidist saadud tulud on eelarveaastal, võrreldes eelmise aastaga, suurenenud 1,6% ja võrreldes eelarvega 48,4%. Suurenemist tuleb lugeda aruandeaasta külma talve arvele, mis takistas laevade liikumist Soomelahe kaudu N.S.V.L. sadamatesse.

Raudtee tulud mitmesuguste maksude alal on suurenenud 12,4%, mis on sisse tulnud peaasjalikult operatsioonide kasude arvel.

Vähenenud on tulud eelmiste aastate eest maksude arvel 51,3% võrra, mis oleneb sellest, et 1927/28 a. aruandega on raudteevalitsuse poolt eelmiste aastate eest summad suuremalt osalt ära lahendatud ja Riigi-kassale üle antud.

Üldiselt on raudteede sissetulekud aruandeaastal suurenenud 5,8% võrra, mis tingitud raudtee suuremast koormatusest nii kaubaveo kui ka reisija-tonnkilomeetrite arvel. Veotariifidest on aruandeaastal muudetud kaubaveo tariif. Kuigi reisijate- ja pagasiveo tariifides tehti mõned üksikud muudatused, need muudatused ei avaldanud mõju raudtee sissetulekute peale suurenemise mõttes.

Tegevus.

Et saada ülevaadet raudteede tegevuse majanduslikkuse kohta, siis tuleb võrrelda raudteede koormatust ning eksploatatsiooni tulusid ja kulusid eelmise aasta vastavate andmetega.

Raudteede koormatus (ametvedudeta) oli:

(klambrates 1927/28 a. arvud)

Tööhulga nimetus	Tonn/kilomeetrid tuhandetes	Kokku tonn/kilomeetrid tuhandetes	1928/29 a. vähem (—) või rohkem (+)	%
K a u b a v e d u.				
Laiarööp. raudteel	162.303 (148.849)	217.801 (199.095)	+18.706	9,4
Kitsarööp. raudteel*)	55.498 (50.246)			
P a g a s i v e d u.				
Laiarööp. raudteel	726 (739)	1.028 (1.028)	—	0
Kitsarööp. raudteel*)	302 (289)			
R e i s i j a t e v e d u.				
(1 reisija kilom.=1 tonn/kilom.)				
Laiarööp. raudteel**)	217.860 (203.203)	276.970 (258.910)	+18.060	7
Kitsarööp. raudteel*)	59.110 (55.707)			
Kokku: laiarööp. raudteel		380.889 (352.791)	+28.098	8
kitsarööp. raudteel*)	—	114.910 (106.242)	+8.668	8
Üldse	—	495.799 (459.033)	+36.766	8

Nagu tabelis toodud võrdlusest näha, kasvas kauba- ja reisijatevedu raudteedel eelmise aasta vastu, esimene 9,4% ja viimane 7% võrra, kuna pagasivedu näitab laiarööpalisel raudteel vähest langust, kitsa-

*) Sellest Sonda-Mustvee kitsarööp. raudtee alal kauba tonnkilomeetri (tuhandetes) 3.089 (3.840); reisija kilomeetrid (tuhandetes) 2.364 (2.155); pagas (tuhandetes) 6 (4).

***) Elektrirongides (tuhandetes) 26.547 (25.658).

rööpalsel raudteel aga tõusu; mõlemate raudteede järgi kokkuvõetult on pagasivedu eelmise aastaga võrdseks jäänud. Kogu koormatust võttes, on laia- kui ka kitsarööpalse raudtee tegevus vedude alal eelmise aruandeaastaga võrreldult tõusnud 8% võrra.

Võrreldes raudtee üldtuluseid (ilma eelmiste aastate summadeta) võetult teekilomeetri ja töö mõõtmise peale eelmise aasta samade tulemustega selgub, et tulud ühe raudtee kilomeetri peale näitavad tõusu, kuid töö mõõtmise peale laiarööpalsel näitavad vähenemist, kitsarööpalsel—veidi tõusu, kuid mõlemad teed kokku—vähenemist. Üksikasjad selguvad järgnevast tabelist.

	1927/28 a.	1928/29 a.	1928/29 a. rohkem (+) vähem (—)	
	Kr.	Kr.	Kr.	%
1) Eksploateeritava peatee ühe kilomeetri peale:				
laiarööp. raudtee	16.645.57	17.114.58	+469.01	2,8%
kitsarööp. raudtee	7.843.09	8.008.84	—165.80	2,1%
2) Ühe rong-kilomeetri peale:				
laiarööp. raudtee	4.91	4.03	—0.88	17,9%
kitsarööp. raudtee	2.71	2.78	+0.07	2,6%
3) 1000 tulutoova telg-kilomeetri peale:				
laiarööp. raudtee	167.30	160.53	—6.77	4,0%
kitsarööp. raudtee	74.52	84.72	+10.20	13,7%
4) 1000 üldise telg-kilomeetri peale:				
laiarööp. raudtee	120.21	116.68	—3.53	2,1%
kitsarööp. raudtee	46.92	52.27	+5.35	11,4%
5) 1000 tonn-kilomeetri peale				
laiarööp. raudtee	31.75	30.28	—1.47	4,6%
kitsarööp. raudtee	37.28	39.52	+2.24	6,0%

Tulu vähenemine ühe töö mõõtmise peale on selgem, kui võrdleme eraldi tegelikku tulu reisijateveost 1000 reisijakilomeetri ja kaubaveost 1000 kauba tonkilomeetri kohta eelmise aasta vastavate tuludega:

Tulud:	1927/28 a.	1928/29 a.
Reisijateveost (1000 reisijakilomeetri kohta)	19.37 kr.	19.37 kr.
Kaubaveost (1000 kauba tonnikilomeetri kohta)	40.64 kr.	40.10 kr.

Nagu sellest näha, on tulu vähenemine 1000 tonnikilomeetri kohta tingitud tulude vähenemisest kaubaveo alal.

Võrreldes raudteede korralisi kulusid võetult ühe teekilomeetri kohta ja tehtud töö mõõtmise kohta eelmise aasta sama tulemustega selgub, et korralised kulud langesid, eelmise aasta kuludega võrreldes, raudtee korrashoiu, koormatuse ja tulude suhtes välja arvatud telg- ja tonnikilomeetrile langev kulu kitsarööpalse raudtee alal, mis näitab tõusu, esimesele 6,7—8,9% ja viimasele 1,6% võrra, tingitud korraliste kulude tõusust kitsarööpalse raudtee alal kui ka liikumise avamisest Papiniidu-Lelle raudteel, mille tagajärjel tuli suurendada rongide arvu, kuna reisijate arv ei kasvanud võrdselt tee pikkusele.

Korralistest kuludest langeb:

	1927/28 a.	1928/29 a.	1928/29 a. vähem (-) või rohkem (+)	Muu- datuse %
1) Eksploateeritava peatee ühele kilomeetrile:				
laiarööp. raudtee	12.854.32	12.679.35	-174.97	1,4
kitsarööp. raudtee	6.807.44	6.660.52	-146.92	2,2
2) Ühele rong-kilomeetrile:				
laiarööp. raudtee	3.78	2.98	-0.80	21,2
kitsarööp. raudtee	2.33	2.32	-0.01	0,4
3) a) 1000 üldisele telg-kilomeetrile:				
laiarööp. raudtee	92.90	86.44	-6.46	7,0
kitsarööp. raudtee	40.72	43.47	+2.75	6,7
b) 1000 tulutoovale telg-kilomeetrile:				
laiarööp. raudtee	129.20	118.92	-10.28	7,9
kitsarööp. raudtee	64.69	70.46	+5.77	8,9
4) 1000 tonn-kilomeetrile:				
laiarööp. raudtee	24.52	22.43	-2.09	8,5
kitsarööp. raudtee	32.36	32.87	+0.51	1,6
5) Bruttotuludele protsentides (eksploatatsiooni koefitsient)				
laiarööp. raudtee	76,6%	74,1%	-2,5	3,3
kitsarööp. raudtee	88,7%	83,2%	-5,5	7,2
Mõlemate järgi kokku	79,7%	76,6%	-3,1	3,9

Tabelis toodud viimase arvu (eksploatatsiooni koefitsiendi) kohta peab tähendama, et see mõlemate kohta kokkuvõetult näitab viimastel aastatel järjekindlat vähenemist (1925 — 82,9; 1926/27 — 82,1; 1927/28 — 79,7 ja 1928/29 — 76,6). Kuid selle eksploatatsiooni koefitsiendi tarvitamise juures tuleb silmas pidada, et selle arvestamisel pole arvesse võetud erakorralise eelarvega eksploateeritavate raudteede peale antud krediite, mis mujal korralise eelarve sisse arvatakse (olukorra tõstmise all). Et sarnane nähtus meil aastast aastasse kordub, siis võib väga hästi tarvitada koefitsiendi meie raudteede üksikute aastate võrdlemisel.

Et eelarve täitmise aruandesse võetakse ainult tasutud kulud ja lunastamata maksukäsud, kuna kõik õiendamata kohustused riigi võlausaldajate vastu tasutakse eelarve seaduse alusel järgmise eelarveaasta vastavatest krediitidest, selgitavad võrdluses toodud andmed raudtee tegevust ja sellega seotud korraliste kulude ja tulude vahetuse ainult krediidi kulu seisukohast, kuna praegune aruandmise kord ei võimalda anda ülevaadet tegelikkude kulude seisukohast.

Revideerimise ulatus ja tulemused.

Raudteevalitsuse aruanded ja dokumendid on revideeritud vastavalt Kontrollnõukogu otsustele.

Kuludest jäeti esialgul õigeks tunnustamata 1.347.534.47 kr., millest kuni 1. novembrini lahendati rahuldavate seletustega ja täiendavate dokumentide esitamisega 782.358.54 kr. ja puhtasrahas tagasimaksimisega 365.99 kr. Lahendamata jäi 564.809.94 kr.

Tuluaruannete ja dokumentide läbivaatamisel ning faktilisel revideerimisel 1928/29 a. tulude alal võeti selgitamisele vähemvõtteid 2.354,17 kr., millest raudteevalitsus õiendanud riigituludesse sissemaksimisega 2.162,82 kr., ja täiendavate dokumentide ja seletuste esitamisega 48.94 kr. kuna 142,41 kr. jäi õiendamata.

Üksikutest puudustest kulude revisjoni alal võiks nimetata järgmiseid:

Raudteevalitsus ei täida tihti kassakorra määruse nõudeid, esitades Riigikontrollile maksudokumente koondamatult maksukäskude talongide juure. Säärased nähtused korduvad peaaesjalikult töökodade tööliste palgamaksu dokumentides. Maksud tehakse esialgselt operatsioonifondist jaotamata kulude nimetuse all ja alles kuu hiljem kantakse need kulud avansi maksukäskudega eelarve kuludele kogusummades, kuna nende maksukäskude talongide juure ei lisata kulutõendavaid dokumente ega sellekohaseid selgitavaid andmeid, sest et dokumendid on lisatud operatsioonifondi summade tarvitamise aruannete juure. Samad nähtused korduvad ka veaparanduse maksukäskudega.

Ehitusedireksiooni arvejaoskond kui ka arvealused-aruandjad ei suutnud seni tarviliselt kohaneda arvepidamise ja aruandmise alal maksmapandud korraga, mille tõttu jäid püsima mitmed eelmisel aastal aset leidnud puudused. Nii näiteks on raudtee materjalidega töötavate ettevõtjatega lõpparvete tegemisel, kus tagatised vabastatud ja kõik summad välja makstud, jäetud selgitamata ettevõtjaile antud materjalide küsimus, kuna andmeid ettevõtjaile antud ja nende poolt raudteetööde peale tarvitatud materjalide läbikäigu kohta ei ole raudteevalitsus seni veel esitanud; ettevõtjaile maksti välja suuremaid summasid, kui nad oleksid õigustatud saama leping-tingimuste alusel või muil seaduslikel põhjusil; ettevõtjaile anti riigihuvidele mittevastavaid soodustusi, mille vajadust on põhjendatud puudulikult kokku seatud ja mittemeti tõlgitseda andvate võistluspakkumiste tingimusi käsitletud materjalidega; ühte ja sama materjali maksust kanti krediidi kulule kahekordselt; suurema kapitaaltöö peale ei seatud kokku eelarvet ega nõutud selleks krediiti kindlaksmääratud korras, vaid kulud on kaetud jooksva paranduse jaoks määratud krediidist; üleliigset kulu on tehtud sellega, et ehitustöödega alustades ei võetud ette tööde läbiviimise võimaluse kindlaksmääramiseks vajalikke uurimisi ja eeltöid, mille tagajärjel osa tehtud töid osutus otstarbetuks; arvealused-aruandjad märgivad materjalide dokumentidele andmeid, et need on tarvitatud raudtee tööde peale teataval ajajärgul, kuid kontrollimisel osutuvad need andmed vahel ebaõigeks, sest selgub, et sääraseid töid, mille juures need materjalid võidi tarvitada, ei ole kas sugugi tehtud või on tarvitatud materjale vähemal arvul, kui dokumentidesse märgitakse; mõned raudteeagendid olid rahalis-kohuslikes vahekorras sama asutisega, kus nad teenisid (Riigiteenistuse seaduse § 32).

Papiniidu-Lelle raudtee ehituse juures on ettevõtjal lastud teha otstarbetud tööd (laudade saagimine raudtee materjalist), makstes selle eest ülikõrget hinda, kuna osa töö saadusest (lauad), kui raudtee otstarbeks kõlvutu, müüdi ära hinnaga, mis on kõigest 4% ettevõtjale makstud töö tasust (kahju umbes 2.400 kr.).

Varustusdireksiooni alal on ilmestunud, et laos oleva materjali tagavarana arvestati kauemat aega materjale, mida tegelikult ei olnud olemas, sest et need olid hankijalt alles saamata, kusjuures hankija, kellele oli juba tasutud nende materjalide maksus, ei olnud arvatud debitoride hulka andmatajäetud materjali hinnaga; ettevõtjale müüdüd materjalid on aruannetes lao väljaminekuna näidatud ja tagavara arvelt maha kirjutatud pool aastat hiljem pärast nende tegelikku üleandmist; varade vastuvõtmisel Tallinna pealaos selgus, et tellitud materjali antakse tarvitajaile välja enne nende vastuvõtmist komisjoni poolt, kusjuures halva materjali puhul pole pärast enam võimalust seda välja praakida ja hankijale tagasi anda, või vähemalt vastavalt alaväärtuslikkusele saada hinnaalandust (masinaõli, elektrilambid) või saavutatakse viimaks hinnaalandus pikema heitluse järele (sepastisi); eraisikule on antud laenuna uut materjali raudtee tagavaradest suuremal arvul vastava loata ja kindlustuseta. Varustusametil puudus täppis ülevaade selle üle palju tarvis soetada üht või teist varustust, mille tõttu riiklikult metsatööstuselt õigel ajal ei tellitud puid ja pöörangu prusse, hiljem aga, kui hädavajadus selgus, osteti eraturult kallimate hindadega. Samal ajal kavatseti osta ladude täienduseks samaseid esemeid, mida seal oli juba küllaldaselt tagavaras (kavatsus osta 30.000 katusekivi).

Teiste direktsoonide alal on muu seas ilmestunud, et muretsetud tarbvara on osalt arvele võtmata; perekonna abiraha, päevarahade maksmisel, kui ka dokumentide tempelmaksustamisel ei peetud alati kinni seadustega kindlaks määratud normidest.

Uute raudteede ehitusdirektsiooni alal, mis loodi 1928 a. raudteevalitsuse juure ja peetakse ülal uute raudteede ehituskrediidi arvel, oli märgata kõrvalekaldumisi maksvast korrast. Rapla-Virtsu raudtee metsaraiumise ja mullatööde ning sildade ja torude ehitustööde lepingukavad anti ettevõtjatele välja enne, kui nende kohta eelkontroll teostatud, mille tõttu neisse tarvilikkude paranduste sisseviimisel tekkisid pärast raskused. Peale selle ei muretsetud väljapakumisteks tarvilikke lube. Tartu-Petseri raudtee ehitustööde väljaandmisel olid märgata samad puudused. Et uute raudteede ehitusamet korduvalt ei pidanud kinni temale ettekirjutatud seadustest ja määrustest, oli Riigikontrolör sunnitud sellest teatama Teedeministrile. Edasi Tartu-Petseri raudtee lepingu kavadest ja võistluspakkumiste tingimustest selgus, et terve teehitus tühes rööbastiku ja muu pealisehituse materjali muretsemisega kavatseti välja anda ühele ettevõtjale. Riigikontroll ei olnud nõus ettepanud kavaga, sest kogu töö ja materjalide hind oli nii suur, et vaevalt võis loota, et Eestis sarnaseid ettevõtjaid leidub, kes oleks suutnud teostada seda oma kapitaliga. Peale selle luges Riigikontroll asjatuks, et raudteevalitsuse ja rööpaid valmistava tehase vahel ettevõtja vahemehe osa etendaks, samuti ka liiprite muretsemises. Riigikontroll nõudis hankest pealisehitusematerjali muretsemise eraldamist ja tööde mitmesse jaosse jagamist, et sel teel oleks võimalik olnud rohkem ligi tõmmata konkureerijaid ja hindade peale avaldada mõju. Lepingukava puudustele juhtis Riigikontroll peale vastavas korras märkuste tegemise Vabariigi Valitsuse tähelepanu (kiri 30. X 28 a. nr. 2489/T), kelle korraldusel võeti võistluspakkumiste tingimustesse täiendused, millega rööbastiku ja muu pealisehituse materjalide muretsemine eraldati mullatöödest ja mullatöid võidi ka jaokaupa välja anda. Niisuguse jaotamise tagajärjeks oli asjaolu, et suurema konkurentsi tõttu anti ära niihästi mullatööd, kuid eriti rööbaste tellimine märksa odavamana hinna eest, kui esialgu võis oletada.

Tulu revisjoni alal tulid ilmsiks üksikud puudused, nagu aruannetes jäi osa tulusid arvele võtmata; tariifi määruste mitte õieti käsitlemisel jäi vagunite seisuraha ja kaupade hoiuraha sisse nõudmata; kaupade veoraha on vähemas summas, kui seda tariifi normid ette näevad, arvele võetud ja sisse nõutud; kaupu anti välja volikirjade järgi, mis tempelmaksuga maksustamata.

Aruandeaaja jooksul toimetatud raudteejaamade revideerimisel leidis revideeritud 89 jaama hulgas 63 jaama mõnesuguse arvepidamise puudusega. Puudustest võiks nimetada järgmisi: rendimaatükke on välja renditud ilma nende üle arvet pidamata ja rendiraha sisse nõudmata; veodokumentides on kaubakaal tõelikust kaalust vähem näidatud; kaupu hoiti jaama üldlaadimise platsidel, ilma hoiuraha sisse nõudmata; sissenõutud rahasummasid on peakassasse ette panemata jäetud; kaupu on veetud ilma dokumentideta ja veoraha sisse nõudmata; kaupu anti välja ilma saajalt kauba vastuvõtmise üle allkirja võtmata ning mitmeid teisi puudusi.

Raudtee ronge on revideeritud 305, nendest leidis 71 rongis reisijaid, kellel puudusid vastavad sõidupiletid.

Raudteevalitsuses on kahekordne kulude arvestamine, s. o. riigi- ja raudtee kulu nomenklatuuri järgi, mis asjata tööjõudu nõuab. Raudtee kulu nomenklatuur on kujunenud pikema aja jooksul raudtee majapidamise ja tema mitmekesise tegevuse nõuete kohaselt, kuna praegune riigi nomenklatuur on raudtee tegevuse kohta liiga kokku võetud ja seega ei suuda see üksi rahuldada nõudeid raudtee kulude arvestamises.

Arvepidamise ja aruandmise lihtsustamiseks oleks otstarbekohane võtta raudtee korralised kulud riigi nomenklatuuri ühe paragrahvi alla, kuna kulude üksikasjalisel arvestamisel ja aruandmisel käsitleda ainult raudtee nomenklatuuri.

Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus.

Posti-telegr.-telefoni peavalitsuse 1928/29 a. kulud, võrreldes 1927/28 a. kuludega, suurenesid 300.793 kr. ehk 7,8% võrra. Kulude juurekasv langeb tegevuse üldise laienemise, maaposti olude parandamise ning posti ja telefoni võrgu arendamise arvele.

Posti-telegr.-telefoni ametkonna 1928/29 a. kulusid sama aasta eelarvega võrreldes kujuneb järgmine vahakord:

Kulud.

	1928/29 a. eelarve Kr.	Kulutatud Kr.	Krediitide ülejäak Kr.	%
Korralised kulud	4.123.373.—	4.093.596.—	29.777.—	0,7
Erakorralised kulud	215.730.—	46.562.—	169.168.—	78,4
Kokku	4.339.103.—	4.140.158.—	198.945.—	4,6

1928/29 a. eelarve järgi määratud krediitidest on 1929/30 eelarve juure arvatud korraliste kulude alal — 17.981 krooni ja erakorraliste kulude alal — 169.161 kr. Viimane summa kanti üle peajasjalikult Tallinna telefoni keskjaama automatiseerimise lepingu järgi. Sellest näeme, et 1928/29 a. eelarve seati kokku küllaldase ettevaatusega.

Posti-telegr.-telefoni ametkonna 1928/29 a. tulud, võrreldes 1927/28 a. tuludega, suurenesid üldiselt 455.193 kr. ehk 9,9% võrra. Posti-telegr.-telefoni peavalitsuse alal saadud tulude jaotust ja võrdlust näitab järgmine tabel.

Tulud.

	Postimaks Kr.	Telegraafim. Kr.	Telefonim. Kr.	Muud tulud Kr.	K o k k u Kr.
1928/29 a.	2.648.752.—	464.173.—	1.907.937.—	43.501.—	5.064.363.—
1927/28 a.	2.421.686.—	444.660.—	1.708.869.—	33.955.—	4.609.170.—
1928/29 a. rohkem	+227.066.— 9,4%	+19.513.— 4,4%	+199.068.— 11,6%	+9.546.— 22,3%	+455.193.— 9,9%

Tulud suurenesid tegevuse suurenemisest ning posti ja telefoni võrgu arenemisest. 1928/29 a. saadud tulude võrdlust sama aasta eelarvega näeme järgmisest tabelist:

	1928/29 a. eelarve järgi Kr.	Tegelikult 1928/29 a. saadud Kr.	Võrreldes eelarvega		
			rohkem Kr.	vähem Kr.	%
Postimaks	2.750.000.—	2.648.752.—	—	101.248.—	3,7
Telegraafimaks	450.000.—	464.173.—	14.173.—	—	3,1
Telefonimaks	1.916.000.—	1.907.937.—	—	8.063.—	0,4
Kokku	5.116.000.—	5.020.862.—	—	95.138.—	1,9

Postimaksu vähenemine tuli sellest, et korrespondents sel määral ei suurenenud kui loodeti eelarve järgi.

Telegraafimaksu suurenemine on tingitud radio ringhäälingu abonentide juurekasvust (abonentmaksudest läheb 1. I. 1928 a. 15% riigituludesse.)

Telefonimaksu vähem saadud selle tõttu, et osa uusi abonentühendusi loodi aasta lõpul.

Ülejääk.

Posti-telegr.-telefoni peavalitsuse tulude ja kulude üldine läbikäik näitab, et ametkond aruandeaasta jooksul andis riigile puhast tulu 154.400 krooni ehk 20,1% rohkem kui eelmisel aastal.

	Tulud	Kulud	Ülejääk
	Kr.	Kr.	Kr.
1928/29 a.	5.064.363.—	4.140.158.—	924.205.—
1927/28 a.	4.609.170.—	3.839.365.—	769.805.—
1928/29 a. rohkem (+)	455.193.—	300.793.—	154.400.—

Tegevus:
a) ühenduses kuludega

1928/29 a. jooksul avati 1 postkontor, posti jooksvate arvete büroo, 99 postiagentuuri, 15 telefoni agentuuri, 12 telefoni kollektiiv-keskjaama, 118 avalikku telefoni kõnepunkti ja 281 kirjatalu.

1. IV. 1929 a. oli kokku talituse punkte: posti — 2801, telegraafi — 420 ja telefoni — 873.

Nelja viimase aasta jooksul postiasutiste võrk kasvas kolmekordseks ning telefoni arenemine näitab tõusu 38%.

Nelja aasta jooksul kasvas posti-telegr.-telefoni asutiste tegevus (töö) eksploatatsiooni teenistuse alal 25,2% ja tehnilise teenistuse alal 28,1%. Tegelik koosseis 4 aasta jooksul näitab juurekasvu eksploatatsiooni alal 0,2% ja tehnilisel alal aga vähenemist 4,7%.

Teenistuse alad	1924 a.	1925 a.	1926/27 a.	1927/28 a.	1928/29 a.
Ekspluatatsiooni teenistuse alal:					
Koosseis:					
normide järgi	1.349	1.360	1.430	1.536	1.664
tegelik koosseis	1.387	1.363	1.336	1.354	1.392
tegelik koosseis võrreldes normidega	+38	+3	-96	-182	-272
Tehnika alal:					
Koosseis:					
normide järgi	248	261	264	241	263
tegelik koosseis	255	269	265	231	241
tegelik koosseis võrreldes normidega	+7	+8	+1	-10	-22
Keskasutise koosseis:					
tegelik koosseis	85	82	82	77	77
protsentides võrreldes 1924 a.	100%	96,5%	96,5%	82%	82%

Preemiate ja lisatasude seaduse alusel maksti postiametkonna teenijaile lisatasu:

	1924 a.	1925 a.	1926/27 a.	1927/28 a.	1928/29 a.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Ekspluatatsiooni teenistuse alal	—	—	34.463	69.002	82.645
Tehnika alal	—	—	—	5.414	12.096
Keskasutise teenijaile	—	—	1.438	3.093	3.945

Keskasutise ametn. ja teenijaile makseti lisatasust (4% üldisest lisatasu summast):

	1927/28 a.	1928/29 a. eest
peadirektorile	560 kr.	276 kr.
peadirektori asetäitjale	250 „	242 „
inspektorile	200 „	190 „
teistele	70—160 kr.	11—173 kr.

Posti telegr.-telef. asutiste teenijaile maksti lisatasu asutiste järgi 0,2% kuni 40,2% asutiste teenijate palgast, kusjuures 1928/29 a. eest 19 postkontori ja 2 raadiojaama teenijad ei saanud üldse lisatasu.

Teenistusetasu alal kulude juurekasv, võrreldes eelmise aastaga, on 109,160 kr., mis peaaesjalikult tingitud teenijate ja agentuuride juhatajate arvu ning lisatasude kulude suurenemisest.

Ametisõitude peale kulutati 1928/29 a. vähem kui eelmisel aastal 3.878 kr., kuna sõidud välisriiki-desse on nõudnud vähem kulu.

Ametnikkude ja teenijate toetuskulud suurenesid 1927/28 a. võrreldes 12.161 kr. võrra peaaesjalikult arstiabi arvel. Arstiabi ja arstirohtude ning matuste puhul antava rahalise toetuse peale kulutati aruande-aastal üldse 117.936 kr. ehk 64,6 kr. iga teenija peale, kuna 1927./28. a. kulutati 107.253 kr. ehk 61 kr. iga teenija peale. Kulude suurenemine on tingitud gripi haiguse levinemisest suurel määral.

Kantseleikulude liik, mis postiametkonna alal sisaldab ka pakkematerjalide kulu, näitab tõusu 9.902 kr. võrra, mis tuleb kanda asutiste arvu, ja üldise tegevuse suurenemise arvele. Pakkematerjalide peale on tarvitatud 16,7 tuhat krooni, tuludena sai aga ametkond tagasi välispakkide pealt üle 37 tuhande krooni.

Majapidamise peale tarvitati rohkem kui eelmisel aastal 14,9 tuhat krooni, kusjuures tõus on postiasu-tiste üürikulude alal 6,9 tuhat krooni, küttekulude alal — 1,2 tuhat, valgustuse alal — 1,1 tuhat, puhastuse ja korrashoiu alal — 1,8 tuhat ja kinnisvarade maksude alal — 2,9 tuhat krooni. Iseloomustava nähtusena üürikulude alal tuleb märkida, et Viljandi postkontori ruumide eest maksetakse Eesti Pangale, kelle majas postkontor asub, üüri arvel 8.000 kr. ja küttekuludeks 2.000 kr. aastas, mis kasutada olevate ruumide kohta kõrgeks tuleb pidada, seda enam veel, et Eesti Pank on postiametkonna summe transfertoperatsioonide alal keskmiselt kuni 25 miljoni senti aastas pea 10 aasta jooksul kasutanud ilma protsentideta. Üürileping sõlmiti Vabariigi Valitsuse 9. XI. 1927 a. otsusel. Riigikontrolli avaldus selles asjas jäi tähelepanemata.

Kuna postiasutiste üürikulud eramajades aasta-aastasse näitavad tõusu ning postiametkonnal siiski tihti võimalus puudub plaanikindla telefonivõrgu arendamiseks, peaks tähtsamates telefoni arenemise koh-tades üüriruumide küsimus kõrvale jääma (Pärnu, Nõmme, Paide j.n.e.).

Veokulud tõusid 458.927 kr. pealt 1927/28 a. 554.256 kr. peale 1928/29 a. Uusi postiveo trakte maan-teenedel loodi aruandeaastal 3.215 klm. Traktide kogupikkus, kus posti veeti p.-t.-t. ametkonna korraldusel ja kulul, oli maanteedel aruandeaastal 11.602 klm. Postiga sõideti läbi 303.459 km rohkem kui eelmisel aastal. Raudteedel postiveo eest makseti 205.527 kr. Traktide pikkus raudteedel suurenes 71 km võrra ning tõusis 1370,5 km peale. Läbisõidetud km arv suurenes 46.597 km võrra. Traktide pikkus veeteedel suu-renes aruandeaastal 132,5 km võrra ja läbisõidetud km arv suurenes 28.060 km võrra.

Vallasvara soetuse ja korrashoiu peale kulutati 1928/29 a. 42.518 kr., kuna 1927/28 a. — 88.668 kr. Kulude vähenemine on tingitud maapostivõrgu loomise enam-vähem lõpuleviimisest.

Hoonete remondi peale kulutati aruandeaastal üldse 87,8 tuhat krooni, kusjuures tulekahju puhul on postivalitsuse maja remondi peale tarvitatud 36,2 tuhat krooni ja asutiste hoonete kapitaal- ja jooksva-remondi kuludeks — 51,6 tuhat krooni. Kinnisvarade väärtus ületab 2.091 tuhat krooni.

Postimaksu vahendite valmistamise peale kulutati 24.509 kr., eelmisel aastal — 10.000 kr. Aruande aastal valmistati uued kolme leopardi kujutusega postmargid ja postkaardid.

Postimaksude vahendite liikumist selgitavad järgmised andmed:

Seis 1.IV. 1928 a.	1928/29 a. jooksul valmistatud	Üleilmise Postiliidu büroolt saa- dud vastus- kupongid	1928/29 a. jooksul müüdnud ja välja läinud	Seis 31.III. 1929 a.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
2.396.611.—	3.481.924.—	1.750.—	2.099.453.—	3.780.832.—

Kodifikatsioonile ja kirjastusele kulutati 8.000 krooni. 1928/29 a. anti välja uus posti-telegr.-telefoni-raadio asutiste nimestik, uus postijuhenduste kaart, telegr.-telef. ühenduste kaart. Viidi lõpule posti-telegr.-telefoni juhtnõõride kokkuseadmine ning posti-telegr.-telefoni-raadio seaduseelnõu väljatöötamine.

Telegraafi ja telefoni korrashoiuks ja arendamiseks kulutati 11,5 tuhat krooni rohkem kui eelmisel aastal. Üksikute alade järgi olid kulud:

	1928/29 a.	1927/28 a.	Võrreldes 1927/28 a.
	Kr.	Kr.	Kr.
Kapitaalremont	63.100.—	58.078.—	+ 5.022.—
Jooksev remont	413.428.—	422.418.—	— 8.990.—
Arendamine	475.181.—	459.789.—	+ 15.392.—
Kokku	951.709.—	940.285.—	+ 11.424.—

Abonente tuli juure 1928/29 a. — 1058, mis näitab 9,1% juurekasvu, kuna eelmisel aastal oli juurekasvu protsent 7,2.

1928/29 a. üksikasjalised telegr.-telefoni remont- ja ehitustööde aruanded on seni Riigikontrolli saatmata.

Aruandeaastal asuti 1000 numbrilise automaatalajaama ehitamisele Tallinnas. 1928/29 a. erakorralisest krediidist tarvitati selleks 39,8 tuhat krooni, kuna 164.361 kr. lepingu alusel 1929/30 a. eelarve juure arvati. Lepingu järgi pidi alajaam valmis olema 1929. a. märtsi lõpuks, tegelikult pandi tööle oktoobri algul.

b) ühenduses tuludega.
Post.

Postimaksu juurekasv, võrreldes eelmise aastaga, on 227.066 kr. ehk 9,4%, mis tingitud postikorrespondentsi suurenemisest. Statistika näitab, et kirjapostisaadetiste (liht- ja tähtsaadetised) arv aruandeaastal, võrreldes eelmise aastaga, üldiselt kasvas 14,6%. Välismaile läinud kirjapostisaadetiste arv suurenes isegi 29,8%. Samuti kasvas postpakkide arv — 9,1% võrra. Välismailt tulnud postpakkide üldarvust (88.028) kuulusid tollitamisele 99,2%.

Postiasutiste kassade kaudu võeti vastu välispostisaadetiste pealt ja anti üle Eesti Panga osakondadesse järgmisi maksusumme:

	1928/29 a.	1927/28 a.
	Kr.	Kr.
Sisseveotoll	2.133.724.—	1.779.637.—
Väljaveotoll	438.—	1.555.—
Kantseleimaks	665.—	13.—
Proovimaks metallidelt	1.200.—	854.—
Aktsiis	879.—	522.—
Selgitamata tulud	804.—	413.—
Tolli deposiite (lisatoll)	20.898.—	26.733.—
Kokku .	2.157.608.—	1.809.727.—

Sise- ja välismaalised rahakaartide operatsioonid võrreldes 1927/28 aastaga kasvasid arvuliselt 22,9% ja summaliselt — 17,2%.

Postiasutiste transfertkassa läbikäik 1928/29 a. eest on järgmine:

Seis 1.IV. 1929 a.	Sisse tulnud asutiste kassa- desse 1928/29 a. jooksul	Välja läinud 1928/29 a. jooksul	Seis 31.III. 1929 a.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
187.267.—	40.631.681.—	40.642.609.—	176.339.—

ja transfertsummade fondi liikumine Eesti Panga osakondades:

Saldo 1.IV. 1928 a.	Eesti Panga osak. sisse makstud	Välja võetud ja üle kantud	Saldo 31.III. 1929 a.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
218.529.—	8.968.757.—	8.538.715.—	648.571.—

Üldine transfertsummade kassa seis 31. III. 1929 a. oli:

- a) asutiste kassades . . . kr. 176.339.—
 b) fondi arvel E.P. osakond. „ 648.571.— Kr. 824.910.—

Posti kaudu laialisaadetud ajalehtede ja ajakirjade eksemplaride üldarv võrreldes eelmise aastaga suurenes 9,9%. Ajalehtede tellimiste vasuvõtmine postiasutistes suurenes 9,7%.

1928/29 a. ajalehtede büroo summade läbikäik välistellimiste alal oli järgmine:

Saldo 1 IV. 1928 a.	Sisse tulnud	Välja läinud	Saldo 31. III. 1929 a.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
21.624.—	39.669.—	31.122.—	30.171.—

Posti jooksvate arvete summade liikumine 1928/29 a. eest oli järgmine:

Seis 1.IV. 1928 a.	Postiasutistes sisse tulnud	Postiasutistes välja makstud	Seis 31. III. 1929 a.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
—	760.696.—	677.454.—	83.242.—

Postkontorite juures asuvate Eesti Panga agentuuride summade läbikäik 1928/29 a. oli järgmine:

Eesti Pangale üle andmata 1. IV. 1928 a.	Sisse tulnud 1928/29 a. jooksul	Eesti Pangale üle antud 1928/29 a. jooksul	Üle andmata 1. IV. 1929 a.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
25.300.—	579.487.—	532.880.—	71.907.—

Eesti Pank maksis postametkonnale postimaksuna iga operatsiooni pealt 6 senti. Tegelikud postitud 1928/29 a. E. Panga agentuuride operatsioonide pealt olid 872 krooni.

Telegraaf.

Nagu statistika näitab on telegraafi kasutamine, võrreldes eelmise aastaga, üldiselt suurenenud. Telegrammide arvu järgi on suurenemine 5,4%. Suurenes välistelegrammide arv 10,9%, kuna sisetelegrammide arv vähenes 1,9% võrra. Transiittelegrammide arv suurenes 41,1%.

Telegraafimaksuna tuli sisse 464.173 krooni, kuid selles summas on arvestatud ka 15% maks raadio ringhäälingu abonementmaksudest.

1928/29 a. jooksul postiametkond sai raadio abonementmaksudest riigile kuuluva osana 23.119 kr. ning ringhäälingu 1927 a. puhaskasust riigile kuuluv osa — 1997 kr., kokku 25.116 kr. Ringhäälingule kuuluvate abonementmaksu summade läbikäik 1928/29 a. oli järgmine:

Ringhäälingule üle andmata 1. IV. 1928 a.	1928/29 a. jooksul postiasutiste poolt vastuvõetud Ringhäälingule kuuluvaid summe	Ringhäälingule üle antud ja tema arvel kulude katteks üle kantud	Kinni peetud riigile kuuluva osa arvel	Ringhäälingule üle andmata 1. IV. 1929 a.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
10.272.—	118.975.—	116.114.—	7.398.—	5.735.—

Kontsessiooni leping ringhäälingu toimetamise alal uuendati 31. juulil 1928. a. Lepingu järgi on Teedeministeeriumil küllaldased võimalused reguleerida ringhäälingu toimetamist nii saatejaamade sisseseades, kui ka programmi alal.

Telefon.

Telefoniühenduste kasutamine 1928/29 a., võrreldes eelmise aastaga, kasvas üldiselt 7,2%. Kohalikkude kõnede arv tõusis 6,18% ja kaugekõnede arv: sisemaalised — 12,4% ning välismaalised tulnud — 11,8% ja läinud 18,3% võrra.

Telefoni abonentide üldise maksukoormatuse 1928/29 a. eest näitab järgmine tabel.

	Abonentide arv	T u l u d (kroonides)					Kokku
		Ehitusmaks	Abonement- ja erimaks	Ühendusmaks	Kohalikkude kõnede maksud	Kaugekõnede maksud	
1928/29 a. . .	12.692	23.189	435.086	146.904	404.019	848.609	1.912.807
1927/28 a. . .	11.634	34.630	456.262	145.442	363.374	714.644	1.714.352

Muud tulud.

Postiametkonna alal tuli muude tulude arvel sisse:

	1928/29 a.	1927/28 a.
	Kr.	Kr.
Riigi kapitalid (ptk. 13)	25.—	3.294.—
Rent maadest ja hoonetest (ptk. 14)	13.635.—	9.667.—
Mitmesugused abiettevõtted (ptk. 18)	14.726.—	4.862.—
Riigi varandused (ptk. 19)	5.220.—	5.132.—
Segatulud (ptk. 20)	9.895.—	11.000.—
Kokku	43.501.—	33.955.—

Revisjoni ulatus.

Postiametkonna asutiste kassa, arve, majapidamise ja p.t.t. operatsioonide faktilist revideerimist kohtadel teostati aruandeaastal 58 korral, kusjuures tuli konstateerida puudusi asjaajamises 35 juhul. Faktilisel revideerimisel võeti selgitamisele 685,57 kr.

Järelekontrolli korras viidi läbi revideerimine vastavalt kontrollnõukogu otsusele, kusjuures läbi on võetud kulude, tulude ning kõik postiametkonna mitmesuguste summade liikumise aruanded. Kontrollnõukogule esitati õigekestunnistamiseks 14 aruannet 1928/29 a. eest.

Postiametkonna kavade, toimingute ja aruannete alal tuleb märkida järgmisi puudusi.

Puudused.

Telefoniaparaatide ja mitmesuguste esemete tellimise kavad ei olnud vastuvõetavad kõrge hinna tõttu. Protesti puhul hinnaalandus tehtud 2.210 krooni suuruses. Postivalitsuse maja remonttööde väljaandmiseks puudus vastav krediit. Protesti tõttu lahendati küsimus Vabariigi Valitsuse käsutada olevate summade arvel ning Teedeministrile tehti ülesandeks vastav krediit nõutada lisaelarve korras.

Kohila postkontori ruumide üürimise kavaga ei olnud Riigikontroll nõus kõrge hinna tõttu. Protesti tagajärjel üürihinda alandati 150 kr. võrra aastas, seega 6 aastase lepingu juures 900 krooni. Tallinna telefonivõrgu keskjaama ruumidesse keskkütte sisseseade ehitustööde väljaandmisega Riigikontroll ei saanud nõus olla, sest puudus üldine projekt. Protesti tõttu sai Teedeministeeriumi korraldusel keskjaama ventilatsiooni sisseseade seotud üldise keskkütte kavaga ning selleks seati kokku projekt.

Telefoniaparaatide tellimisel tehti tehnilistes tingimustes muudatused, kuid esemete hind jäi endiseks. Protesti tõttu tehti hinnaalandus 875 krooni suuruses.

Rauatööde väljaandmisel oli eelhind määratud postivalitsuse poolt. Kuna riigi eelhind oli üle 20.000 kr., siis avaldati Riigikontrolli poolt protest.

Faktilisel revideerimisel selgus, et Tallinna peatelegraafi kontor võlgade sissenõudmise peale ei pööranud tarvilist tähelepanu. ETA poolt võlguantud telegrammide alal oli võlasumma sissenõudmata eelarve aasta algusest, mis aja jooksul oli kasvanud 2.927 krooni peale. Võlasumma on seni ainult osalt tasutud.

Järelekontrolli korras tuludes võeti selgitamisele peaaesjalikult telefonimaksude määramise alal 1.687,56 kr. ning kulude alal — 21.715,29 kr. Kulude alal on puudused suuremalt osalt vormilist laadi. 1928/29 a. pikendatud krediidist kanti üle postivalitsuse deposiitsummade arvele 14.550 kr., selle mõttega, et krediidi summat postivalitsuse käsutusse jätta, sest eelarve seaduse põhjal ei saanud seda krediiti enam pikendada.

Posti-telegr.-telefoni peavalitsuse juures tegutseb kesktöökoja nime all telegraafi-telefoni elektro-tehnika töökoda. Riigikogu poolt 8. III. 1927 a. vastuvõetud Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate pal-kade seadusega on kesktöökoda arvatud riigi ettevõtete hulka. Samuti käsitab seda asutist riigi ettevõt-tena 1929/30 a. riigi eelarve. Kesktöökojal aga kui iseseisval riigi ettevõttel puudub seaduslikus korras maksuma pandud põhimäärus, missugune asjaolu tema praegust olemasolu juriidiliselt nõrgale alusele seab ning tema valitsemise alal raskusi esile kutsub. Kesktöökojal puuduvad ka oma kapitalid. Tellitavate tööde arvel on posti-t.-t. peavalitsuse poolt operatsiooni fondist 30.000 kr. alalise avansina töökojale tegutsemiseks antud ning peale selle kesktöökojale üleantud väärtused (materjalid ja tööd) 14,2 tuhande krooni ulatuses, (seega seisab alaliselt kesktöökoja käsutuses tegevuskapitalina postivalitsuse summe 44,2 tuhande krooni ulatuses) ning peale selle kesktöökoja tarvitada postivalitsuse varandust (inventar ja tööriistad) samuti 44,2 tuhande kr. väärtuses. Kõik kulud, mis kesktöökoja laiendamise ja sisseseade täiendamise seotud, kannab posti peavalitsus. Samuti hoonete kapitaalremont sünnib posti peavalit-suse kulul.

**Posti-telegraafi-telefoni
peavalitsuse kesktöö-
koda.**

Kesktöökojale tarvitamiseks antud varanduste amortisatsiooni kulud kannab kesktöökoda. Amorti-satsiooni summad kantakse riigi tuludesse. Kuna Riigikogule esitatud posti-telegraafi-telefoni ja raadio seaduseelnõu kesktöökoja juriidilist külge ei lahenda, siis on Riigikontrolli poolt Teedeministrit palutud posti-telegr.-telefoni kesktöökoja küsimust kaalumisele võtta.

Kuna praegu kesktöökoja hooneid ja sisseseadet ainult postiametkonna töödele kasutatakse ning kaitseväge ja raudteede sideabinõude valmistamine ja korrastamine eraldi sünnib, siis tuleks Riigikontrolli arvates teid leida, et üldse riigile tarvisminevate telegr.-telefoni sideabinõude valmistamine ühes kohas sün-

niks, mis ametkondadel paralleel sisseseadete muretsemise ära hoiaks ning elustaks seda tööharu töödega kindlustamise sihis ning sealjuures valmistamise hinnad vastavatest eratööstuse hindadest kallimad poleks.

Posti-telegr.-telefoni kesktöökoja 1928/29 a. tegevuse aruanne saadeti Teedeministeeriumi poolt Riigikontrollile seisukoha võtmiseks 26. novembril 1929 a.

Tähendatud kesktöökoja aruanne puudub 1928/29 a. Riigi eelarve täitmise ja kassa aruande lisades. Samuti puudub 1928/29 a. riigi eelarve lisana Kesktöökoja eelarve.

Kesktöökoja tegevusest pildistab alljärgnev 1928/29 a. tööstuse aruanne.

	Kr.	
Kulud.		
Ülejääk 1. aprilliks 1928 a.: poolikud tööd	5.818.57	
Palgad.		
Administratsiooni palgad	9.900.—	
Tööliste palgad	24.020.32	
Administratsiooni mitmesugused tasud	<u>36.50</u>	33.956.82
Ametnikkude ja teenijate toetus.		
Tööliste perekonna abiraha	1.546.65	
Administratsiooni arstiabi ja toetus	434.33	
Tööliste arstiabi ja toetus	<u>2.646.28</u>	4.627.26
Kantseleikulud.		
Kirjutuse ja joonestuse materjal	240.06	
Post, telegraaf ja telefon	134.46	
Ajakirjandus ja kirjandus	<u>110.19</u>	484.71
Majapidamine.		
Üür	552.08	
Küte	601.20	
Valgustus	448.82	
Vesi	165.88	
Puhastus ja korrashoid	1.567.51	
Mitmesugused kulud	395.60	
Elektri jõud	<u>1.001.51</u>	4.732.60
Sõidukulud.		
Sõidurahad	31.50	31.50
Veokulud.		
Tasu veo eest	54.84	54.84
Vallasvara.		
Soetus (amortisatsioon)	5.632.64	
Korrashoid	<u>734.20</u>	6.366.84
Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	26.87	26.87
Hoonete remont.		
Jooksev remont	80.78	80.78
Inseneriline ja tehniline varustus.		
Materjalid	31.764.41	<u>31.764.41</u>
		87.945.20
Kasu tööstusest		<u>14.749.71</u>
		<u>102.694.91</u>
Tulud.		
Väljalastud tööd	93.653.58	
Lattu valmistatud tööd	3.835.17	
Poolikud tööd 1.IV.29.	5.104.19	
Materjalide ja oma lattu valmistatud tööde ülejääk	101.97	
		<u>102.694.91</u>

Kesktöökoja koormatus 1928/29 a. oli suurem kui eelmisel tegevusaastal. 1927/28 a. olid tööstuse tulud kr. 94.913.— Kesktöökojas tehtud tööd on suurem osa uued tööd, mis tööstuse üldtoodangust 1928/29 a. 87,7%, eelmise aasta 86,8% vastu. Kesktöökoja tööandjaks on posti-telegr.-telefoni valitsus.

Eraisikute ja teiste asutustele tehtud tööd annavad 1928/29 a. ainult 6,6% (5617 kr.) postivalitsuse tellimiste kogusummast (84.504 kr.) Keskmiselt töötas kesktöökojas 1928/29 a. — 30 töolist, sama keskmine arv oli ka 1927/28 a. Administratsiooni palgad moodustasid 1928/29 a. 41% tööliste palgast, kuna 1927/28 a. 43% oli.

Aruande revideerimisel selgus, 1) et kesktöökoja üüriks arvati (552.08 kr.) 1% töökojale kasutamiseks antud hoone osa väärtusest. Kesktöökoja aj. tegevuse juhtnõotide kohaselt tuleb töökoja hoonete turuhinnale vastav üür kindlaks teha Teedeministri poolt määratud alustel. Et seda seni ei ole tehtud, tuleb üür hind tagantjärele kindlaks määrata ja kui see kõrgem kui 1928/29 a. üürikuludeks arvatud summa, siis vastavalt puhaskasu vähendada ja 2) kesktöökoja on tööde kalkulatsioonides materjali hindadele juure arvanud 10%, milleks aga puudub alus. Selle juurearvestuse tõttu tuleb puhaskasust 5.279 kr. 86 s. riigitludesse kanda. Selle seisukohaga ühines posti-telegr.-telefoni valitsus.

Mereasjanduse peavalitsus.

Mereasjanduse peavalitsuse kulud aruandeaastal, võrreldes eelmise aasta kuludega, olid järgmised:

Kulud.

	Kulutatud		1928/29 a. kulutatud rohkem (+) vähem (—)	
	1928/29 a.	1927/28 a.	Absoluutselt	%
	Kr.	Kr.	Kr.	
Korralised kulud . .	1.402.585.—	1.597.009.—	—194.424.—	—12,2
Erakorralised kulud	619.062.—	441.805.—	+177.257.—	+40,3
Kokku	2.021.647.—	2.038.814.—	—17.167.—	—0,84

Seejuures vähenesid aruandeaastal korralised kulud üldiselt kogusummas 194.424 kr. ehk 12,2% võrreldes eelmise aasta kuludega, missuguse vähenemise põhjused peamiselt järgmised:

§ 5 — Ametnikkude ja teenijate varustuskulud vähenesid 2156 kr. ehk 44% võrra, sest varustust saadi odavamate hindadega, kui eelarvesse üles võetud.

§ 77 — Ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanade varustuskulud vähenesid 86.733 kr. ehk 23% võrra, sest eelmisest aastast jäid järele suuremad tagavarad kütte- ja tarbematerjale, mida võidi aruandeaastal tarvitada.

§ 79 — Ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanade remondikulud vähenesid 144.405 kr. ehk 31% võrra, missugune kokkuvõtte saavutati töödest, mis tehtud endiste aastate tagavaramaterjalidest.

§ 87 — Pensionide peale kulutati tegeliku tarviduse järele vähem 2580 kr. ehk 71%.

Mis puutub üksikute kulude suurenemisse, siis olid need tingitud järgmistest asjaoludest:

§ 3 — Ametnikkude ja teenijate toetus suurenes 9151 kr. ehk 14,7% võrra, sest ajutistele tööjõududele vabal kokkuleppel maksti perekonna abiraha analoogiliselt teiste ametnikkudega, kuna eelmistel aastatel selle asemel ainult 10% palgalisa maksti vastavatest krediitidest.

§ 9 — Majapidamise kulud suurenesid 5173 kr. ehk 10,9% võrra, mis oli peamiselt tingitud kinnisvaramaksu suurenemisest.

§ 15 — Mitmesugused toetused on esmakordselt juure tulnud ja sel alal oli kulusid 4087 kr., missugune summa anti E. Punasele Ristile toetusena päästejaamade ülalpidamiseks.

§ 76 — Sadamasildade korrashoiu kulud tõusid 6461 kr. või 9,5% võrra, mis peamiselt kulutatud kapitaalremontide peale sadamates.

Erakorralised kulud suurenesid aruandeaastal kogusummas 177.257 kr. ehk 40,3% võrra, võrreldes eelmise aasta kuludega. Erilist kulude suurenemist näitavad hüdrotehnilised ehitused mere ja sisevete sadamates. Kulud tõusid: meresadamate ehitustel 231.730 kr. ehk 203,9% võrra, mis tingitud suurematest ehitustest, nagu Pärnu vana ja uue sadama sildade ümberehitused, mis üksi nõudsid kulusid 168.243 kr.

Hüdrotehniliste ehituste peale sisevete sadamates kulutati rohkem 6894 kr. ehk 34,5% võrreldes eelmise aastaga. See oli tingitud laialdasemast jõgede ja sadamate sildade ehitusest sisevetel, nagu Tänasilmas, Ranna-Jõesuus j.n.e. Erakorraliste kulude suurenemisele mõjus kaasa ka rannasõiduliinide eksploateerimine. Rannasõiduliinide kulu oli aruandeaastal esmakordselt Mereasjanduse peavalitsuse eelarves, kuna varemalt neid liine korraldas Laevasõidu amet. Kulusid sel alal oli Merivalil 60.116 kr.

Võrreldes Mereasjanduse peavalitsuse tegelikke kulusid eelarves ettenähtud kuludega selgub, et eelarves ettenähtud summast 2.343.647 kr. kulutati aruandeaastal 2.021.647 kr. ehk 86,3%, kuna kulutamata jäi 322.013 kr. ehk 13,7%. Kanti üle järgmise aasta peale 261.974 kr. ehk 11,2% eelarvest, kuna suleti 60.025 kr. ehk 2,5% eelarvest.

Korralisest eelarvest jäi kulutamata 156.134 kr. ehk 10%. Tähendatud summast kanti üle järgmise aasta peale 124.516 kr., mis koosnes peamiselt kahest summast: 1) majapidamise kulude all kanti üle 64.070 kr. tasumata jäänud kinnisvaramaksu ja 2) ujuvate abinõude, tuletornide j.n.e. remondid — pooleli olevate kapitaal- ja jooksvaremondi peale ettenähtud summadest.

Erakorralisest eelarvest jäi kulutamata 165.875 kr. ehk 21,1%. Tähendatud summast kanti üle järgmise aasta peale 137.458 kr., mis koosnes peamiselt järgmistest summadest:

1) Hüdrotehnilised ehitused meresadamates 102.066 kr., millisest summast suurim osa 76.180 kr. langeb rannasadamate arendamise krediidi peale. Tähendatud otstarbeks oli 5 aastane krediit lubatud eriseadusega, millest 1928/29 a. eelarvesse võeti 154.000 kr. Aruandeaasta kestel kulutati sellest 77.819.91 kr., kuna ülejäänud osa järgmise aasta peale üle kanti, sest ei suudetud täita aruandeaasta programmi mitmesuguste ettevalmistustööde hilineamise tõttu. Edasi 18.084 kr. Pärnu vana sadama silla ümberehitamise krediiti, sest ettevõtja ei suutnud läbi viia töid aasta lõpuks.

2) 1928/29 a. lisaeelarvega lubatud krediitidest järgmised summad, kuna hilise krediidi lubamise tõttu ei suudetud lõpule viia töid — § 6 — 20000 kr., § 11 — 5000 kr. ja § 12 — 1000 kr.

Tulud.

Mereasjanduse peavalitsuse tulud aruandeaastal, võrreldes eelmise aasta tuludega, olid järgmised:

	T u l u d		V a h e	
	1928./29. a.	1927./28. a.	Absoluutselt	%%
	Kr.	Kr.	Kr.	
Korralised kulud .	332.004.87	340.798.31	—8.793.94	—2,6%
Erakorralised tulud	45.080.48	—	+45.080.48	+100%
Kokku	377.084.85	340.798.31	+36.286.54	+10,6%

Seega Mereasjanduse peavalitsuse 1928/29 a. tulud tõusid üldiselt 36.286,54 kr. ehk 10,6% võrra, missugune suurenemine sündis erakorraliste tulude arvel. Mereasjanduse peavalitsuse valdamisel olid esmakordselt rannasõiduliinid, millede eksploateerimine andis tulusid 45.080.85 kr. Varemalt olid need tulud näidatud Laevasõidu ameti aruandes.

Suurenemist näitavad ka laeva- ja sadamamaksud 39.431.67—30.937.67=8494 kr. ehk 27,4% võrra, mis seletatav laevamõõtmise j.t. maksude suurenemisega ning sissetuleku suurenemisega laevade rentimisest (j/m. „Tasuja“ rentimine Danzigile). Samuti suurenesid varanduste müügist saadud tulud 73.049,46—61.995,56=11.053.90 kr. ehk 17,8% võrra. (Sadamatehased aruandeaastal realiseerisid suuremal arvul varandusi.)

Tulude vähenemist näitavad: Rent maadest, vetest j.n.e. 10980.06 kr. — 4885.15 kr. — 6094,91 kr. ehk 55,5% võrra (miinisadamas kruntisid vähem välja renditud kui eelmisel aastal ja osa maa-alasid, nagu Kopli mõis, läksid üle teiste asutiste valdamisele). Maks kraanade tarvitamise eest 33.682.38 kr. — 26.896.70 kr. = 6785.68 kr. ehk 20,1% võrra, mis seletatav seega, et raske talve tõttu kaupade läbikäik sadamas väiksem oli kui eelmisel aastal. Juhuslikud tulud 80068,78—2.209.34 = 77.859.44 kr. ehk 97,2%. Nende vähenemine on tingitud sellest, et aruandeaastal puudusid sellised juhuslikud tulud, mis olid eelmisel aastal: 3600 kr. saadi tagasi „Suur Tõlli“ kinnituspreemiat, 10000 kr. nõuti sisse vanu võlgu, 22000 kr. saadi tagasi Inglismaalt süteraha j. t. suuremad summad.

Sadamatest saadi aruandeaastal tulusid kokku 1.284.521.80 kr. Sellest summast saadi Mereasjanduse peavalitsuse kaudu 283.672.04 kr. ja ülejäänud summa 1.000.849.76 kr. tolliasutiste kaudu.

Suuremaid sissetulekuid andsid järgmised sadamad: Tallinna 839.733.36 kr., Pärnu 149.757.70 kr., Narva 65.983.56 kr.

Sissetulnud maksudest oli puhtasadamamakse 1.168.256.83 kr., millised, võrreldes eelmise aasta tuludega, vähenesid 108.581.17 kr. võrra, mille peamiseks põhjuseks olid rasked jääolud Baltimeres ja Soome lahes, mis mõjusid halvavalt laevade liikumisele.

Alljärgnevalt on toodud suuremates sadamates käinud laevade arvud (klambrites on näidatud eelmise aasta arvud):

	Sissetulnud laevad		Väljaläinud laevad	
	Välissõidult	Rannasõidult	Välissõidult	Rannasõidult
Tallinn . .	1.601 (1.504)	1.291 (1.458)	1.495 (1.475)	1.373 (1.476)
Pärnu . . .	173 (165)	732 (850)	251 (238)	647 (763)
Narva . . .	162 (171)	82 (103)	162 (171)	82 (103)
Tartu . . .	—	6.295 (6.430)	—	6.295 (labikaik)

Mereasjanduse peavalitsus aruandeaastal teostas administratiivjärelevat sadamates, varustas ja tegi ehitus- ja remonttöid sadamates, ujuvatel abinõudel, tuletornidel j.n.e. ning toimetas süvendustöid meresadamates ja jõgedel.

Kuna Mereasjanduse peavalitsus pole Riigikontrollile esitanud oma tegevuse kohta aruandeid, siis ei saa ka esitada täpsemaid andmeid tähendatud asutise tegevuse kohta.

Oma otsekoheste ülesannete kõrval oli Mereasjanduse peavalitsus sunnitud teotsema veel rannasõiduliiniide ekspluateerimise alal, seda sel põhjusel, et Balti Päästeselts andis tagasi riigile tema käes rendil olevad riigilaevad „Kungla“, „Endla“ ja „Traali“ enne rendi tähtaja lõppu laevasõidu hooaja alul, sest et rannaliiniide ekspluateerimine ennast ei tasunud. Et rahva huvisid silmas pidada, asus Mereasjanduse peavalitsus ise ekspluateerima laevasõiduliinisid, millele asudes juba alguses tuli arvestada puudujäägiga; sellekohaselt seati kokku ka eelarve, milles ette nähti tulusid 53.000. kr. ja kulusid 65.000 kr., kuna aga 1928 aasta suvi osutus väga viluks ja vihmaseks, ka majanduslikult kujunes aasta raskeks, siis oli reisijaid ja kaupade vedu vähem, kui loodeti. Selle tõttu saadi tulusid vähem, kui eelarves arvestatud, kulusid kogusummas 45.080.48 kr. aga loomulikult vähendada ei saadud, kuid ka eelarve piiridesse ei ole nendega suudetud jääda. Ehk küll vastava eelarve § (erakorr. § 4) järgi ei tehtud ülekulu (eelarve järgi on kulutatud 60.116,29 kr.), kuid tegelik kulusumma, mis rannasõiduliiniide ülalpidamiseks tarvis läks, oli 70.773.32 kr., seega ületas eelarve summa. Et katta tekkivat ülekulu, on Mereasjanduse peavalitsus üle 10.000 kr. kulu teinud teistest eelarve paragrahvidest, näit. tarvitades vanu materjalide tagavarasid, võttes materjale kesklaost j.n.e.

Tegevus.

Võrreldes üldist kulusummat sissetulnud tulusummaga selgub, et rannasõiduliinide ekspluateerimine andis riigile esimesel aastal 25.692,84 kr. suuruse puudujäägi.

Laevasõiduameti likvideerimine.

Laevasõidu ameti 1928/29 a. eelarves oli ette nähtud ainult a/l. „Kajak'a“ ekspluateerimine, kuid 23. mail 1928 a. vastuvõetud Laevasõidu ameti likvideerimise seaduse alusel lõpetas Laevasõidu amet 30. juunil 1928 a. oma ärilise tegevuse ja 1. oktoobril 1928 a. anti üle Mereasjanduse peavalitsusele Laevasõidu ameti varandused, kohustised ja õigused. Laevasõidu amet ei toimetanud ärilisi operatsioone juba 1. aprillist 1928 a. Ettevõtte rahaline aruanne aja eest 1-st aprillist kuni 1. oktoobrini 1928 a. esitati Riigikontrolli 25 oktoobril 1928 a. ja tunnistati õigeks, välja arvatud eelmise aasta bilansi parandused. E. V. 1928/29 a. eelarve täitmise aruandes puudub Laevasõidu ameti aruanne.

Revisjoni ulatus ja tulemused.

Mereasjanduse peavalitsuse aruandematerjali revideerimisel ilmsikstulnud puudustest võib nimetada: korduvad eelmistel aastatel ilmsikstulnud vähemad puudused, nagu allkirjade puudumine raha vastuvõtmisel; kulud pole täiel määral tõestatud dokumentidega, avansiõendamise dokumentidele pole juure isatud avansiaruandeid, mis võimaldaksid kontrollida, kas avansid õigel ajal kustutatud, ja saada saldode kohta täpsemat ülevaadet.

Suurema puudusena tuleb märkida asjaolu, et Mereasjanduse peavalitsus ei esita õigel ajal revideerimiseks eriti ehituslepinguid, võistluspakkumise materjale, lõpparveid j.n.e., mida nõuab Üldarvepid. seadus. Ka ei sõlmi Mereasjanduse peavalitsus vähemate ehitustööde kohta küllalt seaduse nõuetele vastavaid lepinguid, vaid annab välja töid tükitöödena, kandes töötingimusi „Tükitööde raamatusse“. Need tingimused on tihti väga puudulikud ega võimalda küllalt täpset revideerimist.

Edasi ei saa märkimata jätta asjaolu, et Mereasjanduse peavalitsus omad tööd teostab projektide järgi, mis põhjalikult läbi töötamata, mille tagajärjel töid hiljem tuleb ümber teha või uuesti rajada, mis suurte kuludega ühenduses. Näiteks võib tuua Pärnu sadama kai ehitust, kus lühikeste ankrute tõttu kai hakkas vajuma; Vergi sadama muuli ehitust, mille torm ära lõhkus, sest et muuli kivid olid liiga väikesed; Rohuküla sadama ehitust, kus merepõhja olud ei olnud küllalt põhjalikult uuritud, mille tõttu sild vajuma hakkas.

Välisministeerium.

Välisministeeriumi kulud aruandeaastal, võrreldes 1927/28 a. kuludega, suurenesid 8.318 kr. ehk 0,8% võrra.

Kulud.

Tähendatud suurenemine kujuneb üksikutes peatükkides järgmiselt:

	1928/29 a.	1927/28 a.	1928/29 a kulused rohkem (+) vähem (—)	
			Kr.	%
Korralised kulud:				
Keskasutis	185.866	172.277	+13.589	+7,8
Välisesindus:				
A. Üldised kulud	205.615	206.631	—1.016	—0,5
B. Välisesindused	627.340	596.594	+30.746	+4,9
Kokku	1.018.821	975.502	+43.319	+4,4
Erakorralised kulud:				
Keskasutis	—	35.000	—35.000	—
Kõik kokku	1.018.821	1.010.502	+8.319	+0,8

Korralised kulud suurenesid keskasutise majapidamise, sõidukulude, hoonete remondi ja kultuurilise toetuse arvel, mis tingitud uue kinnisvara soetamisest Tallinnas ja Keila-Joa lossi korrashoiust ning parandustest, vallasvara soetamisest ja Eesti telegr. ag. „Eta'le“ toetuse suurendamisest. Välisesindustes suurenesid teenistustasu, vallasvara ja hoonete remondikulud — osalise palkade tõstmise, saatkonnale Moskvas mööbli muretsemise ja saatkonna ruumide remondi tõttu Berliinis ja Moskvas. Välisesinduste üldised kulud vähenesid Eesti kodanikkude võõrsilt kojutoomise kulude arvel — sellel alal antud laenude tagasisaamise tõttu.

Välisministeeriumi 1928/29 a. eelarve krediidi tarvitamist selgitab järgmine tabel:

	Määratud 1928/29 a. eelarve järgi	Kulutatud 1928/29 a. aruande järgi	Vähem kulutatud	
			Kr.	%
Korralised kulud:				
Keskasutis	197.512	185.866	11.646	6,2
Välisesindus:				
A. Üldised kulud	220.500	205.615	14.885	7,2
B. Välisesindused	644.894	627.341	17.553	2,9
Kokku	1.062.906	1.018.822	44.084	4,3
Erakorralised kulud:				
Keskasutis	15.000	—	15.000	—
Kõik kokku	1.077.906	1.018.822	59.084	5,8

Tulud.

1928/29 a. tulud, võrreldes 1927/28 a. suurenesid 142.154 kroonilt 175.600 kroonile, s. o. 33.445 kr. ehk 23,5% võrra.

Tulud on suurenenud peaaesjalikult passimaksust — Eesti kodanikkude elavama läbikäimise tõttu välisriikidega, maksudest tunnistustelt ja lubadelt nende suuremal määral nõutamise tagajärjel eriti N. Venest, ja hoonete rendist.

Tegevus.

Aruandeaasta jooksul likvideeriti 3 konsulaati ja asutati juurde 17 uut konsulaaresindust. Aruandeaasta lõpuks oli 12 peakonsulaati, 56 konsulaati, 34 asekonsulaati, 7 konsulaaragenti, kokku 109 konsulaaresindust. Peale selle täitsid konsulaarülesandeid 10 E. Vabariigi saatkonda.

Riikide järgi oli 1.IV29. konsulaaresindusi: Põhja-Ameerika Ühisriikides 5, Lõuna-Ameerikas 4 (Kubas 1, Mehhikos 2, Brasiilias 1), Austrias 1, Belgias 2, Hiinas 2, Hispaanias 3, Hollandis 1, Inglismaal ühes dominioonidega, asu- ja mandaatmaadega kaasa arvatud Iirimaa 24, Itaalias 5, Kreekas 2, Lätis 2, Norras 6, Poolas (vabalinn Danzig) 1, Prantsusmaal asumaadega, mandaatmaadega ja huvipiirkondadega 9, Portugalis 1, Rootsis 6, Rumeenias 1, Saksamaal 12, Soomes 9, Šveitsis 1, Sots. N. V. Liidus 1, Taanis 7, Tšehoslovakkias 2, Türgimaal 1, Ungaris 1.

Revisjoni tulemused.

Revideerimisel leitud puuduste tõttu jättis Riigikontroll Välisministeeriumi 1928/29 a. kuludest esialgu õigeks tunnistamata 10.056.30 kr., peaaesjalikult palkade, ametsõitude, ametnikkudele arstiabi ja toetuse andmise, konverentside ja erakorraliste esinduste ja Eesti kodanikkude kojutoomise kuludes.

Eriti tegi raskusi välisesindustes antud arstiabi kulude revideerimine erimääruste puudumisel välisesindustes teenivate ametnikkudele arstiabi andmise kohta.

Välisministeeriumi 1928/29 a. kulude alal õigeks tunnistamata jäänud 10.056.30 kr. jäi õiendamata 1. novembriks 1929 a.

Töö-hoolekandeministeerium.

Töö-hoolekandeministeerium kulutas 1928/29 a., võrreldes eelmise aastaga, 356.221 kr. ehk 7.6% võrra rohkem.

Korralised kulud.

Ministeeriumi korralised kulud 1928./29. aastal kujunesid alljärgnevalt üksikute peatükkide ja alajaotuste järgi:

Ptk.	Alajaotused	Kulud kroonides		Kulusid 1928/29 a. rohkem (+) või vähem (—)	
		1928/29 a.	1927/28 a.	kroonides	%%
I	Keskasutis	53.563	70.309	—16.746	—23,8
II	Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus:				
	A. Keskasutis	1.472.571	1.624.687	—152.116	—9,4
	B. Leprosoriumid	105.423	110.458	—5.035	—4,5
	C. Tervishoiuasutised	624.956	251.020	+373.936	+149,0
	D. Lastevarjupaigad	310.024	304.285	+5.739	+1,9
	E. Mitmesugused hoolekandeesutised	217.923	235.810	—17.887	—7,6
	Kokku ptk. II	2.730.897	2.526.260	+204.637	+8,1
III	Töökaitse ja sotsiaalkindlustusevalitsus:				
	A. Keskasutis	2.243.086	2.076.436	+166.650	+8,0
	B. Töökaitse jaoskonnad	39.416	37.736	+1.680	+4,4
	Kokku ptk. III	2.282.502	2.114.172	+168.330	+8,0
	Kokku ministeerium	5.066.962	4.710.741	+356.221	+7,6

Ministeeriumi keskasutise kulud vähenesid peaaugalt palkade alal — vakantse ministriabi koha arvel ning hoonete remondi alal — eelmisel aastal ministeeriumi ruumide ümberehituse lõpuleviimise tõttu. Veidi suurenesid: ametnikkude ja teenijate toetuse, juriidilise abi ja majapidamise kulud.

Tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse keskasutise kulud vähenesid selle tõttu, et Seevaldi vaimuhaigete-maja 1.IV.1928. a. täielikult riigi valdamisele võeti, mis ajast lõppes haiglale toetussummade ja haigemaksu maksimine ministeeriumi keskasutise krediidist. Vähenenud on ka ametnikkude ja teenijate toetus. Ülejäänud kululiikides on kulud tõusnud, iseäranis suguhaiguste vastu võitlemise kulud, milliste tõus ulatub 52,5%.

Leprosoriumide kulud vähenesid üldiselt haigete arvu vähenemise tõttu, sealjuures suurenesid aga remondikulud.

Tervishoiuasutiste kulud suurenesid Seevaldi vaimuhaigete-maja riigile ülevõtmisest.

Lastevarjupaikade kulud lõpptulemusel suurenesid, kusjuures suurenesid nimelt hoonete remondi, õppetarvete ja vahendite soetus- ning söidukulud, kuna teised kululiigid vähenesid põhjusel, et üle anti Aas-pere ja Muraste lastekodud Eesti Punasele Ristile.

Mitmesuguste hoolekandeesutiste kulud vähenesid üldse 17.887 kr. Tartu invaliidide ühiselumaja likvideerimise ja Imastu invaliidide kodu E. P. Ristile üleandmise tõttu.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse kulud tõusid, kuna uute kuludena esinevad aruandes töö-inspektorite aruannete trükkimine, Helsingi sotsiaalnäituse kulud ja toetus ajakirjale „Töö ja tervis“.

Pensionide kulud tõusid pensionäride arvu suurenemise tõttu.

Töökaitse jaoskondade kulud suurenesid ametsõitute, kantselei, majapidamise ja vallasvara soeta-mise kulude arvel.

Ministeeriumi 1928./29. a. erakorralised kulud suurenesid, võrreldes 1927/28 a., 12.086 kr. ehk 4,4% võrra ja olid järgmised üksikute peatükkide ja alajaotuste järgi:

Erakorralised kulud.

Ptk	Alajaotused	Kulud kroonides		Kulusid 1928/29 a. rohkem (+) või vähem (—)	
		1928/29 a.	1927/28 a.	kroonides	%%
II	Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus:				
	A. Keskasutis	100.000	131.201	—31.201	—23,8
	B. Leprosoriumid	875	21.785	—20.910	—96,0
	C. Tervishoiuasutised	112.074	6.020	+106.054	+1.761,7
	D. Lastevarjupaigad	24.558	14.349	+10.209	+71,1
	E. Mitmesugused hoolekandeesutised	—	9.066	—9.066	—
	Kokku ptk. II	237.507	182.421	+55.086	+30,2
III	Töökaitse ja sotsiaalkindlustusevalitsus:				
	A. Keskasutis	50.000	93.000	—43.000	—46,2
	Kokku ministeerium	287.507	275.421	+12.086	+4,4

Üksikute erakorraliste kulude vähenemise või suurenemise põhjused on peajoontes järgmised:

Tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse keskasutise kulud vähenesid toetussummade arvel Eesti Punase Risti peavalitsusele ja Läänemaa haiglale.

Leprosoriumide kulud vähenesid Tarvastu leprosooriumi personaalmaja ehitamise ja kanalisatsiooni sisseseadmise tööde lõpuleviimise tõttu.

Tervishoiuasutiste kulud üldse suurenesid Jämejala vaimuhaiglale kanalisatsiooni sisseseadmise ning uue meeshaigla ehitamise tõttu, kuigi nad samal ajal vähenesid sama haigla kõrvalhoonete ja personaalmaja ehituste lõpuleviimise tagajärjel.

Lastevarjupaikade kulud suurenesid Nõnme rinnalaste ja emade kodus külmetushoone sisseseadmise ning Narva-Vaivara lastekodus ja Taheva lastekodu-sanatooriumis elektri jõujaamade ehitamise arvel.

Mitmesuguste hoolekandeesutiste alal ei olnud 1928/29 a. erakorralisi kulusid.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustusevalitsuse kulud vähenesid selle läbi, et tööpuuduse vastu võitlemise krediitid läksid Teedeministeeriumi käsutusse. Uue kuluna esineb aruandeaastal toetus töolistemaja o.ü. „Töoliste kodu“le“ kinnisvara omandamiseks.

Ministeeriumi 1928./29. eelarveaasta tegelikud kulud, võrreldes eelarves ettenähtud krediitidega, kujunesid järgmiselt:

Eelarve täitmine.

Ptk.	Üksuste nimetused	1928/29 eelarve aastal		1929/30 a. peale ülekantud Riigi eelarve seaduse § 41 põhjal	Ülejääk	
		määratud	kulutatud		kroonides	%%
	Korralised kulud:					
I	Keskasutis	53.985	53.564	—	421	0,8
II	Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus	2.815.563	2.730.897	979	83.687	3,0
III	Töökaitse ja sots. kindlustusevalitsus	2.286.738	2.282.501	—	4.237	0,2
	Kokku korralised kulud	5.156.286	5.066.962	979	88.345	1,7
	Erakorralised kulud:					
II	Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus	285.613	237.507	41.264	6.842	2,4
III	Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus	50.000	50.000	—	—	—
	Kokku erakorralised kulud	335.613	287.507	41.264	6.842	2,4
	Kõik kokku	5.491.899	5.354.469	42.243	95.187	1,7

Korralised kulud andsid suuremad ülejäägid lastevarjupaikades ja mitmesugustes hoolekandeesutistes Muraste ja Aaspere lastekodude ja Imastu invaliidide kodu Eesti Punasele Ristile üleandmise puhul.

Erakorralistest kuludest suurim ülejääk tekkis tervishoiuasutiste alal, kuna ära jäi Jämejala vaimuhaigete maja raiskvee puhastuse sisseseade ehitamine, Tallinna Immobiil Pank ei võtnud vastu Seevaldi vaimuhaigemaja obligatsioonivõlga ning Jämejala vaimuhaigetemaja uue meeshaigemaja ehitust ei viidud lõpule, vaid kanti üle osa ehituskrediidist 1929/30 a. peale.

Ministeeriumi 1928/29 a. tulud üksikute peatükkide järgi jaotatult olid järgmised:

Tulud.

Ptk.	N i m e t u s	Määratud tulu		Suurenemine (+) Vähennemine (-)	
		1928/29 a.	1927/28 a.	absoluutne	protsendiline
IX	Mitmesugused tasumaksud	138.499	80.320	+58.179	+72,4
XIII	Riigikapitalid	—	5.400	—5.400	—100
XIV	Maad, hooned, metsad ja veed	6.862	4.699	+2.163	+46
XVIII	Mitmesugused riigiettevõtted	86.247	78.970	+7.277	+9,2
XIX	Mitmesugused riigivarandused	3.305	3.219	+86	+2,7
XX	Segatulud	9.536	23.393	—13.857	—59,2
	Kokku	244.449	196.001	+48.448	+24,7

Tulude suurenemise ja vähenemise põhjused on peajoontes järgmised:

Tulu mitmesuguste tasumaksude alal suurenes peaausjalikult Seevaldi vaimuhaigemaja ja Taheva laste-
kodu-sanatooriumi haigemaksudest, kuna Taagepera sanatooriumi ja Pilguse vaimuhaigemaja summad vähenesid.

Riigikapitalide alal aruandeaastal tulu enam ei olnud Seevaldi vaimuhaigemaja laenu protsentide ära-
jäämise tõttu.

Rendid maadelt ja hoonetelt tõusid ministeeriumi valdamisel olevate majade korterite üüri normeeri-
mise tõttu.

Mitmesuguste riigiettevõtete alal tõusis põllumajanduslik tulu Seevaldi vaimuhaigemaja tulude juurde-
tulemise, Audaku ja Kuuda leprosooriumide, Vaivara lastekodu ning Taheva lastekodu-sanatooriumi tulude
suurenemise tõttu: Udriku ja Taagepera põllumajanduslikud tulud aga vähenesid.

Segatulud vähenesid eeskätt sel põhjusel, et Vabadussõja invaliidide ja langenud sõdurite perekondade
ning kaitsevaelaste ja nende perekondade pensioni ülejäägid olid vähemad kui eelmisel aastal.

Ministeeriumi korraliste kulude kogusummas 5.066.962,01 kr. on kaetud korraliste tuludega 244.448,70
kr. ehk 4,8%; kulude katmata osa on 4.822.513,31 kr. ehk 95,2%.

Kulude võrdlus tulu-
dega.

Erakorralised kulud 287.507,64 kr. on katmata täies ulatuses.

Kasutades ministeeriumi kassadokumente ja revisjonil kogutud andmeid, võib ministeeriumi tegevuse
kohta tähendada järgmist:

Tegevus.

Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus täitis vastavate seadustega tema peale pandud ülesandeid tervishoiu
ja hoolekande aladel kahel teel: 1) andes toetust omavalitsustele ja eraorganisatsioonidele, 2) korraldades
ja ülalpidades tervishoiu- ja hoolekandeesutisi või kandes otsekoheselt tervishoiu ja hoolekande sihtide saa-
vutamiseks tehtud kulu.

Omavalitsustele ja organisatsioonidele on antud toetust:

	1928/29 a.	1927/28 a.	Rohkem (+) või vähem (-) antud	
	kr.	kr.	kr.	%%
Hariduse alal	8.996	8.680	+316	+3,5
Kirjanduse „	1.600	1.600	—	—
Hoolekande „	450.610	384.130	+66.480	+17,3
Tervishoiu „	225.129	267.159	—42.030	—15,3
Kokku	686.335	661.569	+24.766	+3,7

Tervishoiu alal antud toetussumma vähenemine oleneb sellest, et Seevaldi vaimuhaigemaja riigile ülevõtmisega jäi välja eelarvest 60.000 kr. toetust.

Toetussummade otstarbekohase kulutamise ja saavutatud tagajärgede kohta ei saa Riigikontroll avaldada seisukohta, sest vaatamata nõudmistele ei saadud aruandeid.

Peale omavalitsuste ja eraorganisatsioonide said toetust ka Tartu ülikooli juures töötavatest asutistest Arstirohtude proovimise instituut, Seerumi laboratoorium ja Pasteuri jaam.

Rahva tervishoiu alal on ministeerium 1928/29 a. kulutanud üldse 254.855 kr., mis 1927/28 a. kulust (243.646 kr.) 11.209 kr. ehk 4,6% võrra rohkem. Sellest kulust langes vähem osa (13.506 kr.) külgehakkavate haiguste vastu võitlemise (sarlaki taud) ja sanitaar-topograafiliste tööde (5.000 kr.) peale, ülejäänud summa 236.349 kr. kulutati suguhaiguste vastu võitlemiseks.

Viimaste aastate jooksul on riik suguhaiguste vastu võitlemiseks kulutanud järgmiselt:

1925 a.	68.554 kr.
1926 a. I—III kuudel	17.499 „
1926/27 a.	88.325 „
1927/28 a.	154.993 „
1928/29 a.	236.349 „

Riiklikud hoolekandekulud olid järgmised:

	Kulud kroonides		Aruandeaastal suurenenud (+) või vähenenud (—)	
	1928/29 a.	1927/28 a.	Kr.	%%
a) Üldised kulud hoolekande alal.	228.837	227.999	+838	+0,4
b) Hoolekanne nõdranõustuslike eest	192.067	414.097	—222.030	—53,6
d) Invaliidide ravitsus.	22.000	22.899	—899	—3,9
e) Abiandmine tööpuuduse puhul	30.000	—	+30.000	+100
	472.904	664.995	—192.091	—28,9

Riikliku hoolekande alal vähenesid hoolekande kulud nõdrameelsete eest Seevaldi vaimuhaigemaja riigi valdamisele ülemineku tõttu.

Ministeeriumi tegevus hoolekande alal väljendus aruandeaastal toetuste andmises: 1) endiste mõisade pensionäridele, 2) laste kasvatamiseks perekondades, 3) mitmesugustele pensionäridele, nagu end. kooliõpetajatele, raudteelastele, väljasaadetute perekondadele j.n.e.; 4) juhuslikult puudust kannatavatele isikutele, kes vajavad kiiret abi; 5) hoolekandeks nõdrameelsetele ja langetõbistele; 6) sõjainvaliididele ravitsemiseks ning 7) abi andmiseks tööpuuduse puhul.

Ministeeriumi otsekoheses korralduses teotsesid:

I. 4 leprosooriumi: Tarvastus, Kuudal, Audakul, Muulil.

II. 6 tervishoiuasutist: Seevaldi, Jämejala ja Pilguse vaimuhaigemajad, Taagepera sanatoorium, Narva observatsiooni punkt ja Paljassaare merekaranteen.

III. 6 lastevarjupaika: Nõmme, Tartu, Narva ja Kuresaare rinnalaste ja emade kodud, Narva-Vaivara lastekodu ning Taheva lastekodu-sanatooriumi.

IV. 5 mitmesugust hoolekandeaasutist: Pimedate töökool, Pimedate kool-kodu, Tallinna invaliidide ühiselumaja, Udriku nõdranõustuslike kodu ja Saksi tütarlaste kodu.

Riigikontrolli korralduses olevate aruannete ja andmete järgi kujunevad ministeeriumi üksikute asutiste korralised kulud, tulud, hoolealuste arv ning iga hoolealuse kohta riigi juuremaks alljärgnevalt:

Asutise nimetus	Kulud kr. 1928/29 a.	Tulud kr. 1928/29 a.	Nettokulu kr. 1928/29 a.	Hoolealuste arv		Nettokulu kuus hoolealuse kohta			
				1928/29 a.	1927/28 a.	1928/29 a.		1927/28 a.	
						Kr.	S	Kr.	S.
Muuli leprosoorium	7.122	—	7.122	16	15	36	34	40	32
Andaku „	24.075	1.260	22.815	46	52	41	33	36	89
Kuuda „	34.425	3.262	31.163	71	77	36	58	36	30
Tarvastu „	39.801	466	39.335	75	80	43	70	44	15
Seevaldi vaimuhaigemaja . . .	377.422	55.686	321.736	586	—	45	75	—	—
Pilguse „	22.924	2.571	20.353	55	45	30	84	36	30
Jamejala „	93.097	10.848	82.249	140	120	48	96	43	69
Taagepera sanatoorium	122.805	94.780	28.025	74	83	31	56	41	92
Narva observ. punkt	4.779	17	4.762	—	—	—	—	—	—
Paljassaare merekaranteen . . .	3.928	—	3.928	—	—	—	—	—	—
Nõmme rinnalaste- ja emadekodu	83.624	—	83.624	155	132	44	96	44	38
Tartu rinnalaste- ja emadekodu .	31.001	1.092	29.909	61	59	40	86	40	09
Kuressaare rinnalaste- ja emadekodu	28.842	532	28.310	59	51	39	99	47	16
Narva rinnalaste- ja emadekodu .	29.600	49	29.551	58	50	42	46	53	08
Vaivara lastekodu	67.288	6.838	60.450	109	100	46	22	40	44
Taheva lastekodu sanatoorium .	53.237	8.117	45.120	43	—	87	44	—	—
Pimedate kool-kodu	22.462	3.267	19.195	20	29	79	98	74	74
Pimedate töökool	9.251	9	9.242	33	40	23	34	16	22
Tallinna invaliidide ühiselumaja .	11.254	177	11.077	22	26	41	96	37	32
Saksi tütarlaste kodu	28.923	2.874	26.049	16	14	135	67	76	75
Udriku nõdramõistusliikude kodu	97.870	35.696	62.174	81	79	63	97	51	92
Suvekoloniid	41.812	—	41.812	518	846	40	35	26	30
Kokku	1.235.542	227.541	1.008.001						

Kulude normid üksikutes asutistes olenesid asutise asukohast, kohalikkudest turuhindadest, hoolealuste arvust, kuid ka majapidamise juhtimise oskusest ning korralikkusest, osalt on aga need tingitud sisseseadete ja varustuse suuremaarvulisest täiendamisest ning hoonete remontidest.

Võrdlemisi suureks on paisunud riigi juuremaks Saksi tütarlaste kodus, mis tingitud suurtest administratsiooni ja remondi kuludest väikese hoolealuste arvu juures ning Udriku nõdramõistusliikude kodus kahjude tõttu kodu põllumajanduse alal.

Teiste asutistega võrreldes on kõrged ka Taheva lastekodu-sanatooriumi kulud, mis osalt tingitud sellest, et asutis algas oma tegevust praegusel alusel 1927 a. novembris ja seega on alles loomise ajajärgus.

Tervishoiu- ja hoolekandeaasutised teotsevad peale otsekoheste ülesannete täitnise veel asutiste juures olevate talude majandamise alal. Aruandeid põllumajandusliku tegevuse ja nende tulemuste kohta ministeerium ei esitanud seni Riigikontrollile. Kulu- ja tuluaruannetes näidatud põllumajandusliikude kulude (§ 64) ja tulude (ptk. XVIII) võrdlemisel kujunevad asutiste talude tegevuse tulemused järgmiselt:

Asutise nimetus	Kulud Kr.	Tulud Kr.	T u l e m u s	
			Kasu Kr.	Kahju Kr.
Audaku leprosoorium	1.086	1.259	173	—
Kuuda „	2.647	3.202	555	—
Tarvatu „	892	462	—	430
Seevaldi vaimuhaigemaja	9.564	9.109	—	455
Pilguse „	437	2.571	2.134	—
Jamejala „	9.902	8.061	—	1.841
Taagepera sanatoorium	13.684	8.946	—	4.738
Vaivara lastekodu	6.553	6.557	4	—
Taheva „	4.425	4.675	250	—
Saksi tütarlastekodu	4.674	2.818	—	1.856
Udriku nõdramoistustl. kodu:				
a) põllumajandus	23.870	11.061	—	12.809
b) viinavabrik	17.468	23.816	6.348	—
	85.202	82.537	9.464	22.129

kahju 12.665

Tegelikult on taludest saadav kahju veel suurem, sest eelolevas tabelis puuduvad: rent, põllumajandusliku administratsiooni palgad, päeva-, sõidurahad ja arstiabi; põllutööliste lasteabiraha ja haiguskindlustuse kulud: põllumajandusliikude hoonete kapital- ja jooksvaremondi ning amortisatsioonikulud.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse tegevus pensionide korraldamise asjas väljendub alljärgnevalt:

Pensionide liigid	Kulud kroonides		Aruandeaastal rohkem (+) vähem (—)	
	1928/29 a.	1927/28 a.	Kr.	%%
Vabadussõja invaliididele ja langenute perekondadele	606.997	507.451	+99.546	+19,6
Vanadele õpetajatele ja nende perekondadele	50.998	2.352	+48.646	+2.068,2
Kaitseväelastele ja nende perekondadele	194.121	151.981	+42.140	+27,7
Jaan Poska perekonnale	2.836	3.972	—1.136	—28,6
Veneaegsetele pensionäridele	609.995	661.461	—51.466	—7,8
Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensionikapitaliks	638.000	624.000	+14.000	+2,2
Riigiasut. ja ettevõtetes töötavatele töölistele	104.995	93.266	+11.729	+12,6
Kokku	2.207.942	2.044.483	+163.459	+8,0

Revisjoni ulatus ja tulemused.

Siinjuures peab tähendama, et riigi- ja omavalitsuste pensionikapitali alal töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse poolt on selgitamata, kas kõik omavalitsused, eripõhikirjade alusel töötavad riigiettevõtted ja avalikõigustega erakoolid on õieti tasunud Pensioni seaduse § 2 p. b ettenähtud sunduslikud maksud pensionikapitali heaks.

Riigikontrolli poolt on revideeritud Töö-koolekandeministeeriumi alal 1928/29 a. faktilise kontrolli korras asjaajamist, arve- ja majapidamist 7 asutises: 1) Taheva lastekodu-sanatooriumis, 2) Seevaldi vaimuhaigemajas, 3) Udriku nõdramoistustliikude kodus, 4) Jamejala vaimuhaigemajas, 5) Saksi tütarlastekodus, 6) Eesti Punase Risti peavalitsuses ja 7) ministeeriumi keskasutises. Puudused tulid ilmsiks kassa, arve- ja majapidamise, põllumajanduse ja ehituste aladel.

Prokuratuuri korraldusse saadeti ühe asutise revideerimise materjal süüdistusega ühe ametniku vastu. Ministeeriumi poolt vabastati üks ametnik.

Ministeeriumi 1928/29 a. aruannete revideerimisel ilmsikstulnud puuduste tõttu on võetud selgitamisele:

1) kulude alal	785.373,69 kr.
2) tulude alal	4.904,45 „

Summade selgitamiselevõtmise põhjused olid peaausjalikult järgmised:

1) **kulude alal** -- omavalitsustele, seltsidele ja organisatsioonidele väljaantud summade kulutamise kohta puuduvad aruanded; materjalide arvestamine on puudulik; aruanded ehituste ja remondikulude kohta on esitatud puudulikult, ilma vajalikkude dokumentideta; tarbeainete ostmisel ei arvestatud õiendushindadega; päevarahade ja sõidukulude tasumisel ei arvestatud maksvate normide ja taksidega; osa kulude tõenduseks ei esitatud dokumente ja osa arveid on kviteerimata; ministeeriumi ametnikkudele on antud abiraha, toetussummasid ja laenu ilma seadusliku aluseta:

2) **tulude alal** — ministeeriumi allasutiste osa ametnikkude korterite kütte- ja valgustusekulude arvestamise ja sissenõudmise kohta puuduvad andmed.

Järgmine tabel annab ülevaate selgitamiselevõtetud summade lahendamise käigust:

Liik/aasta	1. XI. 1928 a. lahendamata	1. XI. 28 a. — 1. XI. 29 a. lahendatud	1. XI. 1929 a. lahendamata
Eclarve summad:			
Kulud:			
1923 a.	96.447.91	60.01	96.387.90
1924 a.	187.715.08	14.362.58	173.352.50
1925 a.	33.173.09	11.312.77	21.860.32
1926 a. I—III kuu	13.642.78	12.549.04	1.093.74
1926/27 a.	49.958.73	11.753.46	38.205.27
1927/28 a.	158.675.72	8.422.82	150.252.90
1928/29 a.	—	—	785.373.69
Tulud:			
1927/28 a.	1.439.68	—	1.439.68
1928/29 a.	—	—	4.904.45
Erisummad:			
Kulud:			
1924 a.	10.491.59	10.491.59	—
1925 a.	231.—	231.—	—
1926 a. I—III kuud	200.—	—	200.—
1926/27 a.	1.070.10	—	1.070.10
Tulud:			
1926/27 a.	890.—	—	890.—

Eesti Pank.

Eesti Panga 1928 a. tegevus arenes selles uues olukorras, mis raha- ja pangareformiga loodi ja mille olulisemaks osaks oli Eesti Panga välisvaluuta tagavarade täiendamine summadega, mis saadi Riigikassalt ja 1927 a. välislaenust.

Võrreldes Eesti Panga 1928 a. tegevust eelmiseaastaga selgub, et panga tegevus on tagasi läinud aruandeaastal ümmarguselt 7% võrra. Nii oli Eesti Panga äriseis eelmisaasta lõpuks 84,0 milj. kr., kuna aruandeaasta lõpuks aga 78,5 milj. kr. Eriti tugevasti langesid sellejuures teenivad aktivad — laenud ja diskandid, kuna tõusid välisvarad.

Ülevaate äriseisu ja tähtsamate arvete liikumise kohta aruandeaastal võrreldult möödunud aastaga annab alltoodud tabel (milj. kr.).

Aasta lõpuks	P a s s i v a						A k t i v a				
	Omakapital		Panga-tähed liikvel	Jooksvad arved		Muu passiva	Äri-seis	Laenud ja sisevekslid	Kulda, välisraha ja hoium. välismaal	Muu akti-va	Äri-seis
	Põhi-kapital	Muud kapitalid		Riigi arved	Eraas. ja isikl. arved						
1928 . .	5,0	2,4	36,5	16,7	6,7	11,2	78,5	31,1	43,0	4,4	78,5
1927 . .	2,5	5,7	23,6	13,9	7,8	30,5	84,0	56,6	17,5	9,9	84,0

Tuleb tähendada, et tegevuse tagasimineku aruandeaastal ei olnud tingitud mitte majanduslikust olukorrast, vaid panga ümberkorraldamisest, mille tõttu eraldati panga aktivast ja anti üle Vabariigi Valitsusele pikaajalisi laene ja nõudmisi 26,7 milj. kr. väärtuses. Ühtlasi mõjus panga operatsioonide tagasiminekule ka uue põhikirja maksmahakkamine, kuna selle kitsad piirid ei võimaldanud kõigi nende operatsioonide jätkamist, mida pank seni teostas.

Samuti vähenes aruandeaastal ka Eesti Panga osavõtt rahaturul, kus panga osa langes rahvamajanduse finantseerimises 43%, hoiummade alal 9,1% ja omakapitalide alal 2,7%.

Ülevaate panga osavõttust rahaturul võrreldult eelmisaastaga annab alltoodud tabel (mil. kr.)

	1 9 2 8 a.										Eesti Panga osa-võtt 1927 a.
	Eesti Pank		Pika-laenu pank	Eesti Maa-pank	Riigi hoiu-kassa	Aktsia-pangad	Ühis-pangad	Eesti hüpot. pank	Riigi-kassa	Kokku	
	Kr.	Osavõtu %									
Omakapital	7,4	8%	5,0	8,2	—	8,2	0,4*)	0,1	56,7	91,5	10,7%
Laenud . .	31,2	12,6%	32,4	1,7	—	73,2	3,8	5,4	56,3	247,9	55,6%
Hoiummad	30,9	28,9%	—	6,9	—	44,8	34,8	—	—	107,2	38,1%
				4,2	2,9		26,0				

*) Kuna 52 ühispanka ei esitanud andmeid oma 1928 a. tegevuse kohta Rahvapangale, siis on terviku saamise mõttes tähendatud pankade omakapitalid, laenud ja hoiummad võetud keskmiste arvude järgi ja näidatud eraldi ülemistes summades.

Finantseerimise osa langemise põhjuseks oli osalt panga reform, mis muutis Eesti Panga emissiooni-keskpangaks ja piiras ka tema operatsioone, osalt ka teiste rahaasutiste hoogne tegevus, mis kasvas aruandeaastal ümmarguselt 30% võrra.

Osavõtu langemine hoiusummade alal oli tingitud asjaoludest, et pank uue põhikirja järgi ei maksa hoiusummadelt protsente, mille tõttu kanti üle suurem osa hoiuarvetest erapankadesse.

Mis puutub panga seisukorrasse üldse, siis oli see aruandeaastal tugevam ja teovõimsam kui varem kunagi. Nii omas pank aruandeaasta lõpuks täiesti likviidse ja võrdlemisi väikese laenuportfelli — 31,1 milj. kr. väärtuses, mida võimalik oli igal ajal rahaturu nõuete kohaselt kokku tõmmata kui ka suurendada. Ühtlasi omas pank oma tähtede kullaväärtuse kaitseks välisraha 35,4 milj. kr., milline oli kõrgem välisvara seis kogu Eesti Panga tegevuse kestel.

Panga ülesannetest nõudis erilist tähelepanu aruandeaastal rahaväärtuse kaitsmine, kuna välisvaluuta juurevool passiivse kauba- ja maksubilansi tõttu oli nõrk. Eriti tugeva välisraha nõudmise all seisis pank aasta viimasel veerandil, mil valuuta tagavarad langesid 5,5 milj. kr. võrra, osutades seega täiesti vastupidist liikumist harilikule normaaltõusule nendes kuudes. Kuid rahakursi hoidmine ei tekitanud pangale raskusi, kuna välisvaluuta tagavarad, tänu raha- ja pangareformile, olid küllalt suured selleks, et takistamatult rahuldada nõudmisi. Rahakurss püsis (absoluutselt) kindlana kogu aasta ja kõikumised selles sündisid ainult kulla punktide piirides kooskõlas kõikumistega välisurgudel. Nii maksis 2. jaan. £=18,21 kr., \$=3,73 kr. ja 31. dets. £=18,17 kr. ja \$=3,74 kr.

Ka Eesti Panga teine ülesanne — krediidituru korraldamine nõudis temalt suuremat tähelepanu aruandeaastal, kuna saagi ebaõnnestumisest tingitud suure osa põllumeeste kui ostjate eemalejääk riivas äritegevust ja kutsus esile ebasoovitava üldise seisaku, mille tõttu nii äridel kui tööstusel tuli teha erakordseid laene pankades. Kasvavate krediitide kõrval aga tekkis samal ajal hoiusummade kasutamine, mille tõttu erapangad sattusid raskesse seisukorda ja olid sunnitud pöörama Eesti Panga poole, tarvitades seal viimase võimaluseni oma vabasid krediite.

Eriti tugev oli krediidi nõudmine Eesti Pangas alates septembrist, mis ajast peale algas ka panga krediitide hoogne tõus, mis viis laenuportfelli 25,0 milj. kr. pealt septembri aluks 31,1 milj. kr. peale aasta lõpuks.

See elav krediidi nõudmine ei sünnitanud aga Eesti Pangale raskusi, kuna pank oli täiesti likviidises seisukorras ja oli varustatud küllalt välisrahaga, et kujunenud seisukorras domineerida.

Laenud, välisraha ost-müük, hoiusummad, pangatähtede emission, inkasso ja toimingud Riigikassa arvel olid need tähtsamad alad, mis moodustasid Eesti Panga tegevuse 1928 a.

Laenud.

Eesti Panga tegevus laenude alal jagunes aruandeaastal kahte ossa: endise laenuportfelli ümberkorraldamisse ja ümberkorraldatud laenuportfelli valitsemisse. Nii ühes kui teises osas on pank kinni pidanud Vabariigi Valitsuse juhtnõõridest ja ka uue põhikirja normidest, mille tulemuseks oli Eesti Panga seisukorra lõplik kokkukõlastamine uue põhikirja nõuetelega aruandeaasta lõpuks.

Endise laenuportfelli ümberkorraldamine Vabariigi Valitsuse poolt 14. VII 1927 a. vastu võetud instruksiooni kohaselt olid Eesti Panga laenud, diskonto vekslid ja muud nõudmised jaotatud 31. XII 1927 a. järgmiselt:

„A“ liigi laenud, s. t. laenud ja nõudmised, mis ei ole sissenõutavad 5 aasta jooksul ja missugused kuuluvad üleandmisele Valitsusele 26,7 milj. kr. — „B“ liigi laenud, s. o. laenud, mis ei ole sissenõutavad 10 kuu jooksul ja millised jäävad Eesti Panga Valitsuse garantii all 15,8 milj. kr., „C“ liigi laenud, s. o. laenud, mis vastavad uue põhikirja nõuetele ja millised jäävad Eesti Panga tema enese arvel ja vastutusel 13,8 milj. kr., kokku 56,3 milj. kr.

Selle liigituse alusel eraldas pank aruandeaastal oma aktivast kõige pealt „A“ liigi laenud kogusummas 26,7 milj. kr. ja andis üle Pikalenu Pangale Valitsuse arvele kandmiseks aktiga 14. jaan. 1928 a. Ühes tähendatud laenudega andis Eesti Pank üle Valitsusele sularahas „A“ liigi laenude alal tarvitamatajäänud krediitide saldo 1,0 milj. kr. Nimetatud aktivate eest sai Eesti Pank Riigikassalt £ 1.000.000.— = 18,2 milj. kr. ja kirjaga 7. jaan. 1928 a. lubas Riigikassa oma kulla ja välisvaluuta arvet Eesti Pangas debiteerida 9,5 milj. kr. Kuna aga Pikalaenu Pangal puudus sel ajal veel oma organisatsioon, siis jäid need laenud ühes kindlustustega kokkuleppe alusel endiselt Eesti Panga valitsemisele.

„A“ liigi laenude tegelik üleandmine kestis aga jaanuarist kuni juunini, kusjuures ladudes ja ettevõtete asukohal olevate pantide tegelik üleandmine kohal jätkus kuni aruandeaasta lõpuni ja üksikuid toiminguid jätkati veel 1929 a. Kuid Eesti Panga osakondadest üleläänud laenude tegelik valitsemine jäeti kokkuleppe alusel 13. märtsil 1928 a. endiselt panga osakondade hooleks, mille eest Pikalaenu Pank tasub asjaajamise kuludeks Eesti Pangale $\frac{3}{4}\%$ osakondade valitsemisel olevate laenude üldsummast.

Ühes „A“ liigi laenude üleandmisega algas ka nimetatud laenude kindlustuste üleandmine Pikalaenu Pangale, mis põhikirja § 82 kohaselt pidi sündima hiljemalt ühe aasta jooksul, arvates laenude üleandmise päevast.

Eeskätt anti Pikalaenu Pangale üle diskonto laenude kindlustused, milline üleandmine teostus 1928 a. esimesel poolel. Konto-korrent laenude kindlustuste tegelik üleandmine sündis aga terve aruandeaasta jooksul, kusjuures osa kindlustusi jäi aasta lõpuks üle andmata Pikalenu Pangale, kuna viimane ei suutnud üle võtta neid töö rohkuse tõttu, kuigi Eesti Pank seda nõudis.

„B“ ja „C“ liigi laenude alal tuli Eesti Pangal jätkata liigitamist kogu aruandeaasta jooksul, kuna esialgsel 1927 a. liigitamisel oli arvatud „C“ liiki ka niisuguseid laene ja nõudmisi, millele kindlustused ei vastanud uue põhikirja nõuetele. Nii tuli pangal aasta jooksul üle kanda „C“ liigist „B“ liiki mitmesuguseid laene ja nõudmisi 2,6 milj. kr. väärtuses, kusjuures laenude üleandmine sündis panga juhatuse ja nõukogu otsustel ning Valitsuse komissari ja panga nõuandja nõusolekul.

Ühtlasi olgu tähendatud, et laenude liigitamise jätkamine aruandeaastal ei olnud vastolus panga põhikirjaga ja ei saa seda ka panga tegevuse puuduseks lugeda, kuna „C“ liigi puhastamine kõigist emissioonipangale mittekohastest laenudest oli Eesti Panga otsekohene ülesanne aruandeaastal.

Lõpuks peab mainima, et „B“ ja „C“ liigi laenude liigitamine lõpetati panga poolt 31. detsembril 1928 a. ning kinnitati Vabariigi Valitsuse otsusega 13. veebr. 1929 a. Selle otsusega volitas Vabariigi Valitsus Rahaministrit Eesti Pangale kinnitama, et Valitsus võtab oma peale vastutuse „B“ liigi laenude eest kogusummas 14,0 milj. kr., millega seati Vab. Valitsuse garantii alla kuuluvate „B“ liigi laenude üldsumma seaduslikkusesse piiridesse.

Laenuportfelli valitsemine. Eesti Panga laenude liikumine oli aruandeaastal kahanev üldpildis, kusjuures laenude kogusumma langes aasta jooksul 25,5 milj. kr. võrra, minnes tagasi aasta lõpuks 31, 1 milj. kr. peale 56,6 milj. kr. vastu eelmisel aastal.

See järsk tagasimineku oli põhjustatud peaaesjalikult panga timberkorraldamisest, mille tõttu eraldati Eesti Panga aktivast ja anti üle Pikalaenu Pangale aruandeaastal „A“ liigi laene 26,7 milj. kr. väärtuses.

Samuti mõjus laenude seis tagasiminekuale Valitsuse tagatisel panka jäänud poollikviidsete „B“ liigi laenude edukas tasumine aruandeaastal, mida oli ümmarguselt 3,6 milj. kr. ehk 22,5% tähendatud laenude üldsummast aasta aluks. Kuid sellejuures tuleb tähendada, et „B“ liigi laenude tõelise tasumise protsent oli tegelikult kõrgem, kui silmas pidada asjaolu, et aasta jooksul, nagu eelpool toodud, oli üle viidud „C“ liigist „B“ liiki mitmesuguseid laene kindlustuste põhikirjale mittevastavuse tõttu kogusummas 2,6 milj. kr. Nõnda oli tegelik „B“ liigi laenude tasumine aruandeaastal 6,2 milj. kr. ehk 38,8%, millest järgneb, et „B“ liigi laenude tasumine edenes esimesel aastal küllalt kiirelt. Eriti suur oli „B“ liigi laenude tasumise protsent osakondades, tõustes 47,4%. Vähem jõudsamalt edenes tähendatud laenude tasumine peapangas, kus tasuti aasta jooksul 28%.

Tõusu näitasid aga aruandeaastal „C“ liigi laenud, mis suurenesid aasta jooksul 7,3 milj. kr. ehk 66,4% võrra, tõustes aasta lõpuks 18,6 milj. kr. peale. Eriti jõudsasti kasvasid diskontolaenud, suurenedes aasta jooksul 6,0 milj. kr. ehk 70,5% võrra. Konto-korrentlaenud näitasid sellevastu aeglasemat tõusu, suurenedes 1,3 milj. kr. ehk 46,4% võrra. Konto-korrentlaenude nõrga arenemise põhjuseks oli peamiselt asjaolu, et pank ei saanud anda põhikirja § 51 p. 8 lit. c kohaseid laene, mis on kindlustatud hoiutunnistustega esimese tähtsusega kaupade peale, kuna Eestis puuduvad vastava kaubalaod.

Alltoodud tabel annab ülevaate üksikute laenu liikide liikumise kohta peapangas ja osakondades võrreldult eelmisaastaga (milj. kr.).

	Saldo 31. detsembriks							
	1 9 2 7 a.				1 8 2 8 a.			
	„A“	„B“	„C“	Kokku	„A“	„B“	„C“	Kokku
Peapangas:								
Konto-korrent laen	21,4	{ 2,5 ¹⁾ 9,2	1,7 ²⁾	34,8	—	8,8	2,4	11,2
Diskonto laen	1,4	2,2	6,4	10,0	—	1,4	10,3	11,7
Tahtajal. laen	—	—	—	—	—	—	—	—
Rootsi kauba kred. laen	—	0,3	—	0,3	—	—	—	—
	22,8	14,2	8,1	45,1	—	10,2	12,7	22,9
Osakondades:								
K.-k. laenud	2,5	1,3	1,1	4,9	—	0,9	1,7	2,6
Diskonto laenud	1,4	3,1	2,1	6,6	—	1,5	4,2	5,7
Tahtajal. laenud	—	—	—	—	—	—	—	—
	3,9	4,4	3,2	11,5	—	2,4	5,9	8,3
Peapangas ja osakondades kokku . .	26,7	18,6	11,3	56,6	—	12,5	18,6	31,1

Et võimalikult kergendada „B“ liigi laenude tasumist, anti üksikutel juhtudel panga juhatuse poolt klientidele teatud hõlbustusi laenude tasumise tingimustes. Need kergendused seisid peamiselt laenude tasumise kavade muutmises klientide kasuks. Nii tuldi vastu klientidele laenu tähtaegade pikendamise, kusjuures tähtaja pikendamine ühe veerandi võrra sündis Valitsuse komissari nõusolekul, kuna pikema aja peale — Rahaministri nõusolekul. Üksikutel juhtudel on loobutud ka krediidi vähendamisest, kui seda peeti hädatarvilikuks, kuid kõik niisugused erandid kinnitati panga nõukogu, Valitsuse komissari ja Rahaministri poolt.

Ka lubati „B“ liigi laenude alal krediidi piiridest üleastumisi, kusjuures laenud ise üldiselt püsisid lubatud krediidi piirides. Nõnda mindi üle krediidi piiridest ainult viimase kvartali protsentide juurearvamise tõttu 46 arve järgi.

Lõpuks peab tähendama, et kõik „B“ liigi laenude tasumise kavad töötati välja ühes klientidega, kusjuures on püütud vastu tulla klientidele kõigi võimaluste piirides, mispärast on loota, et ei teki ka erilisi raskusi ega takistusi tähendatud laenude tasumisel. Seda asjaolu tõendab ka laenude tegelik tasumine aruandeaastal, mis sündis korrapäraselt ja kavade kohaselt. Üldiselt võib loota, et „B“ liigi laenud rõhuvad enamuses 3 aasta jooksul tasutakse.

Mis puutub „C“ liigi laenudesse, siis osutusid need aruandeaasta tõesti likviidseteks ning nende tasumine ei tekitanud mingisuguseid raskusi klientidele. Diskontolaenude alal on küll ette tulnud vekslite pikendusi, kuid see pikenduse protsent ei olnud suur, võrreldes aasta jooksul tasutud vekslite kogusummaga.

¹⁾ Aasta jooksul üle kantud „C“ liigist „B“ liiki kindlustuste põhikirjale mittevastavuse tõttu.

²⁾ Esialgse liigituse järgi oli 4,2 milj. kr., kuid aasta jooksul kanti üle „B“ liiki kindlustuste mittevastavuse tõttu põhikirjale — 2,5 milj. kr.

Nii kuulus tasumisele aruandeaastal vekseid 29,8 milj. kr. väärtuses, millest tasuti tähtajaks 29,4 milj. kr. ja pikendati 0,4 milj. kr. ehk 1,3%. Konto-korrentlaenude alal ei tulnud ette aruandeaastal maksu takistus üldse.

„C“ liigi laenude liikumist kuude viisi aruandeaastal kujutab alltoodud tabel (milj. kr.):

	Laenude seis kuu viimaseks päevaks											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Diskontolaenuid	8,3	8,7	8,9	9,0	9,2	9,2	8,7	9,1	10,2	11,7	13,4	14,5
Konto-korr. laenuid	5,6	5,6	5,5	5,3	5,2	4,7	3,1	2,4	2,6	2,8	3,2	4,0

Lõpuks võib tähendada Eesti Panga laenude operatsioonide kohta (B+C liik), et kõige rohkem krediiti on saanud majandusrühmadest aruandeaastal panganduse rühm, kelle laenude kogusumme tõusis aruandeaasta lõpuks 11,8 milj. kr. peale 6,4 milj. kr. vastu eelmisel aastal.

Panganduse rühmale järgnes kaubanduse rühm, millele langes aruandeaastal 8,3 milj. kr. ehk 26,7% Eesti Panga laenude üldsummast, kuna eelmisel aastal aga 7,5 milj. kr. ehk 25,4%.

Tagasi läksid aruandeaastal tööstuse laenuid, mis langesid 12,4 milj. kr. pealt 9,4 milj. kr. peale, vahenedes seega aasta jooksul 3,0 milj. kr. ehk 11,7% võrra.

Ülevaate saamiseks majandusalade finantseerimise kohta on toodud alljärgnev tabel (milj. kr.)

	1 9 2 8 a.				1 9 2 7 a.	
	„C“ liik	„B“ liik	Kokku antud kuni 31. detsembrini		Kokku antud kuni 31. detsembrini	
			Absoluutses summas	Suhteliselt laenude kogusummale	Absoluutses summas	Suhteliselt laenude kogusummale
Tööstusele	4,3	5,1	9,4	30,2%	12,4	41,9%
Kaubandusele	4,8	3,5	8,3	26,7%	7,5	25,4%
Rahaasutistele	9,3	2,5	11,8	38%	6,4	21,6%
Muudele	0,2	1,4	1,6	5,1%	3,3	11,1%
	18,6	12,5	31,1	100	29,6	100

Välisvaluuta operatsioonid.

Tasuks Eesti Pangalt üle võetud „A“ liigi laenude ja pangale üle antud riigi emissiooni eest andis valitsus Eesti Pangale 1927. a. välisalenust 18,2 milj. kr. ja Riigikassa kulla ja välisvaluuta tagavaradest 5,5 milj. kr. ning lubas maha kirjutada oma välisvaluuta arvest 20,4 milj. kr. Peale selle erakorralise sissetuleku väljaspoolt n.n. ärilise nõudmise-pakkumise piire soetas Eesti Pank välisvaluutat veel ärilise nõudmise-pakkumise piirides, s. o. hariliku ostu teel 30,1 milj. kr. väärtuses. Seega kokku oli kohustusvabade välisvarade juurevool Eesti Pangas aruandeaastal 74,2 milj. kr.

Valuutat müüdi panga poolt aruandeaastal 32,8 milj. kr. eest, nii et panga kohustusvabade välisvarade juurekasv oli aruandeaastal 41,4 milj. kr., kusjuures kõrgem välisvarade seis oli 2. jaanuaril, s. o. ajal mil riik tasus pangale oma kohustused välisrahas.

Välisvaluuta liikumist aruandeaastal võrreldult eelmisaastaga näitab alltoodud tabel (milj. kr.)

	V ä l i s v a r a s e i s					
	31. dets. 1927 a.		2. jaan. 1928 a.		31. dets. 1928 a.	
	Välisraha	Kohustisi välisrahas	Välisraha	Kohustisi välisrahas	Valisraha	Kohustisi välisrahas
Kuld	4,6	—	10,2	—	6,4	—
Välisvaluuta	1,0	—	0,8	—	0,3	—
Välisvekslid	0,5	—	0,5	—	1,0	—
Väliskorrespondendid Nostro . .	11,3	—	29,4	—	35,3	—
Riigikassa välisvaluuta	—	23,0	—	2,4	—	4,3
Korrespondendid välisvaluuta Loro	—	0,4	—	0,4	—	3,3
Kokku	17,4	23,4	40,9	2,8	43,0	7,6
	—6,0		38,1		35,4	

Mis puutub eriti valuuta ostu-müügi operatsioonidesse ärilise nõudmise-pakkumise piirides, siis tuleb konstateerida, et valuutat on aasta jooksul rohkem müüdud kui ostetud 3,0 milj. kr. eest. Nõnda ostis pank vabaturul välisvaluutat 29,8 milj. kr. eest, müüs aga 32,8 milj. kr. väärtuses.

See kahanemine oleks olnud kahtlemata veelgi suurem, kui Eesti Pangal poleks võimalust olnud omandada Rootsi tikustrusti läbi Eestisse toodud välisrahast 2,0 milj. kr. ja Pikalenu Pangale üleantud välislaenu osast 2,0 milj. kr. Neid summasid hariliku ärilise pakkumise piirides tehtud ostust maha arvates ulatus välisraha nõudmise ülekaal 7,0 milj. kroonini aruandeaastal.

Suuremad valuutamüümsed olid aruandeaastal alates septembrist, mis ajast peale algas ka nõudmise tunduv ülekaal, mis ulatus aasta lõpuks 7,5 milj. kr. ja hävitas kogu eelmiste kuude sissetuleku ülekaalu 4,6 milj. kr.

Kõige väiksem oli nõudmine valuuta peale veebruaris (0,9 milj. kr.), kuna teistel kuudel kuni augustini valuuta müük kõikus 2,1 milj. ja 2,9 milj. kr. vahel.

Lähemad andmed valuuta ostu-müügi operatsioonide kohta ärilise nõudmise-pakkumise piirides leiduvad alltoodud tabelis (milj. kr.)

	K u u d												Kokku
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Ost	2,87	2,92	1,83	1,64	1,93	2,01	6,05	2,48	2,18	2,46	1,74	1,69	29,81
Müük	2,46	0,89	2,49	2,89	2,67	2,13	1,74	2,08	2,98	4,17	3,94	4,38	32,82

Valuuta tagavarade kaitsmiseks ja suurendamiseks astuti panga poolt aasta jooksul mõnedki sammud. Nii alandati protsendimäära välisvekslite ostmiseks, mis seni oli ühtlane sisevekslite protsendimääraga, jättes seda ainult poole punkti võrra kõrgemaks vastava välismaa keskpanga protsendist.

Samuti määrati soodustatud kurss teatud maade välisvekslite ostmiseks, makstes mõne punkti võrra rohkem päevakursist.

Takistavalt aga mõjus välisvarade suurendamisele aruandeaastal panga põhikirjas § 58 p. 2-b ettenähtud kolmekuuline tähtaeg, mispärast kõik välisvekslid tähtajaga alla kolme kuu olid diskonteeritud mitte Eesti Pangas, vaid erapankades.

Välisvaluuta tagavarade paigutamise ja hoidmise kohta tuleb tähendada, et kuna välismaade keskpangad „Nostro“ arvete nettosaldo pealt maksid mitmesugust protsenti, siis on pank, seda asjaolu aasta jooksul kasutades, üle kandnud osa oma välisvaluutat kõrgemaid protsente maksvatesse pankadesse. Samuti realiseeris Eesti Pank aruandeaastal osa oma kullatagavarast 4,1 milj. kr. väärtuses, et ümber vahetada seda protsente kandvatesse ££ ja tösta oma teenistust.

Hoiusummad.

Hoiusummad jagunesid aruandeaastal kahte liiki: hoiusummad sisevaluutas ja hoiusummad välisvaluutas. Esimene liik nendest, s. o. hoiusummad sisevaluutas ei näidanud kogusummaliselt suuremat kõrvalekaldumist eelmisaasta lõppsummast ja nende kõikumine oli kaunis rahuline kogu aasta, kui mitte arvestada hüppega juulikuus, kus Riigikassa arvele tuli kanda 3 milj. kr. Rootsi tikustrusti lepingu täitmisest, mille summa võrra osutusidki valitsuse hoiusummad aasta lõpul suurematena.

Tagasi läksid aga aruandeaastal erahoiusummad (pangad ja eraisikud ning asutised), mis langesid 7,9 milj. kr. pealt 6,7 milj. kr. peale aasta lõpuks. Sarnane erahoiusummade tagasimineku on ka täiesti arusaadav, sest Eesti Pank ei maksa enam protsente hoiusummadelt, mispärast ka suurem osa tähendatud summadest kanti üle erapankadesse ehk Riigi hoiukassasse.

Teine liik hoiuarveid, s. o. hoiusummad välisrahas näitas 16,8 milj. kr. kahanemist aruandeaastal, kusjuures valitsuse hoiusummad langesid 19,6 milj. kr. võrra, kuna erahoiusummad kasvasid sellevastu 2,8 milj. kr. Riigi välisrahaliste hoiusummade järsk kahanemine oli tingitud asjaolust, et riik maksis hoiuarvelt Eesti Pangale tasuks raha- ja pangareformi puhul tekkinud kohustiste eest 20,4 milj. kr.

Alltoodud tabel annab ülevaate hoiusummade liikumise kohta Eesti Panga aruandeaastal (milj. kr.)

	1 9 2 8. a.			1 9 2 7. a.		
	Saldo 31. XII	Läbikäik		Saldo 31. XII	Läbikäik	
		Dt	Kt		Dt	Kt
1) Hoiusummad siserahas:						
Jooksvad arved	23,4	609,6	611,4	21,7	494,2	494,0
Sellest:						
Valitsusel	16,7	—	—	13,8	—	—
Pankade	2,9	—	—	7,9	—	—
Teiste isik.	3,8	—	—	—	—	—
Tahtajalised hoiusummad	—	—	—	0,9	0,6	0,8
2) Hoiusummad välisrahas	7,5	44,0	27,2	24,3	22,3	32,6
Sellest:						
Riigi	4,3	27,0	7,4	23,9	2,2	12,6
Pankade	3,2	17,0	19,8	0,4	20,1	20,0
Teiste isik.	—	—	—	—	—	—
Kokku	30,9	653,6	638,6	46,0	517,1	527,4

Pangatähtede emissioon.

Raha- ja pangareformi põhjal amalgameeriti riigi emissioon 16,4 milj. kr. Eesti Panga emissiooniga, mille tõttu liikvelolevate pangatähtede kogusumma tõusis 1. jaanuariks 36,4 milj. kr. peale. Selle uue arvestuse alla kuuluva rahahulga liikumine aruandeaastal oli lähedane eelmisaasta omale selle vahega, et aasta lõpul nõudmine rahamärkide järele kiirelt langes iga-aastase suurenemise asemel. Kõige madalam emissiooni seis oli jaanuaris 35,1 milj. kr. ja kõrgem oktoobris 40,5 milj. kr., nii et kõikumise amplituudi ulatus madalama ja kõrgema seisude vahel oli 5,4 milj. kr. Eelmisel aastal oli see aga 8,9 milj. kr. Ka oli aruandeaastal kogu maksuvahendite hulk liikvel peamiselt sama suur kui eelmisel aastal: 1927 a. lõpul oli liikvel 40,4 milj. kr., aruandeaasta lõpul aga 40,3 milj. kr.

Jooksvate kohustiste kate.

Kattevara, kui ka jooksvate kohustiste liigitamine panga uue põhikirja kohaselt oli läbi viidud panga juhatuse poolt jaanuarikuust alates. Kattevara hulka on arvatud selle liigituse järgi niisuguste riikide valuuta, kus raha kulla alusele rajatud (Inglismaa, P. Ameerika, Prantsusmaa, Rootsi, Taani, Norra, Helveetsia, Kanada, Läti) ja ainult neil kordadel, kui see mahutatud oma maa pankadesse. Juhtudel, kus tähendatud valuuta paigutati teistes riikides asuvatesse pankadesse, ei arvata seda kattevara hulka.

Jooksvate kohustiste alla on panga juhatuse poolt mahutatud: pangatähed liikvel ja jooksvad arved. Viimaste hulka on sellejuures arvatud järgmised bilansi arved: Riigi hoiukassa arve, posti transfertsümmad,

jooksvad arved, jooksvad hoiusummad, konto-korrent arvete kreditsaldod, Pikalaenu Pank, Riigikassa, Riigikassa eri-jooksev arve ja väliskorrespondendid „Loro“ arve.

Kuna Eesti Pangal tuli varustada aruandeaastal äriilma välisrahaga, mille juurevool passiivse maksu- bilansi tõttu oli nõrk, siis langesid loomulikult ka panga välisvaluuta tagavarad ning ühes sellega ka katte- protsent. Kõrgem kattevara seis oli 7 veebruaril (39,3 milj. kr.), kust peale algas selle järjekindel langemine, mis kestis kuni aruandeaasta lõpuni ja andis 6,3 milj. kr. kahanemise.

Teiselt poolt avaldas mõju katteprotsendi langemisele panga jooksvate kohustiste kasvamine aruandeaastal, mis võrdus 2,9 milj. kr. ehk 5,1%, kusjuures jooksvad arved suurenesid 1,7 milj. kr. ja pangatähed liikvel 1,2 milj. kr. võrra.

Ülevaate kattevara, katteprotsendi ja jooksvate kohustiste liikumise kohta aruandeaastal annab alljärgnev tabel (milj. kr.).

	S e i s v i i m a s e k s k u u p ä e v a k s											
	7/1	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Jooksvad kohustused:												
pangatähed liikvel	35,3	38,5	38,8	39,0	37,1	36,7	37,2	38,3	39,6	38,9	37,7	36,4
jooksvad arved	21,7	21,8	22,3	21,1	22,5	21,4	23,5	22,8	22,2	22,4	22,8	23,4
Kokku	57,0	60,3	61,1	60,1	59,6	58,1	60,7	61,1	61,8	61,3	60,5	59,8
Kattevara	37,8	40,1	39,5	38,3	37,7	37,7	37,5	36,9	36,9	34,3	33,1	31,4
Katte	66,3	66,8	64,7	63,8	63,3	64,9	61,7	60,4	58,3	56,0	54,7	52,6

Toimingud Riigikassa arvel moodustasid aruandeaastal 18,5% panga üldlääbikäigust, kusjuures võeti vastu riigi arvele 411,2 milj. kr. ja anti välja 407,3 milj. kr. 1927 a. oli sellevastu sissemaksusid Riigikassa arvele 325,4 milj. kr. ja väljamaksusid 326,1 milj. kr., millest järgneb, et panga tegevus Riigikassa ülesannete täitmisel suurenes aruandeaastal ümmarguselt 25%. Neist toimingutest langes peapanga peale 15% ja osakondade peale 85%.

Toimingud Riigikassa arvel.

Inkassooperatsioonid näitasid aruandeaastal 33% tõusu, kusjuures inkassoks saadi aasta jooksul dokumente 40,9 milj. kr. väärtuses ja inkasseeriti 38,7 milj. kr. väärtuses. Kuna eelmisel aastal saadi sellevastu dokumente inkassoks 30,7 milj. kr. eest ja inkasseeriti 30,7 milj. kr. eest. Operatsioonidest langes peapangale 57% ja osakondadele 43%.

Inkasso operatsioonid.

Tähtsam tulu oli pangal saadud protsendid, kuna kuludes peaosas moodustasid üldkulud.

Eritulemused.

Tulud protsentide ja komisjonide arvel langesid 5,6 milj. kr. pealt 4,0 milj. kr. peale, milline tagasimineku vastab ligikaudu muudatusele laenuportfelli alal, mis kahanes 56,6 milj. kr. pealt 31,1 milj. kr. peale.

Kulude alal näitasid tagasiminekut eriti makstud protsendid, kuna uue põhikirja järgi pank ei maksa protsente hoiusummadelt. Muus osas olid kulud lähedased eelmise aasta kuludele.

Käesolev tegevusaasta lõppes 2,5 milj. kr. puhaskasuga.

Ülevaate panga tulude ja kulude arenemise kohta võrreldult möödunud aastaga annab alltoodud kokkuvõtte (milj. kr.).

Tulud:	1928 a.	1927 a.
Saadud protsendid ja komisjon	4,0	5,6
Mahakirjutatud kahtlastest võlgadest tagasi saadud	0,3	0,7
Kursivahed ja muud	0,2	0,1
Kokku.	4,5	6,4

Kulud:

Makstud protsendid	0,3	1,2
Üldkulud	1,6	1,5
Mahakirjutused ja muud	0,1	0,2
Eri-tagavarakapital	—	1,3
	2,0	4,2
Puhaskasu	2,5	2,2
Kokku	4,5	6,4

Revisjoni tulemused.

Eesti Panga 1928 a. aruanne vaadati läbi Riigikontrolli esindajate poolt kohapeal, kusjuures leiti, et aruanne on kokkukõlas panga raamatutega ja temas näidatud andmed vastavad tõeloludele. Ühtlasi selgus, et pank oma operatsioonide teostamisel üldiselt pidas kinni panga põhikirja nõuetest, Vabariigi Valitsuse juhtnõõridest ja ka panga nõukogu otsustest, välja arvatud mõningad kõrvalekaldumised, millised allpool fikseeritud:

1. Pank on diskonteerinud üksikutele juhtudel äriveksleid tähtajaga üle 3 kuu, milline nähtus on vastolus panga põhikirja § 51, mis ei näe ette üle kolmekuuliste ärivekslite diskonteerimist.

Tähendatud vekslite diskonteerimine sündis panga nõukogu vastavate otsuste põhjal, millised kiideti heaks osalt panga nõuandja, osalt Valitsuse komisari poolt.

2. Pank ei pidanud girantide kaarte, kuigi see põhikirja § 52 p. 13 järgi nõuetav. Selle tõttu jäi selgitamata revisjoni poolt kui suured olid üksikute klientide vekslkohustised panga vastu ja kas niisugused ei ületanud panga põhikirja § 52 p. 13-das ettenähtud määra, s. o. ühe viiendiku panga põhikapitali summast.

3. Panga nõukogu otsuse 4. okt. 1928 a. kohaselt anti vabaks 84.126.30 kr. eest konto-korrent arve nr. 255 kindlustuseks saadud obligatsioon, mille realiseerimise väärtus oli ca 150.000 kr. Samal ajal pank kirjutas maha kahjudesse obligatsiooni omaniku giroga protsetitud vekslid summas 17.866.06 kr.

Sarnane talituse viis oli pangale kahjulik ja ka ebaloomulik hariliku asjaajamise mõttes üldse.

4. Pank ei võtnud arvesse oma portfelli liigitamisel mitte kõike temale kuuluvaid laene ja nõudmisi, nagu see ette nähtud Vabariigi Valitsuse poolt 14. VII. 1927 a. vastu võetud instruksioonis, vaid jättis arvesse võtmata nõudmisi kahtlaste väljaminekute vastu 1.774.426.43 kr. väärtuses, missugune summa kirjutati maha eelmisaastate kasudest, s. t. kasudest, mis kuulusid riigile.

Kuna Eesti Pank oma põhikirja järgi muutub erapangaks 1. jaan. 1930 a. ja kuna on võimata hinnata eelnimetatud nõudmisi ühe või teise summa peale ja arvesse võtta neid aktsiate müügihinna kindlaksmääramisel, siis oleks pank pidanud üle andma tähendatud võlad riigile nende bilansi väärtuse järgi, seda enam et riik kandis suuri ohvreid Eesti panga reorganiseerimisel.

Reformi hind.

Mis puutub lõpuks Eesti Panga reformi hinnasse, siis võiks selle tähtsamate momentidena ära tähendada järgmisi asjaolusid:

Esiteks ei lange riigile uue põhikirja järgi mitte kogu Eesti Panga puhaskasu, nagu seni, vaid ainult osa, kuna teine osa läheb dividendiks aktsionäridele ja muudeks otstarveteks. Kui oletada, et Eesti Pank töötab ka pärast reformi samasuguse eduga, nagu ta töötas enne ümberkorraldamist, kus keskmine puhaskasu viimase kuue aasta jooksul oli 2,5 milj. kr. aastas (1923 a. — 2,4; 1924 a. — 2,6; 1925 a. — 2,2; 1926 a. — 2,6; 1927 a. — 3,6 ja 1928 a. — 2,5 milj. kr. kokku 15,9 milj. kr.: 6=2,6 ehk ümmarguselt 2,5 milj. kr. aastas), siis kaotab riik reformi tagajärjel Eesti Panga puhaskasust 0,9 milj. kr. aastas. sest uue põhikirja järgi langeb riigile 2,5 milj. kr. puhaskasust ainult 1,6 milj. kr.

Et riik kaotab seda enam, mida suurem panga puhaskasu ja et edaspidiste aastate kohta ei ole ette näha panga puhaskasu langemist alla 2,5 milj. kr., siis võib oletada, et riigi kahju panga puhaskasu alal on tulevikus vähemalt 0,9 milj. kr. aastas.

Teiseks jääb riik ilma teatud sissetulekust, kuna pank ei maksa enam intressi hoiusummadel, mida Riigikassa ja riigiasutised on kohustatud hoidma Eesti Pangas. Võttes aluseks, et riigil hoiusummasid oli Eesti Pangas aruandeaasta lõpuks 16,7 milj. kr. ja et pank maksis eelmistel aastatel hoiuarvetelt keskmiselt 4% aastas (1919 a. — 1922 a. — 5%; 1923—1925 a. — 4% ja 1926—1927 a. — 3% = keskmiselt 4% aastas), siis kaotab riik aruandeaastal hoiusummade protsentide näol 0,7 mil. kr. Umbes sama summa võrra kaotab riik protsente ka edaspidi aastas, kuna võib loota, et riigi hoiusummad püsivad aruandeaasta tasapinnal.

Kolmandaks sai riik kahju „A“ liigi laenude ülevõtmisel ja emissiooni üleandmisel pangale, kuna riigil tuli tasuda nende eest välisrahas, mis kandis suuremat protsenti, kui ülevõetud „A“ liigi laenud kandsid. Niisai riik ülevõetud „A“ liigi laenudelt tulu protsentide näol aruandeaastal 1,4 milj. kr., nagu see Pikalaenu Panga 1928 a. aruandest selgub, kuid kaotas samal ajal tasuks antud välisraha protsentide alal 1,8 milj. kr. Nimelt andis riik Eesti Pangale tasuks „A“ liigi laenude ja emissiooni eest: a) välislaenust 18,2 milj. kr., mille eest riigil endal tuli maksta intressi aruandeaastal 1,5 milj. kr. (välislaenu nettoprotsent oli 8,20), b) kulda ja välisvaluutat Riigikassa tagavaradest 5,5 milj. kr., mis hoiule paigutamise korral välismaa pankadesse 4%-ga, s. o. protsendiga, mida aruandeaastal välispangad tegelikult maksid, oleks annud riigile 0,2 milj. kr., ja c) lubas maha kirjutada oma välisvaluuta arvelt 20,4 milj. kr., mille pealt riik sai protsente eelmisel aastal 0,1 milj. kr.

Kokkuvõetult kaotas riik selle operatsiooni tagajärjel 0,4 milj. kr. aastas.

Neljandaks tuleb tähendada, et „A“ liigi laenud võeti Eesti Pangalt üle ilma hindamata bilansi väärtuse järgi, mille tõttu kahjud on möödapeasematud, kuna nimetatud laenud sisaldasid teatud hulga kahtlasi võlgasid, mida riigil vaevalt korad läheb sisse nõuda.

Viiendaks kallines pikemaajaline krediit, kuna uue põhikirja järgi Eesti Pank ei anna pikemaajalisi laene, mille tõttu sellelaadilise krediidi tarvitajad ei saa kasutada Eesti Panga odavat krediiti ja on sunnitud võtma seda kallilt erapankadest.

Kuuendaks on Valitsuselt võetud võimalus juhtida või õigemini öelda mõjutada meie majanduspoliitikat Eesti Panga laenupoliitika kaudu, kuna uue põhikirja järgi on pank rippumata riigist.

Riigihoiukassa.

Riigihoiukassa seadus võeti vastu Riigikogu poolt 10. novembril 1927 a. Selle seaduse § 1 põhjal on Riigihoiukassa ülesandeks võtta hoiule raha kandma intresse ja leida hoiukapitalidele kindlat ning tulusat paigutust.

Peale tarvilikkude juhtnõrde väljatöötamist ja maksmapanemist alustas Riigihoiukassa oma tegevust 2. jaanuaril 1928. a. 13 osakonnaga. Need avati Eesti panga ja selle osakondade juures. Kuna Eesti Pank 1. jaanuarist 1928. a. hoiusummadest ei maksnud enam intresse, siis tuli osa hoiusummasid sealt üle Riigihoiukassasse. Need summad moodustasid aruandeaastal suurema osa Riigihoiukassa hoiusummadest.

1. oktoobril 1928. a. avas hoiukassa agentuurid kõikide postkontorite juures, arvult 118 agentuuri.

Tegevus.

Hoiusummade seis 31. detsembril 1928. a.:

Riigihoiukassa osakonna nimetus	Tähtajata hoiusummad			Tähtajalised hoiusummad			Üldse Kr.
	Osakonnas Kr.	Osak. alla kuuluvates agentuurides Kr.	Kokku Kr.	Osakonnas Kr.	Osak. alla kuuluvates agen- tuurides Kr.	Kokku Kr.	
Eesti Pank	552.878.18	—	552.878.18	356.806.62	—	356.806.62	909.684.80
Haapsalu osakond	74.679.41	540.65	75.220.06	14.170.—	—	14.170.—	89.390.06
Kuresaare „	114.930.21	1.484.65	116.414.86	23.319.80	105.—	23.424.80	139.839.66
Narva „	153.076.15	498.80	153.574.95	27.420.—	100.—	27.520.—	181.094.95
Paide „	55.789.52	360.72	56.150.24	14.530.50	20.—	14.550.50	70.700.74
Petseri „	41.029.43	1.179.44	42.208.87	10.707.19	—	10.707.19	52.916.06
Pärnu „	84.543.81	3.091.17	87.634.98	19.433.14	10.—	19.443.14	107.078.12
Rakvere „	132.028.22	3.219.30	135.247.52	23.703.33	—	23.703.33	158.950.85
Tallinna „	455.467.—	23.171.58	478.638.58	71.644.—	1.145.—	72.789.—	551.427.58
Tartu „	61.744.26	2.541.09	64.285.35	377.713.64	500.—	378.213.64	442.498.99
Valga „	21.127.77	1.264.96	22.392.73	930.—	—	930.—	23.322.73
Viljandi „	82.883.53	326.42	83.209.95	14.651.14	3.073.—	17.724.14	100.934.09
Võru „	47.744.75	38.05	47.782.80	3.070.—	—	3.070.—	50.852.80
Kokku	1.877.922.24	37.716.83	1.915.639.07	958.099.36	4.953.—	963.052.36	2.878.691.43

Hoiusummad nende omanikkude elukohtade järgi 31. detsembril 1928. a.
(Summad tuhandetes kroonides).

	Üksikud isikud						Asutused		Üldse	
	Elukoht linnas		Elukoht maal		Kokku		arved	summa	arved	summa
	arved	summa	arved	summa	arved	summa				
	arved	summa	arved	summa	arved	summa	arved	summa	arved	summa
Tähtajata hoiusummad	2287	807,9	1852	447,3	4139	1255,2	260	660,4	4399	1915,6
Tähtajalised hoiusummad	186	134,7	187	81,4	373	216,1	47	747,0	420	963,1
kokku	2473	942,6	2039	528,7	4512	1471,3	307	1407,4	4819	2878,7
%-des	51,3	32,7	42,3	18,4	93,6	51,1	6,4	48,9	100	100

Riigihoiukassa üksikute isikute hoiusummad nende elukutse järgi 31.XII.28.
(Summad tuhandetes kroonides).

Elukutse (ameti nimetus)	Tähtajata hoiusummad		Tähtajal. hoiusummad		K o k k u		%-%-des hoiu- summadest
	arved	summa	arved	summa	arved	summa	
Põllupidajad	378	114,0	64	26,9	442	140,9	9,3
Käsitöölised	274	104,5	32	20,7	306	125,2	8,5
Linnatöölised ja teenijad	577	188,9	72	47,6	649	236,5	16,1
Maatöölised ja teenijad	543	98,9	51	17,3	594	116,2	7,9
Ettevõtjad (kaupmehed, töösturid, maja- omanikud j.n.e.)	165	82,4	14	8,3	179	90,7	6,2
Riigiteenijad	690	294,3	51	35,5	741	329,8	22,4
Teised ametid (siin hulgas ka need, kelle elukutse teadmata)	1512	372,2	89	59,8	1601	432,0	29,3
	4139	1255,2	373	216,1	4512	1471,3	100

„Teised ametid“ all on näidatud vabaelukutselised, need kelle elukutse teadmata ning vaeslaste hoiusummad.

Hoiusummadest maksab Riigihoiukassa intresse:

tähtajata (jooksval) arvel — 4½%; tähtajalistelt: tähtajaga alla 1 aasta — 5%, vähemalt 1-aastase tähtajaga — 5½%.

Peale nende üldiste normide maksab hoiukassa mõne tähtajata arve pealt 3% kuni 4% aastas. Seda intressi maksab hoiukassa riigiettevõtete hoiusummadest, milliseid Rahaministri loaga (Riigihoiukassa sead. § 24 põhjal) on tähtajata hoiuarvetele vastu võetud üle seadusega määratud normi.

Hoiusummade liikide vahekorraga arvestades, tuleb hoiusummadelt maksta intresse keskmiselt 4,7% aastas.

Riigihoiukassa seaduse § 35 põhjal võib kuni 80% hoiusummade kogusummast mahutada väärtpaberitesse. Et katta kõik oma väljaminekud, siis peab hoiukassa saama vähemalt 6,75% aastas väärtpaberitesse mahutatud summalt.

Riigihoiukassa nõukogu poolt antud juhtnõuete järgi on suurem osa vabadest hoiusummadest mahutatud 6% Eesti Maapanga pantkirjadesse ja 8% Eesti Hüpoteeqipanga pantlehtedesse. Kumbagit liiki nimeetatud väärtpaberitest on ostetud pea ühesuuruse summa eest. Maapanga pantkirjadest on ostetud suurem osa kursiga 95, vähem osa kursiga 85.

Keskmine saadav protsent aruandeaasta jooksul nendesse pantkirjadesse mahutatud summast on 6,08%. Hüpoteeqipanga pantlehed on ostetud kursiga 80—86, ja keskmine saadav protsent — 9,25%.

Riigihoiukassa eelarve teostamine aruandeaasta jooksul on kujunenud järgmiselt:

Tulude nimetus	1928 a. eelarve ühes lisa-eelarvega Kr.	Tegelikud tulud Kr.	Rohkem Kr.	Vähem Kr.
% väärtpaberitelt	95 920.—	106.362.27	10.442.27	—
Komisjonid	10.—	10.15	0.15	—
Kokku	95.930.—	106.372.42	10.442.42	—

Kulude nimetus	1928 a. eelarve ühes lisa-eelarvega Kr.	Tegelikud kulud Kr.	Rohkem Kr.	Vähem Kr.
Intressid hoiusummadelt	79.100.—	79.390.67	290.67	—
Asjaajamise tasu Eesti Pangale ja Posti-peavalitsusele	6.000.—	7.170.05	1.170.05	—
Tasu Eesti Pangale tegelikkude posti, kohtu triiki ja kuulutuste kulude katt.	8.800.—	8.309.84	—	490.16
Tasu Postipeavalitsusele postikulude katteks	500.—	65.80	—	434.20
Nõukogu liigete sõidu- ja päevarahad	500.—	—	—	500.—
Ettenägemata kulud	1.000.—	180.—	—	820.—
Kokku	95.900.—	95.116.36	1.460.72	2.244.36

Asjaajamise tasu tuli maksta vastavalt kokkuleppele (Riigihoiukassa seaduse §§ 11 ja 15 põhjal) Eesti Pangale ¼% hoiusummade kogusummast aruandeaasta lõpul ja Postipeavalitsusele ½% postiasutuste juures olevate hoiukassa agentuuride hoiusummade saldost.

1928 a. kohta on Riigihoiukassa peakontor kokku seadnud aruande, mille arvete seis oli 31. detsembril 1928 a. järgmine:

Aruanne.

Aktiva.	Passiva.
Jooksev arve Eesti Pangas . . . 748.093.91 kr.	Tähtajata hoiusummad:
Agentuuride arve 9.745.35 „	osakondades . . . 1.877.922.24 kr.
Väärtpaberid:	agentuurides . . . <u>37.716.83 „</u>
Nom. 1.226.050.— kr.	1.915.639.07 kr.
riigi ja riigi poolt agatud väärt-	Tähtajalised hoiusummad:
paberid 1.157.474.28 kr.	osakondades . . . 958.099.36 kr.
Nom. 1.198.100.— kr. 8% Eesti	agentuurides . . . <u>4.953.— „</u>
Hüpoteegipanga pantlehti <u>1.003.708.31 kr.</u>	963.052.36 kr.
<u>2.161.182.59 „</u>	Üleminevate summade arve . . 29.074.36 „
2.919.021.85 kr.	1928 a. puhaskasu arve <u>11.256.06 „</u>
	2.919.021.85 kr.

See aruanne on läbi vaadatud Riigihoiukassa nõukogu poolt Eesti Pangas hoiukassa raamatute ja dokumentide põhjal ja kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 13 märtsil 1929 a. Riigihoiukassa seaduse § 38 põhjal on aruande aasta puhaskasu 11.256.06 kr. arvatud Riigihoiukassa tagavarakapitaliks.

Eesti Maapank.

Eesti Maapanga 1928 a. aruanne vaadati läbi Riigikontrolli esindajate poolt kohapeal ja leiti, et aruanne on kooskõlas panga raamatutega ja selles näidatud andmed vastavad tõeloludele. Ühtlasi selgus, et pank nii laenude väljaandmisel kui ka kindlustamisel on üldiselt kinni pidanud panga põhikirja nõuetest, Vabariigi Valitsuse juhtnõõridest ja ka panga nõukogu otsustest, välja arvatud mõningad kõrvalekaldumised, millised fikseeriti revisjoniaktis Riigikontrolöri poolt ja tehti teatavaks Vabariigi Valitsusele.

Laenude nõudmine Maapangas näitas aruandeaastal järsku tõusu nii arvuliselt kui ka summaliselt. Nii esitati Maapangale aasta jooksul 2619 laenusooviavaldust 5.185.545 krooni väärtuses, kuna eelmisel aastal oli sisse antud 1888 laenupalvet kogusummas 3.906.574 krooni.

Laenunõudmise järsk tõus aruandeaastal oli põhjustatud osalt halbadest põllumajanduslikkudest aastatest 1927 ja 1928, mis ei võimaldanud põllupidajale katta oma jooksvaid väljaminekuid majapidamise enese sissetulekutest, kuid peaasjalikult Eesti Panga reformist, mille tõttu pank oli sunnitud kokku tõmbama suure osa oma põllumajanduslikkudest krediitidest ja mille tagajärjel osa põllupidajaid üle kandsid oma laenuid Maapanka. Nii tõusis aruandeaastal nõudmine eriti laenude järgi „üldotstarveteks ja panga võlgade tasumiseks“ ja püsis aasta esimesel poolel kuni 3 korda kõrgemal, kui samal ajal 1927 aastal.

Peale üldlaenude nõudmise suurenemise tõusis 1928 aastal ka nõudmine maaparanduselaenu järgi. Aruandeaastal nõuti maaparanduselaenu 470 sooviavaldusega üldsummas 1.012.116 kr, kuna eelmisel 1927 a. oli nõutud selle vastu 362 avaldusega 887.362 kr.

Ehituslaenu juures oli märgata teatud tagasiminekut aruandeaastal. Nimelt nõuti hoonete ehitamiseks laenu aasta jooksul 808 avaldusega kogusummas 1.394.503 kr., kuna eelmisel aastal oli nõutud 910 palvega 1.723.198 krooni.

Sellejuures tuleb tähendada, et eriti läks tagasi laenude nõudmine elumajade ja lautade ehitamiseks, kuna kõrvalhoonete (aidad, küünid, kuivatised) ehitamiseks nõuti laenusid ligemalt endisel arvil.

Ülevaate laenude nõudmise kohta aruandeaastal võrreldult eelmise kahe aastaga annab alljärgnev tabel:

Aasta	L a e n u n õ u t u d					
	Üldisteks otstarveteks ja panga võlgade katteks põhikirja § 21 p. 1. alusel		Hoonete ehitamiseks põhikirja § 21 p. 2 alusel		Maaparanduseks põhikirja § 21 p. 2 alusel	
	Arv	Summa	Arv	Summa	Arv	Summa
1928	1341	2.778.926	808	1.394.503	470	1.012.116
1927	616	1.296.014	910	1.723.198	362	887.362
1926	643	1.982.116	986	2.465.744	348	977.286
Kokku	2600	6.057.056	2704	5.583.445	1180	2.876.764

Kokku sihtlaenusid

arv 3884 Kr. 8.460.209

Aruandeaasta jooksul Maapangale esitatud 2619 laenusooviavaldusest 5.185.545 kr. väärtuses on aasta kestel rahuldatud 2394 palvet 3.344.700 kr. ehk 64,5% sisseantud sooviavalduste üldsummast.

**Laenude nõudmiste
rahuldamine.**

Esimeses järjekorras on pank püüdnud rahuldada sihtlaenude nõudjaid, kuna palved üldlaenude saamiseks on lahendatud teises järjekorras. Nii on pank rahuldanud aasta jooksul sissetulnud sihtlaenude nõudmistest 68,4%, kuna üldlaenude palvetest — 61,2%.

Rahuldamata jäi laenuõudmisi aruandeaasta lõpuks 384 avalduse järgi 711.494 krooni väärtuses. Viimases summas oli 205 sooviavaldust sihtlaenude saamiseks 380.108 kr. suuruses ja 179 laenupalvet otstarbe näitamata, kogusummas 331.386 kr. Võrreldes aasta lõpuks rahuldamata jäänud laenusooviavalduste arvu eelmiseaastaga, selgub, et rahuldamata s. o. läbivaatamist ootavate laenupalvete arv on langedud aruandeaasta jooksul 105 võrra.

Uusi laene on aruandeaasta jooksul välja antud 1838 laenusoovijale 2.669.500 krooni suuruses. Detaileerides tähendatud laene üksikute liikide järgi, kujuneb pilt järgmiseks:

	L a e n e a n t u d					
	1928 a.		1927 a.		1926 a.	
	Arv	Summa	Arv	Summa	Arv	Summa
Ehituselaene antud:						
6% I ja V seerias, kursiga 95	662	752.050	644	736.700	165	226.700
6% II seerias, kursiga 85		9.150	19	15.900	—	—
Maaparanduselaene antud:						
6% I ja V seerias, kursiga 95	400	75.000	199	243.500	51	57.000
6% II seerias, kursiga 85		—	1	2.000	—	—
4% IV seerias, kursiga 100		485.700	45	74.700	—	—
Üldlaenu antud:						
6% I ja V seerias, kursiga 95	776	143.400	142	228.600	27	58.000
6% III seerias, kursiga 100		55.450	15	13.900	—	—
6% II seerias, kursiga 85		1.148.750	22	37.400	—	—
Kokku	1838	2.669.500	1087	1.352.700	243	341.700

Nagu eeltoodud tabelist näha, on Maapank andnud laenusid ühesugusteks otstarveteks mitmesugustel tingimustel. Nii näiteks on antud laenusid ehituseks I ja V seeria pantkirjades kursiga 95 ja II seeria pantkirjades kursiga 85, ning maaparanduseks I ja V seeria 6% pantkirjades kursiga 95 ja IV seeria 4% pantkirjades kursiga 100. Samuti mitteühtlaselt on Maapank talitanud ka üldlaenu andmisel pangavõlgade tasumiseks, kus on antud laene kursiga 85,95 ja 100. Lõpuks tuleb tähendada, et Maapank on annud laenusid pangavõlgade tasumiseks soodsamatel tingimustel kui hoonete ehitamiseks, nagu see selgub ülal toodud tabelist kursside võrdlemisel.

Kõige rohkem sihtlaene on suhteliselt tarvitanud Põhja-Eesti maakonnad, kuna Lõuna-Eesti maakonnad on sellevastu tarvitanud enam üldlaenu, kas pangavõlgade tasumiseks või kaaspärijatele nende pärandusosade väljamaksmiseks. Nii seisab Tartumaa näiteks sihtlaenude tarvitamises kõige viimasel kohal. Läänemaa aga esimesel kohal.

Ülevaate Eesti Maapanga poolt 1. maist 1926 a. kuni 31. dets. 1928 a. antud laenude tarvitamise kohta üksikute maakondade järgi annab alltoodud tabel:

Makonnad	Ehituselaenu	Maaparanduse- laenu	Üldlaenu	Kokku
Harju	230.050	235.500	186.200	651.750
Laane	134.900	87.250	69.300	291.450
Jarva	208.400	80.250	152.950	441.600
Viru	219.750	78.600	161.850	460.200
Tartu	359.500	146.100	488.200	993.800
Viljandi	170.650	116.750	253.800	541.200
Parnu	138.200	80.300	138.750	357.250
Võru	166.300	54.900	110.300	331.500
Valga	94.200	42.100	111.400	247.700
Saare	25.050	12.950	10.300	48.300
	1.747.000	934.700	1.683.050	4.364.750

Väljaantud laenude 4.364.750 kr. kindlustuseks oli Maapangale panditud kuni aruandeaasta lõpuni kokku 2.597 kinnisvara pindalaga 124.233 ha, milles oli 44554,69 ha. põllumaad, 39384,09 ha. heinamaad, 27395,59 ha. karjamaad, 6021,19 ha. metsa ja 6876,16 ha. kõlbmata maad. Tähenatud kinnisvarad on hinnatud panga poolt 10.284.380 kr. peale.

Laenude kindlustus.

Varade hindamist on toimetanud pank kahesugusel viisil: kabinetlikul hindamisel, kinnisvara kohta olevate andmete ja dokumentide alusel ja maakotade kohapealse ülevaatuse teel — erihindamise kaudu.

Andmete hulka, mille põhjal pank teostab kabinetlikke hindamisi, kuuluvad vastavalt hindamismäärustele:

1. maakoha tulukus Liivimaa katastri ameti maade klassitise (boniteerimise) ja maa tulukusnormide järele, nõndanimetatud puhaskasurublad, Lõuna-Eestis.
2. a) maakoha tulukus kinnisvarade hindamise ameti maade klassitise ja Riia katastri ameti maa tulukusnormide järgi;
b) maakoha tulukus Eestina Krediidtseltsi maade klassitise ja maa tulukusnormide järgi, ja
c) maakoha tulukus atrade ning revisjonirublade järgi — Põhja-Eestis.
3. Endise Vene talurahva põllupanga poolt kohapealsete hindamiste alusel tuletatud keskmine maatüki hind raioonide järgi.
- 4) maakoha hinnaväärtus endise Vene talurahva põllupanga kohapealse hindamise järgi ja
- 5) maakoha aastane rendi suurus, kas tegeliku rentimise ehk keskmiste rendihindade järele.

Nende aluste ümberarvamisel end. Vene rahast Eesti rahasse tarvitab pank maakoha tulukuse muutmisel rubladest kroonidesse koefitsienti 2,4 ja p.p. 3 ja 4 all toodud endise Vene talurahva põllupanga hindetulemuste muutmisel rubladest kroonidesse koefitsienti 1,5. Sarnases vahekorras olevate koefitsientide juure on pank katsete põhjal peatuma jäänud, kuna üksikud hindetulemused kujunevad välja üldiselt enam-vähem ühesuurustena tähendatud koefitsientide tarvitamisel.

Selle juures tuleb aga tähendada, et mitte alati ei saavutata tarvilikku ühtlust koefitsientide kasutamisel, vaid paljudel juhtudel tekivad suured lahkuminekud üksikute hindetulemuste vahel. Kuivõrt üksikud hindetulemused üksteisest erinevad, seda näitab alljärgnev tabel:

Panditud maakoha pindala tiinudes		Hinnaväärtus kroonides					
Üldsuurus	Põldu	Puhaskasurubla järgi	Atrade järgi	Eestimaa Kred. S. hindamise järgi	Põllupanga normaal tariifi järgi	Rendhindade järgi	Maapanga poolt kinnitatud
1	2	3	4	5	6	7	8
40,0	11,0	2825	2658	6167	3349	3367	3000
30,0	15,0	6482	3850	6279	3864	4333	4000
11,0	3,0	287	1283	2019	979	882	1000
80,0	11,0	2763	1925	1168	6062	3617	3000
64,0	13,0	2653	7425	7091	5538	4161	4500
50,0	15,0	4150	3208	11322	6597	4393	4000
58,0	19,0	7947	4400	3796	4758	4888	5000
32,0	12,0	6563	3575	2614	4111	3651	3500
27,0	14,0	6161	4125	2230	3522	4158	3000
56,0	18,0	8811	5958	4662	4928	4716	5000
55,0	8,0	4175	2475	1597	4903	2511	3000
38,0	18,0	7552	2750	—	3203	4802	3750
129,0	5,0	5490	1558	—	10566	1346	2500
37,0	11,0	1604	2200	—	4372	3569	2250
59,0	4,0	1501	3483	—	5175	1342	1500
31,0	13,0	7878	4950	5029	3594	4249	4000

Eeltoodud alustest võtab Maapank kabinetliku hindamise aluseks maakoha puhttulukust — puhaskasurublasid Lõuna-Eestis ja atrasid, kui panditav kinnisvara asub Põhja-Eestis.

Nende tulukusallikatele rajatud maakoha hindetulemusi korrigeerib pank, võttes arvesse teisi hindetulemusi ja kinnisvarasse puutuvat olukorda, nagu:

- 1) maakoha ostu-müügi hindasid viimastel aastatel,
- 2) hinnatava maakoha ostu-müügi hinda,
- 3) maakoha piiride asetust (mitmest tükist koosneb krunn),
- 4) hoonete ja inventari seisukorda,
- 5) põllumaa suurust,
- 6) maaturu seisukorda,

Peale selle peab pank silmas, et hinnaväärtus kabinetlikul hindamisel ei tõuseks üle 150 krooni kõlbuliku maatiinu kohta.

Sel teel kõigekülgselt läbikaalutud hindetulemus on enam vähem vaba puudustest, mis omased üksikutele hinnetele tulukusnormide järgi, ja mis erinevad üksikutel kordadel väga tunduvalt maakoha tegelikust väärtusest, nagu eelpool oli tähendatud.

Üldiselt tuleb tähendada Maapanga kabinetliku hindamise kohta, et pank on toimetanud seda väga ettevaatlikult ja mitmekülgselt läbikaaludes.

Teiseks ja täielikumaks hindamise viisiks Maapangas on erihindamine kohapeal, kuna ainult erihindamise kaudu on võimalik arvesse võtta kõike kohalikke olusid ja iseäraldusi, mis avaldavad oma mõju maahinna peale. Et kohalik hindamine aga on seotud suuremate kuludega, siis on laenusoovijad seni võrdlemisi vähe tarvitanud seda hindamisviisi.

Erihindamisi on pank senini teostanud ainult 309 korral, millest aruandeaasta peale langeb 221.

Erihindamisi on pank senini toimetanud peaaesjalikult maade ostu-müügihindade alusel. Need ostu-müügihinnad kõiguvad panga poolt viimaste aastate kohta kogutud andmetel 46—440 kroonini 1 tiinu kohta. Pank on need piirid veel koomale tõmmanud, nii et erihindamisel saadud hindamise tulemused kõiguvad ümarguselt 100—300 kroonini ühe tiinu kohta; sellejuures on pank kinni pidanud põhimõttest, et panditava kinnisvara hind ei tõuseks üle 300 krooni kõlbuliku maa tiinu pealt. Panga ülesandeks erihindamisel oli leida panditavale maakohale vastav koht viimaste aastate ostu-müügi hindade piirides, arvestades sellejuures maakoha üksikute hinnaelementidega vastavalt hindamismäärustele.

Üldiselt on Maapanga erihindamised tunduvalt madalamad viimaste aastate ostu-müügi hindadest, mis ka selgub alltoodud tabelist:

Maakond	Viimastel aastatel müüdnud maakohtade			1928 a. kohapeal hinnatud maakohtade		
	Arv	Keskmine tiinu hind Kr.	Hinna kõikumine 1 tiinu kohta Kr.	Arv	Keskmine tiinu hind Kr.	Hinna kõikumine 1 tiinu kohta Kr.
Tartumaa	33	251	103—440	51	186	83—314
Võrumaa	10	243	97—429	25	155	67—227
Valgamaa	6	246	201—299	8	211	135—269
Viljandimaa	35	197	60—391	31	173	101—302
Pärnumaa	22	203	52—396	11	125	42—225
Lõuna-Eestis	106	223	52—440	129	173	42—314
Harjumaa	26	119	46—287	38	147	32—311
Virumaa	16	162	101—285	18	156	92—349
Järvamaa	11	133	57—327	20	146	88—266
Läänemaa	5	174	63—254	8	96	56—132
Põhja-Eestis	58	139	46—327	84	144	56—349
Kogu Eesti kohta	164	193	46—440	213	162	42—349

Kõige kõrgemalt on maakohad hinnatud Tartu maakonnas, kuna kõige madalamalt Saare maakonnas. Nii on panga hindamise järgi 1 ha. kõlbuliku maa keskmine hind Tartu maakonnas 113,96 krooni ja Saare maakonnas ainult 39,65 krooni.

Samuti on antud laenu keskmiselt kõige rohkem 1. ha. kohta panditud maa üldsuurusest Tartu maakonnas, kuna kõige vähem — Saare maakonnas.

Üksikute maakondade järgi kujuneb maakohtade hindamine ja selle vahekord antud laenudega järgmiselt:

Maakond	Panditud maaala hektaarides			Maapanga poolt hinnatud Kr.	Laenu summa	Keskmine hind		Keskmine laen 1 ha kohta panditud maa üldsuurusest Kr.
	Kõlbulik maa	Kõlbmata maa	Kokku			1 ha kohta pandit. maa üldpin. Kr.	1 ha kõl- bul. maa kohta Kr.	
Harju	21160,08	1567,88	22727,96	1.542.250	651.750	67.85	72.88	28.67
Laane	9594,74	888,34	10483,08	675.250	291.450	64.41	70.37	27.80
Järva	12743,26	944,16	13687,42	1.101.950	441.600	80.51	86.47	32.26
Viru	12308,82	581,02	12889,84	1.133.000	460.200	87.89	92.04	35.70
Tartu	21030,88	1084,06	22114,94	2.396.750	993.800	108.38	113.96	44.94
Viljandi	13592,91	537,19	14130,10	1.130.550	541.200	80.01	83.17	38.30
Pärnu	10349,14	554,76	10903,90	864.380	357.250	79.27	83.52	32.76
Võru	8012,60	408,84	8421,44	724.600	331.500	86.04	90.43	39.36
Valga	5948,22	205,87	6154,09	611.950	247.700	99.43	102.88	40.24
Saare	2614,91	106,04	2720,95	103.700	48.300	38.11	39.65	10.77
Kokku	117355,56	6878,16	124233,72	10.284.380	4.364.750	82.78	87.63	35.13

Üldiselt võib märkida, et pank on toimetanud maakohtade hindamises — nii kabinetlikul kui erihindamisel — võrdlemisi tagasihoidlikult, mille tagajärjel keskmine laen 1 ha. kohta panditud maa üldpinnast on umbes 3—4 korda väiksem selle tegeliku ostu-müügi hinnast viimaste aastate oksjonite andmetel.

Laenu tasumine.

Laenu tasumine toimus aruandeaastal võrdlemisi rahuloldavalt. Aasta jooksul kuulus tasumisele tähtajalisi makse ja eelmisel aastal tasumatajäänud tähtajaliste maksude

võlgasid 371.284.39 kr.
millest aasta jooksul tasuti 260.293.36 kr.

seega jäi tasumata aasta lõpuks 110.991.03 kr.

ehk ümmarguselt 29% tähtajaliste maksude kogusummast.

Võrreldult eelmisaastaga, mil tasumata oli tähtajalistest maksudest aasta lõpuks 25%, on maksude tasumine halvenenud aruande-aastal umbes 5% võrra, kuid sellejuures tuleb arvesse võtta rasket põllumajanduslikku aastat, mis kahtlemata avaldas halvavat mõju maksude tasumisele.

Laenupolitika.

Mis puutub Eesti Maapanga laenu-politikasse aruandeaastal, siis tuleb eestkätt tähendada, et selles puudus tarvilik ühtlus. Nii on pank annud laenusid:

ehituseks 6% I ja V seerias kursiga 95	752.050 kr.	
„ 6% II „ „ 85	9.150 „	761.200 kr.
maaparandamiseks 6% I ja V seerias	75.000. kr.	
„ 4% IV seerias kursiga 100	485.700 kr.	560.700 kr.
üldotstarveteks 6% I ja V seerias kursiga 95	143.400 kr.	
„ 6% II seerias kursiga 85	1.148.750 kr.	
„ 6% III „ „ 100	55.450 kr.	1.347.600 kr.
		<u>kokku 2.669.500 kr.</u>

Teiseks tuleb tähendada, et Maapanga laenupolitika on ka vastolus panga põhikirjas ülesseatud sihtlaenu soodustamise põhimõttega, mis väljendatud panga põhikirjas § 21 p. p. 1,2. Nii on pank annud laenusid üldotstarveteks peaaesjalikult pangavõlgade tasumiseks I ja V seeria pantkirjades kursiga 95, kuna sihtlaenusid ehitamiseks on annud II seeria pantkirjades kursiga 85, s. t. on annud laenusid üldotstarveteks soodsamatel tingimustel kui sihtlaenusid ehitamiseks ja maaparandamiseks. Kolmandaks on Maapank annud laenusid pikema aja peale, kui laenusoovijad palunud. Nii on pank annud laenusid paljudel kordadel 41 aasta peale, kuna palutud oli 15 aastaks. Ühtlasi tuleb tähendada, et pank üldse on laenusid annud pikema aja peale võrdlemisi kergel käel, ja ainult üksikutel kordadel on lühendanud laenusoovijate poolt palutud tähtaega. Selle laenupolitika tulemuseks on ühelt poolt pikaajaliste laenu ülekaal panga portfelliga ja teiselt poolt ressursside puudus uute laenu andmiseks, kuna endiste laenu alla paigutatud riigi kapitalid ei vabane küllalt kiirelt, et võimaldada uute pantkirjade realiseerimist tarvilikul määral.

Maapanga laenuportfelli koosseisu laenu kestvuse järgi näitab alljärgnev tabel:

Laenu kestvus	L a e n u s u m m a			% laenu üldsummast	Laenu tasumise % aastas	
	antud 6% I, II, III ja V seer. pantkirjades	antud 4% IV seeria pantkirjades	Kokku		6%-el laenul.	4%-el laenul.
5 aastat . . .	69.400	—	69.400	1,6	24,5	—
13 „ . . .	72.050	7.550	79.600	1,8	11,70	10,5
18 „ . . .	138.000	166.550	304.550	7,0	9,70	8,5
28 „ . . .	683.450	386.300	1.069.750	24,5	7,92	6,05
33 „ . . .	1.507.100	—	1.507.100	34,5	7,50	—
41 „ . . .	1.161.950	—	1.161.950	26,6	7,10	—
55,5 „ . . .	172.400	—	172.400	4,0	6,74	—
Kokku	3.804.350	560.400	4.364.750	100		

Ka ei ole pikaajalised laenud kasulikud laenusaaajate eneste suhtes, kuna tasumise protsent nende alal langeb võrdlemisi vähe aastas ja ei anna nimetamisväärsset kregendust aastamaksude tasumisel, kuid selle vastu tuleb laenajal maksta aastamaksusid kümned aastad kauem. Nii näiteks on tasumise protsent aastas laenu pealt tähtajaga 28 aastat — 7,92 kuna laenu pealt kestvusega 55,5 aastat — 6,74, s. o. langeb ümmarguselt 0,04 punkti võrra aastas, kuid selle eest tuleb maksta aastamaksusid 27,5 aasta jooksul.

Kõige soodsamaks tähtajaks 6% laenu jaoks on 28 aastat, milline moodustab enesest teatud pöördepunkti vahekorras laenu kestvuse ja aastamaksude suuruse vahel. Nimelt langeb laenu tasumise protsent kuni 28 aastani väga tunduvalt, kuna pärast seda tähtaega ei avalda laenu kestvus enam praktilist mõju aastamaksude kergendamise mõttes. Nii langeb näiteks tasumise protsent 13 aasta jooksul enne 28 aastat (5 a.—28 a.) 16,58 punkti võrra, kuna sama aja jooksul pärast 28 aastat (28 a.—41 a.) ainult 0,82 punkti. Et laenu tähtajad, kui nad ületavad 28 aastat, ei kergenda tähenduseväärselt aastamaksude tasumist, siis näib, et 6% laenu andmine pikemate tähtaegade peale kui 28 aastat, ei ole küllalt põhjendatud. Peale selle põhjendab seda seisukohta ka asjaolu, et niisugusel korral laenusaaaja kerge pingutusega, mida nõuab temalt lühemaajalise laenu aasta — maksude tasumine, võib vabaneda oma kohustusest panga vastu kümned aastad varem ja hoida kokku vastava summa protsente. Nii, näiteks on 28 aastase laenu tasumise protsent 1,18 punkti võrra kõrgem kui 55,5 aastasel laenul, kuid selle eest vabanev laenaja oma kohustusest panga vastu varem 27,5 aasta võrra ja hoiab kokku intresse 152% ulatuses laenu algsummast ($27,5 \times 6,74 - 1,18 \times 28 = 152$).

Maapanga poolt anti välja uusi pantkirju oma laenu operatsioonideks aruandeaastal 2.669.500 krooni väärtuses, kuna eelmisel 1927. a. 1.352.700 krooni väärtuses.

Pantkirjade emissioon.

Väljaantud pantkirjade ostjatena esinesid peaaesjalikult Riigikassa, Eesti Pank ja Pikalenu pank, kuna vähemal määral realiseeriti pantkirju ka Maapanga enese põhikapitali ja riikliku maaparanduselaenu fondisummade arvel.

Kurss, millega pantkirju liikvele lasti oli tunduvalt kõrgem vabaturu kursist ja osutus laenusaaajatele võrdlemisi soodsaks. Kõige soodsamaks osutus IV seeria kurss, kuna ebasoodsamaks — II seeria kurss.

Üksikasjaliku ülevaate pantkirjade kursside kohta annab alljärgnev tabel:

Seeria nimetus	1928. a. välja- lastud (kroonid)	Protsendi määr	Panga admi- nistr. kulu- deks	Laenu kest- vus aasta- tes	Realiseeri- mise kurss
I ja V seeria	970.450	6%	1%	13—55.5	95
II „	1.157.900	6%	0,5%	13—33	85
III „	55.450	6%	0,5%	5	100
IV „	485.700	4%	0,5%	13—28	100
Kokku	2.669.500				

Nagu ülaltoodud tabelist selgub, on Maapanga poolt välja antud II seeria 6% pantkirju kursiga 85, kuna IV seeria 4% pantkirju aga kursiga 100. Samuti selgub nimetatud tabelist, et Maapanga poolt on lastud liikvele 6% pantkirju mitmesuguse kursiga, nimelt kursiga 85,95 ja 100.

See ebaharilik nähtus on seletatav seega, et tähendatud pantkirju ei mahutatud mitte vabaturule vaid realiseeriti mitmesuguste riikliste summade arvel ametliku kursiga, kusjuures kurss ei olnud määratud Valitsuse poolt mitte rahaturu tingimuste, vaid laenu otstarbe seisukohalt. Selgituseks olgu tähendatud, et I seeria on määratud laenude andmiseks ehitamiseks, maaparandamiseks ja pangavõlgade tasumiseks. Et I seeria on määratud peaaesjalikult sihtlaenude andmiseks, siis on ka kurss ette nähtud võrdlemisi soodus.

Teine seeria pantkirju on välja antud mitte sihtlaenude andmiseks, missuguseid võetakse, et tasuda kallimaid ja lühiajalisi võlgasid Eesti Pangale, kui ka erapankadele, välja maksta kaaspärijatele, saada

üldist tegevuskapitali j.n.e. Kuna teises seerias antud laenude tarvitamine ei sünni Maapanga järeldaive all, siis on ka määratud vähem soodus kurss.

Kolmas seeria on lühemaajaliste — 5 aastaliste — laenude andmiseks üldisteks otstarveteks. Kuigi selle kurss on kõrgem teise seeria kursist, ei ole ta siiski nähtavasti soovitav meie põllumehele, kuna nõudmine tema järgi on väike.

Neljas seeria pantkirju on määratud laenu andmiseks maaparandustöödeks ja riiklikust maaparanduslaenu fondist saadud laenude tasumiseks.

Viies seeria pantkirju on laenude andmiseks põllupidajatele elumajade ja hoonete ehitamiseks.

Kapitalid.

Omakapitali oli Maapangal aruandeaasta lõpuks:

	1928 a.	1927 a.
põhikapitali	1.191.917.72 kr.	1.101.189.79 kr.
tagavarakapitali	48.445.66 ..	4.161.66 ..
kustutusfondi	92.398.66 ..	16.815.43 ..
protsentfondi	93.587.84 ..	39.916.63 ..
Kokku	1.426.349.88 kr.	1.162.083.51 kr.

Kokku on Maapanga omakapital suurenenud aruandeaastal 264.266.37 krooni ehk 22,8% võrra. Üksikute omakapitaliliikide järgi kujunes suurenemine sellejuures järgmiselt:

Maapanga põhikirja § 115 põhjal arvati põhikapitali täienduseks osakonna alal tähtajaliste maksude näol sissetulnud summadest	90.727.93 kr.
Sama põhikirja § 9 põhjal arvati tagavarakapitali täienduseks panga 1927.a. puhaskasust	44.284.— ..
Kustutus- ja protsentfondi täiendati panga operatsioonide korras	129.254.44 ..
Kokku	264.266.37 kr.

Võõrkapitali oli Maapanga käsutuses aruandeaasta lõpuks:

	1928 a.	1927 a.
Väljaantud pantkirjade näol	4.315.300.— kr.	1.681.850.— kr.
Loositud pantkirjade näol	300.— ..	50.— ..
Tähtajaliste kupongide näol	15.232.97 ..	593.89 ..
Mitmesuguste kreditoride näol	85.744.79 ..	39.272.11 ..
Kokku	4.416.577.76 kr.	1.721.766.— kr.

Kokku on võõrkapitali aruandeaasta jooksul juure tulnud 2.694.811.76 krooni. Juuretulnud kapitalist langeb pantkirjade emissioonile 2.633.450 kr., kuna ülejäänud kreditorid andsid 61.361.76 krooni.

Peale eelnimetatud oma- ja võõrkapitalide oli Maapanga käsutuses veel aruandeaasta puhaskasu 55.035.78 krooni.

Seega kokku oli Maapanga käsutuses aruandeaasta lõpuks igasuguseid kapitale 5.897.963.42 krooni suuruses.

Kapitali mahutamine.

Maapanga kogu kapitalid olid mahutatud 31. dets. 1928 a. järgmiselt:

Laenudesse	4.222.901.34 kr.
Eesti Hüpoteeqipanga 8% pantlehtedesse	467.485.— ..
Maapanga oma pantkirjadesse	785.167.50 ..
Vallasvarasse	8.505.75 ..
Muudesse aktivadesse	328.627.02 ..
Kassas ja jooksvatel arvetel	85.276.81 ..
Kokku	5.897.963.42 kr.

Kapitalide mahutamisel, on Maapank talitanud osalt erapanga põhimõtetal, püüdes saavutada võimalikult suuremat puhaskasu tema käsutusesolevatelt kapitalidelt. Nii on pank omandanud oma põhikapitali arvel Eesti hüpoteegipanga 8% pantlehti 467.485 krooni väärtuses, kuna samal ajal on pangal tulnud võidelda raskustega oma 6% pantkirjade realiseerimisel resursside puudumise tõttu.

Peale selle tuleb tähendada kapitalide mahutamise kohta, et panga tagavarakapital ei ole eraldatud ühte või teise pank kinnise resurssina, vaid on tarvitatud laenuoperatsioonideks ühiselt teistekapitalidega. Kuna tagavarakapital ei määrata ettevõtetele mitte opereerimiseks, vaid erakorraliste ülesannete täitmiseks ebasoodsatel äriaastatel, siis ei ole panga talituseviis käesoleval korral õige.

Maapanga 1928 a. tulud ja kulud kujunesid järgmiselt:

Tulud ja kulud.

Tulud.		
a) Tulud laenuoperatsioonidest:	1928 a.	1927 a.
tähtajalised maksud administrats. kulude katteks	34.420.82	17.608.29
tasu pantkirjade realiseerimise eest 0,5%	11.228.75	5.004.50
hindamise kulude tagasimaksud	6.926.51	3.775.66
b) Tulud põhikapitali kasutamisest:		
protsendid kupongidelt ja kursikasud põhikapitali arvel omandatud väärtpaberitelt	74.490.78	53.587.92
protsendid jooksvatelt arvetelt	—	10.430.74
c) Muud vähemad tulud	12.697.77	2.416.93
	Kokku	139.764.63
		92.824.04
Kulud.		
Administratsioonikulud	83.604.75	61.162.16
Vallasvara kustutus	1.124.10	949.80
Puhaskasu	55.035.78	30.712.08
	Kokku	139.764.63
		92.824.04

Võrreldes aruandeaasta kulusid antud laenude kogusummaga selgub, et laenude valitsemise kulud on langenud Maapangas aruandeaasta jooksul 2,2% võrra. Nii olid laenude valitsemise kulud 1927 aastal 4,5%, kuna käesoleval 1928 aastal 2,3% antud laenude kogusummast.

Kuid sellejuures tuleb tähendada, et aruande kulud ei moodusta enesest mitte kõiki laenude valitsemise kulusid, nagu võiks arvata seda, vaid ainult ühte osa nendest, kuna teine osa on kaetud riigisummadest Põllutöoministeeriumi eelarve kaudu. Asjaolu, et osa Maapanga kuludest on kaetud Põllutöoministeeriumi eelarve kaudu on tingitud sellest, et Maapank ei teosta oma laenuoperatsioone kohtadel mitte oma ametnikkude läbi, vaid ringkonna riigimaade valitsejate kaudu, kes alluvad Põllutöoministeeriumile ja kelle palga ja muud kulud kannab ministeerium.

1927 aasta kokkuvõtte järgi, mis Riigikontrolli poolt läbi vaadatud ja õigeaks tunnustatud oli Põllutöoministeeriumil kulusid Maapanga ülesannete täitmisel 50.545.37 krooni. Käesoleva 1928 aasta kohta on need kulud veelgi suuremad, kuna Maapanga tegevus on kasvanud aruande aasta jooksul ümmarguselt 100% võrra ning ühenduses sellega on kasvanud ka töö Maapanga ülesannete täitmisel. Sellelt seisukohalt võiks arvata neid kulusid aruandeaasta kohta 55.000—60.000 krooni peale.

Kuna osa Maapanga asjaajamise kuludest on tasutud Põllutöoministeeriumi poolt, nagu see eeltoodust selgunud, siis ei ole ka 1928 a. aruandes näidatud puhaskasu 55.035.78 krooni mitte kõik panga tegevuse resultaat, vaid osa sellest kuulub Põllutöoministeeriumile. Võttes arvesse, et Maapank on eripõhikapitali alusel töötav ettevõtte, kelle majapidamine sünnib lahus riigi eelarvest ja et panga puhaskasu peale vaadatakse kui panga eduka ja ratsionaalse tegevuse tagajärgede peale, millest oleneb ka ametkonna lisatasu suurus, siis ei saa loomulikuks ega soovitavaks pidada nüüdset seisukorda, kus osa panga kuludest kaetakse riigi eelarve korras. Riigikontrolli arvates tuleks Maapangal kokku leppida Põllutöoministeeriumiga ringkonna riigimaade valitsejate kasutamise asjus ning vastavalt saavutatud kokkuleppele tasuda kulud ministeeriumile.

Osakond.

Riiklikkude põllumajanduslikkude laenude ja ostuvõlgade osakonna tegevus arenes aruandeaastal, nagu eelmistelgi, kahes suunas: ühelt poolt toimetas osakond põllumajanduslikkude laenude andmist asunikkuudele ja teiselt poolt valitses ostuvõlgasid, mis tekkinud mitmesuguste varade ja maaparaldiste müügist asundustaludele Põllutööministeeriumi poolt, ja millised olid üle antud osakonnale valitsemiseks vastavate seaduste ja määruste põhjal. Nii ühel kui teisel alal on osakonna tegevus suurenenud aruandeaastal, kusjuures tegevus laenude alal näitas suurenemist 17% ja ostuvõlgade alal 101% võrra. Mõlema alal kokku aga suurenes osakonna tegevus aruandeaastal ümarguselt 25% võrra, nagu seda kinnitab üldläävikäigu tõusmine 21.120.614 krooni peale 16.902.800 krooni vastu eelmisel aastal.

Laenud ja ostuvõlad.

Uusi laene anti osakonna poolt aruandeaastal 2.482.500 kr. ja ostuvõlgasid võeti üle Põllutööministeeriumilt 4.358.400 kr. Kokku anti seega uusi krediite asundustaludele aruandeaastal 6.480.900 krooni suuruses.

Üksikasjaliku ülevaate antud laenude ja Põllutööministeeriumilt ülevõetud ostuvõlgade kohta annab alljärgnev tabel (tuhand. kroonides).

	% laenu pealt	Laenu kestvus aastates	Välja antud uusi laenusid ja üle võetud ostuvõlgasid Põllutööministeeriumilt		Tasutud laenusid ja ostuvõlgasid ja maha kirjutatud kursivahesid		Seis 31. detsembril	
			1928. a.	1927. a.	1928. a.	1927. a.	1928. a.	1927. a.
Laenud:								
Asunikkuude ehituselaen	2	30—41	2183,7	2623,2	501,3	245,2	12621,1	10938,6
Maaparanduselaen . . .	4	6—15	270,2	362,3	246,3	55,4	1827,2	1803,3
Elukorterite ehituselaen maale	2	30—41	20,6	71,3	1,0	6,1	90,9	71,4
Viljasorteerimise punktide laen	2	1—10	8,0	5,5	2,4	—	12,3	6,7
Pikaajalaen	2	1—36	462,4*)	92,8*)	23,6	0,9	530,7	91,9
Kokku			462,4*) 2482,5	92,8*) 3062,3	774,6	307,6	15082,2	12911,9

	% laenu pealt	Laenu kestvus aastates	Välja antud uusi laenusid ja üld võetud ostuvõlgasid Põllutööministeeriumilt		Tasutud laenusid ja ostuvõlgasid ja maha kirjutatud kursivahesid		Seis 31. detsembril	
			1928. a.	1927. a.	1928. a.	1927. a.	1928. a.	1927. a.
Ehitusemetsa ostuvõlg	4	20	1279,0	319,2	96,0	44,2	2090,5	644,0
Hoonete „	2/4	3—36	263,5**)	986,1	427,6	325,9	3097,7	2353,3
Inventari „	6	6	1172,0	0,7	119,3	133,2	106,3	181,2
Asundustalude metsa ja viljapuude „	2	1—36	44,4**)	199,9	217,3	31,5	1316,8	207,9
Maade „	4	6—55,5	1326,2	41,2	4,5	0,2	330,5	61,7
Kokku			1323,4**) 3035,0	1547,1	864,7	535,0	6941,8	3448,1
Kokku laene ja ostuvõlgasid			1785,8**) 5517,5	92,8*) 4609,4	1639,3	842,6	22024,0	16360,3

*) Liidetud laenusid ja ostuvõlgasid laenude liitmise seaduse põhjal.

**) Vanad ostuvõlad, mis tekkinud varem, kuid millised võetud osakonna valitsemisele aruandeaastal.

Nagu ülaltoodud tabelist selgub, on kasvanud aruandeaastal eriti hoogsalt ehitusmetsa ja asundustalude metsa ja viljapuude ostuvõlad, suurenedes ümmarguselt 304% võrra. Tähendatud järsk tõus oli tingitud osalt maade väljaostukorralduse maksmapanekust, mis kutsus esile kiirendatud asundustalude metsa ja viljapuude müügi ning osalt sellest, et Põllutööministeeriumi poolt oli aruandeaastal üle antud osakonnale valitsemiseks suuremal määral vanu ehitusmetsa ostuvõlgasid, s. o. niisuguseid ostuvõlgasid, millised tekkisid juba eelmistel aastatel, kuid missugused olid üle andmata osakonnale valitsemiseks mitmesugustel põhjustel.

Samuti selgub eeltoodud tabelist, et osakonna poolt antud laenude ja ostuvõlgade laenutingimused olid väga soodsad laenusajatele. Nii oli osakonna portfellis aruandeaasta lõpuks:

2% laene ja ostuvõlg	5.172.900 kr.	või	70,8%	portf. kogusummast
4% „ „ „	2.086.000 „	„	28,6%	„ „
6% õ „ „ „	44.400 „	„	0,6%	„ „

Kõige rohkem anti krediiti aruandeaastal ehitusalale, kuna teised alad, nagu maaparandustööd, inventar j.n.e. on finantseeritud väiksemal määral. Nii moodustasid ehitusalalised laenud ja ostuvõlad aruandeaastal 65,6% antud laenude ja ostuvõlgade kogusummast, kuna ülejäänud alad kokku — ainult 34,4%.

Kuid sellejuures tuleb tähendada, et riikliku ehituskrediidi, s. o. asunikude ehituslaenu, hoonete ja ehitusmetsa ostuvõlgade arenemises algas juba teatud tagasimineku, mis sai oma alguse 1926 a. See nähtus tuli ilmsiks eriti selgesti aruandeaastal, mil ehitusalalise krediidi tarvitamine langes 309.400 krooni ehk 7,9% võrra. Selle ehituskrediidi tarviduse langemist tuleb seletada seega, et maareformi teostamisel esile kerkinud uute majapidamiste ehituste ja hoonetega varustamise küsimus hakkab juba lahenema ja on kaotanud oma esialgse teravuse.

Alljärgnev tabel annab ülevaate ehituskrediidi väljaandmise tagasimineku kohta algusest kuni aruandeaasta lõpuni:

	A n t u d k r e d i i t i (1000 kr.)						Üldse välja antud kuni 31. XII. 1928. a.	
	1928. a.		1927. a.		1926. a.			
Ehitusalaline krediit . .	3619,2	65,6	3928,6	85,2	3954,8	88,2	19813,4	79,6
Teistele aladele antud krediit	1898,4	34,4	681,1	14,8	525,2	11,8	5073,6	20,4
Krediidi kogusumma	5517,6	100	4609,7	100	4480,0	100	24897,0	100

Absoluutses mõttes anti kõige rohkem krediiti Tartu maakonnale, kuna kõige vähemas ulatuses krediteeriti Petseri maakonda, nimelt anti krediiti kuni aruandeaasta lõpuni Tartu maakonnale 4.435.900 krooni, kuna Petseri maakonnale — 206.800 krooni.

Suhteliselt rendiüksuste arvule sai kõige rohkem krediiti Petseri maakond ja kõige vähem — Saare maakond. Nii langeb Petseri maakonnas ühe korraldatud rendikrundile laenu 3.620 krooni, kuna Saare maakonnas 150 krooni.

Ülevaate laenude absoluutsest ja suhtelisest suurusest üksikute maakondade järgi annab alljärgnev tabel:

Maakond	Asunikude ehituselaen	Maaparandus-laen	Ehkorterite ja viljasorteerim. punktide laenu ja maade ostuvõlg	Pikaajalaen	Ehitusmetsa ostuvõlg	Hoonete ostuvõlg	Inventari ostuvõlg	Asundustalude metsa- ja viljapuude ostuvõlg	Antud laenusid ja ostuvõlgasid kokku 31. XII. 1928 a	Korraldatud rendiüksuste arv	Kred. summa, mis langeb the rendiüksuse peale
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Arv	Kr.
	Tuhandetes kroonides										
Tartu . . .	2.730,3	120,4	66,9	230,1	298,1	693,1	56,6	140,3	4.435,9	9126	0,48
Viru	2.087,0	100,3	68,2	153,6	332,9	557,6	309,4	369,6	3.978,7	7805	0,50
Harju	1.373,4	229,8	32,4	297,3	297,9	504,2	201,3	161,2	3.097,5	7202	0,43
Lääne	857,5	70,8	8,0	137,3	127,1	331,9	173,6	104,7	1.811,0	6983	0,25
Võru	1.668,3	20,3	45,2	58,6	278,9	448,8	6,6	188,7	2.715,5	5504	0,49
Saare	571,1	13,1	2,0	40,4	51,5	99,2	1,5	43,0	821,9	5435	0,15
Järve	1.076,7	36,1	98,3	104,1	184,2	330,9	172,5	234,5	2.237,4	4241	0,52
Pärnu	894,0	41,9	74,7	139,0	152,9	295,9	8,1	182,0	1.788,8	3752	0,47
Viljandi . . .	1.289,5	50,0	29,7	172,7	281,6	451,4	26,6	65,2	2.366,8	3621	0,65
Valga	809,6	32,3	15,3	53,7	149,9	285,3	15,5	74,9	1.436,6	2536	0,50
Petsjer . . .	201,3	2,0	—	—	1,9	—	—	2,6	206,3	57	3,62
Kokku	13.558,9	717,0	440,8	1.387,1	2.256,0	3.998,5	971,6	1.566,9	2.4897,0	56262	0,44

Tähtajalised maksud.

Laenude ja ostuvõlgade tähtajalistest maksudest jäi tasumata aruandeaasta lõpuks 848.806,77 kr. ehk 50% maksude kogusummast. Eelmisel 1927 a. jäi tasumata selle vastu tähtajaliste maksude kogusummast 38%. Seega on tähtajaliste maksude tasumine halvenenud aruandeaastal ümmarguselt 12% võrra.

Sellejuures on tähelepanav, et varemate ostuvõlgade tähtajalised maksud näitavad suuremat tasumise % kui hilisemad. Nii näitavad hoonete ja ehitusmetsa võlad, millede väljaandmine algas 1921 a., paremat tasumist kui maade ja asundustalude metsa ning viljapuude ostuvõlad, mis tekkisid 1926 aastal.

Alljärgnev tabel annab ülevaate aruandeaasta lõpuks tasumata jäänud tähtajaliste maksude kohta üksikute laenude järgi:

Laenu nimetus	M a k s u d e v õ l g (1000 kr.)					
	1928 a.	1927 a.	1926 a.	1925 a.	1924—21 a.	Kokku
Asunikude ehituselaen	120,24	8,91	1,47	0,12	—	130,74
Maaparanduse-laen	41,07	9,30	2,40	0,72	0,22	53,71
Viljasorteerimise punktide laen .	0,11	—	—	—	—	0,11
Pikaajalaen	15,24	1,17	—	—	—	16,41
Ehitusmetsa ostuvõlg	35,56	9,76	2,02	0,11	—	47,45
Hoonete ostuvõlg	140,28	47,32	25,65	8,99	12,18	234,42
Inventari ostuvõlg	—	—	—	—	—	324,65
Maade ostuvõlg	9,27	1,77	0,22	—	—	11,26
Asundustalude metsa ja viljapuude ostuvõlg	29,41	0,60	0,04	—	—	30,05
	391,18	78,83	31,80	9,94	12,40	848,80

Kapitalid.

Aruandeaasta jooksul sai osakond valitsemiseks juure riiklikke kapitalid:	
Riigi 1928/29 a. eelarve kaudu ehituselaenu andmiseks asunikudele	2.000.000 kr.
Ostuvõlgade näol, mis Põllutöministeeriumi poolt üle anti osakonda valitsemiseks	4.219.000 „
Protsentidena, mis saadi laenudelt (maaparandus laenult)	70.000 „
Summade näol, mis arvati juure asunduskapitalile	1.108.900 „
Kokku	7.397.900 kr.

Aasta jooksul kirjutati maha osakonna valitsemisel olevatest kapitalidest mitmesugustel põhjustel 1.716.800 kr.

Aruandeaasta lõpuks jäi osakonna valitsemisele riiklikke kapitalile 23.676.800 kr.

Üksikasjaliku ülevaate kapitalide koosseisu ja liikumise kohta annab alltoodud tabel:

Tuhand. kroonides.

	Osakonna valitsemisel-olevate fondide ja kapitalide seis 1. I. 28.	Aruandeaastal juurde tulnud kapitali		Aruandeaastal maha arvatud kapitalist			Osakonna valitsemisel-olevate fondide ja kapitalide seis 31. XII. 28.
		Põllutööstus-riigilt ostuvõlgasid valitsemis-saadud	Muud	Maapanga põhi-kapitali täiendu-seks ja arvatud osakonna tilalpidamiskulude katteks	Asunduskapit. ar-vele üle kantud laenude liitmise seaduse põhjal	Muud	
Asunikkude ehituslaenu fond	11.518,8	—	2.000	28,9	208,8	87,2	13.193,9
Maaparanduslaenu fond	2.070,9	—	70,0	—	38,5	27,7	2.074,7
Elukorterite ehitusl. fond	99,7	—	—	0,9	1,0	—	97,8
Viljasorteer. punkt. 1. fond	50,0	—	—	—	—	—	50,0
Asund. kapital	430,7	—	1.108,9	—	—	574,8	964,8
Ehitusmetsa müügi kapit.	663,6	1.542,3	—	—	—	68,0	2.137,9
Hoonete —do—	2.500,9	1.171,5	—	—	—	340,3	3.332,1
Invent. —do—	430,9	152,1	—	—	—	152,0	431,0
Maade —do—	20,7	24,4	—	—	—	—	45,1
Asundustalude metsa ja viljapuude müügi kapit.	209,5	1.324,7	—	—	—	187,3	1.346,9
Tagasiantud maakohtadel riigikasuks ingrosseeritud võlad	—	4,0	—	—	—	1,4	2,6
	17.995,7	4.219,0	3.178,9	29,8	248,3	1.438,7	23.676,8

Osakonna tegevusaasta lõppes tulude ülekaaluga, andes puhaskasu 57.610.43 kr.

Tulud ja kulud.

Laenude valitsemisekulused oli osakonnal aruandeaastal 196.064 kr. ehk 0,9% laenude ja ostuvõlgade seisust 31. XII. 28 a.

Peapanga ja osakonna alal kokku oli aruandeaastal laenude valitsemisekulused 286.827 kr. ehk 1,1% laenude ja ostuvõlgade kogusummast.

Kui arvesse võtta asjaolu, et panga valitsemisel on peajasjalikult väiksesummalised laenud ja ka seda, et peapank ei ole suutnud veel tarviliselt välja arendada oma operatsioone, siis ei saa liig suureks pidada Maapanga laenude valitsemisekulused.

Palgaolud Maapangas olid aruandeaastal paremad riigiteenijate palgaoludest umbes 56% võrra. Nii oli keskmine kuupalk ühes lisadega Maapangas 120,6 krooni, kuna riigiteenistuses 77,3 krooni (E. Stat. nr. 84(11) 1928 a.).

Ülevaate palgaoludest Maapangas annab alljärgnev tabel:

Kuupalk ühes lisa- tasuga Kr.	Ametnik- kude arv	Vastava astme pal- gasaaajate % ametnik. koguarvust	Kuupalk ühes lisa- tasudega Kr.	Ametnik- kude arv	Vastava astme pal- gasaaajate % ametnik. koguarvust
600	1	0,8	Ülekanne	40	30,9
500	2	1,5	112	18	13,8
400	5	3,9	100	18	13,8
231	1	0,8	94	1	0,8
212	2	1,5	88	7	5,4
194	5	3,9	81	10	7,7
175	3	2,3	75	28	21,5
162	1	0,8	69	5	3,8
150	11	8,5	62	2	1,5
138	4	3,1	37	1	0,8
125	5	3,8			
Ülekanne	40	30,9	Kokku	130	100

Revisjoni tulemused.

1928 a. aruande revideerimisel fikseeriti Riigikontrolli poolt järgmised puudused:

- Maapank on annud laenusid pikema aja peale kui laenusoovijad palunud. Nii on pank annud laenusid:
 - 41 aasta peale, kuna palutud oli 15 aastaks
 - 41 „ „ „ „ „ 20 „
 - 33 „ „ „ „ „ 12—20 „
- Pank on annud laenusid Eesti Panga võlgade tasumiseks kahesugustel tingimustel:
 - I ja V seeria pantkirjade kursiga 95 ja
 - II seeria pantkirjade „ 85
- Samuti on pank annud laenusid maaparandustöödeks kahesugustel tingimustel:
 - I ja V seeria 6% pantkirjade kursiga 95 ja
 - IV seeria 4% „ „ 100.
- Maapank on omandanud oma põhikapitali arvel Eesti Hüpototeegi panga 8% pantlehti kogusummas 467.485 kr., kuigi pank samal ajal kannatas rahakitsikuse all.

Pikalaenu Pank.

Rahvasteliidu finantskomitee, kelle nõu paluti Eesti Panga ja rahareformi elluviimise asjus, pidas vajalikuks Pikalaenu Panga asutamist Vabariigi Valitsuse poolt esitiks selleks, et vabastada Eesti Panka kõigist pikaajalistest laenudest, mis temale keskpangana võõrad, ja teiseks et täita seda tühja kohta meie pangasüsteemis, mida tekitab selles Eesti Panga ümberkorraldamine.

Pikalaenu Panga ülesandeks oli esialgu ette nähtud nende laenude samm-sammuline likvideerimine, mis Valitsus reformi puhul üle võtab Eesti Pangalt. Ühtlasi võiks uus pank anda ka uusi laene kinnisvarahüpoteekide vastu, kasutades seks otstarbeks oma summasid ilma et ta tarvitaks emissioonipanga abi.

Panga põhikirja lõplikul väljatöötamisel leiti aga tarvilikuks rajada pank laiemale alusele ja koondata panga kätte kõik need finantseerimise ülesanded, mida olemasolev pangasüsteem ei näe ette oma otsekoheste ülesannete hulgas ja osalt ka need, mis on ette nähtud selles süsteemis. Leiti tarvilikuks nõnda oelda, asutada universaalpanka, mille ülesanne oleks rahuldada normaalset rahvamajanduse laenutarvet, võimaldades ettevõtetele pikaajalist kui ka keskmise vältusega krediiti tegevusekapitaliks. See pank pidi võtma enese peale rahvamajanduse finantseerimise ülesande, mis reformiga võeti, Eesti Pangalt, ja hoolitama selle eest, et vastavatel aladel ei tekiks uuesti krediidi nälga, mis koguaeg halvas ja desorganiseeris meie majanduselu.

Neil põhimõtetel kokkuseatud ja Riigikogu poolt 16 dets. 1927 a. vastuvõetud põhikirja järgi on Pikalaenu Panga ülesanneteks:

varustada krediidiga põllumajandust, tööstust, laevandust, ehitustegevust, omavalitsust, samuti ka teisi asutisi ja ettevõtteid ning ühistegelisi ühinguid, andes neile:

- a) pikaajalisi laene kas kinnisvara ja laevade pantimisel või muude kindlustuste vastu ning
- b) keskmise vältusega laene mitmesugustel kindlustustel, tähtajaga 6 kuust kuni 5 aastani.

Lühiajalise kommerts krediidi korraldamine ei kuulu Pikalaenu Panga ülesannete hulka.

Peale selle on panga eriliseks ülesandeks nende laenude valitsemine, mis Valitsus reformi puhul üle võttis Eesti Pangalt.

Panga põhikapitaliks on 5.000.000 kr., millest pank võib kasutada operatsioonikapitalina 3.000.000 kr., kuna 2.000.000 kr. peab seisma kindlustusekapitalina mahutatult riigi või Vabariigi Valitsuse poolt tagatud väärtpaberitesse. Põhikapital määrati pangale 1927 a. välislaenust.

Panga tagavarakapital kogutakse panga puhaskasust ja hoitakse puutumata riigi või Vabariigi Valitsuse poolt kindlustatud väärtpaberites.

Võõrkapitali võib pank muretseda endale pantlehtede ja võlakirjade emissiooni kaudu, kusjuures liikvelolevate pantlehtede ja võlakirjade üldsumma ei tohi ületada 10-ne kordset põhi- ja tagavarakapitali.

Pikalaenu Panga tegevus jagunes aruandeaastal kahte ossa: laenude andmisesse panga arvel ja laenude valitsemisse võõral arvel. Nii ühes kui teises osas näitas panga tegevus hoogsat arenemist aruandeaastal.

Uusi laene panga arvel oli välja antud aruandeaastal 9.502.800 kr. väärtuses. Sellest tasuti aasta jooksul 325.200 kr. ning jäi saldosse aasta lõpuks 8.977.600 kr.

See elav krediidi nõudmine oli tingitud osalt saagi ebaõnnestamisest 1927 ja 1928 a. a., mille tõttu põllupidajatel, samuti ka äridel ja ettevõtetel tuli teha erakorralisi laene, et üle pääseda osalt aga tekkinud seisukorrast Eesti Panga ümberloomise tõttu, mis ei võimaldanud temale pikemaajalise krediidi andmist majandusele tegevusekapitaliks, ja mida võeti nüüd Pikalaenu Pangalt.

Asutamine, ülesanded
ja kapitalid.

Laenu panga arvel.

Ülevaate laenuoperatsioonide arenemisest aruande-aastal annab alltoodud võrdlus:

Mitmesugused kindlustatud laenud:	31. III. 28.	30. VI. 28.	30. IX. 28.	31. XII. 28.
9% laenud	335.900	1.031.00	2.384.300	3.587.000
Soodustatud laenud	—	2.094.000	2.541.900	2.826.300
Hüpoteeklaenud (9%)	—	297.600	1.142.900	2.564.400
Kokku	335.900	3.422.300	6.069.100	8.977.700

Laenude kindlustamine. Aasta jooksul antud laenudest oli reaalkväärtustega kindlustatud laene 4.606.100 kr. ehk 51,3% ja kindlustamata — 4.371.600 kr. ehk 48,7%. Nimelt oli panga portfellis aruande-aasta lõpuks:

Hüpoteeklaene 2.564.400 kr. ehk 28,6 %

Lombardlaene:

väärtpaberite pantimisel 10.000 kr.
 liikuva vara pantimisel 112.800 kr.
 obligatsioonide pantimisel 1.918.800 kr. 2.041.700 kr. ehk 22,7 %

Personaalkrediiti:

panga tagatisel 3.175.900 kr.
 vekslite ja võlakohustuste vastu 1.195.700 kr. 4.371.600 kr. ehk 48,7 %

Kõige rohkem laene läks aruandeaastal põllumajandusele (37,8%) ja tööstusele (27,5%), kuna kõige vähem — kalandusele (0,7%) ja laevandusele (1,6%).

Üksikasjaliku ülevaate üksikute majandusalade finantseerimise kohta aruandeaastal annab alljärgnev tabel (tuh. kr.):

Laenu liik	Majandusalad, mida panga arvel antud laenudega aruandeaastal finantseeriti							Panga arvel antud laenude seis 31. XII. 28.
	Põllumajandus	Kalandus	Põllumajanduslik tööstus	Ehitustegevus	Tööstus	Laevandus	Omavalitsused ja muud	
Hüpoteeklaenud	14,0*)	—	108,4**)	129,9	1693,8	—	618,3	2564,4
Laenud mitmesugustel kindlustustel:								
9% laenud	713,5*)	—	204,6**)	1360,6	776,7	73,2	458,3	3586,9
6% laenud	—	60,5	28,8	—	—	72,0	—	161,3
7% laenud	2665,0	—	—	—	—	—	—	2665,0
Kokku	3392,5	60,5	341,8	1490,5	2470,5	145,2	1076,6	8977,6

Mis puutub laenude tasumisse aruandeaastal, siis ei tekitanud see laenusaaajatele mingisuguseid raskusi. Aruandeaasta lõpuks jäi tasumata aastamaksusid ja intresse kokku 84670 kr. ehk 10% nende kogusummast.

Riiklikke laene oli panga valitsemisel aruandeaasta lõpuks 23.422.400 kr. väärtuses. Selles oli Eesti Pangalt ülevõetud „A“ liigi laene 22.510.400 kr. ja aruandeaastal antud laene 912.000 kr.

Laenude valitsemine võeral arvel.

Ülevaate panga valitsemisel olevate riiklikkude laenude liikumise kohta aruandeaastal annab alljärgnev võrdlus (tuh. kr.):

*) nendest laenudest läks „A“ liigi laenude kattteks ca 36,4%
 **) do 27,0%.

Laenud:	I. I. 28 a.	30. VI. 28 a.	30. IX. 28 a.	31. XII. 28.
Rahamin. põllum. fondist	—	828,0	494,8	706,9
Põllutöömin. ühispiimatal. fondist	—	—	—	15,0
Töö-hoolekandemin. fondist	—	—	—	2,4
1928 a. ikaldusfondist	—	—	—	187,7
Eesti Panga reformi puhul valitsemisele võetud „A“ liigi laenud	26692,5	25373,4	24292,4	22510,5
Kokku oli panga valitsemisel riiklikke laene	26692,5	26201,4	24787,2	23422,5

Panga valitsemisel olevatest laenudest osutusid tähtsamateks Eesti Pangalt ülevõetud „A“ liigi laenud, kuna uued laenud kujundasid ainult väikese osa panga tegevusest. Nii moodustasid „A“ liigi laenud valitsemisel olevate laenude kogusummast 96%, kuna uued laenud vaid 4%.

„A“ liigi laenude kohta tuleb tähendada, et nende valitsemine anti üle Pikalaenu Pangale aktiga 14. I. 1928 a. Kuna aga Pikalaenu Pangal puudus tol ajal veel oma organisatsioon, siis jäid need laenud endiselt Eesti Panga valitsemisele.

Tähendatud laenude tegelik üleandmine sündis aga hiljem ning kestis jaanuarist kuni juunini, kusjuures toimetati terve aasta jooksul ladudes ja ettevõtete asukohtadel olevate kindlustuste ülevõtmist ja jätkati üksikuid toiminguid veel 1929 a.

Eesti Panga osakondadelt üle võetud laenude tegelik valitsemine jäeti kokkuleppe alusel panga osakondade hooleks, kuna peapangast üle võetud laenud läksid Pikalaenu Panga enda valitsemisele. Laenude valitsemise eest osakondades maksis Pikalaenu Pank asjaajamise kuludeks Eesti Pangale $\frac{3}{4}$ % osakondade valitsemisel olevate laenude üldsummast.

Kindlustustest anti üle Pikalaenu pangale eeskätt diskontolaenude kindlustused, milline üleandmine teostus 1928 a. esimesel poolel. Konto-korrentlaenude kindlustuste üleandmine kohtadel sündis aga kogu aruandeaasta jooksul, kuid töö rohkuse tõttu ei suudetud lõpetada üleandmist ja jätkati seda 1929 a.

Kui vaadelda peapangast ja osakondadest üle võetud laenusid nende likviidsuse suhtes, siis selgub, et Eesti Panga osakondade laenud olid likviidsamad kui peapanga omad. Nii tasuti aruandeaasta jooksul osakondade alal valitsemisel olevatest „A“ liigi laenudest 55,1%, kuna Pikalaenu Panga enese alal vaid 14%.

Ülevaate „A“ liigi laenude tasumise kohta Eesti Panga osakondades ja Pikalaenu Pangas annab alltoodud tabel (tuh. kr.):

	Eesti Pangalt ülevõetud „A“ liigi laene	„A“ liigi laenude seis 31. XII. 28.	Vähene-mise %
Pikalaenu Panga alal	22859,8	20039,8	12,3%
Osakondade alal	3832,6	2470,7	35,5%
Kokku	26692,4	22510,5	15,6%

Nagu eeltoodud tabelist selgub, on aruandeaasta jooksul tasutud 4.182.000 kr. ehk 15,6% „A“ liigi laenude kogusummast. See tasumine on sündinud osalt sularahas, osalt aga laenude ülevõtmise läbi panga oma arvele, mida ümmarguselt oli 1.877.900 kr. — Kuna panga andmetel likviidsed laenud juba suuremalt jaolt on tasutud, siis võib arvata, et laenude tasumise protsent kujuneb 1929 a. vähemaks kui aruandeaastal.

„A“ liigi laenude ülevõtmist oma arvele on pank teostanud aruandeaastal võrdlemisi väiksel määral. Nii on pank oma arvele võtnud aruandeaasta jooksul „A“ liigi laenudest ainult 1.877.900 kr. ehk 7% laenude üldsummast. Nõrga ülevõtmise põhjuseks oli osalt see, et panga organiseerimise tööd võtsid palju aega, osalt aga asjaolu, et panga juhatus pidas tarvilikuks selgitada eeskätt nende ettevõtete seisukorda, kes kauemat aega ei tasunud oma võla protsente ja muid kulusid. Et tähendatud küsimus juba enam-vähem on lahendatud, siis võib loota, et laenude ülevõtmine panga arvele 1929 a. kiiremalt areneb.

Lõpuks olgu tähendatud, et aruandeaasta jooksul kestnud selgitus- ja korraldustööde tagajärjel on „A“ liigi laenud ja nõudmised liigitatud panga poolt järgmiselt:

1) likvideerimiselemääratud laenud	3.557.300	kr.
2) raskes seisukorras olevate ettevõtete laenud	764.700	„
3) soodustatud intressiga laenud	4.979.400	„
4) laenud, mida kavatakse ülevõtta panga arvele 1929 a. jooksul	5.056.500	„
5) laenud, millele seisukord selgitamisel	8.119.000	„
6) „A“ liigi laenude tasuks oksjonil omandatud varad	28.500	„

Kokku 22.510.400 kr.

Likvideerimiselemääratud laenude ja nõudmiste alla on paigutatud panga poolt niisugused, kus võlgnikud ei tasunud korralikult võla intresse ja kus väljavaated puudusid, et võlgnik ise suudab korraldada oma võlga. Nende arvete järgi on kahjud võimalikud, kuid arvatavasti ei oleks need edaspidi suured, kuna tähendatud arvete järgi juba varem Eesti Panga poolt on maha kirjutatud kahjudesse, osa võlga ning on loota, et mahakirjutatud võlast tagasi saadakse, milliseid summe siis võiks ka tarvitada likvidatsiooniselevate arvete kahjude kattteks.

Raskes seisukorras olevateks ettevõteteks on arvatud panga poolt niisugused ettevõtted, kes ei suutnud maksta pangale oma võla pealt harilikku protsenti, kuid kelle juures oli märgata paranemise tendentsi. Nendele ettevõtetele on katseliselt alandatud protsenti, kusjuures peab tähendama, et nimetud ettevõtted on ka tasunud alandatud protsendi. Raskes seisukorras olevate ettevõtete koguvõlast — 769.700 kroonist — on 517.300 krooni arvatud 4%-ga ja 252.400 krooni — 6%-ga p. a.

Soodustatud intressiga laenud on kõik kindlad laenud, kuid nende ülevõtmiseks panga arvele puudub võimalus, kuna nad on suuremalt jaolt korraldatud siduvate kokkulepete alusel ja tingimustel, millised ei vasta Pikalaenu Panga põhikirjale. Need laenud jäävad arvatavasti pikemaks ajaks Valitsuse arvele, kuni need viimaks kas tasutakse või muul teel likvideeritakse. Suurem osa nendest laenudest kuulub tasumisele 5 a., osa 10 ja osa isegi 20 a. jooksul. Ülevaate soodustatud intressiga antud laenude otstarbe ja protsendi määrade kohta annab alljärgnev tabel (tuh. kr.):

	Kellele antud laene soodustatud intressiga			
	Laevandusele	Omavalitsusele	Seltskondlikkudele asutistele	Likvitatsiooni korras antud laenud
4% soodustatud laenud	—	—	605,0	1543,0
6% „ „	360,7	639,7	58,7	205,4
8% „ „	—	1566,9	—	—
Kokku	360,7	2206,6	663,7	1748,4

Mis puutub „A“ liigi laenude tulukusse, siis sai riik neilt laenudelt tulu aruandeaastal 1.331.900 krooni ehk 5,3% laenude üldsummast $\left(1.331.900 \times 100 : \frac{27670000 + 22510400}{2} = 5,3\%\right)$ Kuid selle juures tuleb tähendada, et „A“ liigi laenud on välja ostetud Eesti Pangalt 1927 a. välislaenu summadega, mille pealt riik ise maksab 8,2% aastas, nii et riigi seisukohalt vaadatult ei annud „A“ liigi laenud mitte kasu, vaid kahju 727.615,8 krooni $\left(\frac{27670000 + 22510400}{2} \times \frac{100}{2,9} = 727.615,8 \text{ kr.}\right)$

Kapitalid.

Kapitale oli Pikalaenu Panga käsutuses aruandeaasta lõpuks 40.404.800 kr. Sellest oli operatsiooni-
desse mahutatud 33.778.200 kr. ja vabades ressurssides 6.626.600 kr.

Ülevaate panga käsutuses olevate kapitalide soetuse ja mahutuse kohta annab alltoodud tabel:

	Kapitali seis 31. XII. 1928 a.	Kapitali arvel antud laenude seis 31. XII. 1928 a.	Vabad ressursid 31. XII. 1928 a.
Omakapital:			
põhikapital	5.000.000	{ 2.564.400 } { 1.260.800 *) }	1.174.800
Võõrkapital:			
7% võlakirjad	3.590.000	3.587.000	3.000
4% " 	3.500.000 } 100.000 }	2.826.400	773.600
3% " 	154.000	—	154.000
passivlaenud			
Riigilt valitsemiselevõetud kapitalid:			
Rahamin. põllum. fond	886.300	706.900	179.400
Põllutööm. ühispiim. fond	270.500	15.000	255.500
Töö-hoolekandemin. fond	2.800	2.400	400
Põllumajand. toetuslaenu fond	850.000	187.700	662.300
Eesti Pangalt ülevõetud „A” liigi laenud	25.237.300	22.510.500	2.726.800
Tulusummad:			
Aruandeaasta puhask.	531.400 } 282.500 }	117.100 **)	696.800
1929 a. tulusummad			
Kokku	40.404.800	32.400.300 1.377.900	6.626.600

Aruandeaasta lõppes tulude ülekaaluga, andes puhaskasu 531.400 kr.

Panga üldkulud 10 kuu eest, s. o. aja eest. mil pank töötas normaalselt, olid 219.120 kr. ehk 0,9% panga poolt antud ja valitsemiselevõetud laenude seisust 31. detsembril 1928 a.

Tulud ja kulud.

Võrreldes Pikalaenu Panga laenude valitsemise kulusid Maapanga omadega selgub, et esimised on väiksemad viimastest 0,07% võrra. Nii olid laenude valitsemise kulud aruandeaastal Pikalaenu Pangas 0,9%, kuna Maapangas — 0,97%. Kuid sellejuures tuleb tähendada, et kuigi laenude valitsemise kulud olid Pikalaenu Pangas suhteliselt väiksemad Maapanga kuludest, ei saa siiski järeldada sellest nagu valitseks Pikalaenu Pank laenusid kokkuhoidlikumalt Maapangast, kuna viimase laenud on väikesesummalised ja oma iseloomult niisugused, mis nõuavad rohkem kulu.

Mis puutub panga puhaskasu jaotamise, siis näeb seda ette panga põhikiri (§ 88) järgmiselt:

- 1) vähemalt 10% läheb panga tagavarakapitali arvele, kuni see pole tõusnud põhikapitali summani;
- 2) 1927 aasta välislaenust moodustatud põhikapitali peale langeva osa intresside ja kustutuse tasuks: Ülejääk läheb riigi tuludesse.

Kui arvestada sellega, et riik maksis aruandeaastal põhikapitali peale langeva välislaenu osa pealt intresside ja kustutuse tasuks ümmarguselt 418.505,50 kr. $\left(2.075.400 \text{ kr.} \times \frac{24795376}{5000000} = 418.505,05 \text{ kr.}\right)$

siis kuulus aruandeaasta puhaskasu jagamisele järgmiselt:

riigituludesse panga põhikapitali peale langeva välislaenu osa intresside ja kustutuse tasuks 418.505,50 kr.
tagavarakapitali 112.849,98 kr.

Valitsuse otsusega 19. juun. 1929 a. jaotati aga panga puhaskasu järgmiselt:

Riigituludesse 281.355,48 kr.
Tagavarakapitali 250.000.— kr.

*) Põhikapitali arvel omandatud väärtpaberid.

***) Selles summas on tasumata aastamaksud 84.800 kr., vallasvara ja muud väärtusi 32.300 kr.

Tuleb tähendada, et niisugune puhaskasu jaotamise viis ei olnud esiteks kooskõlas panga põhikirja § 88-ga, mille järgi panga põhikapitali peale langeva välislaenu osa intressid ja kustutus kaetakse panga puhaskasust. Teiseks sünnitas see jagamise kord riigile lisakulusid 137.150 kr., kuna riigil tuli maksta panga põhikapitali peale langeva välislaenu osa pealt intresside ja kustutuse tasuks ümmarguselt 418.505,0 kr., kuid sai selleks panga puhaskasust ainult 281.355,48 kr.

Panga politika.

Laenupolitika. Juhtnõõrid laenuoperatsioonide ulatuse kohta üldiselt, kui ka nende ulatuse kohta üksikute majandusalade järgi andis pangale Vabariigi Valitsus. Nendest juhtnõõridest on pank ka üksikute majandusharude finantseerimisel kinni pidanud, välja arvatud põllumajandus, mida pank on finantseerinud 12,1% võrra rohkem kui valitsuse poolt selleks määrati.

Võrdlusülevaate krediidi määramise ja laenude andmise kohta üksikute majandusalade järgi annab alljärgnev tabel:

Majandusalad	Vabariigi Valitsuse poolt määratud krediiti		Pikalaenu Panga poolt antud laenu	
	Kr	% kogu majandusele määratud krediidi üldsummast	Kr.	% antud laenude üldsummast
Põllumajandusele	3.500.000	31,7%	3.127.700	43,8%
Põllumajand. tööst.	1.150.000	10,5%	257.300	3,6%
Kalandusele	120.000	1,1%	60.500	0,8%
Tööstusele	3.000.000	27,3%	1.689.900	23,6%
Ehitustegevusele	1.500.000	13,6%	1.278.900	18%
Laevandusele	500.000	4,5%	139.800	2%
Omavalits. ja muudele aladele	1.250.000	11,3%	586.700	8%
Kokku	11.020.000	100%	7.140.800	100%

Vastavalt määrustele ja juhtnõõridele andis pank aruandeaastal kahesuguseid laene: hariliku intressiga (9%) ja soodustatud intressiga (4½%—6%). Mõlemate laenude protsentnormid olid kindlaks määratud Vabariigi Valitsuse ja Majanduseministri sellekohaste juhtnõõride ja määrustega ja nende kujundamine ei olenenud Pikalaenu Pangast.

Soodustatud laenude andmine oli pandud Pikalaenu Panga peale Vabariigi Valitsuse poolt, et varustada teatud alasid odava krediidiga ka pärast Eesti Panga ümberkorraldamist. Neid laene anti peaaesjalikult seemnevilja ja väetisainete ostmiseks põllupidajatele, kuid osalt ka muudeks otstarveteks ühispiimatallustele, kalameestele ja laevandusele. Et võimaldada tähendatud laenude andmist, reserveeriti valitsuse poolt pangale tema odavaprotsendiliste (4%) võlakirjade realiseerimiseks Riigikassa (deposiitsummadest ja „A“ ja „B“ liigi laenude kahjude katmise fondist) ja osalt ka Eesti Panga summadest 3.600.000 kr.

Laenuandmisel piirdus pank peaaesjalikult nende operatsioonidega, millised ei kuulunud teiste pankade eriülesannete hulka, andes laenusid peamiselt neil kordadel ja sinna, kus laenusoovijal võimalus puudus laenusaamiseks teistest pankadest. Nii andis pank laenusid põllumajandusele peamiselt seal, kus ei olnud teostatavad hüpoteeklaenu Maapangast, nagu asundustalude pidajatele, kinnitamata pärijatele, uueltplaneeritud ja kinnistamata talupidajatele Petserimaal ja Naroovatagustel maadel j.n.e. Samuti andis pank laenusid ehitustegevusele peaaesjalikult vahekrediidina ehituse lõpetamiseks, s. o. seks ajaks, mille ehitajal puudus võimalus laenu saamiseks Eesti Hüpoteegipangast. Teiste majandusalade — tööstuse, laevanduse ja omavalitsuste finantseerimisel püüdis pank rahuldada võimaluste piires kõiki krediidi nõudmisi, arvestades sellejuures ettevõtete äriseisudega ja ka sellega kuivõrt üks ehk teine ettevõtte suutis kohaneda nüüdsele olukorrale.

Puudusena panga laenupolitika alal tuleb märkida esiteks seda, et pank on annud laenusid aruandeaastal võrdlemisi vabal käel, jättes arvesse võtmata majanduslikke tingimusi, millised tungivalt nõudsid finantseerimise piiramist. Nii anti panga poolt uusi laenusid aruandeaastal circa 7.099.800 krooni väärtuses, kuna elukallidus tõusis samal ajal 117 pealt 125 peale ja maksubilanss kujunes ebasoodsaks 7.000.000 krooni võrra. Peale selle leidis aset aruandeaastal tugev krediidi inflatsioon, mida arendasid era- ja ühispangad ning milline omakord kohustas Pikalaenu Panka, kui riigiasutust, piidama oma laenuoperatsioone üldhuvides.

Lõpuks tuleb tähendada, et panga hooga laenuandmise vastu räägib ka välisvaluuta tagavarade seisukord Eesti Pangas, milline nõrgenes aruandeaasta jooksul tunduvalt, kusjuures olgu tähendatud, et emissioonikeskpank üksi kunagi ei suuda tarvilikul määral mõjutada maksubilanssi ja kaitsta oma valuuta tagavarasid, vaid selleks peavad kaasa aitama oma laenupolitikaga kõik pangad — nii riiklised kui ka era- ja ühispangad. Eriti maksev on see nõue Pikalaenu Panga kui riikliku rahaasutuse suhtes.

Teiseks puuduseks panga laenupolitika alal oli aruandeaastal see, et pank ei teinud vahet protsendi võtmisel personaal- ja kindlustatud krediidi vahel ja võttis nii kindlustatud kui kindlustamata laenudelt ühte viisi 9% aastas. Teisiti öeldud pank võttis riisikoga seotud krediidi eest samasugust hinda kui kindlustatud krediidi eest, kus riisiko täiesti puudus.

Kolmandaks tuleb tähendada, et panga laenuprotsent oli aruandeaastal liiga madal ja ei katnud kõiki neid kulusid, millised ühel ehk teisel viisil olid seotud panga laenuoperatsioonidega. Nii võttis pank oma harilikudelt laenudelt 9% aastas, kuna riigil ja pangal kokku oli kulusid ühenduses nende laenudega 9,1% ehk 0,1% võrra rohkem kui saadi laenudelt.

Ülevaate kulude väljaarvamiseks annab alltoodud kokkuvõte:

$$\text{Laenude valitsemise kulusid pangas } \frac{(219120 * \times 100 : 29.378.876)** \times 12}{10} = 0,9\%$$

Kapitalikulused protsentide näol, mida riik maksab 1927 a. välislaenult e)

$$\frac{(27.747.000*** \times 7 : 100) + [(27.747.000*** - 24.795.376 a) : 40] + 10.908 d)}{24795376 a) - 85125 b)} = 8,2\%$$

kokku 9,1%

Kuna iga laen sisaldab kapitaliriisikot, siis tuleb juure arvata eeltoodud kuludele veel vastav protsent kapitali riisikopreemiaks. See preemia võiks olla praeguse olukorra juures reaalkaartustega kindlustamata laenude suhtes circa 1% ja hüpoteek- ning lombardlaenude suhtes 0,5%, nii et kõik kulud kokku ületaksid panga laenuprotsendi 0,6%—1,1% võrra. Sellejuures olgu tähendatud, et Eesti Panga suhtes oli kapitaliriisiko seni keskmiselt 1,3%, s. t. oli palju suurem, kui oletatud Pikalaenu Panga laenude jaoks.

Eeltoodut arvesse võttes peab konstateerima, et pank on annud laenusid umbes 1% võrra odavamalt sellest, mis laenuandmiseks tarvitatud kapitalid maksid riigile.

Kapitali mahutamise. Kapitali mahutamisel on pank toimetanud teatud määral erapanga põhimõtetele, püüdes saavutada võimalikult suurt puhaskasu tema käsutusesolevatelt kapitalidelt. Nii on pank mahutanud aruandeaastal oma ressursidest teenimiseks erapankadesse circa 1.618.800 krooni, vaatamata sellele et see aitas suurendada krediidi inflatsiooni, mida arendasid erapangad. Soovist suurendada puhaskasu oli osalt tingitud ka panga vabakäeline laenupolitika aruandeaastal.

*) Administratiivkulud 10 kuu eest s. o. aja eest, mil pank töötas normaalselt.

**) Keskmise laenude seis aastas.

***) Välislaenu nominaalsumma.

a) Välislaenu kursisumma.

b) Välislaenu tegemise kulud.

d) Välislaenu iga-aastased lisamaksud peale aastamaksude.

e) Kõik 9% laenud olid antud 1927 a. välislannu summadest, millised osalt panga põhikapitali näol, osalt võlakirjade vastu olid üle antud panga korraldusse.

Personaalpolitika. Et saada kogenenud personaali, võttis pank üle Eesti Pangalt 23 ametnikku. Väljaspoolt võeti juure aasta jooksul 27 isikut, nii et aasta lõpuks oli pangal kokku 50 ametnikku.

Mis puutub Pikalaenu Panga palgaoludesse, siis osutusid need soodsamaks Maapanga ja riigiametnikkude palgaoludest. Nii oli keskmine kuupalk ühes lisatasudega Pikalaenu Pangas 228,7 kr., kuna Maapangas 120,6 kr. ja riigiteenijatel 77,3 krooni (Eesti Statistika nr. 84 (11) 1928 a.)

Ülevaate Pikalaenu Panga palgaolude kohta, võrreldatuna Eesti Maapanga palgatingimustega, annab alljärgnev tabel:

Kuupalk ühes li- satasu- dega	Vastava astme palgaliste arv ja % panga ametnikkude üldarvust			
	Pikalaenu Pangas		Eesti Maapangas	
	arv	%	arv	%
1000	1*)	1,9	—	—
800	2*)	3,7	—	—
600	—	—	1*)	0,8
500	1	1,9	2*)	1,5
437	2	3,7	—	—
375	1	1,9	—	—
350	1	1,0	—	—
325	2	3,7	—	—
312	1	1,9	—	—
300	3	5,6	5	3,9
275	2	3,7	—	—
250	3	5,7	—	—
231	—	—	1	0,8
212	2	3,7	2	1,5
194	1	1,9	5	3,9
188	4	7,5	—	—
175	1	1,9	3	2,3
162	1	1,9	1	0,8
150	2	3,8	11	8,5
138	—	—	4	3,1
125	4	7,5	5	3,8
112	6	11,3	18	13,8
100	4	7,5	18	13,8
94	—	—	1	0,8
88	3	5,6	7	5,4
81	—	—	10	7,7
75	3	5,7	28	21,5
69	—	—	5	3,8
62	3	5,7	2	1,5
37	—	—	1	0,8
Kokku	53	100	130	100

Laenu andmist valitsemiselevõetud kapitalidest juhtisid asjaosalised riiklikud asutused, kuna panga peal lasus peaaugjalikult laenuoperatsioonide tehniline läbiviimine ning laenu korraldamine pärast väljaandmist.

Nii juhtis laenuandmist Rahaministeeriumi põllumajanduslikust fondist Vabariigi Valitsus, kelle korralduste alusel pank andis laene tähendatud fondist ühistegeliste asutistele seemnevilja ja väetisainete muretsemiseks ja eraettevõtetele fosforiidi produtseerimiseks. Laenuandmist Põllutöoministeeriumi ühispiimatalituste fondist juhtis Põllumajanduse peavalitsus. Töö-hoolekandeministeeriumi fondist antud laenu läksid Peipsi kallastelt Paldiski ümbrusesse paigutatud kalameeste pütiniste muretsemiseks, kuna laenuandmist juhatas Põllutöoministeerium. Samuti juhatas Põllutöoministeerium laenuandmist põllumajanduslikust toetusfondist, seades kokku ikalduskannatajate nimekirju, millede järgi teostati laenuandmist.

*) direktorid.

Mis puutub valitsemiselevõetud laenude intressi määramisse, siis ei olenenud see mitte pangast, vaid riigist, kuna see küsimus oli lahendatud fondi vastavate seaduste ja määrustega, mida pangal tuli ainult täita. Nende seaduste ja määruste järgi võeti põllumajandusliku toetusfondi laenudelt 2%, ühispiimatallide fondi laenudelt 4%, Töö-hoolekandeministeeriumi fondi laenudelt 6% ning Rahaministeeriumi põllum. fondi laenudelt 7½% aastas. Erinevad protsendimäärad on seletatavad seega, et riik ei määranud neid norme mitte rahaturu tingimuste, vaid laenu otstarbe seisukohalt, püüdes soodustada üksikuid alasid teatud järjekorras.

Pikalaenu Panga põhikirja § 86 alusel esitas panga juhatus Riigikontrollile revideerimiseks oma tegevuse aruande 1928 a. eest. Tähendatud aruanne vaadati läbi Riigikontrolli esindajate poolt kohapeal, kusjuures leiti, et aruanne on kooskõlas raamatutega ja temas näidatud andmed vastavad tõeloludele. Kasude ja kahjude arve järgi oli panga puhaskasu 1928 a. 531.355.48 kr., äriseis 31. XII. 1928 a. tasakaalus 40.409.206.71 kr. ja deponeeritud väärtapabereid 258.950 kr. väärtuses.

Revideerimisel leiti Riigikontrolli poolt järgmisi kõrvalekaldumisi nõutud korrast:

1. Pank oli arvanud oma tuludesse jooksvate arvete intresse tema valitsemisel olevatelt riigi kapitalidelt (laenudena väljaandmata fondide ülejääkidelt ja „A“ liigi laenude alal sissetulnud summadelt) 78.058 kr.

Kuna pank saab tasu fondide ja „A“ liigi laenude valitsemise eest täpsalt kindlaks määratud normide alusel, ja et seal ega ka mujal ei ole ette nähtud, et riigilt valitsemisele võetud kapitalide intressid kuuluvad pangale, siis puudus pangal igasugune alus tähendatud intresside arvamiseks pangas tuludesse.

2. Panga mitmesuguste dokumentide järgi oli tempelmaksu tasumata 1.165.50 krooni.

3. Teatud kliendile oli pikendatud „A“ liigi vekslivõla — 7.727 kr. — tasumist ilma Valitsuse otsuseta kuni 1935 aastani, s. o. 7 aasta võrra, missugune nähtus on vastolus panga põhikirja § 45, mille järgi „A“ liigi laenude pikendamine kuulub Vabariigi Valitsuse kompetentsi.

4. Pank oli andnud „laenusid mitmesugustel kindlustustel“ oma põhikapitali arvel. Nii oli oktoobrikuu lõpuks antud laenusid mitmesugustel kindlustustel 5.476.149.30 kr. väärtuses, kuna vastavaid ressursse oli selleks panga käsutuses peale põhikapitali 5.053.181.47 kr. Põhikirja § 37 järgi ei tohi pank anda oma põhikapitalist laene mitmesugustel kindlustustel.

5. Teatud ettevõttele oli panga poolt pikendatud laenu tasumise tähtaega 3 kuu võrra, kuna selle küsimuse otsustamine kuulus Vabariigi Valitsuse kompetentsi. Nimelt pidi laenusaaaja tasuma oma võla, mis temale antud põllum. laenude määruse 7. III. 1928 a. põhjal hiljemalt 7. augustil 1928 a., kuid sellest laenust oli 31. XII. 1928 a. tasumata veel 88.271.49 kr.

Riigi põlevkivitööstus.

Riigi põlevkivitööstuse varanduse seis 31. XII 1928 a. ja 1928 a. tulude-kulude aruanne, mis näitab puhaskasu 182.929 kr., kinnitati Vabariigi Valitsuse otsusega 14. juunil 1929 a. juhatuse poolt esitatud kujul.

Põlevkivi toodang.

1928 a. aruanne näitab võrreldes eelarvega produktsiooni suurenemist. Eelarve järgi kavatseti välja võtta 18 milj. puuda, kuid tegelikult saavutati 19.435.000 pd., s. o. 8% rohkem. Toodangu tõusu mõjutas põlevkivi tarvitamise suurenemine peaausjalikult riigi raudteedel, mis kavatsatud 6 milj. pd. asemel tarvitasid 8.802.000 pd. Eraettevõtete põlevkivi nõudmine oli 600.000 pd. võrra vähem kui eelarves ette nähtud, samuti vähenes tööstuse enese ja õlivabriku tarvitamine üle 1 milj. puuda. Võrreldes eelmise aastaga suurenes Riigi põlevkivitööstuse toodang õlikivi alal 63.000 tonni, kuna samal ajal eratööstuse toodang vähenes 14.000 tonni võrra.

Õlitööstus.

Alates 1928 aastast asetati Riigi põlevkivitööstus riigimaksude suhtes ühtlasele alusele eratööstusega, maha arvatud soodustus kontsessioonimaksu alal, sest eratööstus peab tasuma väljakaevatud destilleerimata kivilt 5% kontsessioonimaksu, kuna Riigi põlevkivitööstus on vaba sellest kohustusest.

Kohtla õlivabriku produktsioon on nii suur, et siseturg suudab sellest mahutada ainult väikese osa, ja vähemalt 70% peab minema välisurule. Selle tõttu on õlitööstus rajatud niisugusele alusele, mis teeb teda peaaegu täielikult olenevaks välismaa turukonjunktuurist. Aruandeaasta alul olid väljawaated meie õlisaaduste mahutamiseks välisurul õige soodsad, kuid halvenesid aasta jooksul järjekindlalt. Nii näiteks langesid imbutusõlide hinnad Prantsusmaal ja Belgias 880 frangilt 660 frangini ühe tonni eest; veel rohkem langes kivisöetõrvapigi hind Inglismaal, mis oli aasta alul 82 sh., kuid aasta lõpul ainult 36 sh. tonni eest, s. o. 54 senti puudast. On täiesti arusaadav, et niisugune turukonjunktuur välismaal mõjus takistavalt meie õlitööstuse edukale töötamisele, mille tõttu suurem hulk valmisprodukte jäi lattu ootama paremaid realiseerimise võimalusi.

Riigi põlevkivitööstus, otsides teid välismaa turu halvava mõju kõrvaldamiseks, jõudis veendumusele, et tööstusel tuleks pöörata rohkem tähelepanu kodumaa nõuetele, nimelt bensiini valmistuse alal, sest selle aine sissevedu, kasvades järjekindlalt, ületas 1928 a. juba 5.000 tonni, kusjuures bensiini hind tõusis möödunud aastal 19 senti pealt 28 sendini ja praegu juba 34 sendini liitri eest.

Arvesse võttes, et Kohtla õlivabriku sisseseade võimaldab bensiini saamist väga piiratud arvul (ainult oma tarviduste katteks), Riigi põlevkivitööstus otsustas ehitada õlivabriku bensiini väljajäpeseamiseks ja raffineerimiseks generaatorgaasidest, mis läheb maksuma umbes 360.000 kr.

Revisjoni tulemused.

Revideerimisel leidis Riigikontroll, et aruande andmed vastavad tõele. Nagu eelmiselgi aastal Riigikontroll soovitas suurema selguse saamiseks arvestada õlitööstuse tulemusi niisugusel kujul, mis näitaksid täpsa resultaadi iga õlisordi kohta eraldi, ja arvestada õlide ülejäägid lõpubilansis produtseerimise hinnaga senise turuhinna asemel. Peale selle Riigikontroll soovitas panna viivitamata maksuma tarvilikud juhtnõõrid tagavara- ja tööstuse laiendamise kapitali kohta ja korraldada arstiabiandmist ametnikkudele.

Riigi põlevkivitööstus sai aruandeaastal Riigikassast 750.000 kr. põhikapitali suurendamiseks määratud 1. miljoni kroonist, mille tõttu tööstusesse mahutatud põhikapital tõusis 3.250.000 kroonini. Selle tagajärjel on ka Riigi põlevkivitööstuse varanduslik seis tunduvalt paranenud, mida näitavad järgmised andmed:

		%			%
Põhivarad	4.130.404.75 kr.	77,41	Oma kapital	4.512.755.11 kr.	84,58
Talitusvarad	1.205.207.37 kr.	22,59	Võõras kapital	822.857.01 kr.	15,42
	<u>5.335.612.12 kr.</u>	<u>100</u>		<u>5.335.612.12 kr.</u>	<u>100</u>

Riigi turbatööstus.

Turbatööstuse toodang.

Riigi turbatööstuse 1928. a. aruanne on kinnitatud Vabariigi Valitsuse otsusega 18. sept. 1929. a. juhatuse poolt esitatud kujul, mis näitab puhaskasu 149.780 kr.

Riigi turbatööstus valmistab aruandeaastal turvast kahes rabas: Ellamaal ja Arukülas 8.936 k.-s., kuna eelarves oli ette nähtud 6.600 k.-s., seega rohkem 35%. Lavassaare raba anti kasutamiseks Sindi kalevivabrikule. Turvast saadeti turule 3.787 k.-s. ja tarvitati Ellamaa jõujaama kütteks 5.122 k.-s.; jõujaam produtsis energiat 4.261.900 kvat. (eelarves — 3.840.000 kvat.), s. o. rohkem 11%.

Riigi turbatööstus oli 1928. a. asetatud soodsamatesse tingimustesse kui varemalt, sest 1) likvideeriti suurem kahjutoov tööstus Lavassaares ja 2) Riigikogu kustutas seadusega 20.XII.1928. a. kõik endiste aastate kahjud 968.689 kr. suuruses. Kuigi see summa veel püsib 1928. a. lõpubilansis vormilistel põhjustel (saadus kuulutati välja RT 1929 a.) on aruandeaastal ühenduses kahjude mahakirjutustega mõned kulud vähenenud, nagu varanduste amortisatsioon, rabade eeltöö ja organiseerimise kulude igaaastane kustutamine, mille tõttu 1928. a. tegevuse tagajärg sai tunduvalt parema kuju kui eelmistel aastatel. Järgmised andmed näitavad, et see tagajärg on saavutatud mitte ainult turba valmistusest ja müügist, vaid suuremalt osalt Ellamaa jõujaama arvel:

Riigi turbatööstusel oli 1928. a. aruande järgi:

a) kasu:

Ellamaa turbatööstusest	67.022 kr,
Aruküla turbatööstusest	9.134 „ kokku 76.156 kr.
Ellamaa jõujaamast	87.563 „
	<hr/>
	Kokku 163.719 kr.

b) kahju:

juhatuse kulude katmata osa	27.717 kr.
Lavassaare varanduste amortisatsioon	8.451 „ kokku 36.168 kr.
Jääb puhaskasu	127.551 kr.

Peale selle Riigi turbatööstusel oli veel juhuslikke kasusid 22.229 kr., mis on tekkinud endiste aastate kahjude liigsest mahakirjutamisest tervenduskava põhjal, millele asjaolule Riigikontroll omal ajal juhtis tähelepanu.

Vabariigi Valitsus eraldas 1928 a. aruande kinnitamisel puhaskasust tööstuse tervendamisel saadud osa 13.778 kr. (s. o. eelpoolnimetatud juhuslikust kasust 22.229 kr., maha arvates 8.451 kr. Lavassaare varade amortisatsioon).

Revisjoni tulemused.

Riigikontroll leidis aruande revideerimisel järgmised mitte soovitatavad nähtused: 1) lepingute täitmine hoonete kütmise alal on andnud mõnel juhul kahju, 2) turvast on müüdud suuremal arvul ilma tarviliku kindlustuseta, mille tõttu tekkis kahju üle 3.000 kr., 3) juhatuse liikmetele on makstud esinduskuludeks 2.250 kr. ilma tarviliku tõenduseta, 4) varade amortisatsiooni normid on liiga madalad, 5) bilansis ei ole arvestatud saadud depooveksleid.

Riigi turbatööstus asus 1929 a. Ellamaa jõujaama laiendamisele, milleks ette nähtud kulusid 500.000 kr. suuruses. Tarvilikud ehitusetööd on praegusel ajal lõpetamisel.

Riigi trükikoda.

Riigi trükikoja nimele kreposteeriti tegevuse aastal Riigikassa poolt enne trükikoja põhimääruse vastuvõtmist ostetud kinnisvara, mis seisis seni kinnistusraamatutes Vabariigi Valitsuse nimel. Selle kinnisvara väärtusega 500.000 kr. suurendati põhikapitali trükikoja põhimääruses ette nähtud summani.

Kapitalide kasvamist näitab alljärgnev tabel:

	31.XII.1928 a.	31.XII.1927 a.	1928. a. jooksul suurenenud
	Kr.	Kr.	Kr.
Põhikapital	1.000.000.—	500.000.—	500.000.—
Tagavarakapital	89.000.—	49.000.—	40.000.—
Amortisatsioonikapital	165.218.07	123.819.32	36.398.75
Ettevõtete laiendamise kapital	28.019.75	19.079.75	8.940.—
Kokku	1.282.237.82	696.899.07	585.338.75

Nagu näha toodud tabelist, on trükikoja kapitalid kasvanud üldse 585.338.75 kr. võrra. Kui arvata maha 500.000 kr. põhikapitali suurenemist, mis oli lihtne ümberkirjutus, siis on trükikoja kapitalid aruandeaasta jooksul kasvanud 85.338.75 kr. võrra.

Uue rahaseaduse vastuvõtmisega muudeti senine rahasüsteem, mis nõudis seniste nimetuste muutmist kõikidel väärtmärkidel. Trükikoja väärtmärkide osakonnal tuli valmistada uued joonistused ja klišeed panderollidele, vekslil plankettidele, tempel- ja kohtumarkidele. Ka tuli osakonnal sügavtrüki sisseseade kasutamiseks õpetada välja välisinstruktorite kaasabil trükikoja personaal. Kõik need ettevalmistuse ja instrueeriva iseloomuga tööd olid põhjuseks, miks osakond 1927. aastast saadik andis vähem tulu. Aruandeaasta teisel poolel ilmusid trükist uued 10 kroonilised pangatähed, mis on esimesed sügavtrükis trükitud rahad.

Trükiosakond on aruandeaastal teotsenud küll eelarve piirides, kuid nelja streigi kuu tegevuseulatus oli 50% normaalsete kuude omast. Streik algas trükikojale vastuvõtmatusst palgakõrgenduse nõudmisest ja lõppes kokkuleppega.

Riigi trükikoda on kirjastanud peale asutistele tarvisminevate trükitööde ka käsiraamatuid, nagu tempelmaksu seadus ja mitmesuguseid väljaandeid meetrimeetrite alal j.n.e.

Üldse oli tellimusi vastu võetud:

	1928. a.	1927. a.	Võrreldes 1928. a.		
			rohkem(+)	vähem(-)	%%
Väärtmärkidetööstuses	463	411	+52	+11,23	
Lihtrükiketööstuses	3298	3430	-132	-4	

Kapitalid.

Tegevus.

Üksikute tööstuste järgi on tegevus olnud järgmine:

	1928 a.			1927 a.			Võrreldes 1928 a.	
	kulud	tulud	kasu	kulud	tulud	kasu	+ rohkem - vähem	
							summa	%
Väärtmärgidetööstus . . .	494.480.18	528.051.07	33.570.89	298.005.11	345.979.94	47.974.83	-14.403.94	- 42.9
Lihtrükitööstus	356.641.14	392.383.05	35.741.91	329.851.67	343.996.27	14.144.60	+21.597.31	+ 60.4
Kokku			69.312.80			62.119.43	+ 7.193.37	+10.4

Nagu näha toodud tabelist, on trükikoja aruandeaasta tasuvus, võrreldes 1927 a., tõusnud 10,4% võrra.

Riigi trükikoja 1928 a. eelarve teostamine on kujunenud järgmiselt:

T u l u d e o s a s :

T u l u d	1928 a. eel- arve ühes lisaeelarvega	Tegelikud tulud	Rohkem	Vähem
Väärtmärgidetööstuselt	479.000.—	528.051.07	49.051.07	—
Lihtrükitööstuselt	368.000.—	392.383.05	24.383.05	—
Kirjastuselt	136.000.—	145.358.60	9.358.60	—
Elumajade ekspluateerimisest	4.400.—	4.608.—	208.—	—
Ettenägemata tulud	2.000.—	2.129.01	129.01	—
Kokku	989.400.—	1.072.529.73	83.129.73	—

K u l u d e o s a s :

K u l u d	1928 a. eel- arve ühes lisaeelarvega	Tegelikud kulud	Rohkem	Vähem
Väärtmärgidetööstuses	365.910.—	341.226.73	—	24.683.27
Lihtrükitööstuses	285.030.—	267.669.48	—	17.360.52
Otsekohes. tööstuse kulud	128.600.—	121.585.11	—	7.014.89
Kirjastuse kulud	133.300.—	123.658.92	—	9.641.08
Kaudsed kulud	45.000.—	43.894.—	—	1.106.—
Flumajade ekspl. kulud	7.700.—	7.676.65	—	23.35
Kokku	965.540.—	905.710.89	—	59.829.11

Seega olid tegelikult tulud 1928 a. 83.129.73 kr. võrra suuremad ja kulud 59.829.11 kr. võrra vähemad, kui ette nähtud eelarves.

Tegelikkudele kuludele 905.710.89 kr. suuruses on juure arvatud 1928 a. mahakirjutatud lootuseta võlad 236.30 kr. ja lõpetamata tööde väärtus 1. jaanuariks 1928 a. 76.746 kr. suuruses, mille tõttu kulude summa tõuseb 982.693.19 kr. kroonile. Maha arvates selle summa tegelikkudest tuludest 1.072.529.73 kr. jääb 1928 a. puhaskasuaruande järgi 89.836.54 kr.

Aruanne.

1928 a. aruanne revideeriti Rügikontrolli poolt koha peal trükikoja raamatute ja dokumentide põhjal ja kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 19. juunil 1929 a.

Revideerimisel tulid ilmsiks järgmised puudused:

1. Riigi trükikoda on kinnistuselõivumaksu arvanud 1928 a. kuludeks ja seega selle summa võrra vähemana näidanud tähendatud aasta tulud. Kinnisvara kinnistuselõivu aga ei saa maksvate seaduste põhjal arvestada kuludeks ja sellepärast tuleb vähendada kulud 2.924.40 kr. võrra, suurendades selle summa võrra aruandes toodud kinnisvara väärtust ja ühtlasi ka 1928 a. puhaskasu.

2. 1927 a. puhaskasu jagamisel on toimitud põhimääruse vastaselt. Riigikassa arvele on kantud 1927 a. puhaskasu riigiosana ja maksudena 22.589.94 kr., milline summa aga on revideerimise andmete järgi trükikojale määratud kasuprotsendi- ja tulumaks. Põhimääruse § 4 alusel trükikojale määratud maksud tuleb õiendada maksude arve kaudu, kuna Riigikassa arvele tuleb kanda puhaskasu riigi osa, mis määratakse kindlaks põhimääruse § 24 ettenähtud korras. Sellest selgub, et trükikoja 1927 a. puhaskasust ei ole tegelikult määratud ega makstud Riigikassa sissetulekuks.

3. Kohtuministri abile ja ministeeriumi kodifikatsiooni osakonna juhatajale on makstud „Riigi Teataja“ toimetamise eest tasu 1.200 kr. „Riigi Teataja“ väljaandmise õigus on 1. jaan. 1927 a. edasi antud Kohtuministeeriumi poolt Riigi trükikojale, kuna lepingu § 2 põhjal, mis sõlmitud ministeeriumi ja trükikoja vahel jäävad toimetamise kohused endiselt Kohtuministeeriumile ja sellepärast ei ole alust maksta Riigi trükikoja summadest lisatasu Kohtuministeeriumi ametnikkudele „Riigi Teataja“ toimetamise eest.

4. Rohkem makstud päeva- ja sõiduraha, kogusummas 773.01 kr., tuleb sisse nõuda vastavate ametnikkudelt. Riigi trükikoda on nõus arusaamatuste ärahoidmiseks tulevikus välja töötama nõukogu kinnitamisest vastavad juhtnõõrid, kuid maksvate sõidu- ja päevarahade normide muutmine ja kinnitamine ei kuulu mitte trükikoja nõukogu kompetentsi. Kõrgendatud normide järgi tasu maksmine võib sündida ainult Vabariigi Valitsuse kinnitamisest.

Vabariigi Valitsuse poolt Riigikontrolöri ettekande läbivaatamiseks määratud komisjon asus seisukohale, et 1) puhaskasu jaotamise kavas tuleb näidata lahus summad, mis kuuluvad Riigikassa sissetulekuks ja riigimaksudeks; 2) tuleb nõuda seletust Riigi trükikoja juhatajalt nende eriülesannete kohta, millede põhjal on makstud lisatasu Kohtuministeeriumi ametnikkudele; 3) Vabariigi Valitsusele tuleb panna ette kinnitada kõrgema normi järele makstud päevarahade suurus, edaspidi aga korraldada ametsõitude tasu maksmist trükikoja ametnikkudele riigiteenijate ametsõitude tasu seaduse üldistel alustel.

Vabariigi Valitsus otsustas 14. juunil 1929 a., võttes arvesse Riigikontrolli revideerimisakti ja Valitsuse komisjoni arvamusel, vähendada aruandes näidatud puhaskasu kasuprotsendi- ja tulumaksu summaga 22.589.94 kr. võrra, ühtlasi suurendades puhaskasu kinnistuselõivumaksu summaga 2.924.40 kr. võrra.

Riigi trükikoja põhimääruse § 24 kohaselt on jaotatud 1928. a. puhaskasu järgmiselt:

a) tagavarakapitaliks	45.611.15 kr.
b) ettevõtete laiendamisekapitaliks	7.017.10 „
c) juhatuse, nõukogu liikmetele ja juhtiv. eriteadlastele	5.600.— „
d) ametnikkudele ja töölistele lisatasuks	8.400.— „
e) Riigikassa sissetulekuks	3.542.75 „

Kokku . . . 70.171.— kr.

Sadamatehased.

Eelarve ja aruande
võrdlemine.

Sadamatehaste aruandeaasta loetakse 1. jaan. — 31. dets. Kuna eelarve vastu võetakse koos riigi eelarvega, siis töötavad sadamatehased harilikult kolm esimest kuud aastas ilma eelarveta.

Sadamatehaste poolt esitatud 1928 a. rahalist aruannet pole võimalik võrrelda sama aasta peale määratud eelarvega, sest raamatuid on peetud ja aruanne on kokku seatud teistsuguse kulude-tulude nomenklatuuri järgi kui ette nähtud eelarves. See nähtus kordus ka eelmistel aastatel.

Rahalises aruandes toodud osa andmeid pole mitte otsekohene väljendus arveraamatutes leiduvatest arvudest, vaid on ümberkorraldamise tulemus (Tööstuse journal). Sageli pole võimalik ka tegelikult võtta aruande andmeid niisugustena, nagu nad tehaste poolt näidatud. Muuseas on aruandes näidatud, et ületundide tasuks makstud kulu võrdub 6.650 kr., kuna revideerimisel selgus, et peale selle on veel 9.000 kr. ümber summasid kulutatud ületunnitöö tasuks ja kantud tööstuse arvele, mille tõttu nad jäävad nägematuks aruande järgi. 1928 a. aruande kaaskirjas toodud statistilised andmed tulu kohta on küll kokkukõlas eelarve nomenklatuuriga, kuid neid ei saa otsekohe võrrelda raamatute andmetega; tehaste juhatus, tuues 1928 a. tulu andmeid teisel kohal — 1930 a. eelarve ettepanekus —, näitab neid juba teistsugustes summades.

1928 a. aruande andmeid pole võimalik võrrelda 1927 a. aruande andmetega, eriti just kulude osas; nii on 1927 a. aruandes erisummana näidatud hobuste toit; 1928 a. aruandes see kulu on liidetud mõne teise kuluga; 1928 a. aruandes esineb erisummana ületundide tasu ja ainult osaliselt, kuna 1927 a. aruandes ka osaliselt ei ole näidatud seda kulu; 1927 a. aruandes on näidatud:

a) küttematerjal jõumasinate ja katelde jaoks; b) hoonete ja ruumide kütmine, korrashoidmine ja puhastamine.

1928 a. aruandes vastavalt sellele on näidatud:

a) jõumasinate ja hoonete kütmine; b) hoonete ja ruumide puhastamine.

Tööala.

Sadamatehaste tegevuseks on suuremalt jaolt laevade parandustööd kere ja masinate alal. Vähe- mal määral remonteeritakse muid masinaid ja valmistatakse üksikuid uusi esemeid, nagu roobaste side- osasid ja roopanaelu; uutest laevadest ehitati Sadamatehaste poolt 1928 a. mudapraam Veeteede valit- suse jaoks. 1928 a. tehtud töödest kuulusid summaliselt 80% riigiasutistele ja 20% eraettevõtetele. Suuremateks tellijateks olid Veeteede valitsus — ligi 440.000 kr., Merejõudude baas — üle 440.000 krooni; kõik teised riigiasutised kokku 150.000 krooni. Suuremateks tellijateks eraettevõtetest olid Tallinna Laeva ühisus ja Järvakandi klaasivabrik. Riigiasutistelt saadud tellimisi oli arvuliselt 691, eratellimisi 726; keskmiselt maksis iga riigiasutise tellimine 1.450 kr. ja eratellimine 372 kr.

Revisjoni tulemused.

Sadamatehaste 1928 a. aruanne revideeriti katseliselt. Tehaste poolt esitatud rahalises aruandes on tegevusaasta lõpptulemusena näidatud puhaskasu 2.082 kr. Revideerimisel ilmsikstulnud andmete põhjal kujunes Sadamatehaste 1928 a. lõpptulemus puhaskasuks 94.794 kr. Tehaste kahe viimase aasta aru- anded on kokku seatud ots-otsaga läbisaamise põhimõtte alusel, s. o. aruandes ei näidata kahju, vaid kasu ja ainult väikest, kuna objektiivselt võivad olla suuremad kasud või kahjud.

Lõppsissekanded raamatutesse tehti tagant järele — kolme kuu pärast (märtsi lõpul 1929 a.), ning osa sissekandeid, mis esialgu harilikus korras õieti tehti, storneeriti hiljem tehastele soovitava lõpptule- muse saavutamise suunas.

1927 a. aruanne oli välja viidud väikese puhaskasuga; revideerimisel ilmsikstulnud andmete põhjal kujunes see lõpptulemus kahjuks 30.355 kr. suuruses.

1928 a. aruandest selgus, et 1927 aastal lõpetamatajäänud tööde arvel oli peitu jäänud üle 42.000 krooniline kulu, millise summa võrra aastaaruandes Riigikontrolli paranduse tagajärjel näidatud kahju 30.355 kr. oleks pidanud veelgi suurenema, kuid mis katselise revideerimise juures ilmsiks ei tulnud. Sadamatehaste tööarvete kinnitajad ja raamatutest läbikandjad pidid teadlikud olema selles, et lõpetamata tööde arvel mõned näidatavad summad olid faktiliselt 1927 a. kulud ja kahjud, mida poleks tohtud jätta reaalse väärtusena bilansi aktivasse.

Sadamatehaste 1928 a. talitusviis — ühe osa lõpetamata tööde pealt kaudsete kulude % arvestamatajätmine — on vastolus tehaste senisele praktikale valmistatud töö (fabrikaadi) omahinna kindlakstegemisel. Lõpetamata tööde pealt kaudsete kulude % arvestamatajätmisega näidati need tööd bilansi aktivas alla oma tegelikku väärtust, mille tagajärjel näidati samuti vähemana aruandeaasta tegevuse puhaskasu. Töö lõpetamisel järgmisel aastal nõuti tellijalt ikkagi kokkulepitud hind.

Lattu valmistatud esemete omahinna arvestamisel tehaste poolt 1923/24 a.a. aruannetes arvati omahinnale juurde peale kaudsete kulude veel osa töö pealt saadud puhaskasust.

Sadamatehaste bilansis näidatud varanduste seisu võiks õigeks lugeda ainult usu peale. Puuduvad tõendused, et tellijate ja kaubamuresejate arvetel olevad saldod oleks vastavate asutistega vastastikku võrreldud ja kokkukõlastatud. Näiteks, Sadamatehased võlgnevad Veeteede valitsusele 2.442 kr. ja nõuavad viimaselt 221.684 kr.; samal ajal (31. XII. 28 a.) näitab Mereasjanduse peavalitsus oma bilansis vastavalt 375 kr. ja 175.593 kr. Samuti ei esitatud revideerimiseks tõendusi, et ladude ja inventari tegeliku seisu faktilisel ülelugemisel 31. XII. 1928 a. oleks mõneski osas vastamisi võrreldud raamatute andmetega.

Sadamatehastes teenisid ajutiste tööjõududena kindlalt kokkulepitud kuupalgaga arveametnikud, masinakirjutajad, kantseleiametnikud j.n.e. (kümne isiku ümber), kellele makseti tasu mitte ametnikkude töötasu krediidist (§ 1), vaid töölistele määratud summadest tükitöötasu näol, välja kirjutades selleks erili i tükitöölehti, sellejuures ei ole aga neis tükitöölehtedes üles tähendatud ametnikkude õige tegevus, vaid mingisugused lausa väljamõeldud ülesanded, nagu „töökoja korrashoid ja puhastamine“, „kontori sisseseadete korrashoid“ j.n.e., missuguseid töid üldse keegi ei teinud, või kui tehti, siis mitte nende isikute poolt, kellele maksti palka tähendatud tükitöölehtede järgi. Peale selle on tükitöölehtedes arvestatud nende ametnikkude tööaeg ebaõigelt 8 tundi päevas, kuna nad tegelikult aga tööl olid ainult 7 tundi.

Revideerimisel selgus, et mitmel korral on välja makstud summasid tehaste teenistuses mitteseisvatele isikutele tasuks „antud kaasabi eest töö tegemisel“. Väljamaksud on tehtud ümmargustes summasdes (50 kr., 100 kr., 120 kr., 150 kr. j.n.e.). Sarnaste kulude kogusumma ületab 3.000 kr. Sisulisel vaatlemisel pole võimalik leida andmeid selle kohta, et makstud summa eest mingisugust tööd tegelikult oleks tehtud; ka puuduvad igasugused andmed selle üle, milles nimelt väljendus antud „kaasabi“.

Nagu eelpool juba tähendatud on 1928 a. jooksul makstud ületunnitasku üle 15.000 kr. ametnikkudele ja kuuteenijatele; tehastes leidub vähe ametnikke, kes pole saanud tasu aruandeaastal ületunnitööde eest; mõned teenijad, nagu valvekordnikud, kraanajuht, autojuht j.t. saavad ületunnitasku alaliselt. Ületundide registreerimise kord on äärmiselt puudulik ja võimaldab summade ebaõiget väljamaksmist. Revideerimisel tuli tihti märkida juhtusid, kus ametniku ületunnitöö tegelikult ei võinud aset leida; näidatud tundidel (ühel juhul 2 nädalat järke mööda) polnud ametnik üldse tehastes viibinud ületunnitöötamise ajal; teistel juhtudel on ametnik ületunde teinud niisuguse töö juures, milline tehti varemalt juba teiste poolt või milline saadeti ära tellijale enne ületunnitöötamise aega.

Mitmel korral oli märgata puudusi dokumentide tempelmaksustamise alal, tempelmaksu tasumine oli hilinevad ja summaliselt puudulik, tempelmarkide kustutamise kord sageli ei vastanud seaduse nõuetele.

Korduvalt tuleb märkida nähtust, et tööarvete kokkuseadmine, raamatutest läbikandmine, tellijatele esitamine ning selle tagajärjel ka raha saamine sünnib Sadamatehastes äärmiselt hilja. Lõppbilansid näitavad suuremaid summasid, mida tellijad tehastele võlgnevad tehtud tööde eest.

Arsenal.

Arsenali kapitalid 1928 a. kujunesid järgmiselt:

Kapitalid.

	31. III. 1929 a.	31. III. 1928 a.
Põhikapital	1.298.104.51 kr.	1.248.392.98 kr.
Tegevuskapital	264.187.95 „	347.071.86 „
Amortisatsioonikapital	86.297.20 „	30.436.09 „
Tagavarakapital	22.568.20 „	3.455.16 „

K o k k u 1.671.157.86 kr. 1.630.356.09 kr.

Põhikapitali suurenemine on tingitud peaausjalikult ostetud uute varade arvel, mis soetati eelmisel aastal põhikapitalist tegevuskapitali arvele (materjali lattu) üle kantud varade realiseerimise tagajärjel ja aruandeaastal Varustusvalitsuse ehituse- ja korteriosakonna poolt Arsenalile tasuta üle antud autopritsi väärtusest.

Tegevuskapitali vähenemine on tingitud peaausjalikult materjalide odavamalt ümberhindamisest tekkinud hinnavahest. Ümberhindamise põhjuseks ei olnud mitte turuhindade kõikumine, vaid materjalide ja esemete väärtus, kuna need seisid Arsenali asutamisest saadik tema laos tol ajal hinnatud hindadega. Need hinnad olid liiga kõrged ega vastanud tähendatud materjalide ja esemete seisukorrale, seepärast kirjutati maha ümberhindamisest tekkinud hinnavahe tegevuskapitali arvelt.

Amortisatsioonikapital on suurenenud kulude-tulude eelarves ettenähtud varade amortisatsiooni ja kapitaalremondi summade ülejääkide arvel.

Tagavarakapital suurenes eelmisel aastal saadud puhaskasu arvel 19.113.04 krooni võrra, missugune summa määrati Vabariigi Valitsuse poolt puhaskasu jaotamisel.

Arsenali 1928/29 a. eelarve teostamine kujunes järgmiselt:

1928/29 a. eelarve.

Tulud.

Tulude nimetus	1928/29 a. eelarves ette nähtud	Tegelikud tulud	Eelarves ette nähtud rohkem (+) vähem (—)
Kaitsevæeasutiste tellimistest	712.349.—	766.319.55	—53.970.55
Riigiasutiste tellimistest	140.200.—	144.282.58	—4.082.58
Eraasutiste, -isikute ja sisetellimistest	23.900.—	26.405.57	—2.505.57
Tagasisaadavatest kuludest	11.950.—	17.895.04	—5.945.04
Mitmesugustest tuludest	4.000.—	16.807.33	—12.807.33
Kokku	892.399.—	971.710.07	—79.311.07

Kulud.

Kulude nimetus	1928/29 a. eelarves ette nähtud	Tegelikud kulud	Eelarves ette nähtud rohkem (+) vähem (—)
Kaudsed kulud	452.961.—	435.814.23	+17.146.77
Otsekohesed „	397.348.—	444.805.84	—47.457.84
Ettenägemata „	6.000.—	2.008.31	+3.991.69
Kalkulatsioonide vahed ja juhtuvad puudujäägid	36.090.—	19.464.—	+16.626.—
Kokku	892.399.—	902.092.38	—9.693.38

Seega olid tegelikult 1928/29 a. tulud 79.311.07 krooni ja kulud 9.693.38 krooni võrra suuremad, kui eelarves ette nähtud. Põhjused on näidatud allpool tegevuse ülevaates.

Arsenali tulud, võrreldes 1927/28 a. tuludega, vähenesid kokku 83.033.42 krooni ehk 7,8% võrra, ja nimelt:

	1) kaitseväeasutiste tellimiste alal	94.371.94 kr. võrra
	2) eraasutiste-isikute ja sisetellimiste alal	71.527.96 kr.
võrra,	kusjuures tulud suurenesid:	
	1) riigiasutiste tellimiste alal	71.845.29 kr. võrra
	2) tagasisaadavate kulude alal	958.04 „ „
	3) mitmesuguste tulude alal	10.063.15 „ „

Kulud. Samuti ka kulud, võrreldes 1927/28 a. kuludega, vähenesid 104.868.50 krooni ehk 10,4% võrra ja nimelt:

	1) otsekoheste kulude alal	123.558.91 kr. võrra
	2) ettenägemata „ „	2.490.02 „ „
	3) kalkulatatsioonide vahede ja juhtivate puudujääkide alal	7.565.40 „ „

kusjuures aga kaudsed kulud suurenesid 28.745.83 kr. võrra. Viimased tõusid peaaesjalikult kinnisvaramaksu arvel Tallinna linnale, varade amortisatsiooni suurenemisest ning esmakordselt eelarves ettenähtud kulude kokkuhoiu pealt preemiate ja lisatasu maksmisest.

Puhaskasu. Arsenal sai kasu 1928/29 a. — 69.617.69 krooni, mis kuulub põhikirja § 22 alusel jagamisele järgmiselt: tagavarakapitaliks 40%, Riigikassa sissetulekuks Kaitseministeeriumi alal 50% ja Arsenali teenijate ja töölise olukorra parandamiseks ja nende kultuuritasapinna tõstmiseks 10%.

Tegevus. Aruandeaasta kestel täitis Arsenal Kaitseministeeriumi tellimisi peaaesjalikult relvade, suurtükide, gaasisõja tarvete, intendandi ja sidevarustuse kordaseadmise ja valmistamise aladel. Eratellimised koosnesid peaaesjalikult metallrahalitrite valmistamisest Riigi trükikojale, Arsenali poolt konstrueeritud püstolkuulipildujate valmistamisest kaitseleidule ja mitmesugustest vähematest töödest riigi- ja eraisikutele.

Eelmisest aastast jäi Arsenalil täitmata Kaitseministeeriumi tellimisi 1.225.728:77 krooni eest. Eelarveaasta jooksul tuli uusi juure 611.740:03 krooni eest. Seega oli aruandeaastal Kaitseministeeriumi tellimiste koguväärtus 1.837. 468:80 krooni. Eratellimisi aga oli 218.415:44 krooni koguväärtuses, millest jäi eelmisest aastast täitmata 140.541:—krooni suuruses. Kokku jäi täitmata eelmisest aastast ja tuli juure eelarveaasta jooksul tellimisi 2.055.884:24 krooni eest.

Tegevusaasta eelarve oli kokku seatud 676.499:— krooni suuruses, et aga Arsenal jõudis läbi viia töid suuremal hulgal, mida võimaldasid eelmistest aastatest ülejäänud ja aruandeaasta jooksul saadud tellimised, siis esines Arsenal vajalikkude kulude katteks lisaelarvega, mis Vabariigi Valitsuse poolt kinnitati 215.900:— suuruses. Seega oli tegevusaasta eelarve lõpulik kogusumma 892.399 krooni. Tööstusproduktioon oli ette nähtud 876.449:— krooni suuruses summas, kuid Arsenali tegelikud saavutused aruandeaastal tööstustoodangus ulatasid 937.007:70 kroonini, seega rohkem 60.558:70 kr. võrra. Aruandeaastal lõpetati ja anti üle välistellijatele valmistoid 921.868:10 krooni väärtuses. Käsilolevate välistellimiste tööde väärtus 1. aprilliks 1929 a. oli kogusummas 391.943:33 krooni. Aruandeaasta lõpul jäi Arsenalil täitmata välistellimisi 742.072:81 krooni väärtuses, mis oli peamiselt tingitud sellest, et paljud tellimised anti Arsenalile tegevusaasta lõpul, missuguste täitmine jäi osaliselt või tervelt järgmise aasta peale.

Revisjoni tulemused. Põhikirja § 23 kohaselt Arsenal esitas oma aruande 1. augustiks 1929 a. Varustusvalitsuse tehnilise asjanduse juhataja kaudu läbivaatamiseks Kaitseväe tehnilisele nõukogule. Viimane vaatas läbi aruande 26. augustil 1929 a. Suure viivitusega, s. o. alles 5. oktoobril esitati aruanne heakskiitmiseks Sõjanõukogule, kus see leidis kinnituse alles 7. novembril 1929 a. Arsenali põhikirjas ei ole küll ette nähtud tähtaega, millal tuleb esitada aruanne Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks, kuid tulevikus tuleks aruande läbivaata-

mist korraldada nii, et aruanne Vabariigi Valitsusele esitataks iga aasta 1. oktoobriks, mis annaks võimaluse Riigikontrollile revideerida aruannet ühe kuu jooksul.

Arsenali poolt kokkuseatud aruanne revideeriti Riigikontrolli poolt koha peal Arsenali raamatute ja dokumentide põhjal lihtsustatud korras.

Aruande revideerimisel ilmsiks tulnud puuduste tõttu jäi Riigikontrolli poolt esialgu õigeks tunnistamata 4.804:79 krooni, millisest summast õiendati seletuste ja tõenduste esitamisega 4743:84 krooni ja tagasimaksmisega Arsenali tuludesse 60:95 krooni.

Revideerimisel leitud tähtsamad puudused olid järgmised:

Rahalist tasu makseti rohkem kui normid lubavad 7 korral — 60.95 krooni.

Lao faktilise seisu katselisel loetlemisel tulid ilmsiks mõned ülejäägid (arvestamata varandus).

Anti teha remonttöid ilma töökohustusteta.

Kuludokumentidele lisati juure puudulikud tõendusdokumendid.

On püütud eelkontrolli teostamise määruse täitmisest materjalide vastuvõtmistel sel teel mööda minna, et anti firmadele ilma võistluspakkumiseta tellimisi ühe ja sama materjali muretsemise peale kahekolme tellimise järgi, millede kogusumma ületas 100.000 senti.

Peale selle tulid ilmsiks samad nähtused, mis eelmiselgi aastal, missugused küll Arsenalist ei olene, kuid seisavad ühenduses Varustusvalitsuse osakondade tellimistega, ja nimelt:

Tehnikaosakond, andes Arsenalile täitmiseks mitmesuguseid tellimisi, ei õiendanud hiljem arveid rahaga, vaid luges arved tasutuks Arsenalile omal ajal üleantud mitmesuguste varadega. Sel teel Varustusvalitsuse tehnikaosakond suurendas oma eelarvet Riigikogu teadmata.

Aruandeaasta jooksul on Arsenal saanud oma jooksva arve pealt %% 4750. — krooni, mis on osalt sellega seletatav, et Kaitseministeeriumi asutised annavad Arsenalile tellimiste andmisel liiga kergelt suuri summasid avansina ette, missugused summad kannavad suuri %% tööde täitmiste viibimisel.

Preemiate maksmise asjus asus Sõjanõukogu seisukohale, et Arsenali juhtiva koosseisu ja tööliste preemiate juhtnõõrid uuesti läbi vaadataks ja korraldataks vastavalt Arsenali iseloomule. Seda otsust ei ole senini täies ulatuses täidetud ja 1928/29 a. eest makseti preemiaid vanade juhtnõõride järgi. Ei tuleks aga üksnes Kaitseministri juhtnõõre revideerimisele võtta, vaid muuta ka preemiate maksmise määrus ning panna maksma kord, mille järgi preemiaid võiks maksta ainult eratellimiste täitmisest saadud kasusummadest. Praegu maksva määruse järgi maksetakse Arsenali ametnikkudele preemiaid ka Kaitseministeeriumi enda tellimiste täitmisest saadud kasusummadest, mis mõjub kaudselt kaasa Arsenali tööhindade tõstmisele, kuna peamiselt Kaitseministeeriumi relvastusosakonna tellimised antakse Arsenalile ilma võistluseta. 1928/29 a. arvel makseti preemiaid ja lisatasusid Arsenali ametnikkudele, teenijatele ja kuutööliste 32.686.26 kr., mis on 3,4% Arsenali aastasest produktsioonist ja 7,5% aasta kaudsetest kuludest. Aasta eelarve täitmise aruande põhjal tuleb konstateerida, et Arsenali puhaskasu kujunemine ja preemiate ning lisatasude maksmine sünnib Kaitseministeeriumi tellimiste arvel. Arsenali kõrged hinnad on muu seas üheks põhjuseks, miks Kaitseministeerium seni ei suutnud likvideerida paralleelseid töökodasid tehnilistes väeosades; viimased töötavad odavamini ja sellepärast ei tahetud otsustada ka nende liitumise küsimust Arsenaliga. Nende töökodade koondamise peale Arsenali juure juhtis tähelepanu Riigikontrolör ülevaates 1926/27 a. eelarve täitmise kohta.

Riigimetsatööstus.

Riigimetsatööstuse varanduslik seis, mis 31. VIII. 28. a. peale 3.535.684.19 kr. tasakaalus, kinnitati Vabariigi Valitsuse otsusega 30. okt. 1929 a. juhatuse poolt esitatud kujul.

Põhikapitalina oli Riigimetsatööstusel 1927/28 a. kasutada tööstuse põhimääruses ettenähtud 1.000.000 kr. ja sellega osutub tähendatud aruandeaasta esimeseks tegevusaastaks, mil Riigimetsatööstus võis teosteda täieliku põhikapitaliga.

Tegevus.

Metsa ülestöötamist teostati aruandeaastal 87 metstkonnas, kuna materjalide ümbertöötamisel olid tegevad 3 tehast — Aegviidu, Kastre ja Sontaga. Teised tööstuse lauatehased olid välja renditud eratöösturitele.

Võrreldes tööstuse aruannet eelarvega, näitab esimene metsamaterjalide ülestöötamise alal väikest produktsiooni suurenemist ja nimelt, eelarve järgi kavatseti üles töötada kogusummas 2.830 tiinu metsa, puumassiga 75.075 k.-s., mille taksihind 1.197.292 kr.

Tegelikult töötati üles kasvavat metsa:

1. Riigimetsatööstuse poolt 1926/27 a. raumatajäänud osatükke	434,51	tiinu	10.333,19	k.-s.
2. Müümata osatükke eelmiste aastate raielangist	326	,,	5.671	,,
3. Osatükke majandusaasta raielangist	1500,84	,,	47.624,71	,,
4. Asunikude varustamiseks läbiraiutud osatükke, tuulemurdu, putukatest rikutuid, mitmes. läbiraideid, sihte puhast. j.n.e.	—		20.605	,,
			84.233,90	k.-s.,
Kokku				

millest saadi puhast massi 76.196,62 k.-s. taksihinnaga 1.441.233 kr., mis võrdub umbes $\frac{1}{3}$ 1927/28 a. üleriiklikule raienormile.

Produktsiooni suurenemine oli tingitud peaausjalikult hädaraiete arvel, nagu tuulemurd, putukatest rikutud j.n.e.

Materjalide realiseerimisest loodeti eelarve järgi ülejääki 556.119.50 kr. Tegelikult saadi aga 875.447 kr., s. o. saadi taksihinnale juurde 60,7%. Riigimetsade valitsuse poolt samal ajal oksjoni teel müüitud metsa taksihinnale pakuti juurde 62,7%.

Ülejäägi suurenemine oli peaausjalikult tingitud sellest, et eraturul realiseeritud materjalist rohkem hinda saadi, kui loodeti eelarve järgi.

Revideerimisel leidis Riigikontroll, et aruande andmed vastavad tõeloludele. Kohapealsete tööstuste kantselei, remondi ja ringkondade revidendi kulude otstarbekohasema kasutamise ja järelevalve hõlbustamise mõttes soovitas Riigikontroll teha neid kulusid Riigimetsade ameti kaudu ja järelevalvel.

Samuti soovitas Riigikontroll, et eraettevõtjate kaudu ümbertöötatud materjalide pealt maksetagu lisatasu ja preemiaid vähema normi järgi kui Riigimetsatööstuse enese lauatehastes ümbertöötatud materjalide pealt. Selle sooviavaldusega on arvestanud Riigimetsatööstuse juhatuse 1928/29 a. eelarve kokkuseadmisel.

Riigimetsatööstuse tegevuses ja tööstuse üldsummas kordusid 1927/28 a. peaausjalikult samad puudused, mis Riigikontroll eelmise aruande revideerimisel konstateeris, ja nimelt: ebatäppis metsahindamine, tööstuse koondamine metsaraioonidesse, mis asuvad soodsamates väljaveotingimustes, ebaproduktiivne lauatööstus j.n.e. Kuid jälgides käesoleva aruandeaastale järgneva aasta tegevust, on siiski märgata, et Riigimetsatööstuse juhatus on asunud kõrvaldama eeltähendatud puudusi ja ümber korraldama metsatööstust tarvilikus suunas.

B 7125

Trükivigu.

Lhk.			Trükitud:	Tuleb lugeda:
14	8 rida	ulevalt	21.615.447.05	21.615.447.95
30	9	„ „	72.818.672.82	75.818.672.82
30	12	„ alt	8.564.920 —	8.564.930.—
31	17	„ „	1.890.574.—	1.890.374.—
33	10	„ ülevalt	2.265.815.—	2.625.815.—
39	14	„ alt	203.233.—	203.344.—
39	17	„ „	335.025.—	336.025.—
41	7	„ ülevalt	2.417 098.65	2.417.098.58
47	11	„ ülevalt	27.—	127.—
48	12	„ alt	16.766.—	16.765.—
48	17	„ „	1.900 —	1.000.—
64	15	„ „	328.446.—	238.446.—
78	7	„ „	+8,0	—8,0
89	17	„ „	10,0%	—
90	22	„ „	nahtusi:	nahtusi.
91	14	„ „	Eraalkursusi	Eraalkooli kursusi
91	5	„ „	tunnitajad	tunnitajad
96	5	„ „	karistati	karistatuid
96	8	„ „	mõistet	mõistetuid
103	4	„ ülevalt	jättes	Uus tempelmaksu seadus jättis
105	16	„ alt	1927/27. a.	1926/27. a.
105	7	„ alt	eeltellumisi	tellimisi
107	18	„ „	jalaluude	jalaluude
115	5	„ „	kultuasiid	kulutasiid
116	22	„ ülevalt	3.620.91	3.626.91
116	18	„ alt	Tall. hippodrom. totalis. %%	Kartulite väljaveo erimaksu
			maksudest 165,80	summadest 165,80
119	20	„ ülevalt	riigimajandmisel	rügimajandamisel
127	21	„ alt	muurumisega	muntumisega
142	7	„ ülevalt	tegevusest	tegevust
143	3	„ „	1927. a.	1927/28. a.
154	10	„ „	Taheva lastekodu	Taheva lastekodu sana'orum.
163	19	„ „	Katte	Katte %
163	13	„ alt	Eritulemused	Aritulempsed
164	15	„ alt	väljaminekute	võlgnikkude
168	6	„ ülevalt	agatud	tagatud
174	14	„ „	serias	serias kursiga 95
175	9	„ „	13 aasta	23 aasta
175	10	„ „	(28a—41 a.)	(28a—51a)
175	10	„ „	0,82 punkti	1,09 punkti
178	11	„ „	263,5 **)	263,5
178	12	„ alt	1279,0	1279,0 **)
180	10	„ ülevalt	139,0	139,3
180	13	„ „	1,9	0,9
182	8	„ „	400	300
183	3	„ alt	paaseda osalt aga	paaseda
183	2	„ „	Besti Panga	osalt aga Eesti Panga
			100	2,9
186	3	„ „	2,9	100
			24.795.376	5.000.000
187	10	„ „	5.000.000	24.795.376
187	10	„ „	418.505,05	418.505,50
189	6	„ ülevalt	pidama	piirama
190	19	„ „	1,0	1,9
199	19	„ „	Mereasjanduse peavalitsus	Veeteede valitsus
201	3	„ „	1.248.392 98	1.249.392.98
205	1	„ „	uldsummas	uldsummas.